

1984/85:167

Tisdagen den 11 juni

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollen för den 3 innevarande månad.

2 § Anmälan om ny departementschef

Från statsministern hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Jag har i dag med verkan fr. o. m. den 1 juli 1985 entledigat statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet Curt Boström.

Jag har vidare förordnat statsrådet Roine Carlsson att med verkan fr. o. m. den 1 juli 1985 vara chef för kommunikationsdepartementet.

Stockholm den 4 juni 1985

Olof Palme

Skrivelsen lades till handlingarna.

3 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1984/85:215 till justitieutskottet

1984/85:222 till skatteutskottet

1984/85:225 till finansutskottet

4 § Den ekonomiska politiken

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1984/85:30 om de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m. m. (prop. 1984/85:150 delvis och 1984/85:217 delvis),

skatteutskottets betänkande

1984/85:68 om höjning av bilaccisen och stämpelskatten vid in-teckning av fast egendom m. m. (prop. 1984/85:217 delvis) samt

lagutskottets betänkande

1984/85:44 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1984/85:217 delvis).

Beträffande finansutskottets betänkande 30 biföll kammaren utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 1 TALMANNEN:

Finansutskottets betänkande 30, skatteutskottets betänkande 68 och lagutskottets betänkande 44 debatteras i ett sammanhang och yrkanden beträffande samtliga dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Inför debatten har med anledning av överenskommelse mellan socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna om bilaccisen och stämpelskatten på aktier delats ut ett särskilt yrkande, som under debatten kommer att framläggas av Arne Gadd och Carl-Henrik Hermansson och som innefattar den lagtext som följer av överenskommelsen.

Anf. 2 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Årets kompletteringsproposition får ses – och var också tänkt – som ett bokslut över den treåriga socialdemokratiska regeringsperioden. Det är ingen upplyftande läsning. På resultatsidan är talen höga men illande röda, och i balansräkningen växer den redan alltför stora skuldbördan. Ändå är siffrorna kraftigt friserade. Prognosen för kommande år framstod redan när den gjordes som alldeles för optimistisk, och landets ledning redovisar inget åtgärdsprogram för framtiden.

Temat är att Sverige är på rätt väg. Vältaligt skildras hur vi befinner oss på den smala tredje vägen mellan åtstramningens Skylla och expansionismens Karybdis. Den internationella konjunkturvinden har varit förlig, och devalveringen hösten 1982 gav riksskutan ordentlig fart. Ändå har hon flera gånger satts ur kurs, särskilt genom starka pris- och löneströmmar, råkat ut för grundkänningar och tvingats till häftiga undanmanövrer.

Sedan det som var tänkt som den sista lägesrapporten hade avlämnats, inträffade en riktig storsmäll. Den tunna haverianmälan i proposition 217 ger en förvirrad och uppenbart missvisande bild av händelseförloppet. De motåtgärder som där redovisas är klart otillräckliga. Särskilt oroväckande är att det inte anges vart den nya kursen skall föra. Ej heller presenteras några idéer om hur vi på längre sikt skall ta oss ur det farliga grannskapet ut på lugnare vatten. Den enda säkra slutsats som kan dras är att Sverige inte har kommit rätt utan snett.

Herr talman! De grundläggande felen i regeringens politik under de gångna tre åren är att man inte utnyttjat det genom devalveringen och den

internationella konjunkturuppgången uppkomna utrymmet för att varaktigt råda bot på obalanserna i Sveriges ekonomi. Genom att problemen skjutits på framtiden har de förstärkts både i absolut och framför allt i relativ bemärkelse.

Särskilt påfallande är den snabba omsvängningen under senare tid i våra utrikes affärer, vilket vittnar om att vi där dras med ett besvärande strukturellt underskott. Under årets fyra första månader försämrades handelsbalansen med 10 miljarder kronor jämfört med förra året. Trots detta skrev regeringen upp sin prognos för hela året till närmare 23 miljarder. Eftersom utfallet t. o. m. april stannade vid 1 miljard är den siffran lika obegriplig som ouppnåelig.

Som en följd av oväntat hög import men även låg export har bytesbalansen hittills gått back med ca 12 miljarder. Det skall jämföras med finansministerns upprepade förutsägelser att den skall förbli i stort sett i jämvikt 1985. Hittills är resultatet ett valutautflöde på drygt 8 miljarder. Det bör noteras att den siffran är lägre än bristen i bytesbalansen, varför de privata kapitalrörelserna gått i positiv riktning och alltså ingalunda kan göras till syndabock för aktuella obehagligheter som ränte- och skattehöjningar och andra restriktioner.

I finansplanen i januari ställdes det för första gången upp en norm för statens upplåning utomlands. Den föreskrev att inga nya lån fick tas upp utöver vad som behövdes för att betala tillbaka gamla skulder. Men hittills i år har staten nettolånat nära 13 miljarder utomlands, och det planeras för ytterligare sådana operationer på något tiotal miljarder. Utsikterna att alla dessa pengar skall betalas tillbaka före årets slut måste betecknas som obefintliga. Den högtidligt proklamerade normen har därmed satts ur spel redan innan den börjat tillämpas.

Detta mönster känner vi igen från inflationsbekämpningens område. Gång på gång har där ställts upp ambitiösa mål, om vilka det välvilligt kan sägas att de uppnåtts långt tidigare än vad regeringen avsett. Den reella innebörden av detta är dock att exempelvis prisstegringen förra året inte blev 4 % utan drygt det dubbla.

När socialdemokraterna övertog regeringsmakten hösten 1982 var inflationstakten i Sverige knappt 8 %, vilket i stort sammanföll med genomsnittet i OECD. Efter två och ett halvt års socialdemokratisk kamp mot inflationen är prisstegringen i Sverige *över* 8 % i årstakt, medan den i OECD-området har fallit till under 5 % och i vårt viktigaste konkurrentland Tyskland till 2,5 %.

För 1985 sattes målet till 3 %. Trots prisstopp har det redan överskridits. Allt talar för att resultatet vid årets slut blir mer än dubbelt upp mot vad regeringen lovat. Den genomsnittliga prisnivån skulle då öka med över 8 %, dvs. oförändrat mot i fjol. Det är mer än när kampen mot inflationen inleddes och ojämförligt mycket högre än vad som gäller i våra konkurrentländer.

En viktig orsak till svårigheterna att få bukt med prisutvecklingen är att också lönerna envisas med att stiga långt snabbare än i vår omvärld. Årets avtalsförhandlingar har i alldeles ovanligt hög grad präglats av statlig

inblandning. Det började redan våren 1984, då regeringen insåg att det årets löneram på 6 % hade spräckts och att 5-procentsramen för påföljande år var i fara. Det föranledde panikpaketet i april förra året med pris-, hyres- och utdelningsstopp m. m. Men den största vikten fäste nog regeringen vid överläggningarna på Rosenbad. Den trodde att arbetsgivarna inte skulle vara svåra att förmå till återhållsamhet på lönesidan och att de fackliga ledarna skulle göra sin plikt ett valår och inta samma ståndpunkt. Det misstag man gjorde var att utgå från att hela lönebildningen bestäms i avtal mellan centrala organisationer. Okunnigheten om förhållandena på löne marknaden framgick också av finansministerns krav att avtalen för 1985 skulle vara klara före riksmötets start i höstas.

Förhandlingsarbetet fick i stället ett utdraget förlopp. Störst blev dramatiken på det offentliga området, vilket är anmärkningsvärt med hänsyn till att denna avtalssektor täcktes av ett tvåårsavtal. Den direkta orsaken blev den kompensationsklausul som gav tjänstemannaorganisationerna rätt till omförhandlingar. Paradoxalt nog fanns denna med redan i den offentliga arbetsgiversidans avsiktsförklaring från hösten 1983. När de fackliga organisationerna krävde att klausulen skulle infrias, satsade regeringen på att vädja till deras socialdemokratiska lojalitet. Förhandlingschefen i TCO-S har i en intervju i Expressen strax före strejkstarten vittnat om vilka politiska påtryckningar som dessförinnan förekom. Den statlige arbetsgivaren tycks också gång på gång ha överraskats av att den egna taktiken inte fungerade. Det förklarar bl. a. att medlare tillsattes först dagen före konfliktsutbrottet.

När satsningen på partisolidaritet inte höll streck, blev det nödvändigt att köpa sig fri från den politiska och ekonomiska belastning som konflikten innebar. Själva upplösningen blev stilenlig, eftersom den föregicks av en direktkontakt mellan den ena avtalsparten och statsminister Palme. Vad den senare kallade för statskonst gick ut på att framställa sig själv som räddare av landet ur den knipa där det hamnat genom regeringens många tidigare klumpiga ingripanden i avtalsrörelsen. Det slutliga utfallet på den statliga sidan för 1985 kan uppskattas till inte 5 utan ca 6 %. Men därtill kommer den kostnadshöjning som slår igenom först nästa år på 5 à 6 %. Överhänget är alltså så stort att redan innan några förhandlingar över huvud taget påbörjats för det året, har den 5-procentsram som enligt kompletteringspropositionen borde gälla under minst de tre kommande åren redan brutits igenom på statens eget område. Mycket talar för att lönestegringen i den konkurrensutsatta industrin som vanligt blir uppmot 10 % även i år. Samtidigt har inte minst regeringens inblandning i årets löneförhandlingar bäddat för en mycket hård avtalsrörelse 1986.

Lönekostnadernas snabba utveckling har naturligtvis ett starkt samband med den stora arbetslösheten. Trots regeringens påståenden i kompletteringspropositionen är det ett ofrånkomligt faktum att arbetslösheten nu på konjunkturtoppen inte är lägre än lågkonjunkturåret 1982, dvs. den tid då det var borgerlig majoritet och därför enligt socialdemokratisk mytbildning allmänt elände i landet. Antalet öppet arbetslösa var första kvartalet i år detsamma som första kvartalet för tre år sedan. Eftersom

antalet personer i arbetsmarknadsåtgärder var ungefär 50 000 fler, har i praktiken den totala arbetslösheten stigit, vilket vittnar om att Sverige har en trendmässigt växande strukturell arbetslöshet. Detta är mycket illavarslande inför den konjunkturavmattning vi nu får räkna med.

Bl. a. genom att lyfta ut tunga utgifter ur budgeten har ett intryck kunnat skapas av att underskottet där visar en svagt fallande tendens. Men enligt den reviderade finansplanen ökar ändå det underliggande budgetunderskottet nästa år jämfört med i år. Och det allvarliga är att det varje år läggs ett nytt stort underskott till den redan enorma statsskulden. Som jag tidigare påpekat i denna kammare har den socialdemokratiska regeringen på mindre än två och ett halvt år svarat för en lika stor skuldökning som den som inträffade under de sex borgerliga regeringsåren. Den fortsatta kraftiga upplåningen utomlands gör att den nuvarande regeringen under sin treårsperiod kommer att i stort sett fördubbla landets skuld i främmande valutor. Talet om att Sverige gör rätt för sig gentemot andra länder har tystnat. Från regeringens sida är det också tyst om att betalningsbördan på kommande generationer inte minskar utan ökar. Eftersom tesen i kompletteringspropositionen var att Sverige är på rätt väg, gavs där inte anledning till och utrymme för mycket av korrigerande åtgärder. Det som föreslogs var likviditetsindragningar från företag och kommuner. Oavsett vilka motiv som anges är detta ett slags maskerad beskattning i syfte att på ett billigt sätt finansiera budgetunderskottet. Mycket talar för att just frånvaron av åtgärder i förening med den överdrivna optimismen i kompletteringspropositionen framkallade den oro på marknaden som föranledde det senaste krispaketet den 13 maj. Här fanns det då mera av åtgärder, men eftersom den officiella motiveringen var att det gick alldeles för fort på den rätta vägen, fick de fel inriktning. Ingenting annat än möjligen valtaktiska skäl kan tala för att lägga huvudvikten vid penningpolitiken, när det är flödet av varor och tjänster och inte flödet av kapital över gränserna som skapar problem. Och det måste ligga ideologiska – för att inte säga dogmatiska – skäl bakom det förhållandet att de finanspolitiska åtgärderna ges formen inte av utgiftsminskningar, utan av skattehöjningar och ytterligare kreditrestriktioner. Smått parodiskt blir hela ingripandet, när det lämnar orörd den skatterabatt som utan att föreskrivna villkor uppfyllts delas ut till vissa medborgare och som verkar i rakt motsatt riktning mot vad krispaketet är avsett att göra.

Vilka verkningar kan då krispaketet väntas få? Ja, det är alldeles klart att det förstärker rådande obalanser. Genomslaget på prisnivån blir en höjning med minst 1 procentenhet. Därmed kommer reallönen för en genomsnittlig löntagare att falla med minst 1 % i år. Exporten påverkas först inte alls, men dämpas på längre sikt till följd av stigande kapitalkostnader. Importen minskar, men det gäller inte bara prylar för konsumtion utan även investeringsvaror, vilket inte är önskvärt med hänsyn till nödvändigheten att bygga ut landets produktionsapparat. Antalet arbetstillfällen påverkas negativt. Särskilt stor blir utslagningen i de branscher som hårdast drabbats av den kreditpolitiska åtstramningen, dvs. trähusindustrin samt företag som tillverkar varaktiga konsumtionsvaror, t. ex. bilar, husvagnar och fritidsbå-

Nr 167

**Tisdagen den
11 juni 1985**

*Den ekonomiska
politiken*

tar. Räntorna på statsskulden stiger med åtskilliga miljarder.

Det är ett mått på hur snabbt Sveriges ekonomi utvecklas i fel riktning, att medan den svenska räntenivån i början av året låg 2 procentenheter över räntan på eurodollar, så är avståndet nu över 8 procentenheter. Även med en realistisk prisprognos blir realräntan rekordhöga 8–9 %.

Samtidigt är den under våren genomförda åtstramningen ett vittnesbörd om att socialdemokraterna i första hand klämmer åt de enskilda medborgarna. Om räntehöjningen består, blir köpkraftsminskningen för hushållen ca 3 miljarder kronor i år. Ränte- och skattehöjningarna kostade alltså ett genomsnittligt svenskt hushåll mer än 1 200 kr. efter skatt. För många nyblivna småhusägare med topplån till aktuell marknadsränta blir kostnads- höjningen flera tusen kronor efter skatt. Småföretagare och jordbrukare, som redan belastas av stora kapitalkostnader, hamnar i en omöjlig situation. Ändå är inte orsaken till våra problem att människor köper bilar och handlar med kontokort. Det är framför allt staten som har för stora utgifter och som måste dra åt svångremmen.

Före valet 1982 beskärmade sig socialdemokraterna högljutt över att den borgerliga riksdagsmajoriteten använde bilismen som mjölkko för att skaffa inkomster till staten. Efter att själva ha höjt bensinskatten med 50 öre och bilskatten med 24 % vid förra årsskiftet vill de nu fördubbla bilaccisen och införa kreditrestriktioner vid köp av bil. Vilka är det som drabbas? Ja, inte är det folk med firmabilar som känner det värst, utan en grupp som redan är hårt klämd, nämligen barnfamiljerna. Nio av tio barnfamiljer måste ha bil för att klara en någorlunda dräglig tillvaro. Det gäller både för jobbet, för familjelivet och för fritiden. Bilen är en livsviktig nödvändighetsvara för miljoner svenskar i dag. Men regeringens inställning tycks vara densamma som Kolingens syn på tandborsten: att den är en lyxartikel.

Finansutskottets socialdemokrater har naturligtvis ställt sig bakom innehålllet och förslagen i de båda propositionerna. Det måste ändå ha varit litet svårt, eftersom de egentligen rymmer två vitt skilda politiska program. Det problemet har man klarat sig förbi med hjälp av en ovanligt ordrik text, som verkar ha till syfte att förebygga att utskjutande kantigheter slår i varandra alltför hårt. Den största utskottsminoriteten medger visserligen att den ekonomiska utvecklingen på snart sagt alla viktiga punkter blir mindre positiv än vad finansministern gjorde gällande i kompletteringspropositionen och sedan avstod från att beröra i krispropositionen. Men man har inte lyckats samla sig till en reviderad försörjningsbalans på basis av nytillkomna uppgifter. Vi befinner oss därför i den smått unika situationen att vi går in i ett nytt budgetår utan att ha en aktuell försörjningsbalans till vägledning. Men det kanske inte spelar så stor roll. Det är kanske som en av de socialdemokratiska utskottsledamöterna uttryckte det: "I händelse av avvikelse mellan den reviderade finansplanen och verkligheten gäller den reviderade finansplanen."

Jag använde nyss uttrycket "den största utskottsminoriteten". De socialdemokratiska utskottsledamöterna har nämligen inte lyckats skapa majoritet för alla regeringens förslag. Nu förljuds det att den socialdemokratiska

partiledningen har träffat en uppgörelse utanför riksdagen med kommunisterna, som innebär långtgående eftergifter för gamla kommunistiska idéer. Bl. a. kommer stämpelskatten på aktier att fördubblas, vilket försvårar den för industrins utbyggnad så nödvändiga försörjningen med riskkapital. Vi får väl höra mera om detta senare i debatten, men jag vill redan nu ställa frågan till de socialdemokratiska företrädarna: Hur känns det att sitta i kommunistburen?

Trots aktuella påminnelser om rådande balansbrister i den svenska ekonomin och stora avvikelser från uppställda mål vidhåller socialdemokraterna i finansutskottet att den kommande utvecklingen skall kunna förmås att följa det s. k. balansalternativet i långtidsutredningen och regeringens treårskalkyler. De här räkneövningarna ter sig alltmer verklighetsfrämmande efter hand som inflationsmål, löneramar och utlandslånenormer spräcks. Men jag skall inte ta upp tiden med att närmare utveckla varför dessa beräkningar numera bara har ett teoretiskt intresse.

I stället vill jag ta fasta på den slutsats som dras i majoritetsskrivningen på s. 62, nämligen att regeringens mål för budgetpolitiken förutsätter budgetförstärkningar på sammanlagt 10–15 miljarder kronor under perioden 1986–1988. Visserligen är siffrorna i treårskalkylerna 12 miljarder under mycket gynnsamma omständigheter och upp till 40 miljarder, om utvecklingen på framför allt pris- och lönesidan fortsätter i samma banor som hittills. Men låt oss säga 12 miljarder. Hur tänker sig finansutskottets ordförande Arne Gadd att dessa skall skaffas fram, om socialdemokraterna får sitta kvar i regeringsställning under den kommande treårsperioden? Skall det ske genom skattehöjningar? Vilka skatter är det i så fall som i dag anses för låga? Eller tänker ni socialdemokrater ta fasta på vad finansministern så ofta har sagt, men lika ofta har brutit mot: att man skall sluta med skattehöjningarna och i stället börja med utgiftsnedskärningar? Skall alla miljarderna prutas på barnbidragen eller på bostadsbidragen? Eller blir det liksom efter förra valet pensionärerna som får maka åt sig?

I en gemensam reservation konstaterar utskottets borgerliga ledamöter att den tredje vägens politik har misslyckats. Händelseutvecklingen den senaste tiden har bekräftat riktigheten av vår tidigare kritik mot regeringen för att den rullar de grundläggande problemen framåt i tiden. Den finanspolitiska åtstramning som vi sedan länge förordat – nu senast under årets riksmöte i arbetet på nästa års budget – skulle ha förebyggt den akuta krisen och långt tidigare återfört Sverige på en kurs mot balans och tillväxt. Det nuvarande läget är inte hållbart under längre tid. Den hårda kreditåtstramningen måste avlösas av finanspolitiska åtgärder på budgetens utgiftssida.

I reservationen anges fem utgångspunkter för en politik som begränsar den offentliga sektorns resursanvändning, samtidigt som den enskilda sektorn ges ett större expansionsutrymme och de enskilda människorna får ökad valfrihet.

För det första vill vi minska budgetunderskottet genom att skära ned de offentliga utgifterna. Åtgärderna bör i första hand riktas mot den offentliga konsumtionen och transfereringarna, medan de offentliga investeringarna i

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

huvudsak undantas. Den största enskilda posten är en minskad bidragsgivning till kommunerna. Men även med den föreslagna neddragningen får kommunerna utrymme att upprätthålla oförändrad standard för ett ökat antal äldre invånare. Minskningen av statsbidragen bör kombineras med mindre statlig detaljreglering av den kommunala verksamheten.

Offentliga besparingar och skattesänkningar brukar av socialdemokraterna betecknas som orättvis fördelningspolitik. Man jämför då med en situation där inget alls görs åt budgetproblemen. Men erfarenheten borde nu ha lärt oss att uteblivna utgiftsnedskärningar leder till högre inflation, högre skatter, större statsskuld och högre räntor med åtföljande negativa sociala verkningar.

För det andra vill vi sänka särskilt de skatter som direkt eller indirekt träffar arbete och sparande. Det gäller inkomstskatten, där marginalskatte-erna måste sänkas och skatteskalen ges ett fullständigt inflationsskydd så att lättnaderna får bestående verkan. Den pågående översynen av skatteutjämningsystemet bör ge oss förutsättningar att, samtidigt med att den statliga inkomstskatten sänks, också minska skillnaderna i kommunalskatt. De borgerliga partierna är vidare ense om att avskaffa förmögenhetsskatten på arbetande kapital i familjeföretag och att genomföra en hel rad lindringar i beskattningen av riskvilligt sparande i aktier. Den nya fastighetsskatten, som drabbar alla landets småhusägare, skall slopas redan innan den börjat tas ut för första gången.

För det tredje måste den ekonomiska politiken inriktas på att avreglera näringslivet och förändra den offentliga sektorn. Det gäller att skapa större rörlighet på olika marknader, t. ex. arbetsmarknaden, kreditmarknaden och inte minst bostadsmarknaden. Förutom att statliga affärsföretag bör privatiseras är det angeläget att införa mer konkurrens inom den offentliga sektorns nuvarande verksamhetsområde genom att bryta upp existerande monopol. Att ersätta delar av den offentliga verksamheten och skapa alternativ till denna genom privata marknadslösningar ger möjlighet inte bara till effektivisering och besparingar utan också till ett mer varierat tjänsteutbud. Det stärker valfriheten för konsumenterna och för dem som arbetar inom verksamhetsområdet.

För det fjärde måste lönebildningen fås att fungera bättre. Rätten att fritt förhandla och sluta avtal är en frihet under ansvar. Statsmakterna skall i förväg ange ramen för förhandlingsarbetet, framför allt genom att presentera de förslag på skatteområdet – bl. a. inflationsskydd och marginalsattesänkningar – som är nödvändiga för att klara löntagarnas köpkraft vid måttfulla lönehöjningar. Därefter får parterna själva svara för att lönerna inte drivs i höjden på ett sätt som urholkar vår konkurrenskraft och orsakar konkurser och friställningar. Det ankommer alltid på det allmänna att dra försorg om dem som drabbas av följderna av för stora lönehöjningar, men det får inte ske till priset av att man lyfter av parterna deras ansvar med hjälp av devalveringar eller subventioner till företag som blir olönsamma.

Det är nödvändigt att debatten om lönebildningen utgår från att denna äger rum på en marknad, där avtalsparterna har motstående intressen. Det är

inte meningsfullt att vädja till de fackliga organisationerna om att visa samhällsansvar. Det är inte deras uppgift att hålla igen på lönesidan – det är arbetsgivarnas sak. Det gäller inte minst inom den offentliga sektorn, där det ytterst är vi politiker som – hur obekvämt det än kan synas somliga – företräder arbetsgivarintresset.

För det femte är det angeläget att snabbt avskaffa de kollektiva löntagarfonderna. Därmed ökar viljan och förmågan till investeringar, risktagande och nyetableringar bland både små och stora företag. Men det räcker inte att bli av med fondsocialismen. Samtidigt måste den enskilda äganderätten förstärkas. Därför utnyttjar den gemensamma borgerliga planen för fondernas avveckling de tillgångar som hunnit samlas där som sparpremier för ett personligt sparande i aktier. Vi räknar med att på det sättet engagera det stora flertalet medborgare i arbetet på att ställa det riskkapital till förfogande som krävs för att vårt näringsliv skall expandera i en takt som möjliggör återupptagen och fortsatt välfärdstillväxt.

Herr talman! Regeringens krispaket förlänar en realistisk ton åt skönmålningen i kompletteringspropositionen. Av allt att döma hade regeringen hoppats att avslöjandet av den rätta bilden av Sveriges ekonomiska situation skulle dröja till efter valet. Inflationen skulle med hjälp av prisstoppet hållas under målet 3 % till efter valdagen. Lönekostnadsökningen skulle till stor del ha förvandlats till överhäng, som skulle ha framkommit först nästa år. Obalansen i våra utrikesaffärer skulle döljas bakom en ökad statlig nettoupplåning i utlandet. Sannolikt beklagar finansministern att han inte devalverade med tänkta 20 %. De extra procenten kanske kunde ha räddat den vackra fasaden ytterligare några månader. Men nu har sönderfallet börjat tidigare än vad som är alldeles lämpligt med hänsyn till valet. Därefter väntar drastiska beslut för att korrigera socialdemokraternas underlåtenhet under tre år att lägga om den ekonomisk-politiska kursen.

Vad vi moderater förordar är inte ett systemskifte. Det är i stället socialdemokraterna som vill byta system genom att införa fondsocialism. Det är socialdemokraterna som höjer skatter och beskär människors frihet. Vi moderater vill tvärtom återupprätta den marknadsekonomiska modell som varit en förutsättning för vårt välstånd, och vi vill ge större handlingsutrymme åt de enskilda medborgarna.

Vi moderater vill att hushållen skall klara sig på sina egna inkomster med hjälp av lägre skatter och mindre bidrag. Ni socialdemokrater höjer skatterna och bidragen. Över huvud taget präglas er politik av gårdagens program, gårdagens ideologi. Men dagens och morgondagens svårigheter kan inte lösas med idéer från 1930-talet och en politik från 1960-talet. Det är inte för låga skatter som har ökat arbetslösheten och lett till snabb inflation och svag tillväxt. Det är inte en för liten offentlig sektor som ger budgetunderskott och problem med bytesbalansen, utan det är för höga skatter och en för stor offentlig sektor.

Jag kan förstå att socialdemokratiska politiker hellre tittar i backspegeln än framåt. Drömmen är 1930-talskrisen och bruksandan. Det var en tid när ungdomen var med er, när utvecklingen gick i er riktning. Men dagens och

morgondagens människor tror inte på kollektiva lösningar. Nej, man vill vara en individ, en människa med egen särart, egna önskemål, egna behov. Man vill kunna förverkliga sig själv. Man vill få chansen.

Normalt är det regeringen som har initiativet och oppositionen som kritiserar dess förslag. Men i Sverige är det tvärtom. Er egen politik efter valet talar ni socialdemokrater mycket tyst om. Budskapet består i stället av skryt över det förflutna och dimridåer för framtiden. Den socialdemokratiska valpropagandan inriktas på att misstänkliggöra och svartmåla moderat politik. Våra besparingar överdrivs, våra skattesänkningar bagatelliseras.

Men jag tar detta som ett oavsiktligt erkännande av att det är vår politik som har framtiden för sig. Det som i dag är reservationer i finansutskottets betänkande blir därför snart majoritetsbeslut.

Med det anförda yrkar jag, herr talman, bifall till reservationerna 1, 3, 4, 6, 9, 11, 13, 14, 15, 19 och 21 i finansutskottets betänkande nr 30.

Anf. 3 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Finansutskottet har haft sig förelagd en besvärlig uppgift inför behandlingen av den reviderade finansplanen och de förslag till åtgärder som regeringen och riksbanken presenterade den 13 maj. Det är faktiskt unikt i finansutskottets historia att beslutsunderlaget så snabbt har förändrats när det gäller att ta ställning till den ekonomiska politiken. Enligt min uppfattning har finansutskottet därför inte inför de beslut om den ekonomiska politiken som skall fattas i kammaren i dag kunnat prestera den allsidiga beredning som är utskottets uppgift. En ny försörjningsbalans borde ha lagts fram av regeringen, med hänsyn till de förändringar i samhällsekonomin som inträtt sedan den reviderade finansplanen framlades. Våra krav på en ny försörjningsbalans har emellertid under hänvisning till riksdagens pressade arbetsschema ännu inte kunnat tillgodoses.

På sitt sätt är hela frågan om den uteblivna revisionen av försörjningsbalansen i sig själv en slående illustration till regeringens ekonomiska politik, som under hela den mandatperiod som nu lider mot sitt slut efter den stora devalveringen har befunnit sig på en oordnad reträtt. Jag skall inte påminna om vad som föregick det socialdemokratiska makttillträdet, dvs. det stolta ekonomiska program enligt vilket Sverige skulle revalvera sig ur krisen, som var den formella grunden för den tredje vägens ekonomiska politik.

Den omständigheten att man nu från regeringens sida mot slutet av mandatperioden och inför valet i september förkunnat att Sverige är på rätt väg kan inte på något sätt skymma vad som är den verkliga sanningen och klara fakta i sammanhanget. Vi har 50 000 svenska män och kvinnor fler utanför den reguljära arbetsmarknaden nu än 1982. 1982 var inflationen på väg nedåt. Vi hade lägre inflation än i de flesta av våra konkurrentländer. I dag har vi den näst högsta inflationen i Europa. Inflationsmålen har inte infriats. Statsskulden, såväl den inhemska som den utländska, har nästan fördubblats och är nu uppe i 586 miljarder kronor. Bytesbalansen försämrats nu på nytt – regeringens prognos för 1985 var 3 miljarder, men underskottet

är redan 10 miljarder. Devalveringseffekten från oktober 1982 är på väg att gå förlorad.

Regeringen och naturligtvis utskottsmajoriteten gör sitt yttersta för att måla läget för nationen i ljusa färger. Det är heller inget tvivel om att svenskt näringsliv under de två senaste högkonjunkturåren har visat sig mäktigt att utnyttja devalveringens möjligheter. Svenskt näringsliv har demonstrerat en imponerande förmåga till förnyelse. Framgångarna på exportmarknaden är betydande. Tekniskt och strukturellt hävdar vi oss väl i den internationella utvecklingen. Man skulle också kunna säga att Sverige industriellt är på rätt väg, men det fordras en ekonomisk politik som skapar långsiktiga förutsättningar för konkurrenskraft och tillväxt.

När vi i dag, herr talman, har tillfälle att summera erfarenheterna av den ekonomiska politiken, som den har bedrivits under denna mandatperiod, är slutsatsen följaktligen att den i väsentliga avseenden har misslyckats. Den har inte gett näringslivet och svenska folket de möjligheter till tillväxt och sysselsättning, rättvis fördelning av levnadsstandarden och regional balans som är den ekonomiska politikens uttalade mål.

Utskottsmajoriteten gör sitt yttersta för att skyla över regeringens misslyckanden. Man diskuterar utförligt långtidsutredningens balansalternativ, som man bekänner sig till, men man har ingen förklaring till varför regeringen i sin praktiska politik inte har mod och handlingskraft att föreslå nödvändiga åtgärder.

Min fråga till utskottsmajoritetens talesmän och regeringsföreträdarna är alltså: Varför överger ni långtidsutredningens mål? Allt tal om att Sverige är på rätt väg och alla stolta deklarationer i intervjuböcker och regeringsdokument framstår i dagens läge som ett spel för galleriet och därmed en bekräftelse på att regeringen har misslyckats med sin ekonomiska politik.

Devalvering 1982 skulle ge regeringen andrum. Den blev kortsiktigt lyckosam tack vare den internationella högkonjunkturen. En viktig del i regeringens strategi var emellertid att genom måttliga löneavtal till maximalt 5 % begränsa inflationen till 3 % och därmed ge löntagarna en garanterad reallöneökning. Detta har enligt regeringens egen beskrivning varit grunden i den ekonomiska strategin. Det här löftet har man inte infriat, det är alldeles uppenbart. Löntagarna vet inte i dag vad som finns kvar i plånboken av löneökningarna när inflationen och skattehöjningarna tagit sitt.

Diskontohöjningen av den 13 maj kom som en bekräftelse på att regeringens finanspolitik misslyckats och att man insett detta – i varje fall att riksbanken insett detta. Statens budgetunderskott måste minskas, strukturellt och varaktigt, om inte inflation, räntehöjningar och arbetslöshet skall vara de avgörande och styrande faktorerna i fördelningspolitiken. Den krismedvetenhet som byggdes upp under den tredje Fälldinregeringen 1981–1982 har socialdemokratin målmedvetet sökt smula sönder.

Den omfattande arbetsmarknadskonflikten denna vår visar hur svårt det är att bygga upp ett förtroende för en långsiktig och konsekvent politik när man agerar så som den socialdemokratiska regeringen gjort. Den ekonomiska politiken har alltså präglats av kortsiktighet och ryckighet. Den har inte

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

ingett det förtroende man har rätt att kräva. I botten har uppenbart funnits en räddhåga att verkligen ta itu med problemen och de grundläggande orsakerna till balansrubbningsarna i vår samhällsekonomi.

Bokslutet av den socialdemokratiska ekonomiska politiken sedan 1982 är alltså ett sorgligt aktstycke, herr finansminister.

1. Den stora devalveringen om 16 % bröt den nedåtgående inflationstrenden. Någon s. k. eftervård av devalveringen har inte förekommit i form av stram finanspolitik.
2. Den långsiktiga skattepolitiken, med en rejäl marginalsattesänkning, en inflationsskyddad skatteskala och en politisk garanti för reformen oberoende av riksdagens majoritetsförhållanden bröts upp efter ensidiga överläggningar med LO. För 1986 föreslås över huvud taget ingen inflationsjustering av skatteskalan. 1981 års skatteöverenskommelse kan således inte längre medverka till ett långsiktigt agerande från arbetsmarknadens parter.
3. Budgetpolitiken har kännetecknats av skattechöjningar och bokföringsmässiga transaktioner. Någon sparpolitik i egentlig mening värd att tala om har inte bedrivits, trots att nationen tack vare den internationella högkonjunkturen upplevt två gynnsamma år då förutsättningar verkligen har förelegat för en anpassning även av den offentliga konsumtionen.
4. När ekonomin mer än något annat behöver en åtstramning går regeringen ut och lovar svenska folket en skatterabatt på 600 kr., därför att löneavtalen slutits på den måttliga nivå regeringen eftersträvat, som det heter. Sex veckor efter det att detta förslag lämnats till riksdagen lock-outrar staten 80 000 löntagare därför att de inte vill sluta löneavtal inom det som regeringen anser vara en måttlig ram.
5. För att nödortfiktigt korrigera misstagen tvingas till sist riksbanken till chockhöjning av diskontot och regeringen till vissa punktinsatser för att begränsa konsumtionen.

Detta är exempel på ekonomisk-politiska åtgärder som i sig själva är avslöjande för bristen på konsistens och målmedvetenhet i regeringens agerande.

De tre icke-socialistiska partierna har i en gemensam reservation närmare utvecklat den ekonomiska politik som vi är beredda att ta ansvar för. En vägledande princip måste vara att anpassa konsumtionen, den offentliga och den privata, till produktionsresultatet. Nationen kan aldrig fortsätta i längden att leva över sina tillgångar. Detta innebär att en minskning av utgifterna hos stat och kommun måste genomföras, en åtstramning av finanspolitiken är nödvändig för att få ner inflationstakt och budgetunderskott och för all del även räntenivån. Om regeringen hade genomfört rejäla besparingar hade t. ex. skatterna inte behövt höjas hösten 1984 och räntan hade inte behövt chockhöjas i maj i år. Detta vidimeras för övrigt av biträdande riksbanksdirektören Thomas Franzén i en artikel i Dagens Nyheter nyligen. Vi tror inte att ytterligare skattechöjningar löser problemen, tvärtom är det angeläget att sänka marginalsatserna och lätta avgiftstrycket, framför allt på den mänskliga arbetskraften i produktionslivet.

Det är också viktigt att den ekonomiska politiken inriktas på att avreglera näringslivet och förbättra förhållandena för de många små företagen som nu under ett par år varit diskriminerade i politiken, som ensidigt främjat de stora företagen, exportnäringarna och institutionerna på kapitalmarknaden.

En viktig punkt i den alternativa ekonomiska politiken är naturligtvis också att avskaffa de kollektiva löntagarfonderna, som inte har någonting med ett fritt och utvecklingsdugligt näringsliv att skaffa. Avskaffandet bör enligt vår uppfattning medverka till att bredda aktieäggandet och göra varje svensk man och kvinna till delägare och aktieägare i svenskt produktionsliv.

Av avgörande betydelse är naturligtvis också att incitament skapas så att lönebildningen i samhället fungerar bättre. Det var den ambitionen regeringen hade med sina Rosenbadsöverläggningar som skändligen har misslyckats. Om detta skvallrar de spräckta inflationsmålen och den oro vi har upplevt på arbetsmarknaden under den senaste tiden. Det anmärkningsvärda är att regeringen över huvud taget inte, när den nu framlägger sin ekonomiska politik för riksdagen för slutgiltigt bedömande, diskuterar detta problem. Men det kanske kommer i debatten här i kammaren senare i dag.

Det är angeläget att avtalen inom den konkurrensutsatta sektorn blir löneledande i fortsättningen. Arbetsmarknadens parter måste också visa ett större ansvar för avtalens konsekvenser för sysselsättningen. Å andra sidan måste staten vara beredd att genom ett fullt inflationsskydd i inkomstskattelagarna underlätta för avtalsrörelsen. Det bör också sägas att om man skall restaurera den klassiska svenska modellen och ge arbetsmarknadens parter en reell chans att ta ett samhällsekoniskt ansvar, måste den typ av korrigeringar i efterhand som regeringen ägnat sig åt, t. ex. genom skatterabatter, avskaffas. Om man ständigt från politikernas sida försöker manipulera avtalsrörelserna försvårar man för ansvarsmedvetna förhandlare att genomföra avtalsrörelser vars resultat får plats inom de samhällsekonomiska ramarna.

Fortsätter man på den inslagna vägen är det bättre i och för sig att ge klara besked om en statlig inkomstpolic. Men då har man också övergett principen om fria avtalsrörelser, vilket skulle vara en stor förlust för det svenska samhället.

I centerns reservation om de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen har vi närmare skisserat vårt budgetalternativ. Det är ett budgetalternativ som grundar sig på principen att den ekonomiska krisens bördor skall fördelas rättvist. Det är därför nödvändigt att bedriva en målmedveten budgetpolitik i syfte att få balans mellan konsumtion och produktion. Devalveringar sänker reallönerna, chockhöjning av räntan drabbar löntagare och företagare blint liksom inflationen. Alternativet är ett målmedvetet sparande, där bördorna fördelas så rättvist som möjligt. Det blir i längden omöjligt att upprätthålla en förståelse för nödvändiga sparåtgärder om man gör som den socialdemokratiska regeringen: förnekar att sparande är behövligt och invagar folk i tron att alla bekymmer är över och att landet är på rätt väg.

Vårt alternativ är alltså att spara, men kombinera sparåtgärderna med

Tisdagen den
11 juni 1985

Den ekonomiska politiken

särskilda skyddsåtgärder för de sämst ställda grupperna i samhället.

Vi har i våra budgetförslag till årets riksdag följt strategin med att slå vakt om grundtryggheten för medborgarna. När de personliga avgifterna till arbetslöshetsförsäkringen höjs enligt vårt förslag föreslås också samtidigt en höjd ersättning till de arbetslösa. När indragning sker av skatteunderlaget för kommuner och landsting och statsbidragen minskar vill vi samtidigt bygga ut skatteutjämningen till de ekonomiskt svagaste kommunerna.

Genom vår sparpolitik får vi också utrymme för angelägna reformer som i sig själva är ägnade inte bara att säkerställa grundtryggheten för medborgarnas flertal utan också att skapa ett mera flexibelt och mindre sårbart samhälle. Det gäller t. ex. familjepolitiken, med ökad valfrihet i barnomsorgen genom vårdnadsersättningen till småbarnsföräldrar. Det gäller skattepolitiken, med en satsning bl. a. på marginalskattesänkningar, en effektivare kommunal skatteutjämning och en fullt ut inflationsskyddad skatteskala.

Jag vill även nämna sysselsättnings- och regionalpolitiken – med kravet på rättvisa för småföretagen, bl. a. genom sänkta arbetsgivaravgifter med 5 % för de 15 först anställda – och politiken för att ge möjligheter för jordbruket att upprätthållas och vidareutvecklas i alla delar av landet som andra exempel på denna politik.

Ett sorgligt försummat kapitel under de senaste åren har varit regionalpolitiken. Detta tar sig skilda uttryck. Det är en fråga som inte är ointressant i en debatt om samhällsekonomin. I den reviderade finansplanen kräver regeringen inte bara en yrkesmässig rörlighet bland medborgarna. Detta är riktigt, det kan vi skriva under på. Men man kräver också en ökad geografisk rörlighet. Det blir på nytt en uppmaning till att flyttlassen skall gå från avfolkningsbygder till koncentrationsorter, som ett led i den ekonomiska politiken. Detta är mycket anmärkningsvärt, och det är måhända betecknande att regeringen nu också trotsar riksdagens tidigare uttalanden om att ny statlig verksamhet skall utlokaliseras från Stockholm. Trots riksdagens uttalanden ligger nu inte bara energiverket utan som det senaste exemplet även AMU:s centrala organisation i Stockholm. Detta ökar sårbarheten i samhället och ökar inflationstrycket, eftersom koncentrationsorterna bidrar till ekonomins överhettning mer än orter med låg ekonomisk aktivitet.

Från centerns sida kan vi inte acceptera att avfolkningsorterna på detta sätt cyniskt exploateras och att trängseln i koncentrationsorterna med åtföljande miljöproblem i sitt släptåg ökar. Lika litet kan vi acceptera regeringens passiva attityd när det gäller resurshushållningen över huvud taget i samhället. Det gäller vida fält. Det må gälla vaktsläendet kring den odlade jorden eller det personliga initiativet och engagemanget i de många små företagen. Det kan också gälla andra åtgärder som i princip berör samma områden – åtgärder för miljö, för vår ekologi, mot föroreningen och för avgasrening, för att ta några problem som i dag är särskilt aktuella i omsorgen om den ekologiska balansen.

Det finns en gemensam nämnare i alla de frågor som jag här har tagit upp exempel på. Det är okänsligheten inför människan i hennes lokala miljö. Den här okänsligheten från regeringens sida skrämmar mig. Framför allt

bevisar den att man från socialdemokratins sida – dess värre gäller det också högerkanten inom den icke-socialistiska oppositionen – inte förstår att det i rekonstruktionen av landets ekonomi också är viktigt att ta med mänskliga och humana aspekter. Det är också viktigt att ta till vara de mänskliga resurser som vi i skilda avseenden har i vårt samhälle.

Till finansutskottets betänkande har Rolf Rängård och jag avgivit ett särskilt yttrande med anledning av utskottsmajoritetens skrivning om beskattningen av baslivsmedel. Vi har där anmält att vi från centerns sida anser det angeläget att nuvarande subvention på mjölk bibehålls. Det är en återbetalning av den moms som konsumenterna får betala på den mjölk de köper. Vi menar att vi nu har hamnat i ett läge där beskattningen av vissa baslivsmedel har blivit en tung börda för konsumenterna. Vi menar därför att man egentligen borde gå vidare och subventionsvägen lasta av en del av momsbelastningen på baslivsmedel. Vi har förklarat oss beredda – om det skulle finnas politisk majoritet för detta – att göra det genom att differentiera momsen. Åtgärder som denna måste i det här statsfinansiella läget självfallet vara budgetneutrala och därför finansieras med en höjning av momsuttaget på annan konsumtion än den som gäller vissa utvalda baslivsmedel. Vi har inte ställt några konkreta förslag i detta sammanhang. Vi har dock velat anmäla vår principiella syn på frågan, eftersom den har aktualiserats i finansutskottets bedömning av den reviderade finansplanen.

Herr talman! En framsynt strategi för den ekonomiska politiken måste präglas av minskade offentliga utgifter och minskat budgetunderskott för att åstadkomma balans mellan vad vi producerar i samhället och vad vi konsumerar. Jag inkluderar då också betalningen av våra skulder, den konsumtion som har skett på framtiden. Det gäller att uppmuntra den inhemska produktionen och vidta åtgärder för att stärka näringslivets konkurrenskraft – detta för att minska vår ekonomis internationella beroende, som i dag är ett hot mot vår nationella integritet. Det gäller även att skapa rättvisa mellan olika befolkningsgrupper genom ett förstärkt grundskydd vid sjukdom, arbetslöshet och ålderdom. Det är i den andan som centerpartiet har utvecklat sina alternativ när det gäller den ekonomiska politiken och budgetregleringen. Vi fullföljer därmed konsekvent den ekonomiska politik och den budgetpolitik som vi har arbetat för under många år.

Den ekonomiska kris som landet befinner sig i måste bli föremål för målmedvetna åtgärder. Jag understryker ordet målmedvetna. Det är därför närmast en parodi att i dag ta del av pressen och erfara att socialdemokratien nu med vpk:s hjälp har beslutat sig för att höja bilaccisen – visserligen inte så mycket som finansministern hade önskat men ändå höja den. Det är samma koalition som i höstas chockhöjde bensinskatten. Det är åtgärder som inte löser de grundläggande ekonomiska problemen men som hårt drabbar pendlare i samhället, arbetande människor och glesbygdsbor i övrigt.

Till sist är det hela en fråga om svenska folkets rätt till och möjligheter att få arbete. Den ekonomiska politik som regeringen har bedrivit kommer i en stundande lågkonjunktur ofelbart att kräva sitt pris i form av en väsentligt ökad arbetslöshet. Detta är, som jag ser det, det stora hotet. Beredskapen är

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

redan nu dålig, eftersom man har 50 000 fler människor utanför den reguljära arbetsmarknaden än man hade lågkonjunkturåret 1982 – detta trots att vi befinner oss i en högkonjunktur. Ett företag, som ökar skuldsättningen successivt för att fortlöpande täcka underskott i sin rörelse, erbjuder inte sina anställda någon trygghet. Också en nation som lever på enahanda sätt äventyrar sysselsättningen.

Centerns ekonomiska politik är alltså en politik, som är inriktad på att slå vakt om sysselsättning och människors sociala trygghet. Vill man garantera sysselsättningen och grundtryggheten finns inga genvägar. Det krävs målmedvetna åtgärder för att anpassa konsumtionen till produktionsresultatet. Det krävs även kurlage och mod att stå upp inför en bred opinion och förklara de ekonomiska sammanhangen i klara koncisa termer. Det är den oundvikliga formen för vår ekonomiska politik, om vi vill uppnå samhällsekonisk balans i vårt land.

Herr talman! Jag ber härmed att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4, 6, 9, 11, 13, 16, 19 och 22.

Anf. 4 BJÖRN MOLIN (fp):

Herr talman! I riksdagens finansdebatt för tre månader sedan var det grundläggande temat från regeringspartiets talesmän att Sverige var på rätt väg. Vi hade inte längre något underskott i våra betalningar med utlandet och finansutskottets ordförande använde uttrycket att vårt folkhushåll "gjorde rätt för sig" igen. Arne Gadd fortsatte: "Vi riskerar inte längre att vara beroende av utländska långgivare om vi lyckas lika bra fortsättningsvis som vi hittills gjort med politiken." Såväl finansministern som finansutskottets ordförande förutsåg att inflationen under detta år skulle stanna vid 3 %, eller för att citera Kjell-Olof Feldt: "Inflationstakten kommer åtminstone att halveras mellan 1984 och 1985."

Ännu i kompletteringspropositionen tecknade regeringen en ljus bild av den ekonomiska utvecklingen för 1985. Industriproduktionen befann sig i tillväxt, utrikeshandeln visade överskott, inflationen hade pressats ned till låg nivå och löntagarna kunde påräkna reallöneökningar under 1985.

Så lät det alltså för bara en månad sedan. Nu är verkligheten en annan. Industriproduktionen och exporten saktar av. Bytesbalansen visar snabbt stigande underskott och inflationen har redan gått över regeringens 3-procentsmål. Trots denna drastiska försämring av förutsättningarna för svensk ekonomi tycks det som om regeringen och finansutskottets socialdemokratiska majoritet vill fortsätta som om ingenting hänt.

Vid behandlingen i finansutskottet av kompletteringspropositionen och regeringens krisproposition nr 217 menade vi från oppositionens sida, att det var rimligt att man utarbetade en ny försörjningsbalans som utgick från nu kända fakta om vår ekonomi. Det är ju uppenbart att den försörjningsbalans som fanns i kompletteringspropositionen nu är inaktuell. Det medgav också finansministern indirekt vid den hearing som utskottet hade med honom den 15 maj.

Finansutskottets majoritet har emellertid väjt undan för detta krav och det

betyder att riksdagen i dag inte har en aktuell försörjningsbalans för år 1985 att ta ställning till. De förstärkta inflationstendenserna har inte föranlett någon reviderad inflationsprognos, och den ogynnsamma utvecklingen av utrikeshandeln har endast föranlett ett konstaterande om att bytesbalansen kan förväntas visa ett större underskott än vad som angavs i den reviderade finansplanen.

Den mest dramatiska förändringen av förutsättningarna för den ekonomiska politiken gäller utrikeshandeln. Under de fyra första månaderna i år har det skett en markant försämring av handelsbalansen. Till en början föreställde man sig att denna försämring hängde samman med den hårda vintern och svårigheten att skeppa varor per båt. När nu också handelssiffrorna för april är tillgängliga och när dessa visar ett underskott på 800 milj. kr., är emellertid slutsatsen ofrånkomlig: Vi upplever nu ett drastiskt omslag i vår utrikeshandel – från ett betydande överskott till ett jämviktsläge eller ett underskott.

Utrikeshandeln gav under de fyra första månaderna 1984 ett överskott på 11 miljarder kronor. Motsvarande siffra för de fyra första månaderna i år är en miljard. Utrikeshandeln har alltså för denna period försämrats med hela 10 miljarder kronor.

Om denna utveckling skulle fortsätta linjärt, vilket inte minst med tanke på att utrikeshandeln traditionellt visar ett sämre saldo under andra halvåret än under första halvåret vore tänkbart, skulle situationen närmast bli katastrofal. Nu finns det emellertid inte anledning att vara så pessimistisk. En del av försämringen av utrikeshandeln hittills i år är orsakad av tillfälliga störningar, och vår industris förmåga att anpassa sig efter förhållandena ute i världen är betydande. Men även med antaganden om att utvecklingen under andra halvåret kommer att bli bättre än under första halvåret, är det svårt att komma till någon annan slutsats än att vi kommer att få ett underskott i bytesbalansen i år på 10 miljarder eller mera.

Valutautflödet och den försämrade bytesbalansen kommer att omöjliggöra för Sverige att leva upp till den av regeringen och riksbanken angivna normen att staten icke längre skall låna utomlands, eftersom den privata kapitalbalansen svårigen kan komma att uppvisa några större överskott. Sverige kommer alltså inte att vara ett land som gör rätt för sig, för att nu använda Arne Gadds formulering.

Den fråga man då ställer sig är givetvis: Hur tänker regeringen tackla denna situation? Hur skall vi kunna bryta utvecklingen mot försämrad konkurrenskraft och minskade marknadsandelar för svensk export? Hur skall vi kunna hejda den snabbt växande importen?

I Handelsbankens informationsskrift Aktuell ekonomi finns en träffande beskrivning av utvecklingen av svensk ekonomi de senaste månaderna: "Regeringen hade otur med sitt ljusa budskap i den reviderade finansplanen. Ledmotivets optimistiska anslag var: 'Sverige är på rätt väg'. Knappt hade tonerna för denna paradmarsch klingat ut förrän storkonflikten på arbetsmarknaden bröt ut, tätt följd av förtroendekrisen för kronan."

Det här snabba omslaget i svensk ekonomi har uppenbarligen tagit både

regeringen och finansutskottets socialdemokratiska majoritet på sängen. Verkligheten har blivit alltför påträngande och det tycks, som sagt, vara socialdemokraternas linje att vid en konflikt mellan verkligheten och den reviderade finansplanen får den reviderade finansplanen gälla.

Denna osäkerhet inför verkligheten, denna rädsla för att ta en debatt i sak om svensk ekonomi har över huvud taget varit karakteristisk för finansutskottets arbete under hela denna mandatperiod. Sällan har det av Axel Kristiansson i Harplinge en gång myntade uttrycket: "här diskuterar vi inte här voterar vi" varit så träffande som för finansutskottet åren 1983–1985. Det vanligaste ordet vid finansutskottets bord har varit majoriteten. Under dessa år har inget enda av våra förslag funnits värt att ens överväga, långt mindre att godta. Självtillräckligheten och arrogansen hos den socialdemokratiska majoriteten i finansutskottet har omintetgjort varje meningsfull diskussion i utskottet. Det är beklagligt. Jag tror nämligen att oberoende av majoritetsförhållanden och styrkeförhållanden mellan olika partier så är ett öppet samtal mellan olika meningsriktningar till fördel för politiken. Jag tror att finansutskottets bidrag till vårt lands ekonomiska utveckling skulle ha blivit större, om man i större utsträckning varit beredd att lyssna på andras åsikter och på verkligheten utanför utskottsrummets väggar.

Herr talman! Den ovisshet för framtiden som avsaknaden av en aktuell försörjningsbalans skapar förstärks av den ovisshet som gäller på åtgärdssidan. Regeringen och den socialdemokratiska majoriteten ger inte bara en inaktuell bild av vad som händer i vår ekonomi utan står också tomhant när det gäller åtgärder inför framtiden.

Regeringens åtgärder hittills riktar sig enbart mot importen. Räntan har höjts och villkoren för avbetalningsköp har skärpts. Dessa åtgärder har blivit nödvändiga därför att den negativa utvecklingen av bytesbalansen som sagt tog regeringen på sängen och därför att regeringen saknar en långsiktig och planmässig strategi för att lösa strukturproblemen i svensk ekonomi. Regeringen har missat den unika chansen att använda två till tre års högkonjunktur för att bryta obalanserna i vår inhemska ekonomi. När situationen vänder och när konjunkturen går in i ett svagare skede fr. o. m. nästa år, kommer därför de som då har ansvaret för den ekonomiska politiken – och det lär nog gälla alla partier – att ställas inför brydsamma avgöranden.

Arbetslösheten ligger alltför kvar på en för hög nivå. Trots en stark efterfrågan från utlandet på svenska produkter och en motsvarande hög produktionstakt inom industrin har arbetslösheten inte i nämnvärd grad kunnat nedbringas. Regeringens sysselsättningspolitik har alltså lett till lika hög arbetslöshet i dag under en högkonjunktur som för tre år sedan under en lågkonjunktur. Det är ett uttryck för att man inte har särskilt höga sysselsättningspolitiska ambitioner.

Mot denna bakgrund är självfallet det bestående stora budgetunderskottet ett allvarligt problem. Den höjda räntan leder nu till ökade räntekostnader för staten i storleksordningen 3,5 miljarder kronor. Detta söker regeringen i krispropositionen kompensera genom några förslag om skattehöjningar och

genom en aviserad senareläggning av vissa statsutgifter. Likväl leder regeringens krispaket till ökade statsutgifter och till ett ytterligare ökat budgetunderskott. Det kassamässiga budgetunderskottet ökar jämfört med kompletteringspropositionen med 500 milj. kr., och det underliggande budgetunderskottet stiger jämfört med innevarande budgetår med nästan 3 miljarder kronor.

Det kan tilläggas att posten tillkommande utgiftsbehov har upptagits till ett så lågt belopp som 1 miljard kronor, vilket är det lägsta på många år.

Både i kompletteringspropositionen och i finansutskottets majoritetsbetänkande påminns om nödvändigheten att man också fortsättningsvis skall söka minska budgetunderskottet, främst genom besparingar. Hur skall då denna ytterligare minskning av budgetunderskottet ske enligt socialdemokraternas uppfattning? Från oppositionens sida har budgetalternativ presenterats som visar hur man kan ta ned budgetunderskottet på ett planmässigt sätt under den kommande treårsperioden. Regeringen och finansutskottets majoritet har emellertid inte velat ge motsvarande besked. En huvudfråga i denna debatt blir därför: Vilka åtgärder planerar regeringen för att fortsätta att minska budgetunderskottet? Självfallet riktas denna fråga både till Kjell-Olof Feldt och till Arne Gadd.

De tre icke-socialistiska partierna möter den aktuella budgetsituationen med konkreta besparingsförslag. I motsats till vad socialdemokraterna gjorde i opposition före 1982 års val avstår vi från att ställa ut växlar på framtiden, vilka vi inte tror att vi kan infria. Socialdemokraterna borde vara brända av erfarenheterna av sin egen löftespolitik från 1982 och av löftespolitikens sammanbrott. Då var det ju ingen ände på alla områden där ytterligare resurser skulle satsas, och den förhatliga svängremspolitiken skulle ju ersättas av Olof Palmes svängrumspolitik. När vi nu vet att detta var en orealistisk löftespolitik, inte minst pensionärerna fick ju snart erfara att löftena sveks, borde alla partier ha ett gemensamt intresse av att ge en mer realistisk bild av vad som väntar människorna i vårt land efter höstens val. Det är ett demokratiskt anständighetskrav att partierna redovisar sina politiska framtidsplaner *före* valet – att man inte bara kommer med de söta karamellerna nu och spar de beska pillren till *efter* valet.

Även mot denna bakgrund finns det alltså anledning att rikta frågor till socialdemokraterna och till regeringen. Vilka åtgärder planerar ni att ta till efter valet? Blir det en ny devalvering i likhet med den som ni hade förberett inför 1982 års val? Vilka skattehöjningar kommer att drabba medborgarna för att klara underskottet i budgeten för 1986/87? Är det en momshöjning som väntar om hörnet redan i höst för att hejda den växande privata konsumtionen? När heltidsarbetande löntagare just denna månad får en tillfällig skattelättnad på 600 kr. vore det naturligt att de samtidigt fick ett besked om hur den här presenten skall täckas finansiellt framöver. Vilka skattehöjningar skall till för att täcka det hål i statskassan som den här skatterabatten efterlämnar? Blir dessa skattehöjningar större eller mindre än den tillfälliga lättnad som ges den här månaden?

Herr talman! Den privata konsumtionen kommer att få en viss ytterligare

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

uppgång under sommaren tack vare skatterabatten. Det motverkas i sin tur av höjningen av räntan och de skärpta avbetalningsreglerna. Ökningen av den privata konsumtionen kan därför förmodas komma att avstanna under senare delen av 1985. Vi kommer alltså att få uppleva år 1985 som en typisk valårsekonomi. Människorna kommer att tillåtas öka sin privata konsumtion under månaderna fram till valet; därefter kommer åtstramningen att sättas in.

Även om vi inte nu kan överblicka hela utfallet av 1985 års lönerörelse, är det likväl nu möjligt att säga att de utlovade reallönehöjningarna för 1985 inte kommer till stånd. Detta orsakas främst av att inflationen blir så mycket högre än i regeringens prognos. Denna utveckling lär av många löntagare komma att uppfattas som ännu ett svek. Redan 1982 gav Olof Palme människorna intryck av att åtstramningspolitikens tid var ute. Och därefter har socialdemokratiska talare förkunnat, att så fort man hade tagit ansvar för devalveringseffekterna skulle den tredje vägens politik ge resultat i form av reallönehöjningar. Så sent som i finansdebatten den 27 februari sade finansministern "att det nu är löntagarnas tur, efter en lång period av fallande realinkomster, att få utdelning från den förbättring av vårt ekonomiska läge som har inträffat. Den andra förutsättningen, som gäller vår bytesbalans, tror jag att vi kommer klara." Finansministern tillägger att vi i år inte behöver "räkna med något som helst underskott i bytesbalansen". Det var alltså finansminister Feldts löfte i februari i år.

Men det blir inga reallönehöjningar i år heller. Ännu en gång kommer människor att få erfara att priserna stiger snabbare än lönerna och att staten dessutom plockar till sig en ytterligare del av lönehöjningarna i form av höjd skatt. Låt vara att en tillfällig present delas ut nu i sommar i form av en skatterabatt – det slutresultat som kan avläsas vid kommande årsskifte blir ändå en ökad skattebelastning på löntagarna. Redan regeringens påstående att skattetrycket hållits oförändrat kan ifrågasättas under hänvisning till att skattekvoten legat oförändrad i en högkonjunktur. Fr. o. m. 1986 lär inga förklaringar i världen kunna dölja att socialdemokratisk politik leder till ökat skattetryck.

Vårt recept för att komma ur detta dilemma – att de vanliga människorna ständigt förlorar därför att inflationen åter upp lönehöjningarna – är inflationsskydd i skattesystemet. Ett inflationsskydd i skattesystemet innebär att inflationen inte automatiskt tillåts höja skatterna. Om man fått en lönehöjning som enbart täcker prishöjningarna skall inte skatteprocenten bli högre. Det kan inte vara rimligt att en större del av en lönehöjning eller en extra förtjänst går åt i skatt än av den normala förtjänsten. Avsaknaden av ett inflationsskydd i skattesystemet leder därför till en smyghöjning av inkomstskatten, och den försvårar för löntagarna att genom lönehöjningar kompensera sig för prisstegringarna. Ett inflationsskydd i skattesystemet skulle därför vara ett verkningsfullt instrument för att skapa ansvarsfulla löneavtal i framtiden. Om löntagarorganisationerna vet att en högre inflation än förutsett inte medför en högre skattesats på de framförhandlade lönehöjningarna, kan de ju begränsa sina lönekrav i jämförelse med ett läge där det

inte finns något inflationsskydd i skattesystemet.

Det är därför mot bakgrund av regeringens egna ambitioner och mot bakgrund av vad som har hänt på svensk arbetsmarknad i år obegripligt att regeringen nu beslutat helt avskaffa inflationsskyddet i skattesystemet. Detta är djupt beklagligt, och det bidrar till att öka motsättningarna i den ekonomiska politiken mellan oss och socialdemokraterna. Om man vill hålla inflationen nere och underlätta avtalsrörelserna, bör man enligt vår mening behålla ett fullständigt inflationsskydd i skattesystemet. Då leder inte inflationen automatiskt till ett högre skatteuttag, och löntagarna får en reell möjlighet att lönevägen kompensera sig för prisstegringar.

Skattepolitiken måste samtidigt präglas av realism. Det är inte trovärdigt att i nuvarande budgetsituation utlova stora och omedelbara skattesänkningar på det sätt som moderaterna gör. Om dessa omfattande skattesänkningar skall kunna genomföras, blir resultatet antingen socialt oacceptabla besparingar eller ett bestående högt budgetunderskott. Detta gäller både moderaternas krav på stora marginalskattesänkningar, deras krav på återgång till de före 1982 gällande avdragsreglerna och tanken på att helt avskaffa schablonbeskattningen av fastigheter.

Herr talman! Den ekonomiska politiken måste också inriktas på att avreglera näringslivet, att avskaffa de kollektiva löntagarfonderna och att öka möjligheterna för enskilda människor att starta företag eller bedriva verksamhet också där det offentliga i dag i praktiken har monopol på verksamheten. Motståndet mot en privatisering tycks i mycket vara grundat på missförstånd. Människors, kunders, abonnenters och patienters möjligheter till service blir inte mindre utan större vid en privatisering. Den socialdemokratiska ekonomen Nils Lundgren säger: "När det gäller vård och utbildning är det en kombination av förmyndarambition och fördelningspolitiska ambitioner som drivit fram den offentliga verksamheten och som nu bidrar till en negativ inställning till privata initiativ. Men även detta är i och för sig förenligt med privat produktion av tjänster."

Att ersätta delar av den offentliga verksamheten och att skapa alternativ till denna i form av privata marknadslösningar innebär inte bara en möjlighet till effektivare och billigare produktion utan också en större variationsrikedom i tjänsteutbudet, vilket bidrar till ökad valfrihet för konsumenterna och indirekt till bättre service för "brukarna". Det innebär också en större valfrihet för dem som arbetar i offentlig sektor att välja arbetsgivare utan att för den skull få en sämre trygghet i anställningen.

Regeringens aviserade avsikt att senarelägga utbetalningen av vissa statsutgifter för budgetåret 1985/86 är ett vällovligt försök att tillfälligt komma till rätta med budgetunderskottet. En sådan senareläggning kan emellertid aldrig ersätta behovet av en planmässig politik för att minska budgetunderskottet. Den har dessutom den svagheten att riksdagen ställs utan möjlighet att påverka på vilka områden statsutgifterna skall nedbringas tillfälligt för att budgetunderskottet skall klaras. Vi tycker därför inte att det är tillfredsställande att riksdagen först i efterhand, dvs. vid behandlingen av 1986 års budgetproposition på våren 1986, skulle få möjlighet att uttala sin

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

mening om vilka statsutgifter som skall senareläggas. Med anledning av en vpk-motion i ärendet menar vi därför att riksdagen bör ge regeringen till känna att man redan i höst för riksdagen skall redovisa vilka statsutgifter det är som skall senareläggas eller skrinläggas för att vi tillfälligt skall klara budgetunderskottsproblematiken.

I längden kan emellertid självfallet den här typen av senareläggning av statsutgifterna inte ersätta en planmässig besparingspolitik. Folkpartiet har alltsedan regeringsskiftet 1982 förordat en stramare utgiftspolitik. Med en sådan stramare utgiftspolitik hade vi inte hamnat i den kris som nu seglat upp. Vad som nu behövs är därför en långsiktig besparingspolitik som kan ersätta den ryckiga och kortsiktiga budgetpolitik som har präglat den socialdemokratiska regeringen. Den nuvarande politiken kännetecknas av att man gasar den ena dagen och bromsar in den andra, att man spår på köpkraft genom skatterabatt den ena dagen och drar in köpkraft genom höjd ränta och avbetalningsrestriktioner den andra dagen, att man sänker krismedvetandet genom glättiga vallöften den ena dagen och varnar för tanken att krisen är över den andra dagen. När Kjell-Olof Feldt i Svenska Dagbladet den 6 juni skriver att regeringen inte tänker avvika från den valda kursen har han måhända rätt. Men vad är det för en kurs? Jo, den kurs som regeringen valt, och som han själv betecknat som den tredje vägen, kännetecknas av en pris- och löneutveckling – som kommer en att tänka på 1970-talets negativa erfarenheter –, vidare av en otillräcklig finanspolitik och av hög ränta. När Kjell-Olof Feldt lovar svenska folket att fortsätta på den inslagna vägen är det alltså ett löfte om en fortsatt pris- och lönespiral, om en passiv finanspolitik, om en hög inflation och om en hög ränta.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4, 6, 9, 11, 13, 17 och 19.

Anf. 5 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Det finns en tendens i debatten att stycka upp politiken i små bitar. Det gäller också de ekonomiska frågorna. Uppmärksamheten fästs än vid inflationsmålet, än vid bilaccisen, än vid marginalskatten. Alla de enskilda frågorna är betydelsefulla, men de får inte skymma helhetsbilden. Debatten fastnar också lätt i det mest aktuella, det som synes viktigt för dagen. Det finns emellertid en utveckling över tiden som det är viktigt att ständigt observera. Debatten har slutligen en benägenhet att handla om enskilda regeringars, enskilda statsråds eller enskilda finansmäns handlingar. Ansvaret bör förvisso utkrävas, men den politiska analysen och ännu mera historieskrivningen får inte begränsa sig till enskilda subjekt. Personerna är viktiga framför allt som representanter för klasser, intressen och strömningar. Deras handlande är begränsat av lagar och tendenser som styr den ekonomiska och sociala utvecklingen.

Under några årtionden har jag haft tillfälle att följa den ekonomiska utvecklingen i vårt land – och i någon mån i världen – från den plattform som en plats i den svenska riksdagen utgör. Det har i flera avseenden varit en privilegierad ställning. Dels därför att det givit tillfälle till mångsidiga

kontakter och studiebesök, dels därför att Sverige är ett land som kunnat bygga upp ett relativt välbefinnande i frihet från krig, naturkatastrofer och alltför djupgående kriser.

Världen som helhet har inte haft dessa förmåner. Hundratals miljoner människor lever i ständig svält, får aldrig tillfälle att utveckla alla sina andliga och kroppsliga färdigheter. De dör en för tidig död. Orsaken är inte lättja eller bristande initiativförmåga, utan vidriga omständigheter som ännu ej kunnat övervinnas. Orsakerna ligger också i det ekonomiska system, imperialismens system, som de är indragna i. Frukter av det arbete och slit, som människorna i tredje världens länder utför, går som räntor och andra betalningar till de rika industrialiserade staterna. Det försiggår en allt längre driven utplundring på det internationella planet. Enbart de latinamerikanska länderna måste betala 40 000 miljoner dollar i räntor varje år, tributer som framför allt tillfaller Förenta staternas finanskapital. Skuldsättningen för tredje världens länder har växt kraftigt under de senaste åren, men den uppges fortfarande uppgå till en mindre summa än vad som varje år förbrukas på militära rustningar. Det är inte underligt att Fidel Castro finner stark anslutning för sitt krav att de militära rustningarna skall skäras ned och skulderna annulleras.

De ekonomiska och sociala systemen skiljer sig avsevärt i olika länder. Men oavsett om det handlar om jordbruksländer, industriländer eller länder med en allt större tjänstesektor, oavsett om ägandeförhållandena är kapitalistiska eller socialistiska, så finns det en sak som är gemensam. Det är att grunden för samhällenas existens är arbetet – arbetet på åkrar och fält, i verkstäder och fabriker, på kontor och i butiker, i sjukhus och skolor.

Arbetet möjliggör människans existens, men skapar också de nya värden som möjliggör samhällets utveckling. Detta skymmes ibland av de s. k. utvecklade samhällena, där allt större skikt parasiterar på det värdeskapande arbetet. För dem som själva arbetar är det emellertid en självklarhet.

Arbetets grundläggande roll är för oss kommunister inte bara en teoretisk sats. Denna insikt blir också en grund för våra värderingar och politiska ställningstaganden. Vi står alltid på arbetets sida gentemot kapitalet. Vi anser att arbetet skall ha hela rätten till de nya värden som skapas.

I det kapitalistiska klassamhället finns det bara två positioner att välja mellan: kapitalistklassens och lönarbetarklassens. Av detta ställningstagande bestäms också grunden för den ekonomiska politiken. Knapphändigt men klart uttrycktes detta av August Strindberg i hans *Liten katekes för Underklassen*:

”Vad är ekonomi? En vetenskap uppfunnen av överklassen för att komma åt frukten av underklassens arbete.

Vad kallas frukten av underklassens arbete? Kapital.

Kan kapital existera utan arbete? Nej! Därför skulle kapitalet vara arbetets slav och icke tvärtom. — Ekonomisterna av överklassen säga nog att kapital är samlat arbete, men de akta sig väl för att säga vems arbete som är samlat.”

Genom den privata äganderätten till kapitalet samlas hos kapitalisterna

allt större förmögenheter, som i sin tur medför anspråk på en ständigt större del av de nya värden som arbetet skapar. Grunden för denna process är den kapitalistiska utsugningen. Den innebär att arbetaren i produktionsprocessen tvingas skapa ett större värde än som motsvarar värdet av hans mat, kläder, bostad osv. Detta större värde utgör mervärde eller profit. Den tillfaller i olika former kapitalistklassen.

En av dessa former är räntan på lånbart penningkapital. Detta kan vara nyttigt att erinra sig i tider av intensiv diskussion om räntans nivå och när riksbanken kraftigt höjer räntan. Räntans nivå är alltså ingen enbart teknisk fråga. Det är också en fördelningsfråga, en fråga om vilka som lägger beslag på värden som lönarbetarna skapat. Med de höga räntor som vi haft under 1980-talet tillfaller en växande del av det överskott som skapats i produktionen räntekapitalister av olika slag. Detta är ingen sund utveckling. I arbetarrörelsens intresse ligger att hålla räntan låg. Jag vill fråga finansministern om regeringen delar denna ståndpunkt. Det är en viktig fråga, inte minst mot bakgrunden av den senaste stora räntehöjningen.

Denna motiverades ju med att åtgärder var nödvändiga mot den starka utströmningen av valuta ur landet. Vad som orsakade denna är icke helt klarlagt. Från Landsorganisationens sida har man ställt kravet om en särskild utredning om detta. Det är ett krav som vpk stöder. Det är viktigt att man i dagens ljus drar fram de manipulationer som kapitalet bedriver över gränserna. De stora imperialistiska koncernerna har en makt som vida överträffar många regeringars och riksbankers. Vpk har ställt kravet att man mera bestämt skall tillämpa de regler som finns för valutaströmmarna. Dessutom bör man skärpa reglerna, så att de anställda inom ett företag får vetorätt när det gäller placeringar av kapital i andra länder. Detta har både en ekonomisk motivering och en principiell motivering. Kapitalexporten utarmar i längden näringslivet i Sverige. Den förvrider vårt lands ekonomi och gör den stympad. Det är vidare lönarbetarna som skapat de värden som bolagsherrarna beslutar att investera i utlandet. Lönarbetarna skall enligt vår uppfattning ha rätt att bestämma över användningen av dessa värden, ha en rätt att säga nej till deras placering utanför Sveriges gränser.

LO-ekonomerna diskuterar i sin vårrapport om det ekonomiska läget olika förklaringar till att valutan flyter ut ur landet. En teori som framförts är att kapitalet anser sig kunna få en högre profitkvot i utlandet och att kapital därför "sugs ut" ur Sverige. Då skulle en räntehöjning möjligen vara verkningsfull. En annan teori är emellertid att det finns ett överskott på kapital i Sverige. Då skulle pengar "tryckas ut" ur landet. En räntehöjning förvärrar, om denna teori skulle vara riktig, endast problemen. Det blir ett ökat sparande och minskad efterfrågan på lån. Överskottet på kapital blir ännu större och resulterar lätt i ett nytt kraftigt valutautflöde.

Har finansministern och regeringen någon åsikt om dessa båda teorier? Det har visserligen förekommit ett visst inflöde av valuta till Sverige sedan räntan höjdes, men detta behöver inte bero på räntehöjningen. Om vissa finanspolitiska kretsar spekulerade i en ny nedskrivning av den svenska kronans värde, så kan orsaken också vara att de tillfälligt givit upp dessa

spekulationer. De kan säkert återkomma längre fram i valrörelsen.

Det finns flera saker som talar för att teorin om ett överskott av kapital i Sverige skulle vara riktig. Det handlar naturligtvis inte om något överskott i förhållande till samhällsekonominns verkliga behov, utan om ett överskott i förhållande till kapitalets profitkrav. Kapitalexporten från Sverige har ökat år efter år. Den har nu en sådan omfattning att investeringarna i svenskägda företag utomlands torde överstiga investeringarna inom industrin i Sverige. I företagen finns för närvarande en stor likviditet, ett överskott på pengar som inte används för investeringar, som av riksbanksfullmäktiges ordförande Gunnar Sträng nyligen här i riksdagen uppskattades till omkring 175 miljarder kronor. TCO-ekonomerna har i sin ekonomiska vårrapport redovisat en specialundersökning av aktievärdenas utveckling i Sverige jämfört med andra länder under hela perioden sedan 1937. 10 milj. kr. investerade på Stockholmsbörsen 1937 kunde 1984 värderas till närmare 30 milj. kr. – i fast penningvärde väl att märka. 10 miljoner pund placerade på Londonbörsen 1937 är däremot i dag värda knappt 9 miljoner pund. I Sverige hade alltså värdet på aktierna ökat tre gånger i reala värden, medan det i Storbritannien minskat.

Vad TCO-ekonomerna här har redovisat är bara *ett* uttryck för den väldiga överflyttning av värden som under de senaste årtiondena har skett till stora förmögenhetsägare, bolag och finansiella institutioner. Denna utveckling kommer till uttryck inte bara i de starkt stigande aktievärdena – den som köpte svenska aktier för 1 milj. kr. för 50 år sedan kan i dag sälja dem för 35 milj. kr. – utan också i de kraftigt stegrade priserna på fastigheter och mark. Vi vet att nya finanskapitalistiska grupper har kunnat bildas på grundval av byggande av och spekulation i fastigheter. De stora förmögenheterna har över huvud taget ökat i antal. Allra kraftigast är den förmögenhetsökning som har skett i aktiebolagen, både i de industriella företagen och i de finansiella bolag som under de senaste åren har slagit under sig en ökad andel av kapital och vinster.

Kapitalets koncentration och centralisation har kraftigt tilltagit under de senaste årtiondena. De gamla "femton familjerna" har reducerats i antal genom att de allra största fiskarna har ätit upp de små. Ur den processen har kapital- och maktsfären omkring familjen Wallenberg och SE-banken gått segrande. Nya maktgrupper har bildats som bygger sin ställning mera på spekulation och "snabba klipp" än på satsningar i produktiv industriell verksamhet. Framför allt har det s. k. institutionella ägandet genom invest-mentbolag, försäkringsbolag, pensionsstiftelser, aktiefonder och företag ökat. Inte mindre än tre fjärdedelar av det samlade värdet på aktierna i de företag som är noterade på Stockholms fondbörs ligger nu i händerna på sådana företag.

Låt mig här göra en parentes och en teoretisk reflexion. Redan i sin analys i "Kapitalet" talar Karl Marx om produktionsprocessens församhälleligande och om hur kapitalägarna blir alltmera bara ägare av kapital, medan företagen sköts av anställda direktörer. De olika delarna av produktionsprocessen blir samtidigt alltmera beroende av varandra. Det naturliga är då att

också ägandet av produktionsmedlen och företagen blir samhällsligt. Borde inte både socialdemokrater och borgerliga kunna erkänna att vi nu har nått väldigt långt i den utveckling som Marx kunde skönja konturerna av redan för 100 år sedan?

I Sverige är det emellertid fortfarande det privata kapitalet som tar hem de stora vinsterna av den tekniska och ekonomiska utvecklingen, av den starka ökningen av arbetets produktivkraft. Medan 1980-talets Sverige har varit aktieägarnas paradys, har det för löntagarna inneburit kraftigt sänkta reallöner. Vägledande både för de borgerliga regeringarna och för den socialdemokratiska regeringen har varit en strävan att lösa problemen genom att öka företagets vinster. I denna sin strävan har de också lyckats. Det belyses av statistiken över förädlingsvärdets fördelning i den svenska tillverkningsindustrin under det senaste årtiondet. I procent av förädlingsvärdet utgjorde lönekostnaden 85 % och driftöverskottet, dvs. vinsterna, 5 % år 1978. År 1984 hade lönernas andel minskat till 67 % och vinsternas andel ökat till 23 %.

Det råder en stark förbittring ute på arbetsplatserna och i de fackliga organisationerna över denna orättvisa fördelningspolitik. Medan reallönerna steg fram till 1975 har de därefter sjunkit. Reallönesänkningen i Sverige är större än i andra jämförbara länder. Och det handlar för de flesta löntagare inte om något överflöd som har reducerats utan det handlar om nedskärningar av levnadsstandarden som hårt drabbar många familjer. Denna utveckling började under de borgerliga regeringarnas tid, men den har fortsatt också under den socialdemokratiska regeringens tid.

Det finns ingenting i Sveriges ekonomiska utveckling som skulle nödvändiggöra en sådan kraftig nedskärning av reallönerna som ägt rum under de senaste åren. Vad som försiggått är en gigantisk omfördelning av förmögenheter och inkomster i samhället – en omfördelning till fördel för kapitalet, men till nackdel för arbetet, för lönarbetarklassen.

Denna omfördelning har motiverats bl. a. med att lönerna måste hållas nere för att inflationen skall kunna hejdas. Ökning av lönekostnaderna har påståtts vara den avgörande drivkraften i processen av prisstegring och inflation. Man har också anfört som ett avgörande argument att kostnadsutvecklingen i Sverige skulle vara ogynnsam i den meningen att arbetskraftskostnaderna ökat mera än i andra länder. Vi har hört detta också i dag. Detta är emellertid en myt, som visar just hur ekonomiska argument används i överklassens intresse, som redan Strindberg påpekade. Det finns utförliga undersökningar med jämförelser mellan kostnadsutvecklingen i Sverige och i jämförbara länder som Norge, Finland, Danmark, Österrike, Holland och Belgien som vederlägger dessa påståenden. Kostnadsutvecklingen i Sverige var under åren 1966–1982 jämfört med dessa länder normal. Sedan 1977 har den varit synnerligen gynnsam, om man därmed menar att kostnaderna varit låga.

Man kan över huvud taget inte skylla på lönerna om man vill ge en korrekt bild av vilka krafter som drivit fram prisstegringen och inflationen. Om man studerar de olika komponenterna i konsumentprisökningarna under åren

1965–1980 finner man att ökningen av indirekta skatter och importpriser under de flesta tidsperioder svarat för huvuddelen av prisökningen. Åren 1976–1980 svarade de sålunda för 7,5 enheter av en genomsnittlig prisstegring på 10,6 %. Under perioden 1980–1984 svarar de för 7,2 enheter av en genomsnittlig prisstegring på 10,0 %. Det var inte lönerna som drev upp priserna. Kampen för högre penninglöner var nödvändig för att löntagarna i någon mån skulle kompenseras för de stora prisstegringarna. Detta lyckades man tyvärr inte med. Reallönerna sänktes kraftigt. Men utan lönekampen hade reallönesänkningen blivit ännu kraftigare och ökningen av bolagens vinster ännu större.

Varför undersöker man över huvud taget endast arbetskraftens kostnader när man studerar kostnadsutvecklingen i Sverige? Kapitalets profitkrav, de starka monopolen, hela den utveckling som gjort Sverige till aktieägarnas paradiset utgör en allt större kostnad för produktionen i det svenska näringslivet. Dessa krafter, som bärs upp av bestämda samhällsklasser, har större andel i inflationsutvecklingen än vad lönerna har.

Vi är kritiska till huvudinriktningen i den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen bedriver. Dess ambitioner i sysselsättningspolitiken är för låga. Dess linje i fördelningspolitiken med höga bolagsvinster finansierade genom låga och sänkta reallöner är felaktig. Vi kan inte dela uppfattningen att det i dag skulle finnas ett s. k. köpkraftsöverskott bland de vanliga löntagarna som det gäller att minska genom en åtstramningspolitik. Reallönerna är tvärtom för låga och måste höjas. Den statliga ekonomiska politiken måste användas för att påbörja en omfördelning i det svenska samhället, en omfördelning som innebär att arbetet kan öka sin andel på bekostnad av kapitalets andel. Det behövs en politik som sätter stopp för spekulation i den svenska kronan och som återger riksbanken kontrollen över valutarörelserna över landets gränser.

Vpk har ställt en rad krav i detta syfte. Vi har varit motståndare till den sänkning som skett av marginalsatterna och som motiverats med att det gällde att skapa initiativlust och arbetsglädje. Nu visar det sig att inte ens moderata samlingpartiets väljare anser en sänkning av marginalsatterna vara den viktigaste reformen. Inte mindre än 87 % av den svenska allmänheten anser att vpk:s gamla krav om att slopa moms på maten i stället är den skattereform man helst vill ha. Men hur kan de borgerliga partierna och socialdemokraterna motivera sitt motstånd mot detta krav? Sitter ni inte här i riksdagen för att genomföra den politik som era väljare vill ha?

En bättre fördelningspolitik skapar också större möjligheter att motarbeta verkningarna av den ekonomiska kris, som enligt kapitalismens lagbundenheter närmar sig med raska steg. En åtstramningspolitik som drabbar den stora allmänhetens konsumtion betyder däremot att krisen ännu snabbare rycker närmare och att möjligheterna att hålla uppe sysselsättningen minskar.

Vpk har i huvudsak inte fått gehör hos regeringen för sina krav på en bättre social fördelningspolitik, inte heller för kravet att den från företagen indragna likviditeten skulle överföras till AP-fonderna och användas för att

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

skapa flera jobb. Däremot har vi fått regeringen med på att modifiera vissa av sina förslag som gäller villkoren för avbetalningsköp, som nu blir något lättare än i propositionen, och beträffande höjningen av bilaccisen, som nu reduceras till hälften. Det har också gått att nå en precisering av tidpunkten för utnyttjandet av en nedsättning av bilaccisen för att få till stånd mera miljövänliga bilar. Regeringen har också accepterat det fördelningspolitiskt motiverade kravet att stämpelskatten på aktier fördubblas från 1 till 2 %.

Herr talman! Jag yrkar för vpk:s del bifall till det av mig och Arne Gadd framställda särskilda yrkandet:

2.a) *beträffande höjning av bilaccisen*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1984/85:3238 yrkande 2 i denna del, 1984/85:3239 yrkande 4 i denna del, 1984/85:3241 yrkande 5 såvitt gäller avslag på propositionen och 1984/85:3242 yrkande 2 i denna del antar följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1978:69) om försäljningsskatt på motorfordon skall ha nedan angivna lydelse.

8 §

Skatten utgår för personbil, buss och lastbil med 4 kronor och 80 öre per kilogram tjänstevikt. Överstiger tjänstevikten 1 600 kilogram, utgår ytterligare skatt med 600 kronor för varje fullt femtiotal kilogram varmed tjänstevikten överstiger 1 600 kilogram. Skatten beräknas till helt tiotal kronor så att överskjutande krontal bortfaller.

Skatten utgår för motorcykel med 1 005 kronor om tjänstevikten inte överstiger 75 kilogram, med 1 320 kronor om tjänstevikten är högre men inte överstiger 160 kilogram, med 2 025 kronor om tjänstevikten är högre än 160 kilogram men inte överstiger 210 kilogram, samt i annat fall med 3 360 kronor.

Denna lag träder i kraft den 15 juni 1985.

4. *beträffande höjning av stämpelskatten på aktier*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3241 yrkande 8 antar följande

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1984:405) om stämpelskatt på aktier skall ha nedan angivna lydelse.

2 §

Skatten är två procent av aktiernas nominella belopp eller, om ett högre belopp skall betalas för aktierna, av det högre beloppet.

Skär betalning för vissa aktier genom tillförande av apportegendom, skall samma skatt betalas för aktierna som för de aktier som betalas med pengar. Betalas samtliga aktier genom apportegendom utgår skatten efter aktiernas nominella belopp.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1985.

Jag yrkar vidare bifall till vpk-reservationerna till finansutskottets betänkande nr 30, med undantag för nr 7, som berörs av den uppgörelse vi träffat med regeringen.

Det har varit intressant att höra de borgerliga talarnas kommentarer till denna uppgörelse. Lars Tobisson frågar om det inte är besvärligt för socialdemokraterna att sitta i vad han kallar kommunistburen. Jag undrar vad Lars Tobisson skulle ha sagt om vi i stället, som han av hela sitt hjärta önskar, hade röstat med de borgerliga partierna mot regeringens samtliga förslag i den nya krispropositionen. Hade herr Tobisson då suttit i kommunistburen eller menar han att vpk hade suttit i den moderata buren? Det skulle vara intressant att få ett svar på den frågan.

De borgerliga partiernas kommentarer kan i övrigt med fördel liknas vid den gamla fabeln, som alla känner till, om räven och rönnbären. De är sura, sade räven som bekant, när han inte nådde upp. De borgerliga partierna hade gärna sett att vpk stött deras förslag, och jag förstår deras indignationer för att de planerna har gjorts om intet. Men jag måste säga att jag tycker herr Molin går något långt när han på ett oerhört övermaga sätt förklarar att det i det finansutskott där vi båda är ledamöter över huvud taget inte förekommer någon debatt. Jag har upplevt mycket av debatt med de socialdemokratiska företrädarna i finansutskottet under de senaste dagarna. Om folkpartiet ställde vettiga förslag kanske det också var möjligt för det partiet att uppnå ett debattläge med socialdemokraterna och andra partier.

Herr talman! Vi är som sagt kritiska mot regeringens fördelningspolitik. Vi vet samtidigt att en borgerlig valseger och nya borgerliga regeringar skulle innebära ännu sämre tider för det svenska folket. Den borgerliga politiken skulle nu drivas ännu hårdare än den drevs under perioden 1976-1982. Moderaterna försöker nu anklaga regeringen för att läget försämrats för många inkomsttagare under de senaste åren. Låt oss inte glömma, när vi hör detta, att huvudorsaken till försämringarna är att den socialdemokratiska regeringen drivit en borgerlig fördelningspolitik. Om de borgerliga partierna kommer till makten får svenska folket uppleva den borgerliga politiken fullt ut, utan alla modifikationer åstadkomna bl. a. genom de uppgörelser som socialdemokraterna under dessa år gjort med vpk. Den gemensamma sektorn kommer att raderas, de folkliga massorganisationerna att vingklippas och kapitalets krav att dominera öppet och naket.

Herr talman! Det är nu hundra år sedan den svenska socialistiska arbetarrörelsen började att formeras. Länge måste kampen föras för den allmänna rösträtten mot de härskande klasserna och deras politiska representanter. Åttatimmarsdagen, allmän folkpension, allmänna barnbidrag,

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

reformer av sjukvård och utbildning blev sedan viktiga milstolpar i arbetarrörelsens kamp. För ett modernt betraktelsesätt, att samhället måste ta ansvaret för att säkra full sysselsättning, vanns så småningom även vissa liberala krafter. Socialdemokratiska ledare började tala om det goda folkhemmet.

De ledande krafterna inom borgerligheten, med Svenska arbetsgivareföreningen och moderata samlingspartiet i spetsen, vill nu radera viktiga erövringar som arbetarrörelsen gjort. Jag är övertygad om att deras anstormning kommer att slå tillbaka. Men mobiliseringen av de krafter som behövs för seger i denna kamp underlättas verkligen inte av att företrädare för arbetarrörelsen driver en politik som får till resultat att klyftorna ökar i samhället. Arbetarrörelsens gamla målsättning måste stå fast. Den är att skapa ett socialistiskt samhälle vilket avlöser den kapitalism, som alltmåra visar sin oförmåga att säkra människorna grundläggande trygghet, verklig gemenskap, jämlikhet och frihet.

Jag ber slutligen att få betyga herr talmannen min högaktning och genom er framföra mitt tack till riksdagens personal för allt stöd i mitt arbete under en rad av år.

I detta anförande instämde Tore Claeson, Margó Ingvardsson, Oswald Söderqvist, Nils Berndtson, Alexander Chrisopoulos, Maj Kempe, Per Israelsson, Björn Samuelson, Hans Petersson i Hallstahammar, Bertil Måbrink, Sven Henricsson, Lars-Ove Hagberg, John Andersson och Paul Lestander (alla vpk).

Anf. 6 ARNE GADD (s):

Herr talman! Den som lyssnat till företrädarna för den borgerliga oppositionen här i debatten hittills eller som till äventyrs läst deras reservationer, som fogats till finansutskottets betänkande nr 30 om den ekonomiska politiken, får måhända intrycket att det står illa till med Sverige och med Sveriges ekonomi. Anledningen till eländigheterna skulle vara den nuvarande regeringens underlåtenhetssynder – alltså det som skett efter den 8 oktober 1982.

En av de propositioner som kammaren skall ta ställning till i dag – proposition nr 217 – kallas också ofta för panikpaketet. Det är visserligen inte första gången som det som normalt benämns stabiliseringspolitik i moderat och borgerligt språkbruk kallas panik. Ser man mera seriöst på ekonomisk-politiska frågeställningar än vad som framgår av den vulgärmoderata jargongen, har den ekonomisk-politiska utvecklingen under de fyra första månaderna 1985 skilt sig betydligt från utvecklingen under 1983 och under huvuddelen av 1984 i vad avser vår bytesbalans med utlandet.

Fram t. o. m. april månad i år strömmade omkring 8 miljarder kronor ut ur landet. Den uppseendeväckande snabba förbättringen av vår betalningsbalans jämfört med förhållandena under de kaotiska åren 1976–1982 hade upphört, och en utveckling kunde vara på gång liknande den under de borgerliga åren – skulle man ha kunnat tro. I det läget beslöt regeringen dels

att bilkreditförordningen skulle återinföras, dvs. att kontantinsatsen måste vara minst 50 % och amorteringstiden högst 12 månader, dels att reglerna för kontokrediter skulle skärpas, så att den första amorteringen på nya krediter höjdes till 30 %, medan resterande skulle betalas med 10 % per månad. Utöver detta föreslog regeringen i propositionen i fråga bemyndigande att införa skärpta regler för avbetalningsköp, likviditetsindragningar från näringsliv och kommuner, en fördubbling av bilaccisen i enlighet med propositionens förslag, en fördubbling av stämpelskatten på fastighetsinteckningar och senareläggning av vissa statliga utgifter.

Som vi nu hittills har kunnat notera har, sedan regeringen vidtagit de här åtgärderna, nära 2 miljarder kronor strömmat tillbaka under den gångna månaden. Verkligheten tycks gäcka de borgerliga kritikerna en gång till. Värre verkar det i alla fall inte för dagen vara med svårigheterna än att den regering som handlar kan se till att en olycklig utveckling rättas till. Det ländar regeringen till heder att den inte i rädsla inför de eventuella konsekvenserna i valet i september avstod från att göra det som var bäst för Sverige. I själva verket är det nog så, herr talman, att den regering som visar att den klarar sitt jobb också får väljarnas förtroende. Folk minns hur det var 1976–1982 – två regeringskriser, fyra regeringar och nästan 50 statsråd.

Vi är litet till mans tacksamma för att vi inte har haft en borgerlig regering våren 1985. Den hade sannolikt avgått i rena förskräckelsen inför svårigheterna. Så gjorde man ju 1978 och 1980. Vi är på rätt väg, herr talman. Hade vi inte varit det, skulle inte förbättringen ha kunnat komma så snart som den nu tycks göra.

Det är alltså två propositioner som riksdagen skall ta ställning till i och med behandlingen av finansutskottets betänkande nr 30, nämligen proposition 150 – kompletteringspropositionen – och proposition nr 217, den om vissa ekonomiska åtgärder. Till detta kommer de åtgärder som överenskommits vad beträffar skatteutskottets betänkande nr 68 mom. 2 a och mom. 4, som delas ut i stencil till kammarens ledamöter. Jag yrkar, herr talman, bifall också till dessa kompletteringar.

Jag anser det nödvändigt att kommentera arbetssituationen i finansutskottet, som den kom att bli. Det hade varit naturligt, när regeringen lade fram proposition 217, att riksdagssessionen förlängts eller att motionstiden för propositionen förkortats. Denna uppfattning delas av i stort sett alla partier i utskottet utom moderata samlingspartiet. Vid underhandskontakter inom finansutskottet framkom klart från såväl centerpartiet som vpk och någorlunda klart från folkpartiet att en förkortad motionstid om åtta dagar hade varit att föredra. Vid ett liknande tillfälle 1980 förkortades motionstiden t. o. m. till tre dagar.

Moderata samlingspartiet accepterade inte några som helst synpunkter av det här slaget. Resultatet har blivit att finansutskottets majoritet har fått ett dygn på sig för att kommentera motioner från fyra oppositionspartier, som vardera haft 13 dygn till sitt förfogande. Detta har inte, herr talman, varit rimliga arbetsvillkor. Det som gjort det möjligt att klara uppgiften har varit personalen i finansutskottet, som ställt upp till hundra procent. Det finns

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

mycket starka skäl att även här från kammarens talarstol till utskottets personal uttrycka såväl tacksamhet som respekt.

Finansutskottets vice ordförande klagade här i kammaren över att den socialdemokratiska majoriteten i utskottet inte har samtalat tillräckligt mycket med oppositionen i utskottet. Men när Björn Molin och andra gav oss bara ett dygn för att klara av det egna arbetet, var det faktiskt inte särskilt lätt att finna utrymme för längre diskussioner. Detta är jag den förste att beklaga. Jag hoppas att förhållandena inte skall upprepas. Även Björn Molin – som jag i går önskade lycka till i höstens arbete – kan bjuda till så att vi får möjligheter till sådana diskussioner.

De borgerliga partierna är eniga vad beträffar det som allmänt kallas "inriktningen av den ekonomiska politiken". I det sammanhanget kräver de minskat stöd till kommunerna samt nedskärningar inom sjukförsäkringssystemet och arbetslöshetsförsäkringen och av stödet på bostadspolitikens område. De kräver också sänkta marginalsatser, inflationsjusterade skatteskalor och sänkta förmögenhetsskatter, åtgärder som alla på kort sikt helt gynnar de bäst ställda. Näringslivet skall "avregleras" och den statliga sektorn "avmonopoliseras". De borgerliga partierna anser att en ökad privatisering skulle göra vård och omsorg om sjuka, barn och gamla "effektivare". Dvs. de som har råd att betala skall ha den bästa vården och omsorgen. Löntagarfönderna skall avskaffas. Lönebildningssystemet skall reformeras, och statsmakterna skall inte "korrigera" alla negativa effekter av alltför höga löneavtal. Någon stabiliseringspolitik skall man alltså inte ha i Sverige.

När det gäller nedskärningarna av statliga och kommunala utgifter bör det framhållas att exempelvis den statliga konsumtionen sedan 1981 har skurits ned med hela 6 %. Enligt den långtidsplan för den ekonomiska utvecklingen på s. k. medellång sikt som riksdagen antog i december 1984 skall nivån sänkas med ca 1 % om året fram till 1990. Att utöver detta göra ytterligare nedskärningar innebär enbart att de svagaste i samhället drabbas. Några nedskärningar inom sjukförsäkringssystemet och arbetslöshetsförsäkringen, eller av stödet till bostäderna kan därför inte accepteras.

När nu representanter för de borgerliga partierna kräver en starkare finanspolitik, bör jag kanske framhålla att vi nu i detta land för en ytterst målmedveten budget- och finanspolitik. Jämfört med förhållandena under de borgerliga åren har budgetunderskottet redan halverats, satt i relation till våra sammantagna resurser, BNP. Helt stilla bör jag kanske också erinra om förre chefen för "Marknadsekonomiskt alternativ för Sverige", Bengt Westerberg, som ansåg att budgetunderskottet nu skulle vara 140 miljarder och inte 61 miljarder, vilket den nuvarande regeringen har lyckats få ned det till. Tänk om Bengt Westerberg i dag hade varit finansminister och lyckats genomföra den politik som han förespåkade.

Det statsfinansiella läget i dag är inte sådant att det finns utrymme för ytterligare skattesänkningar. Genom de skattereformer som har genomförts under senare år har endast 12 % av inkomsttagarna i dag en marginalsatt överstigande 50 %.

Påståendena att en privatisering skulle leda till en effektivare vård och omsorg tillbakavisar vi socialdemokrater bl. a. utifrån empiriska studier utförda av en arbetsgrupp inom OECD. Den sjukvård som bedrivs i offentlig regi anses där vara mer effektiv i världen såsom helhet, ägna sig åt relevanta vårdområden och ge människorna den bästa servicen. Den brittiska tidskriften *Economist* karakteriserar förhållanden i USA, där ju privatvården dominerar, som att "man bränner resurser" till ingen nytta.

Löntagarfonderna skall vara kvar. Det hävdar vi socialdemokrater och avvisar alltså de borgerliga propåerna. Fonderna har kommit för att stanna. Löntagarna får ett inflytande över sin framtid som de inte skulle ha fonderna förutan.

I Sverige är det arbetsmarknadens parter som svarar för inkomstpolitiken. Regering och riksdag har ansvaret för att den ekonomiska politiken blir sådan att skäligen avtal kan slutas. Trots den allvarliga konflikten på det statliga området i maj visar vårens förhandlingar att den svenska modellen håller. Genom att löneavtalen till sist hamnade på den nivå som de gjorde har regeringens stabiliseringspolitik fortfarande chansen att lyckas. Det finns ingen som helst anledning att ifrågasätta den svenska modellen. Fackliga företrädare har i vår lärt sig varifrån hotet om inskränkningar i strejkrätten kommer.

Moderaterna talar allt oftare om "att tämja facket". Ledande folkpartister har karakteriserat svensk fackföreningsrörelse som "en kravmaskin". Centerpartiet kräver än en gång att egenavgifterna till arbetslöshetskassorna skall höjas, så att "facket får betala den arbetslöshet det skapar genom alltför höga löner".

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på reservationerna 1, 3, 4, 6, 9, 11, 13 och 14.

I detta sammanhang kan utskottets kommentar till de borgerliga partiernas reaktion på proposition 217 vara värd att aktualisera i kammaren.

Propositionen föreslås bli avslagen i samtliga borgerliga partiers motioner. I stället skall skatterabatten återtas och löntagarfonderna avskaffas. *Det* är alltså vad de tre borgerliga partierna förmår frambringa som ett borgerligt alternativ till den socialdemokratiska stabiliseringspolitiken. För *detta* var det nödvändigt att moderata samlingspartiet "tänkte" i tretton dagar!!

Utskottet konstaterar därför att de tre borgerliga partierna avstått från att ha några synpunkter när det gäller proposition 217. Jag är, herr talman, numera helt övertygad om att det bästa dessa partier förmår prestera i finansutskottet är att avstå från att ha en synpunkt.

Vänsterpartiet kommunisterna förordar en mer expansionistisk politik än regeringen. Ett sådant grepp är alltid intressant – det sades i går när kommunernas ekonomi behandlades – och det ger alltid skäl att uttrycka sympati för ambitionerna. Men eftersom problemen just nu är att svensk ekonomi expanderar litet *för* fort – litet för mycket importeras jämfört med det som vi förmått exportera – hjälper det inte med den goda viljan.

Syftet med regeringens politik är att just hamna i ett läge där vpk:s recept passar. Om det nu inte tas illa upp av vpk, skulle jag vilja uttrycka saken så att

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

vpk tycks vara före sin tid – för en gångs skull. Men vi måste ändå hävda att reservationerna 2, 5, 7, 8, 9, 10 och 12 avvisas.

Så en liten fråga till vpk:s representant, och den frågan finns faktiskt redan i utskottstexten: Är det någon speciell tanke hos vpk detta att bilar som kostar mindre än 80 000 kr. skulle vara befriade från åtstramningsåtgärderna? Såvitt jag vet så är det bara Volvo och SAAB som skulle drabbas av vpk:s försök till indragningar – åtminstone av de mer köpta nya bilarna. Möjligen skulle den holländsktillverkade Volvon komma undan.

Men inte lär väl folk i Trollhättan och Göteborg bli glada över den formen av ekonomisk fördelningspolitik. Och någon insats för att spara främmande valuta lär det väl inte bli med den tekniken, såvitt jag kan förstå.

En kommentar bör också göras till den motion som Lars Svensson m. fl. socialdemokrater väckt kring likviditetsindragningarna och konkurrensneutraliteten. Eftersom konsumentkooperationen administrativt och organisatoriskt arbetar i större enheter än den privata handeln, är det risk att konsumentkooperationen konkurrensmässigt behandlas styvmoderligt. Likviditetsindragningarna gäller ju enheter med en lönesumma överstigande 20 miljoner, vilket praktiskt taget alla konsumtionsföreningar når upp till, men knappast några inom den privata handeln.

Utskottet ger till känna att regeringen bör vara generös vid dispensereringen. Därvid utgår naturligtvis utskottet ifrån att regeringen nästa gång ett likartat behov uppkommer av att dra in likviditet, väljer sådana tekniska lösningar att en dispensering då blir onödig. Behöver visst utredningsarbete göras, bör det sättas i gång snarast. Det vore synd om riksdagen skulle behöva påminna regeringen en gång till om dessa sakernas tillstånd.

När det gäller de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken har de tre borgerliga partierna nödortfött lyckats ge sken av ett "borgerligt alternativ". Tekniken har varit att antingen uttrycka sig i allmänna ordalag eller att helt avstå från några påtagliga synpunkter.

När det gäller budgetregleringen blir frågeställningarna mer påtagliga och då räcker inte fernissan till längre.

I reservation nr 15 har moderata samlingspartiet samlat ihop uppfattningar från olika partimotioner under vårriksdagen, och därmed framträder moderaterna med sitt rätta ansikte. I sanningens namn skall sägas att såväl centern som folkpartiet nödgas ta avstånd från de allra svåraste bitarna.

Centern framhåller i sin reservation nr 16 att i motionen från moderata samlingspartiet föreslås nedskärningar av u-hjälpen, livsmedelssubventionerna och det regionalpolitiska stödet samt långtgående skattesänkningar. Dessa allmänna riktlinjer för budgetregleringen kan inte accepteras, säger centern.

Folkpartiet är än modigare i sina uttryckssätt, och tydligare. I folkpartiets reservation nr 17 heter det:

"I motion 3201 (m) föreslås emellertid också stora besparingar på bl. a. biståndet till de fattiga länderna samt enligt utskottets uppfattning alltför stora nedskärningar inom sjukförsäkringen. Samtidigt är skattesänkningarna mycket omfattande, vilket skulle ställa stora och socialt svåracceptabla krav

på framtida besparingar." – Folkpartiet anser inte detta vara en lämpligt avvägd politik och avstyrker därför yrkande 2 i motion 3201 (m).

Vad vill då moderaterna i sin motion och sin reservation nr 15?

Jo, dels skall 30–35 miljarder bort från statsbudgeten fram till 1990, dels skall skattetrycket ned med ytterligare 5 procentenheter.

Utskottet gör den bedömningen att en tredjedel av statens utgifter exkl. statsskuldsräntorna därmed skulle bort till 1990.

Utskottet skriver:

"Att på endast fem år genomföra nedskärningar av en sådan omfattning som motionärerna förespråkar skulle otvivelaktigt leda till att förutsättningarna för stora delar av den offentliga verksamheten och den sociala omvårdnaden raserades. Utskottet noterar att motionärerna inte på minsta sätt försöker analysera vilka fördelningspolitiska effekter och andra negativa konsekvenser som deras långtgående förslag till nedskärningar skulle föra med sig."

Nedskärningarna av den offentliga sektorn kombineras hos moderata samlingspartiet med en alldeles ny skattepolitik.

Man vill ha sänkningar av kapitalbeskattningen – betydande sådana i vissa sammanhang. Fastighetsskatten skall bort – men inte beskattningen på flerfamiljshusen, såvitt jag kan förstå, man vill också ha sänkt marginalskaft till 40 % vid en inkomst av 140 000 kr.

Men det blir också höjningar, nämligen genom att avdraget på fackföreningsavgifter skall slopas – men ingen motsvarande skärpning gentemot arbetsgivarna görs. En stegvis sänkning av det kommunala bostadsbidraget skall också ske enligt moderata samlingspartiet.

Skattesänkningarna riktas alltså uteslutande till de ekonomiskt starka grupperna. Höjningarna riktas mot alla. Effekten blir att alla med inkomst under 80 000 kr. får en höjd skatt. Alla med en inkomst över 80 000 kr. får en sänkt skatt, och i de högsta skikten till avsevärda belopp.

Reservation 15 från moderata samlingspartiet avvisas. Samma sak gäller reservationerna 16 från centern och 17 från folkpartiet.

Jag kan inte låta bli att göra den kommentaren, herr talman, att det på mig gör ett rätt ynkligt intryck när jag läser centerns och folkpartiets reservationer i samband med budgetregleringen.

Moderaterna är reaktionära. De säger öppet och rakt ut att de vill ha en ny fördelningspolitik, ett nytt system. Höj skatten för vanligt folk. Sänk den för dem som finansierar moderaternas valkampanjer, tycks vara budskapet.

Såväl centern som folkpartiet inser vad slags krafter som nu styr moderaterna. Men någon som helst kraft att hålla emot finns inte. Mitten håller uppenbarligen på att ge upp i svensk politik.

Vpk har i sin reservation 18 – i konsekvens med de synpunkter som det partiet har fört fram i samband med de allmänna riktlinjerna – yrkat på en expansiv ekonomisk politik. Eftersom det strider mot förutsättningarna för den politik som utskottets majoritet anser nödvändig, avstyrks också reservation 18.

I reservation 19 lägger de tre borgerliga partierna fram sina synpunkter på

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

regeringens förslag att senarelägga vissa utgifter. I reservation 20 lägger vpk fram sina.

Vpk anser att regeringen inte bör tillåtas att senarelägga statsutgifter under det att de tre borgerliga partierna anser att regeringen bör ges den rätten men då tvingas att redan till höstriktsdagen ge en redogörelse för vad som skall ske.

Eftersom regeringen bör – inom de gränser som lagar och förordningar ställer – hantera beviljade anslag så att effekterna blir de bästa för samhället, räcker det att regeringen ger en redogörelse för frågan vid det tillfälle som den finner bäst. Kanske vore det i samband med kompletteringspropositionen 1986 – vad vet jag.

Reservationerna 19 och 20 avvisas alltså. I reservation 21 basar de moderata ledamöterna av sin partikollega Göthe Knutson för hans synpunkter på regeringens rationaliserings- och förenklingsarbete. I och för sig förstår man moderaterna i utskottet – för en gångs skull. När jag yrkar avslag på reservationen gör jag det därför att jag tycker att utskottets avbasning är bättre.

Slutligen har utskottets centerpartister i reservation 21 i sak slutit upp kring utskottsmajoritetens synpunkter att s. k. specialdestinerade inkomster inte bör existera. Det är förståeligt att reservanterna för fram synpunkter som de gör beträffande avgiftsbegrepp och skattebegrepp. Dock var det knappast detta som motionären yrkade på – det gällde specialdestinationer.

Reservationen avvisas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till finansutskottets hemställan i betänkande 30 samt till Carl-Henrik Hermanssons och mitt särskilda yrkande, som utdelats till kammarens ledamöter och som föredrogs av Carl-Henrik Hermansson.

Anf. 7 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Enligt Arne Gadd vill vi moderater höja skatten för vanligt folk. Detta är en lögn som faller på sin egen orimlighet. Ett fullständigt inflationsskydd för skatteskalen ger förbättringar för praktiskt taget alla. Våra förslag till marginalskautesänkningar omfattar alla heltidsarbetande. Sänkta kommunalskatter betyder mycket för alla inkomsttagare. Ett barnavdrag ger alla barnfamiljer väsentligt lägre skatt.

Får jag fråga Arne Gadd: Vad har ni socialdemokrater emot vanliga människor? I stället för att minska svängrummet för stat och kommun drar ni åt svängremmen några hål ytterligare för dem som äger bostad och bil. Vet Arne Gadd vilka som bor i småhus och kanske inte behöver bara en utan två bilar för att klara nödvändiga transporter? Det är inte minst barnfamiljerna, som redan klämts hårt mellan sköldarna av regeringens politik.

Alla småhus drabbas av den nya fastighetsskatten. Sedan 1982 har socialdemokraterna höjt bensinskatten tre gånger med totalt 1 000 kr. för en normalfamilj. Bilskatten har höjts, accisen likaså. Nu skall accisen höjas igen och kreditköp försvåras. Räntechock, skattehöjningar och prisökningar kantar regeringens väg. Barnfamiljerna får allt snävare marginaler. De upplever talet om att Sverige är på rätt väg som ett direkt hån. I den egna

plånboken råder konstant underskott. Det kommer dessutom ständigt nya oplanerade avbränningar. Det är den verklighet som finns ute bland medborgarna.

Vi moderater vill att heltidsarbetande människor i vanliga inkomstlägen skall kunna klara sin och familjens försörjning utan att behöva några bidrag från det allmänna för att familjeekonomin skall gå ihop. Kan Arne Gadd förklara varför ni socialdemokrater tycker att detta är fel, och varför ni gör allt för att öka människors bidragsberoende och för att driva på och utvidga rundgången mellan skatter och bidrag?

Får jag till slut påminna Arne Gadd om min fråga om hur de av finansutskottet tillstyrkta budgetförstärkningarna under nästa mandatperiod skall utformas. Något måste ni ju ha tänkt på när ni skrev att 10–15 miljarder skall tas fram. Vilka skatter är det som ännu är så låga att de kan anses böra höjas eller vilka utgiftsåtaganden och vilka sociala program har ni i kikaren när det gäller att skära ned?

Anf. 8 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talman! Utskottets ärade ordförande Arne Gadd har en obetalbar förmåga när han skriker till regeringens försvar att nonchalera fakta – obekymrat glider han förbi att bytesbalansen försämrats mycket snabbare än regeringen och utskottsmajoriteten förutsätter, att inflationsmålen har spräckts och att statsskulden är uppe i 550–560 miljarder kronor. Vi har i utskottet varit tvungna att justera statsskuldräntorna från de förväntade 73 miljarderna till 77 miljarder, etc. Allt detta nonchalerar Arne Gadd, och han är förvånad över att vi från oppositionens sida är bekymrade för Sveriges ekonomiska framtid och för sysselsättningen.

Den gemensamma icke-socialistiska reservationen är ett kraftfullt dokument när det gäller att plädera för en ny ekonomisk politik. Det finns därför inte någon anledning att som Arne Gadd nonchalera detta.

Vi har en gemensam syn också när det gäller att återinföra inflations-skyddet i skatteskalorna. Det kan inte vara rimligt att folks skatter bestäms av inflationen, att löneökningarna urholkas av en alltför stor inflation, vilket är en konsekvens av den socialdemokratiska regeringspolitiken. Här har regeringen misslyckats, och det tycker jag ändå Arne Gadd måste inse.

En direkt fråga: I betänkandet framför utskottsmajoriteten ett krav på ökad geografisk rörlighet av arbetskraften. På vilket sätt skulle den ökade geografiska rörligheten förbättra svensk ekonomi? Flyttlassen i sig själva är en belastning på samhället och ett tecken på att man har misslyckats med regionalpolitiken och sysselsättningspolitiken – men det är alltså det krav som den socialdemokratiska majoriteten, stödd av vpk, framför.

Sedan är jag naturligtvis intresserad av att höra hur Arne Gadd kommenterar den heroiska insats som vice statsministern har gjort men som man inte måktade göra i utskottet, nämligen att höja bilaccisen. Det är ju den nya koalitionen socialdemokrati–vpk som genomför den, liksom man genomförde chockhöjningen på bensinpriset i höstas. Varför lyckades man inte göra detta i utskottet? Varför måste man göra det utanför utskottet i särskild ordning?

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Sakinnehållet i den uppgörelsen är verkligen inte heller speciellt lustigt. Den drabbar pendlarna och glesbygdsborna hårt. Det är kanske det som utskottsmajoriteten menar med att man vill främja den geografiska rörligheten – man vill flytta in folk till koncentrationsorterna. Är det den politiken man tillgodoser också när det gäller bilaccis- och bensinskattehöjningar?

Anf. 9 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! Finansutskottets ordförande sade att våra förslag har avvisats i finansutskottet, inte till följd av en saklig genomgång utan därför att man inte har haft tid. Man har inte heller haft tid att upprätta en reviderad försörjningsbalans, så att riksdagen har något underlag att ta ställning till.

Däremot har man haft tid till sakdiskussioner med vänsterpartiet kommunisterna, men inte i finansutskottets sessionssal, utan de har ägt rum i något annat slutet rum. Det gick inte att ta miste på vpk:s förnöjsamhet över att socialdemokraterna har valt att föra sakdiskussionerna med dem utanför finansutskottet.

Jag tycker nog att mina synpunkter på det sätt på vilket finansutskottet har arbetat helt och hållet står kvar efter det att jag har lyssnat på ordförandens förklaring.

Den uppgörelse som nu träffats med vänsterpartiet kommunisterna har alla de klassiska socialistiska ingredienserna; det är ett antal skattechöjningar, utslängda litet på måfå. Sedan skall vi lägga märke till att en effekt av uppgörelsen tycks bli en viss ytterligare saldeförsämring i statsbudgeten. Arne Gadd har inte alls försökt svara på våra frågor om hur man skall klara statsbudgeten framöver. Vi har ett budgetunderskott i år på 70 miljarder kronor, nästa år på 61,5 miljarder kronor, och det s.k. underliggande budgetsaldot är ännu sämre, bl. a. därför att man fr. o. m. i år har rensat budgeten på bostadslånen. Som både Lars Tobisson och Nils Åsling har påpekat, sägs det i socialdemokraternas egen text i finansutskottets betänkande att det behövs budgetförstärkningar i storleksordningen 10–15 miljarder kronor.

Om nu socialdemokraterna inte hade tid att reda ut det här i finansutskottet, har ni kanske haft tid att fundera på det *nu*, så att ni kan ge ett besked i den här debatten. Vad är det för utgiftsnedskärningar och skattechöjningar som ni skall ta till för att klara denna budgetförstärkning på 10–15 miljarder kronor? Det är väl inte så att ni också den 14 september i år kommer att säga: Tyvärr har vi inte haft tid att ge väljarna besked.

Anf. 10 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Grundorsaken till varför vi kritiserar den socialdemokratiska regeringens fördelningspolitik är att den alltför mycket påminner om borgerlig politik, alltför mycket påminner om den politik som de borgerliga regeringarna drev under sex år. Det var under den tiden som vi fick det stora underskottet i den svenska statsbudgeten och den stora skuldsättning från Sveriges sida som alla i Sverige måste betala ränta på.

När de borgerliga kritiserar den socialdemokratiska regeringen för fördel-

ningspolitiken får man därför ta deras kritik med många nypor salt. Om de själva kommer till makten, kommer de att driva en fördelningspolitik som är ännu sämre än den socialdemokratiska, därför att den är ännu mer hårt borgerlig.

Jag vill erinra om att löftet om en reallöneförbättring under det här året har knutits till skatterabatten på 600 kr. Den starka räntehöjning som regeringen och riksbanken var överens om och som vi hårt kritiserat åter upp större delen av denna skatterabatt. Vi har därför föreslagit att man skulle ge löntagarna, pensionärerna och småföretagarna en ytterligare skatterabatt på 600 kr. för att genomföra löftet om reallöneförbättringar. De borgerliga har däremot – vilket bör anmärkas – velat gå den rakt motsatta vägen. De har även efter räntehöjningen velat ta bort den första skatterabatten och därigenom ytterligare försämra reallöneläget för löntagarna och läget för alla grupper med låga och medelstora inkomster i Sverige.

Arne Gadd säger att vi redan fått förbättringar av det ekonomiska läget efter räntehöjningen – det strömmar in valuta till Sverige. Men är inte det ett alltför kortsiktigt resonemang? Vad finns det för garantier för att utvecklingen kommer att fortsätta? Finns det ingen uppfattning hos socialdemokratin om att det var bestämda, spekulativa krafter i det svenska samhället som drev fram denna starka valutautströmning? De krafterna har ni ju inte kommit till rätta med. Och ni har avslagit alla förslag från vpk om att skärpa valutaregleringen och att tillämpa den hårdare.

Det är en viktig fråga som vi måste diskutera vidare.

Anf. 11 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! De valutaströmmar som har utsatt den svenska ekonomin för spänningar under den senaste tiden nonchalerar vi socialdemokrater verkligen inte, C.-H. Hermansson. Jag har konstaterat i mitt inlägg att det sedan regeringen och riksbanken vidtog sina stabiliseringspolitiska åtgärder har hänt mycket positivt – ingenting annat än det. Första dagen efter det att åtgärderna vidtagits strömmade det in i landet ungefär 900 milj. kr., den första hela registreringsveckan 400 milj. kr., den andra 150 milj. kr. och den sista ungefär 500 milj. kr. Det är ett exempel på att man genom en kraftfull politik har kunnat klara av en krissituation.

Men självfallet får vi räkna med att svensk ekonomi alltid är utsatt för spekulativt intresse. Den enda chansen att klara det är att ha en regering som visar upp att spekulatörerna mot den svenska ekonomin inte är lönsamt, medan det däremot är lönsamt att investera här i landet. Jag tycker att det verkar som om regeringen har klarat det riktigt bra.

Beträffande herr Molins diskussion om försörjningsbalansen vill jag säga att utskottets text är ett försök till ett slags försörjningsbalans i verbal mening – något annat har vi inte lyckats klara med den tid som funnits till vårt förfogande. Och jag vill återigen hävda att om den borgerliga oppositionen i dess helhet hade varit lika generös som den socialdemokratiska var 1980 och medgivit en förkortad motionstid, som vi gjorde den gången, hade arbetsförhållandena i utskottet naturligtvis varit mycket rimligare. Det hade

därmed också givits utrymme för den diskussion som alla önskat. I det avseendet kan ni alltså skärpa er till nästa gång och bidra till att det blir tid för diskussion. Ni skall inte skylla på oss i det här fallet.

Nils G. Åsling talade om den kraftfullhet som skulle finnas i reservation 1. Jag noterar centerpartiets sätt att karakterisera sig självt. Vad är det för kraftfullhet? Det finns inga förslag till stabiliseringspolitiska åtgärder, för det kan ni inte klara av. Ni har en regionalpolitisk ambition i centerpartiet. Hur kan ni kombinera den med att samarbeta med moderata samlingspartiet? Jo, genom att inte säga någonting. Jag tycker att det kan vara nog så intressant att bara konstatera att när man inom centerpartiet inte gör någonting, då pratar man desto mer.

Anf. 12 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Arne Gadd försöker göra ett nummer av att han haft så dåligt med tid i finansutskottet. Jag vill då bara konstatera att det inte fanns något som helst hinder för regeringssidan att arbeta under motionstiden med att utforma en försörjningsbalans. Det var just för den typen av analyser vi behövde tid för att kunna utarbeta våra motioner.

Det var intressant att avlyssna nyanterna i Arne Gadds första anförande. Där uttrycktes sympati för vänsterpartiet kommunisternas ambitioner att driva en mer expansionistisk politik. Och enligt Arne Gadd syftar regeringens politik till att skapa ett läge där vpk:s recept passar. Vpk är bara litet före sin tid, som det hette. Jag ser här hur ett intimare samarbete växer fram. Det är nog inte sista gången som Arne Gadd och kommunistrepresentanten i utskottet enas om ett yrkande. Finansutskottets ordförande trivs tydligen i kommunistburen.

Det yrkande som nu har lagts fram förändrar krispaketet. Den lilla del av Feldts krispaket som gällde finanspolitiska åtgärder innehöll i preciserad form bara skattehöjningar. Regeringen har försökt motivera dessa med att de skulle begränsa privat konsumtion på kredit. Redan tidigare gick det argumentet på kryckor. De som kan eller vågar belåna sin villa för att konsumera mera är lätt räknade. Att stämpelskatten i deras fall skulle verka avskräckande är osannolikt. Det rör sig om en rent fiskal åtgärd, som motverkar den naturliga omsättningen på marknaden.

Men nu ställer alltså socialdemokraterna dessutom upp på ett vpk-förslag, vars samband med den privata konsumtionen är totalt obefintligt. Kan Arne Gadd eller för den delen Kjell-Olof Feldt, som jag antar inte har varit helt oinformerad, förklara hur en fördubblad stämpelskatt på aktier skall kunna avhålla från konsumtion på kredit? Är inte förklaringen återigen att ni av ideologiska skäl drar er för att minska statsutgifter och, likaledes av ideologiska skäl, passar på att höja skatter när tillfälle bjuds?

Arne Gadd undvek att över huvud taget beröra vad jag har sagt och tagit upp i min replik. Han vill inte precisera vilka åtgärder regeringssidan planerar för att åstadkomma flera miljarder extra budgetförstärkning under nästa mandatperiod. Men chansen kvarstår: Är det skattehöjningar som ni

siktat till, och i så fall vilka? Eller vilka utgiftsprogram är det ni tänker skära ned till en storlek av bortåt 15 miljarder?

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Anf. 13 NILS ÅSLING (c) replik:

Herr talman! Arne Gadd undviker sakdebatt. Jag beklagar det. Men det tyder väl på att han anser att det är svårt att försvara regeringens ekonomiska politik. Man klarar det inte. Vi märkte det i utskottet, och det är klart att vi också märker den vånda som de socialdemokratiska ledamöterna i finansutskottet haft när de har författat sitt majoritetsyttrande.

Vi har från centerns sida skisserat ett budgetalternativ, vars syfte är att begränsa budgetunderskottet för att kunna minska inflationstrycket och dra ned räntekostnaderna. Det är den bästa väg man kan välja för att också slå vakt om sysselsättningen, vilket vi anser vara politikens främsta uppgift. Det kan inte vara rimligt att, som man gör genom den socialdemokratiska politiken, gröpa ur löntagarnas lönehöjningar genom att låta inflationen påverka dem och genom att inte ha ett indexskydd i skatteskalorna. Det gör att löntagarna får en automatisk, smygande skattehöjning som medför att de inte vet hur mycket de egentligen får behålla av de löneökningar som de kämpar sig till.

Eftersom Arne Gadd inte vill föra en sakdebatt får vi väl göra det i ett senare sammanhang. Jag har dock noterat hur C.-H. Hermansson med stor tillfredsställelse diskonterar den vinst som vpk har gjort genom uppgörelsen med socialdemokratin. Denna riksmötets sista dag har det verkligen visat sig att det finns en koalition mellan socialdemokratin och vpk som egentligen bestämmer över regeringens politik. Finansministern fick inte mer än halva bilaccishöjningen, vilket även det är en ganska avsevärd höjning. I det här fallet har precis samma modell använts som när man i höstas chockhöjde bensinpriserna. Det är ju inte med sådana heroiska insatser som svensk ekonomi skall räddas. Åtgärderna drabbar pendlare och glesbygdsbor på ett sätt som det är svårt för regeringen att förklara och svårt att i det här läget försvara. Men C.-H. Hermansson myser. Jag noterar det.

Jag har i den här debattrundan inte haft anledning att polemisera mot C.-H. Hermansson. Jag vill säga att jag inte över huvud taget delar C.-H. Hermanssons samhällssyn, men jag skulle ändå gärna vilja tacka honom för kollegial samvaro i kammare och i finansutskott under de gångna åren. Jag tackar C.-H. Hermansson för den mänskliga värme och det intellektuella engagemang som han har visat i många debatter, inte minst i finansutskottet.

Anf. 14 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Herr talman! Finansutskottets ordförande upprepar att man med den tid som stått till förfogande inte har klarat att upprätta en försörjningsbalans. Jag tycker det är allvarligt. Det är ett underbetyg åt det sätt på vilket finansutskottets majoritet har arbetat. I det sammanhanget säger Arne Gadd också att det som anförts i finansutskottets skrivning får ses som en "verbal försörjningsbalans". Därmed avses några löst spridda kommentarer som finns i utskottets betänkande.

En försörjningsbalans skulle emellertid säga oss någonting om hur den privata konsumtionen kommer att utvecklas, om vilken inflation det faktiskt blir 1985 och om vilket utfallet blir av handels- och bytesbalansen. På dessa punkter har majoriteten inte klarat att ge besked, och detta motiveras med att man inte har haft tid.

Men den avgörande frågan, som både Lars Tobisson och Nils Åsling har ställt, är naturligtvis: Vad tänker socialdemokraterna göra framöver för att hantera det stora budgetunderskottet?

Från folkpartiets sida har vi gett ett klart besked om att ett antal besparingar kommer att bli nödvändiga om man skall kunna sänka budgetunderskottet. En och annan av de besparingarna är säkert inte så populär, men vår grundsyn är att vi vill ge ett fullständigt och ärligt besked före valet och inte spara eventuella obehagligheter till efter valet.

Frågan kvarstår alltså: Vad vill socialdemokraterna göra för att minska budgetunderskottet? För ni skall väl minska budgetunderskottet, det står i alla fall i finansutskottets betänkande? Det är svårt att dra någon annan slutsats än att det skall bli den metod som man har utnyttjat under de gångna tre åren, dvs. genom ytterligare skattehöjningar. Nu lär det väl inte räcka med stämpelskatt och bilaccis som man nu höjer genom uppgörelsen med vpk, utan det får väl bli litet rejälare tag. Om vi nu ser till vad som har hänt under den här perioden och utgår från vad finansminister Feldt skrev i Svenska Dagbladet för ett par dagar sedan, nämligen att man skall fortsätta på den valda kursen, är det väl sådana skattehöjningar som ni förhandlat fram med vpk under de gångna åren som också väntar i fortsättningen, dvs. höjd bensinskatt och höjd moms.

Jag tycker, herr talman, att om inte socialdemokraterna kan ge ett tydligt besked om hur man skall klara budgetunderskottsproblematiken framöver, måste den slutsats som svenska folket skall dra, bli att det är rejäla skattehöjningar som väntar, om socialdemokraterna och kommunisterna får behålla majoriteten i riksdagen efter valet.

Anf. 15 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag tackar Nils Åsling för hans varmhjärtade ord och vill med anledning av hans argumentation med talmannens tillstånd säga att skattehöjningar ju aldrig är populära. Skattehöjningar som genomfördes under de borgerliga regeringarna var inte heller populära. Det är inte heller särskilt populärt när de borgerliga partierna vill dra in 600 kr. från alla löntagare, vilket ni ju föreslår i betänkandet och kommer att rösta för i dag. Jag vill göra centerpartiet och andra som vill vara miljövännar uppmärksamma på att vi genom uppgörelsen med regeringen har lyckats få en bestämd och tidigare tidsgräns för kopplingen mellan bilaccis och införande av miljövänligare bilar. Det tycker vi är ett framsteg som borde uppskattas av alla dem som vill värna om miljön i Sverige.

Det är naturligtvis inte riktigt, som har sagts här i debatten, att en fortsatt majoritet av socialdemokrater och vpk-are betyder höjda skatter och höjd moms. Alla som yttrat sig i debatten och följt med vad som händer i politiken

vet ju att vpk:s främsta krav är att man helt skall ta bort momsen på mat. Vill de borgerliga partierna rösta för det förslaget i dag, eftersom det ju kommer upp senare, genomför vi det omedelbart. Ni har alltså chansen i dag att sänka skatten kraftigt för alla svenska familjer, för barnfamiljer och andra, genom att rösta med vpk-förslaget om att man tar bort momsen på mat. Vi får se hur ni handlar då – om ni är anhängare av skattesänkningar eller inte. Det är ju praktiken som avgör, inte vad man säger i talarstolen.

Till Arne Gadd vill jag säga att den räntehöjning som han är så belåten över också skall betalas. Den tillfaller ägare av lånbart penningkapital, men den skall ju betalas av folket, av dem som utför det produktiva arbetet. Dessa pengar kommer ju inte från himlen. Räntehöjningen minskar också, såvitt jag förstår, investeringslusten i svenska företag. Vad skall ni muta kapitalet med nästa gång det blir en stor valutautströmning? Skall räntan höjas med ytterligare 2 %? Redan frågan visar att här finns ett problem som man inte löser enbart med räntehöjningar utan måste attackera på annat sätt.

Sedan till frågan om expansionistisk politik. Jag vill slutligen bara anföra följande. Arne Gadd säger att den svenska ekonomin expanderar alltför mycket. Ja, vissa delar av den svenska ekonomin gör det. Det gäller aktiekurser, ökningar av priserna på mark och fastigheter, de stora förmögenheterna. Där finns en alltför stor expansion. Det är där man måste attackera.

Anf. 16 ARNE GADD (s) replik:

Herr talman! Självfallet, C.-H. Hermansson, finns i varje stabiliseringspolitik fördelningspolitiska problem som man måste komma till rätta med. Jag trodde att vpk genom sin förhandlingsvillighet hade insett att vi faktiskt måste komma till rätta med balansproblemet. Det är först med en ekonomi i balans som man kan föra en rationell fördelningspolitik.

Nils G. Åsling beklagar, med en djup klang i rösten, att vi inte kunnat föra en sakdebatt. Det kan vi alla beklaga, om vi nu säger att det är det vi har saknat i finansutskottet. Jag tycker så här, Nils G. Åsling: Om industriinvesteringarna i Sverige i löpande penningvärde – som Industriförbundet bedömer saken – ökar med 45 %, är det faktiskt glädjande. Framtidsoptimismen har återvänt. Det innebär en ökning med 35 % i fast penningvärde. Men det är klart att vår ekonomi inte kan klara uppgången hur snabbt som helst. I det fallet borde naturligtvis en generösare attityd redan från början i finansutskottet från centerpartiet, folkpartiet och moderata samlingspartiet ha lagt grunden till en övergripande debatt och ömsesidigt givande och tagande av argument. Men ni ville inte ha en sådan debatt. Det är ni som försatte oss i denna situation. Det är ingenting som över huvud taget hindrar i fortsättningen att vi ser till att diskussionerna i finansutskottet blir långa och ömsesidiga, givande och tagande av argument. Sanningen är att de tre borgerliga partierna inte velat detta och inte har något alternativ till regeringens stabiliseringspolitik i sin motion.

Med detta, herr talman, yrkar jag än en gång bifall till utskottets hemställan. Jag vill dock göra den lilla kommentaren, att när Lars Tobisson

som företrädare för moderata samlingspartiet i sina inlägg talar för barnfamiljerna, är det möjligt att en och annan barnfamilj som vet och förstår vad moderata samlingspartiets familje- och bostadspolitik skulle leda till tycker att moderaterna hycklar. Ni företräder verkligen inte de breda lagren och de ekonomiskt svagas intressen i samhället. Det gör vi socialdemokrater, som nu är i full färd med att få svensk ekonomi i balans igen, så att vi utifrån en balanserad ekonomi kan föra en progressiv fördelningspolitik, den som ni alltid har varit motståndare till.

Anf. 17 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Sverige har nu i tre år haft en obruten ekonomisk tillväxt, med en sammanlagd uppgång av bruttonationalprodukten mellan 1982 och 1985 med 8 %. Industriproduktionen har ökat med 20 % och industrins investeringar med åtminstone det dubbla. Sysselsättningen på den reguljära arbetsmarknaden har ökat kraftigt, och Sverige har nu den lägsta arbetslösheten – hur man än mäter den – i Västeuropa, med undantag för Schweiz.

För att nedvärdera regeringens sysselsättningspolitik brukar de borgerliga hävda att uppgången av sysselsättningen sedan 1982 bara består av "konstlade" jobb, åstadkomna via AMS, ungdomslag eller i den förhatliga offentliga sektorn.

Mellan april 1982 och april 1985 ökade antalet sysselsatta i Sverige med 100 000. Därav svarade det privata näringslivet faktiskt för merparten, eller för 51 000 och den offentliga sektorn för 49 000. Hur många av dessa 100 000 har då fått sina jobb av AMS och i ungdomslag? Alla, brukar t. ex. Ulf Adelsohn säga. Enligt statistiken är det knappt 25 000, dvs. drygt 75 000 nya jobb har uppstått på den reguljära arbetsmarknaden sedan 1982.

Det är också en annan viktig förändring som inträffat på den svenska arbetsmarknaden. Fram t. o. m. 1982 minskade antalet heltidsarbetande oavslåligt. I den mån sysselsättningen över huvud taget växte var det bland de deltidssarbetande. Fr. o. m. 1983 har detta vänt. Mellan 1982 och 1985 har antalet heltidsarbetande ökat med 130 000, medan antalet deltidssarbetande minskat med 30 000. Förbättringen av sysselsättningsläget har med andra ord varit ännu kraftigare än vad som direkt framgår av sysselsättningssiffrorna.

Ett huvudmål för regeringens ekonomiska politik har således varit att sätta fart på Sverige, att öka produktion och sysselsättning. Det andra huvudmålet var att använda de ökade ekonomiska resurserna för att minska obalanserna i den svenska ekonomin, dvs. underskotten i utrikeshandel och budget. Också här har politiken gett väsentliga resultat.

Efter sex år av underskott i bytesbalansen hade Sverige i fjol balans i sina utrikes affärer. I år torde det bli ett mindre underskott, vars orsaker jag skall återkomma till. Budgetunderskottet har minskat från 87 miljarder budgetåret 1982/83 till 70 miljarder 1984/85 och beräknas bli drygt 60 miljarder för budgetåret 1985/86. Budgetunderskottet som andel av BNP har minskat från 13 % 1982 till knappt 7 % i år. Tar vi hela den offentliga sektorns finansiella sparande har underskottet realt sett halverats, från ett sparandeunderskott på över 6 % av BNP 1982 till 3 % i år.

Två ting är värda att notera i detta sammanhang. Det ena är att förbättringen av de offentliga finanserna skett vid ett oförändrat totalt skattetryck och en kraftig dämpning av de offentliga utgifternas ökning. Jämfört med 1970-talet har tillväxten av de offentliga utgifterna minskat med två tredjedelar.

Det andra som bör observeras är att den förbättrade ekonomiska balansen uppnåtts genom en konsekvent styrning av de ekonomiska resurserna från inhemsk förbrukning till export, från konsumtion till sparande. Räkna vi samman de minskande underskotten och det ökande sparandet i näringslivet har det s. k. nettosparandet ökat med närmare 50 miljarder under de här åren.

Detta har haft *en* konsekvens. Vi har fört en kärv politik visavi allt slags konsumtion, både privat och offentlig. Även om ingenting längre förvånar när det gäller lappkasten i oppositionspartiernas agitation är det ändå väl magstarkt, när man nu inför valet börjar säga att det stora felet med vår politik är att vi satsat för litet på att öka konsumtionen. Ingenting skulle vara mer förödande för Sveriges ekonomiska utveckling på längre sikt än om vi på nytt, som under de borgerliga åren, konsumerade upp allt vi producerade och därmed började leva på utlandslån igen. Det vi vill göra – och är i färd med att göra – är att bygga upp Sveriges ekonomiska styrka så att framtida välfärd och sysselsättning vilar på säker grund.

Andra viktiga förändringar har skett i landets ekonomiska läge, som inte kan uttryckas i siffror. Svensk industri gick under 1970-talets andra hälft igenom flera svåra strukturkriser. Hela branscher skakades i grunden, många företag lades ner och nästan 100 000 industrijobb försvann mellan 1976 och 1982. I början av 1980-talet trodde många att Sveriges storhetstid som industrination slutgiltigt var över. Pessimismen bredde ut sig ännu snabbare än arbetslösheten.

Bara på några år har allt detta vänt. Omstruktureringen av de gamla krisbranscherna har kunnat genomföras med ny växtkraft och lönsamhet som resultat. Verkstadsindustrin har gått en ny vår till mötes med ökad produktivitet och lönsamhet. Inom tillverkningsindustrin har lönsamheten tredubblats sedan 1982. Samtidigt växer nya "kunskapsindustrier" upp på en rad områden – inom elektronik, bioteknik och tjänsteproduktion, t. ex. medicin och byggnadsteknik.

Det råder alltså föga tvivel om att svenskt näringsliv för närvarande genomgår en vitalisering och en utbyggnad av ett slag som vi inte sett sedan 1960-talet. Faktorerna bakom detta är inte bara en snabb ökning av lönsamheten och effektiviteten i produktionen. Där finns också en väl utbildad arbetskraft med hög arbetsmoral och vilja att satsa på företagens utveckling.

Det är inte bara de större företagen som dragits med i den nya expansionen och framtidsoptimismen. Också de mindre företagen har förbättrat sin lönsamhet och utvecklingsförmåga. Ett annat tecken på att företagandets förutsättningar blivit bättre i Sverige är att nya företag etableras i en takt som kan betecknas som rekordartat hög.

Detta, fru talman, är definitivt inte en bild av ett samhälle där den ekonomiska krisen förvärras. Det är en bild av ett samhälle som håller på att övervinna sin ekonomiska kris – men som ännu har ett bra stycke kvar innan målet är nått. Det finns således väsentliga problem som återstår att lösa.

Ett sådant problem uppstod denna vår. Bytesbalansen har under årets första månader visat ett underskott på uppskattningsvis 9 miljarder kronor. Våra analyser av de bakomliggande faktorerna visar att detta underskott uppkom genom en mycket kraftig ökning av importen. Exporten har däremot, såvitt vi nu kan bedöma, utvecklats som förutsetts, eller t. o. m. bättre än enligt prognosen för hela 1985.

Det finns vissa tillfälliga faktorer som förklarar en del av importuppgången. En sådan är att Sverige på grund av den stränga vintern importerade olja för 2,5 miljarder mer än förra året. En annan är att den i april aviserade strejken bland tullpersonalen uppenbarligen ledde till en "importboom" för att företagen skulle hinna få in sina varor innan strejken bröt ut den 2 maj.

Men även sedan importökningen rensats från sådana faktorer visar statistiken – tillsammans med uppgifter om försäljningsutvecklingen i detaljhandeln – att importuppgången berodde på en mycket kraftig ökning av efterfrågan i Sverige på både investeringsvaror och konsumtionsvaror.

Under januari t. o. m. mars ökade detaljhandelns omsättning med 3,5 %. I april blev det en viss avmattning, så att uppgången under årets första fyra månader stannar vid 2,5 % när det gäller detaljhandelns volymökning. Importstatistiken för januari–februari visar en stark uppgång, i värde mellan 30 och 50 %, för såväl insatsvaror och investeringsvaror som konsumtionskapitalvaror, t. ex. bilar och hushållselektronik.

Att industrin ökar sina inköp av insatsvaror och utrustning när produktionsökningstakt i verkstadsindustrin ligger på 14–15 % och investeringstillväxten är uppåt 25 % har varken förvånat eller förskräckt oss. Däremot överraskades vi av den snabba ökningen av den privata konsumtionen. Förklaringarna torde vara två. Dels har hushållens realinkomster ökat under andra halvåret i följd till följd bl. a. av förbättrad sysselsättning, ökade reallöner och högt övertidsuttag i industrin, dels har en stor del av inköpen av kapitalvaror skett på kredit.

Man måste fråga sig vad det är i denna utveckling som motiverar utropen om Sverige på fel väg och kollaps för den ekonomiska politiken, fiasko osv. Uppgången av investeringar, produktion och konsumtion är alltihop symptom på en ekonomi i tillväxt, en industri med goda avsättningsmöjligheter och producenter och konsumenter som har optimism och framtidstro. Så skulle i varje fall en politiskt neutral analys kunna se ut.

Problemet är inte att Sverige är på fel väg. Problemet är att Sverige inte hunnit tillräckligt långt på den väg som beträffs för att rusta upp svensk industri och sanera våra statsfinanser. Industrin är fortfarande för liten för att med sin export parera en kraftig, *samtidig* uppgång av både privata investeringar och privat konsumtion. Och eftersom industrins utbyggnad visserligen inletts men ofrånkomligen tar en viss tid, innan den ger resultat i ökad produktionskapacitet, måste anpassningen av den ekonomiska politi-

ken ske på efterfrågesidan.

Läget komplicerades sedan av ett kraftigt kapitalutflöde i början av maj. Den privata kapitalbalansen hade fram till dess – dvs. från årsskiftet fram till början av maj – varit positiv, och företagens och kommunernas kapitaltransaktioner hade lett till ett inflöde av valuta. Men fr. o. m. månadsskiftet april-maj startade ett valutaoutflöde av en storlek som bara kunde ha spekulativa motiv.

Från näringslivshåll har man gett en förklaring till företagens beteende som i vissa avseenden bär sannolikhetens prägel. Den ryktesspridning som sedan en tid pågått om den svenska ekonomins snara sönderfall – och som inte minst den politiska oppositionens talesmän med liv och lust ägnat sig åt – hade tydligen på vissa håll inom näringslivet skapat föreställningen att vår valuta skulle kunna devalveras ännu en gång.

Den ekonomiska politiken ställdes därmed inför uppgiften att både stoppa alla spekulationer om vår valutas framtid och dämpa den alltför kraftiga konsumtionsuppgången. Valutaspekulationen gjorde en kraftig åtstramning av kreditpolitiken nödvändig. För att den skulle ge effekt också i banksystemet måste diskontot höjas relativt kraftigt. En stor del av konsumtionsökningen – och särskilt den del som drev upp importen – har möjliggjorts genom att hushållen lånade och köpte på avbetalning. Också för att motverka den utvecklingen var det framför allt kreditpolitiska åtgärder som behövde sättas in.

Med den här snabba och resoluta reaktionen inför försvagningen av bytesbalansen ville regeringen också göra en annan, viktig markering. Den kraftiga importökningen de första månaderna i år är inte uttryck för någon försämring av vår konkurrenskraft utan har andra orsaker. Men även om balansproblem i framtiden skulle uppstå till följd av en konkurrensförsvagande kostnadsutveckling avser vi inte att försöka lösa de problemen genom nya devalveringar. För denna ståndpunkt har vi ett mycket enkelt skäl.

1982 års devalvering blev en framgång till stor del därför att den möttes med förtroende. Näringsliv, företagare och anställda satsade på att den skulle leda till en varaktig förbättring av konkurrensläge och lönsamhet. Därmed utlöstes en aktivitet i form av försäljningsansträngningar, ökad sysselsättning och investeringar. En ny devalvering – när den än kommer – skulle vara ett kvitto på att hela operationen misslyckats. Men då skulle den inte heller mötas med förtroende och inte utlösa den aktivitet som skulle kunna göra den framgångsrik. Alla skulle utgå från att de positiva verkningarna på konkurrenskraft och lönsamhet snabbt äts upp igen. Och därmed skulle devalveringen misslyckas i samma stund som den beslöts.

Därför är det regeringens bestämda uppfattning att Sverige i fortsättning en måste söka andra vägar för att lösa sina balansproblem. Jag skall senare redovisa vilka dessa vägar är.

Jag vill också här göra några kommentarer i övrigt till de förslag vi lagt fram om åtgärder för att dämpa konsumtionen.

För det första ett svar på frågan varför vi inte i stället drog in den s. k. skatterabatten. Skälet är att skatterabatten ingick i förutsättningarna för att

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

löntagarna skulle ta ett lågt löneavtal. Om den dragits tillbaka hade det inte bara varit ett löftesbrott. Det hade också betytt att löntagarna ensamma fått bära bördan av åtstramningen. En sådan åtgärd hade dessutom riktats mot fel mål, eftersom det bara var vissa slag av konsumtion, och särskilt konsumtion på kredit, som orsakat den alltför kraftiga importökningen.

För det andra vill jag med anledning av den uppgörelse som nåtts med vänsterpartiet kommunisterna göra ett par förtydliganden och preciseringar.

Den höjning av bilaccisen som nu sker gäller i avvaktan på att accisens utformning provas i relation till de nya avgasreningskrav för bilar som kommer att ställas. Underlag för ett beslut härom utarbetas för närvarande i regeringskansliet, och regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan snarast möjligt. Målsättningen är att de lättnader i bilaccisen som motiveras av avgasreningskraven skall kunna träda i kraft redan vid årsskiftet 1985-1986.

Regeringen kommer att tillämpa bemyndigandet att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp på det sättet att säljaren av köparen skall ta ut kontantinsats motsvarande minst 30 % av varans kontantpris. Kontantinsatsen skall tas ut senast samtidigt med att varan lämnas ut till konsumenten. Säljaren skall vidare av köparen ta ut den återstående skulden (kreditbeloppet) inom 12 månader om kreditbeloppet inte är högre än 10 000 kr. och inom 18 månader om kreditbeloppet överstiger 10 000 kr. Vid större kreditbelopp och för vissa varuområden kommer särskilda regler att gälla.

För det tredje vill jag betona att regeringens avsikt också är att åstadkomma en åtstramning av budgetpolitiken för att motverka den uppgång av statsutgifterna som kan uppstå om den höjda räntenivån blir bestående någon längre tid. Och då är det inte bara fråga om att förstärka inkomsterna genom höjningen av bilaccisen och stämpelskatten.

I propositionen har regeringen aviserat sin avsikt att senarelägga vissa statsutgifter under budgetåret 1985/86. De utgifter som senareläggs avser i första hand transfereringar till näringslivet och inköp av materiel och utrustning. Det ankommer på regeringen att avgöra i vilken utsträckning och i vilken takt ett anslagsbemyndigande skall tas i anspråk, naturligtvis med hänsyn till vad som sägs i lag eller särskilda riksdagsbeslut. Detta sker i regleringsbrev. Som finansutskottet konstaterar i sitt betänkande är denna ordning helt förenlig med regeringsformens förarbeten. Något behov av att låta riksdagen i förväg ta ställning till senareläggningarna av utgifter föreligger därför inte.

Jag vill ändå för riksdagens information nämna att de senareläggningar regeringen avser att göra kommer att omfatta ca 3 miljarder kronor. Effekten på budgetsaldot i form av ökad reservationsmedelsbehållning har beräknats till omkring 2 miljarder kronor.

Fru talman! För den kommande treårsperioden bör siktet för den ekonomiska politiken ställas in på att nå två övergripande mål. Det ena är att åter nå full sysselsättning i Sverige. Det andra är att få en sådan styrka i den utrikes balansen att den åtminstone mot slutet av perioden visar överskott.

För att detta skall uppnås krävs att Sverige får ytterligare tre år av

ekonomisk tillväxt och att denna tillväxt, liksom under de gångna tre åren, koncentreras till den konkurrensutsatta sektorn. Det kräver i sin tur att industrin kan bibehålla, helst förstärka, sin konkurrenskraft. Samtidigt måste sparandet i ekonomin öka, i första hand genom en fortsatt sanering av de offentliga finanserna. Den ekonomiska politiken måste med andra ord även fortsättningsvis mycket konsekvent inriktas på att motverka inflation och minska budgetunderskottet.

I flera avseenden är förutsättningarna för att nå de angivna målen bättre än när vi startade hösten 1982. Industrins kostnadsläge gentemot utlandet är väsentligt mera gynnsamt. Av det kostnadsförspåring som uppstod genom devalveringen 1982 finns fortfarande tre fjärdedelar kvar, även efter 1985 års löneutveckling. Näringslivets lönsamhet är god och soliditeten i allmänhet mycket tillfredsställande. Det pågår en kraftig utbyggnad av produktionskapaciteten i landet. Allt detta bör ge utslag under de närmaste åren i ökad export och större produktionsförmåga. Vi har alltså skaffat oss en mer robust industri, som är bättre rustad att möta världsmarknadens påfrestningar.

Även utsikterna att förbättra budgetbalansen ter sig i dag bättre än för tre år sedan. Arbetet med att långsiktigt begränsa statsutgifternas expansion börjar ge resultat. Den långtidsbudget som denna vår lagts fram för riksdagen visar för första gången på många år en klar tendens till sjunkande underskott under åren framöver. En rad av de faktorer som tidigare automatiskt drev upp statsutgifterna har tagits bort eller försvagats. Regering och riksdag har därmed fått ökat handlingsutrymme i hanteringen av den framtida utgiftsutvecklingen.

Men långtidsbudgeten visar också att minst lika avgörande för att minska underskottet är att kostnadstrycket och räntenivån kan hållas nere. Frågan om budgetbalansen blir därmed, liksom industrins konkurrenskraft, beroende av vårt lands förmåga att bekämpa inflationen.

De borgerliga partierna anser sig ha en lösning på dessa problem. Men en närmare granskning visar att resultatet torde bli det motsatta – ökade underskott och mera inflation.

I den gemensamma reservation man har lyckats åstadkomma i finansutskottet anger de borgerliga partierna att budgetunderskottet bör reduceras med 10 miljarder i förhållande till vad regeringen anger i kompletteringspropositionen.

Av de 10 miljarderna är 3 miljarder av engångskaraktär, då de avser utförsäljning av statliga företag.

Men minskningen av statsutgifterna måste gå betydligt längre och bli mellan 15 och 20 miljarder, om de borgerliga partiernas löften om skattesänkningar skall kunna realiseras samtidigt som budgetunderskottet minskas.

Detta är den uttalade stolta målsättningen. Betydligt skralare är det när man tittar närmare på vad de angivna besparingarna verkligen ger. I stort är det endast moderaterna som i någon mån lever upp till den gemensamma målsättningen.

Enligt den beräkning som vi utfört i regeringskansliet och som i stort sett

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

överensstämmer med finansutskottets innebär moderaternas förslag en budgetförstärkning nästa budgetår på ca 11,5 miljarder. För helåret 1986 är budgetförstärkningen bara 4 miljarder. Orsaken är att moderaternas skattesänkningar är bestående, medan många av besparingarna är av engångskaraktär. Moderaterna dras dock med det speciella problemet att man, jämfört med de två övriga borgerliga partierna, har gett oerhört långtgående löften om sänkningar av inkomstskatten.

Folkpartiets förslag leder till en förstärkning på 5 miljarder för nästa budgetår men en försvagning för helåret 1986 på 1.5 miljarder.

Detta är intressant med tanke på de mycket karska uttalanden som Björn Molin gjorde här för en stund sedan. Jag kan inte förstå annat än att folkpartiet har mycket långt kvar till den utlovade minskningen av budgetunderskottet med 10 miljarder. Folkpartiet åstadkommer sin största besparing genom att dra in nästan 6 miljarder för kommuner och landsting. Men samtidigt kan jag nästan varje vecka i televisionen beskåda partiledaren Westerberg, som ställer i utsikt kraftigt ökade utgifter för kommuner och landsting genom att lova sänkt skolålder och eget rum för alla som vistas inom långvården. Eftersom Björn Molin hävdar att folkpartiet har en konkret och konsekvent politik måste jag be honom förklara hur det skall gå ihop för kommunerna att samtidigt bli av med 6 miljarder i inkomster och åstadkomma de stora reformer – tydligen utan ökade skatter – som folkpartiet utlovar.

Mest intressant är ändå centern, eftersom man inte ens för nästa budgetår åstadkommer någon som helst förstärkning av budgetsaldot. Enligt våra beräkningar leder centerpartiets förslag till en försvagning på knappt 1 miljard för nästa budgetår. Litet längre fram, för helåret 1986 skulle budgetunderskottet öka med 3 miljarder, om centerns politik genomfördes. Då har jag ändå inte räknat med centerns idéer om slopad moms på baslivsmedel, vilket skulle kunna kosta 10 miljarder, och inte heller med den av centern föreslagna återgången till den gamla uppbördsordningen för skatter och socialavgifter, som skulle innebära ett engångsbortfall av inkomster för staten på 7 miljarder.

Med tanke på allt det som Nils Åsling sade om centerns konkreta budgetpolitik finns det anledning fråga vad det egentligen är för någonting. Hur konkret är den politiken när det gäller urholkningen av sjukförsäkringen? Är det Nils Åslings syn på den frågan som gäller för centerpartiet, eller är det alla de indignerade angrepp på Nils Åslings syn som kommer från andra centerpartister som gäller? Vilken är den konkreta beståndsdel i det avseendet?

Vad är den konkreta budgetpolitiken för någonting – är det de allmänna skrivningarna i den gemensamma reservationen om besparingar på 10 miljarder, eller är det den försvagning av budgeten på åtskilliga miljarder som era motioner de facto leder till? Hur konkret är tanken i det förslag om en sänkning av momsen på mat som centern lägger fram i ett särskilt yttrande? Är det en konkret politik, eller är det en av de svalor som man skickar upp i förhoppningen om att en och annan väljare skall tro att det utbryter en centerpartistisk sommar med anledning av dessa signaler?

Dessutom har sedan januari skillnaden mellan de borgerliga partierna ytterligare ökat när det gäller synen på budgetpolitiken. Jämför man moderata samlingspartiets och centerpartiets budgetpolitik finner man att skillnaden i januari är 6 miljarder. I dag är skillnaden beträffande den politik man vill lägga upp 11 miljarder för nästa år.

Tittar man på motionerna, där de konkreta yrkandena har framförts, uppstår en rad åtminstone för utomstående intressanta frågor om hur en gemensam borgerlig budgetpolitik skulle kunna se ut. Jag måste fråga de här närvarande: Hur tänker ni göra? Skall livsmedelssubventionerna och stödet till jordbruket minska som moderaterna och folkpartiet vill, eller skall stödet till jordbruket ytterligare öka som centern vill? Hur skall ni göra med sjukförsäkringen? Skall den reduceras enligt moderaternas förslag, enligt folkpartiets förslag eller enligt centerns förslag, vilket i dag kanske inte längre är ett förslag?

Skall u-hjälpen skäras ned med 800 miljoner som moderaterna kräver, eller skall enprocentsmålet hållas som centern säger, eller skall u-hjälpen höjas till 2 % av bruttonationalinkomsten som folkpartiet talar om? Vilken väg skall ni gå?

Ni talar mycket om barnfamiljerna och om hur mycket ni vill hjälpa dem, men hur skall det gå till? Skall man använda sig av den moderata metoden med sänkta skatter per barn, eller skall man införa folkpartiets vårdnadsbidrag tillsammans med höjda barnbidrag, eller skall man ha centerns beskattade vårdnadsbidrag? Vilken väg skall ni gå där? Hur skall barnfamiljerna kunna komma fram till någon slutsats om vad ni i praktiken kan uträtta?

Fru talman! Jag kan inte se annat än att man på de områden där man är ense om att man skall spara – det finns några sådana områden – dock är oense om hur det skall gå till. På åtskilliga områden vill man gå åt rakt motsatt håll. Vissa partier vill nämligen öka utgifterna. Andra vill minska dem. Möjligen är det så, att det vi har kallat för den tredje vägens politik skall bli något slags tre vägars politik, om ni kommer i regeringsställning i höst.

I stället för att ha ett sådant kaos i finanspolitiken, som i varje fall i sina huvuddrag har väsentliga och betänkliga likheter med det man sysslade med under de olyckliga åren 1976–1982, vill vi socialdemokrater fortsätta längs den väg som vi hittills har gått och som faktiskt har lett till ett minskat budgetunderskott. Det finns fyra komponenter i den politiken:

1. Vi vill stimulera den ekonomiska tillväxten.
2. Vi vill fortsätta att minska arbetslösheten.
3. Vi vill hålla skattetrycket oförändrat.
4. Vi vill dämpa statsutgifternas tillväxt på praktiskt taget alla utgiftsområden.

Det är den politiken som obestriddligen har varit framgångsrik. Den goda tillväxten har gett ökade statsinkomster vid ett oförändrat skattetryck. Ett bättre industriklimate och en minskad arbetslöshet har sparat stora pengar i industri- och sysselsättningspolitiken. Vidare har ett hårt och metodiskt

besparingsarbete på bred front hållit nere statsutgifterna, så att dessa nu minskar – realt sett.

Det är faktiskt lärorikt att jämföra resultatet av denna budgetpolitik med den av flertalet industriländer tillämpade nedskärnings- och arbetslöshetspolitik som Ulf Adelsohn vill att Sverige skall "nära sig" – som han säger. I vårt land har den offentliga sektorns underskott som andel av bruttonationalprodukten, som jag sade, minskat från 6 % till 3 % sedan 1982. I OECD-länderna har samma underskott under samma tid bara sjunkit från 4 % till 3,5 % av BNP. Det betyder att Sverige i dag har ett underskott som ligger under genomsnittet i industriländerna. OECD-ländernas internationella sekretariat har också konstaterat att åstramningspolitiken, som den förs i åtskilliga länder i dag och som den började föras i slutet av den borgerliga perioden i Sverige – i flertalet länder inte har lett till avsett resultat. De borgerliga partierna anser sig också ha en lösning på inflationsproblemet. I motsats till deras budgetpolitiska alternativ är den lösningen åtminstone möjlig att analysera. Den består helt enkelt i att regeringen, om den misslyckas med inflationen, skall låta verkningarna härav slå igenom i form av öppen arbetslöshet. I sin gemensamma reservation skriver de borgerliga partierna att statsmakterna inte skall "genom återkommande devalveringar och genom omfattande arbetsmarknads- och industripolitiska åtgärder ta ansvar för konkurrenskraft och sysselsättning". Insikten om denna statens passivitet skall fungera som ett s. k. incitament för arbetsmarknadens parter – läs löntagarna – att sluta tillräckligt låga löneavtal.

På en punkt delar jag helt oppositionens uppfattning. Som jag redan har deklarerat kommer det inte att vara möjligt för en svensk regering att ta bort effekterna av en för hög kostnadsutveckling i vårt land genom nya devalveringar. Det är tillfredsställande att de borgerliga partierna gör en så pass klar markering i samma riktning som de gör.

Däremot tror jag inte att den allmänna attityd som man intar till inflationsproblemet kommer att kunna lösa detta utan mycket svåra skadeverkningar för Sveriges ekonomi. All erfarenhet visar nämligen att det går alltför väl att förena fortsatt inflation med växande arbetslöshet. För att nå resultat krävs en lång period av mycket hård åstramning, under vilken efterfrågan på både varor och arbetskraft kraftigt minskar. Först vid arbetslöshetstal på 10 % och däröver har åstramningspolitiken börjat ge effekt när det gäller inflationstakten. Eftersom borgerlig budgetpolitik mest ser ut att bli en våldsam omfördelning av välfärden – åt, ur löntagarnas synpunkt, komplett fel håll – är därför den mest troliga utgången av ett sådant experiment i Sverige att vi får både hög arbetslöshet och inflation.

Samtidigt belyser detta var det verkliga problemet finns för inflationsbekämpningen i Sverige. I vår omvärld har man, till priset av stora välfärdsförluster och hög arbetslöshet, väsentligt dämpat inflationstakten.

I vårt land skall denna uppgift lösas vid full sysselsättning, hög efterfrågan på arbetskraft och ett gott vinstläge i näringslivet. Enligt regeringens mening kan det bara ske genom samordnade löneförhandlingar, där parterna i hög grad tar ett samhällsekoniskt ansvar. Men det krävs också att staten för en

aktiv fördelningspolitik, så att löntagarna kan acceptera låga lönehöjningar även i en god industri- och vinstkonjunktur.

Denna "svenska modell" fungerade hyggligt 1983. Men i fjol bröts den sönder, med både för stora kostnadsökningar och allmänt avtalskaos som följd. Regeringens arbete har sedan våren 1984 varit inriktat på att återupprätta den svenska modellen i form av en samordnad lönepolitik, anpassad till det samhällsekonomiska utrymmet och målet full sysselsättning.

Väsentliga resultat har också nåtts. Inflationen i Sverige nådde sin kulmen 1980/81, då inflationstakten steg upp till 14 %. Sedan dess har den stadigt sjunkit ner till ungefär hälften, trots två stora devalveringar.

Lönekostnadernas uppgång torde i år stanna i närheten av 5 %, vilket bör innebära bibehållen konkurrenskraft gentemot omvärlden. De av inhemska kostnadsfaktorer orsakade prishöjningarna begränsar sig hittills i år till ca 1,5 %. Men dessutom har prisnivån drivits upp med 1 % av importerade prisstegringar, framför allt genom att dollarn blivit dyrare, och med 0,8 % genom räntehöjningen i maj.

Oppositionen är nu vild av skadeglädje över att regeringens inflationsmål för 1985 därmed ser ut att överskridas. Snarare är det ett bevis på styrkan i den svenska modellen att en ekonomi, som arbetar nära full sysselsättning i en stark medvindskonjunktur, lyckats att så pass kraftigt dämpa både kostnads- och prisstegringstakten. Inflationen i år torde i alla händelser bli den lägsta vi haft på nästan 15 år.

Enligt min mening har vi med 1985 års avtalsrörelse lagt en bättre grund för inflationsbekämpningen än vi haft på mycket länge. Kampen mot inflationen har visserligen tagit längre tid och varit svårare än vi trodde. Men den väg vi valt är trots allt den enda som visat sig leda till ett läge då arbetslöshet och inflation sjunker samtidigt. Det placerar Sverige i en liten, exklusiv grupp av världens länder, som har lyckats förena två så goda ting.

Ett tema i de borgerliga talarnas anföranden var att regeringen inte ger besked om vilken ekonomisk politik som kommer att bedrivas efter valet. Fru talman! Detta påstående är obegripligt. Regeringen har presenterat en budgetproposition om sammanlagt 4 000 sidor, sedermera kompletterad med de propositioner som vi debatterar i dag, där regeringen i detalj redovisar vad som kommer att ske under det budgetår som börjar den 1 juli och sträcker sig ett helt år framöver. Därutöver har regeringen presenterat och riksdagen antagit en särskild proposition om den ekonomiska politiken på medellång sikt där riktlinjerna framöver anges för den ekonomiska politiken under hela nästa mandatperiod.

Det står naturligtvis de borgerliga fritt att anse att detta inte är tillräckligt. Själv vill jag påstå att vårt alternativ är klart och tydligt redovisat. Det står i detta avseende i välgörande kontrast till den politik som de tre borgerliga partierna talar om. Såvitt jag kan förstå är splittringen och osämjan i dag, några månader före valet, så stora att det inte finns ens ett embryo till en alternativ budget och skattepolitik.

Hittills har moderata samlingspartiet ändå påstått sig ha ett alternativ, det s. k. systemskiftet. Det sades vara nödvändigt för att rädda Sverige, eftersom

den svenska modellen hade kollapsat. Det svenska välfärdssystemet sades vara ruttet och måste därför rivas upp från grunden. Det skulle krävas en rejäl social nedrustning. Man måste avskaffa den enligt Ulf Adelsohn omöjliga jämlikheten. Facket skulle tämjas, samhällsansvaret för arbetslösheten skulle upphöra och den offentliga verksamheten skulle privatiseras i stor utsträckning.

Detta är för de flesta ett skrämmande perspektiv, men det är åtminstone ett klart alternativ till den politik som socialdemokratin står för. I dag fick jag till min häpnad höra Lars Tobisson säga att moderata samlingspartiet minsann inte eftersträvar något systemskifte. Litet mer marknadsekonomi skulle det vara, litet mer omsorg om människor och framför allt högre standard för alla. Särskilt för de lägre inkomsttagarna ömmar nu moderaterna.

Den här kovändningen skulle kunna kallas för mycket, t. ex. feghet inför upptäckten att planerna på systemskifte mött motstånd ute bland folket. Men framför allt handlar det om att lägga dimridåer inför framtiden. Jag tror inte ett ögonblick att nyliberalerna och de tongivande tänkarna inom moderata samlingspartiet har gett upp tanken på systemskifte.

Vår politik har också en annan obestriddlig fördel i fråga om tydlighet och klarhet. Den väg vi anvisar för framtiden har byggts upp i hög grad utifrån de praktiska, konkreta resultaten av den tredje vägens politik. Vi skäms inte ett ögonblick över vad vi har uträttat, tvärtom. Vi är stolta över vad som har skett under den gångna valperioden. Jag tycker att man kan jämföra detta med den påtagliga och hörbara tystnad som de borgerliga talesmännen iakttar om erfarenheterna och resultaten från sina egna regeringsår. Man har uppenbarligen insett att ingenting är sämre reklam för en ny borgerlig regering än vad sådana regeringar ställde till med i det förflutna. Därför är det med tillförsikt vi socialdemokrater inför svenska folket lägger fram både resultaten av vår politik och hur vi vill fortsätta den åren framöver.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 18 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Kjell-Olof Feldt är som en ruskprick. Det spelar ingen roll hur det stormar och strömmar omkring honom, han står där rödfärgad och grann och låter sig inte påverkas i sina ljusa bedömningar av framtiden.

Nyligen myste han belåtet med anledning av OECD:s Sverigerapport, som tagits fram i nära samråd med finansdepartementet. Tolkningen på andra håll var mindre uppskattande. Jag såg i Financial Times en rubrik på första sidan: OECD varnar för svensk devalvering. Inne i texten var nästa rubrik: Inflationen förblir Sveriges stora problem.

Med anledning av finansministerns anförande i dag känner jag ett behov av att ställa några frågor. Kjell-Olof Feldt berörde bara i förbigående inflationen. Det här är en fråga jag ställt tidigare och den är enkel att besvara – ja eller nej: Tror Kjell-Olof Feldt fortfarande att prisstegringen i år stannar vid

3 %? Finansutskottet tror det inte, ingen annan heller. Håller finansministern fast vid att bytesbalansen förblir i stort sett i jämvikt i år? Hur ser Kjell-Olof Feldt på sin utfästelse att inte låna mer utomlands? I början av året satt finansministern på affischtavlor varifrån han såg ned på svenska folket och förklarade att nu gör Sverige rätt för sig gentemot andra länder. Hur stämmer det med att man har lånat 12 miljarder och har aktuella planer på att låna ännu mycket mer?

Med anledning av finansministerns avslutning: Hur kan han tro att lönekostnaderna i år skall stanna i närheten av 5 %, när utfallet på statens eget område är 6 % plus ett nästan lika stort överhäng till början av nästa år och när lönestegringen ute på företagen är mycket snabb?

Varje gång jag debatterat med Kjell-Olof Feldt i år har jag frågat: Var tänker regeringen spara? Kjell-Olof Feldt kände ett behov av att lägga till en avslutning på sitt anförande för att åtminstone beröra detta i dag. Men det var ändå inte ett svar på frågan, för era egna kalkyler säger att ni behöver budgetförstärkningar på mellan 15 och 40 miljarder nästa treårsperiod. Finansutskottet har ställt sig bakom den lägre siffran. Vi moderater pressas alltid på uppgifter om var vi vill dra ned någonstans. Det är bra, väljarna behöver besked. Men det är ännu större krav på regeringen att lämna sådana besked. Den vill över huvud taget inte uttala sig om hur man tänker klara hem de minst 15 miljarderna under nästa mandatperiod. Vilka statliga åtaganden tänker ni skära bort? Är orsaken till att ni inte vill svara att ni inte hunnit göra upp med vpk ännu?

Anf. 19 NILS ÅSLING (c) replik:

Fru talman! Det lät nära nog patetiskt när finansministern nyss stod här och sade: Ge oss ytterligare tre år av tillväxt. Ja, det är naturligtvis en from önskan. Det är dock så att vårt land med det exportberoende vi har är i avgörande mån beroende av den internationella utvecklingen. Det är t. o. m. sannolikt att vi får konjunkturväckingar även i fortsättningen och att vi kan möta en ny lågkonjunktur, kanske redan nästa år. Vilken beredskap har då regeringen och socialdemokratin att möta de påfrestningar som kommer? Bokslutet efter de tre år ni har haft i regeringsställning är faktiskt inte mycket att skryta med. Inflationsmålen har spräckts gång på gång, sysselsättningen är sämre än när ni tillträdde om man ser till den del av arbetskraften som finns utanför den reguljära marknaden. Bytesbalansen är nu på väg raskt utför igen. Enligt era prognoser skulle vi hamna på minus 3 miljarder kronor. Vi vet att vi redan är på 10 miljarder kronor.

Statsskulden har nära nog fördubblats, och det är intressant att märka att finansministern inte längre skyller på andra, dvs. på de borgerliga regeringarna, som det hette förut. Det är helt enkelt så att den förskräckliga tillväxt i statsskuld som vi har kunnat registrera, 560 miljarder kronor – det är en gigantisk summa – beror på att regeringen inte ens under de två högkonjunkturar vi har upplevt har haft förmåga att samla sig till konkreta åtgärder för att begränsa kostnaderna, begränsa utgifterna och få balans i ekonomin.

Sedan till vårt budgetalternativ. Jag ber finansministern att litet mera

seriöst titta på vårt förslag. Vi har faktiskt ett budgetalternativ som fortfarande håller och som jämfört med regeringens innebär besparingar i storleksordningen 9–10 miljarder kronor. Men finansministern säger här att slopandet av moms skulle kosta 10 miljarder kronor, trots att jag sade att det finns mycket som talar för att man skall lätta beskattningen på vissa baslivsmedel och göra det genom en differentiering av momsen. Man får faktiskt ta ansvaret för att höja momsen på sådana artiklar som inte är så angelägna ur hushållens synpunkt. Det är på det sättet man skulle behöva lägga om beskattningen av konsumtionen. Men om finansministern använder argumenten på det sätt som han gör, förstår jag att han kommer till den slutsats om centerns budgetalternativ som han har gjort här.

Anf. 20 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! Finansministern fortsätter att sprida ett antal socialdemokratiska myter som man brukar sammanfatta under rubriken den tredje vägen.

Låt mig börja med bytesbalansen. Finansministern sade i finansdebatten att de senaste kalkylerna tyder på att vi i år inte behöver räkna med något som helst underskott i bytesbalansen. Vi kan konstatera att de första fyra månaderna 1985 har lett till ett underskott på 10 miljarder kronor. Då är det inte så konstigt att valuta har runnit ut ur landet. Vi har helt enkelt köpt mera från utlandet än vad vi kunnat sälja till utlandet. Det är det som är förklaringen till valutasutflödet. Pratet om valutaspekulation är bara ett försök till bortförklaring.

Det är klart att om vi har ett stort underskott i bytesbalansen, leder det till att pengar går ur landet. Det väsentliga måste naturligtvis då vara att se till att vi kommer ifrån underskottet i bytesbalansen. På den punkten kan man verkligen inte säga att vi är på rätt väg.

Sedan upprepar finansministern vad han har sagt många gånger, nämligen att det är något unikt med Sverige och att vi har lyckats nedbringa inflation och arbetslöshet samtidigt. Men, Kjell-Olof Feldt, detta är vad som sker överallt i världen. Vad var det som hände 1984 i Förenta Staterna? Man kan tycka vad man vill om president Reagans politik i övrigt, men nog var den framgångsrik när det gällde att pressa ned inflation och arbetslöshet samtidigt.

Frågan är sedan: Har den svenska regeringens inflationsbekämpning varit framgångsrik? Förra året sade man: Vi skall klara 4 % inflation. Det blev 8 %, dvs. den näst högsta i år bland industriländerna i Europa. I år har man sagt att det skall bli 3 %, och man har kört fram med ett prisstopp. Målet har redan överskridits. Sannolikt kommer inflationen att bli mer än dubbelt så hög. Detta kan väl inte i någon rimlig mening beskrivas som en framgångsrik inflationsbekämpning.

När det sedan gäller besparingsarbetet och budgetunderskottet har Kjell-Olof Feldt gett ett besked i dag. Man skall skjuta på statsutgifter om sammanlagt 3 miljarder kronor. Detta är naturligtvis inte några besparingar, men det är möjligen lovvärt i sig. Men vad är det för utgifter man skall skjuta på? Det kan inte gärna vara statstjänstemännens löner. Det skulle inte

muntra upp TCO-S. Vad är det? Är det pensioner, u-hjälp, barnbidrag eller driftsbidrag till SJ? Riksdagen måste ha rätt att få ett besked om vad det är för statsutgifter – som vi senare i kväll kommer att ta in i statsbudgeten – Kjell-Olof Feldt tänker senarelägga för att tillfälligt förbättra budgetunderskottsproblematiken.

När det gäller att ge besked om vilka bestående besparingar som den socialdemokratiska regeringen planerar är man märkvärdigt tyst. Jag vill upprepa den fråga som ställts otaliga gånger: Vad tänker ni göra på lång sikt för att klara budgetunderskottet?

Låt mig, fru talman, bara till sist med anledning av finansministerns fråga säga att vi i går i debatten om kommunernas ekonomi visade att det med vårt budgetalternativ är möjligt med en volymökning på några tiondels procent, som just skulle användas för att ge ett eget rum åt människor i sjuk- och åldringsvården.

Anf. 21 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! När det gäller den fråga som sist berördes i det förra anförandet – det gällde det uppskov med vissa statsutgifter som regeringen vill ha – vill jag erinra om att vi från vpk:s sida bestämt har motsatt oss denna nyordning. Vi anser det orimligt att regeringen själv skall kunna avgöra frågan om ett sådant uppskov. Om riksdagen har beslutat om vissa utgifter, förutsätter naturligtvis också riksdagen att besluten genomförs i normal ordning under året. Jag vill bestämt hävda att den nya regel som nu införs icke står i överensstämmelse med grundlagens anda. Jag beklagar att de borgerliga partierna i finansutskottet inte har kunnat ansluta sig till vår kritiska ståndpunkt. Då hade vi på den här punkten tillsammans kunnat bli en majoritet mot regeringens förslag. Det ville de borgerliga, som sagt var, inte göra, trots att de här hade chansen.

När det gäller den överenskommelse som träffats mellan den socialdemokratiska regeringen och vpk vill jag säga att jag med tillfredsställelse noterar de preciseringar som finansministern har gjort i sitt anförande. För oss har det i frågan om bilaccisen varit väsentligt att vi har fått denna precisering av sambandet i tiden mellan en kommande nedsättning av bilaccisen och de miljörenare bilarna. Här har riksdagen under de senaste veckorna fattat flera beslut som innebär att vi kommer snabbare fram emot en bättre miljörening än vad som såg ut att bli fallet för bara några månader sedan. Detta är alltså tillfredsställande.

Jag ställde i mitt första anförande en fråga om finansministerns och regeringens inställning till räntepolitiken. Är målet en låg ränta eller en hög ränta? Jag tror att detta är en väsentlig fråga. Man får lätt av vad som hänt under de senaste åren – och särskilt, tycker jag, av riksbankens agerande – intrycket att en övergång har skett till någon sorts teori om att räntan inte skall vara så låg som möjligt utan att den bör hållas relativt hög. Vi tror att detta är en osund och oriktig politik.

Jag vill gärna höra regeringens uppfattning om detta: När kan vi räkna med en räntesänkning? Den frågan vill naturligtvis finansministern inte svara på.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

men den fråga han borde kunna ge besked om gäller regeringens intentioner att så snart det blir möjligt se till att vi får en sänkning av det höga diskontot.

Anf. 22 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Lars Tobisson har länge sysslat med att förtala Sverige och svensk ekonomi. Han gav ytterligare ett exempel på detta, när han genom att citera en rubrik i en utländsk tidning mer eller mindre ville skapa ett intryck av att man inom OECD anser att en svensk devalvering är oundviklig. Varför inte citera ur rapporten, om man vill ge en rättvisande beskrivning av vad denna organisation anser? Av rapporten framgår alldeles uppenbart att OECD inte väntar sig någon devalvering av den svenska kronan. Det vore det sista denna organisation kunde komma på idén att uttala. Det borde t. o. m. Lars Tobisson begripa i stället för att försöka inbilla folk att OECD vill ta sådana ord i sin mun. Men, som sagt, det är typiskt för den förtalskampanj som moderaterna sysslar med. Sedan må det kosta landet miljarder kronor, som rinner ut. Det bryr moderaterna sig inte om. Makten är viktigare än landets intressen.

Jag har åtskilliga gånger beträffande inflationen i år förklarat att regeringens inflationsmål genombröts redan i maj månad såsom ett resultat av de faktorer som jag redogjorde för i mitt anförande. Det är oerhört svårt att göra någon prognos för utvecklingen i ett läge, där osäkerheten om dollarkursens utveckling är oerhört stor, där också andra valutor är ganska rörliga och där vi fortfarande har en alltför hög räntenivå, som – och det skall jag svara C. H. Hermansson på om en stund – vi naturligtvis på alla sätt kommer att inrikta den ekonomiska politiken på att sänka.

Lars Tobisson frågade: Hur skall ni minska budgetunderskottet med 15 miljarder kronor under nästa mandatperiod? Mitt svar är att vi har minskat budgetunderskottet med 25 miljarder under denna mandatperiod. Med samma metoder skall det gå att minska budgetunderskottet även fortsättningsvis.

Jag ställde en liten fråga till Lars Tobisson. Hade jag hört rätt? Var det slut med systemskiftet? Skulle det inte bli något sådant? Men vart tar då den moderata politiken vägen? Jag måste utfärda en liten varning till moderata samlingspartiet: sjunk inte ned i det allmänna moras där folkpartiet och centern befinner sig. Det skulle för moderaternas egen framtid vara ödesdigert.

Till Nils Åsling vill jag säga att det gör ett parodiskt intryck på åhörarna, när samma verklighet beskrivs på ett så diametralt olika sätt i anförande efter anförande. Men jag måste ändå notera hur Nils Åsling byter argumentationsteknik. När han inte kommer fram med en svart pensel, tar han en annan. Hittills har han alltid sagt att sysselsättningen inte har ökat på den reguljära arbetsmarknaden. Nu har den ökat med 75 000 personer. Då säger Nils Åsling att felet är att sysselsättningen inte har ökat utanför den reguljära arbetsmarknaden. Det blir mer och mer parodiskt ju längre Nils Åsling håller på.

Nils Åsling påstår också att inflationsmålet är överskridet. Ja, men

sanningen är att inflationen i Sverige minskar. Det är ju själva poängen, om man ser till resultatet av politiken.

Det besked som Nils Åsling gav om hur man skall hantera frågan om matmomsen är ganska typisk centerpolitik. Jag är övertygad om att centern under hela valrörelsen kommer att tala om att centern minsann vill avskaffa momsen på mat. Men med mycket små bokstäver talar man om att detta betyder att folk i stället måste betala desto mera för kläder, skor, bostäder och annat, som man behöver skaffa sig. Det säger centern inte många ord om. Men under LRF:s banér och till ljudet av tuffande traktorer kommer ni att tala om att det skall bli skattesänkta matpriser. Men vi blir väl, hoppas jag, två om den saken ute på valfältet så småningom.

Sedan kunde kanske Nils Åsling kasta litet ljus över centerns konkreta politik när det gäller sjukförsäkringen. Jag tror att det skulle intressera fler än mig.

Om det nu är så, vilket Nils Åsling ofta hävdar, att den dåliga utvecklingen under den borgerliga regeringsperioden bara berodde på otur, medan den framgångsrika utvecklingen under vår period berott på att vi har haft tur, bör då inte svenska folket välja det parti som har turen med sig? Är inte det en rimlig slutsats, Nils Åsling?

Till Björn Molin vill jag säga att jag inte förstod vad han sade när han hävdade att det är bara tomt prat att vi skulle ha haft ett spekulativt kapitalutflöde. Såvitt jag förstår är alla, inkl. ekonomer och näringslivs-företrädare, ense om att det fanns ett sådant utflöde i början av maj månad. Däremot har varken jag eller någon annan försökt förklara bort det tidigare utflödet. Jag sade i mitt anförande att vi har haft ett underskott i bytesbalansen på 9 miljarder de första månaderna, vilket förklarar utflödet, och det var därför vi ingrep.

Dessutom måste Björn Molin vara ännu sämre informerad om läget ute i världen än han är om läget i Sverige, när han påstår att arbetslöshet och inflation pressas ner överallt i världen. Såvitt jag vet är det bara ett enda land där det hävdas att så sker, och det är i USA. I alla andra länder ökar arbetslösheten utan att inflationen minskar.

I Storbritannien, som för bara några månader sedan var högsta föredöme för Lars Tobisson och andra moderater, ökar arbetslösheten och inflationen samtidigt som också budgetunderskottet går upp. Det intressanta är att fru Thatcher för precis den politik som är i varje fall förstadierna i det moderata systemskiftet.

Inom EG-området i dess helhet är arbetslösheten nu uppe i 11 %. Den ökade från 8 à 9 % i fjol till 11 % i år. Det är en tragisk och katastrofal utveckling, och jag trodde att det hade nått fram även till finansutskottets vice ordförande vad som håller på att ske ute i världen. Rekommenderar han sitt parti en politik utifrån föreställningen att det som nu sker i Västeuropa är någonting riktigt och bra, förstår jag att det går illa för folkpartiet.

Så till frågan om vad det skjuts på. Jag sade i mitt anförande att det är transfereringar till näringslivet och inköp av material och utrustning som vi avser att skjuta på. Jag har också sagt att sker det därmed några avvikelser

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

från de anslagsbeslut som riksdagen har fattat, kommer det att underställas och redovisas för riksdagen.

De borgerliga partierna har under den här debatten på ett för mig förvånande sätt visat missnöje över att de inte fått vara med kommunisterna och förhandla med regeringen och socialdemokraterna om propositionen. Det är första gången jag har hört att man avundas C.-H. Hermansson hans position i svensk politik. Det kan möjligen bero på att ni har uppträtt konsekvent under tre år på det sättet att ni på varje punkt har sagt att ni vill genomföra en diametralt motsatt politik, medan vpk ändå i ett antal avseenden har ställt upp för den ekonomiska politik vi har fört.

Det har sagts att vi sitter i kommunistburen. Skälet till att ni är så missnöjda i dag är att det stöd ni hade räknat med från vpk har vi snuvat er på. Ni är maktlösa, och ni skall vara maktlösa i opposition, under varje annan förutsättning än att ni får stöd av vpk.

Så vem är det som sitter i kommunistburen? Om man skall genomföra någon politik, är det väl i så fall den borgerliga oppositionen. Ni får väl se vad ni kan göra i valet åt den saken.

Jag vill slutligen säga till C.-H. Hermansson att givetvis är målsättningen för räntepolitiken att hålla en så låg ränta som över huvud taget går att göra. Men jag har många gånger haft anledning att säga, inte minst till mina egna partivänner, att så länge vi har ett stort budgetunderskott kommer vi också att behöva ha en ganska hög ränta. En del av kostnaden för budgetunderskottet är en hög ränta.

Att räntan har drivits upp till den nivå den har i dag är dock icke ett uttryck för att budgetläget har försämrats utan för andra faktorer, och jag delar C.-H. Hermanssons mening att vi inte har klart grepp om vad som har hänt. Därför kommer vi att utreda orsakerna till det kapitalutflöde vi har haft och till den oro vi har haft på valutamarknaden den senaste tiden, ett utredningsuppdrag som kommer att lämnas till statssekreteraren Erik Åsbrink. Vi har naturligtvis ingen anledning att falla till föga för ett näringsliv som klagar högljutt över de likviditetsindragningar som görs – om detta näringsliv samtidigt har så mycket pengar att det kan göra direkta ränteförluster på valutaspekulation. Vi har i stället anledning att se över hur kreditpolitik och annan politik förs – med utgångspunkt i den grundläggande målsättningen att få ned räntenivån och därmed inflations- och budgetunderskott.

Anf. 23 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Nej, finansministern, vi avundas inte regeringen att den förhandlar med kommunister, men vi förvånas över med vilken tillfredsställelse som socialdemokratiska företrädare har gått och satt sig i kommunistburen.

Först några ord om vad socialdemokraterna brukar kalla moderat systemskifte. Det är inget ord vi använder. Vad vi vill åstadkomma är systemförändringar! Det är inte vi som vill byta system, det är ni som inför fondsocialism som är inne på den kursen. Vi vill tvärtom återupprätta den marknadsekonomiska modell som har gett Sverige dess välstånd. Det

betyder att nuvarande ordning behöver ändras men inte bytas ut. Ett radikalt systemskifte till fondsocialism – det är någonting som ni socialdemokrater står för.

Kjell-Olof Feldt anklagade oss för att vilja skapa arbetslöshet. Socialdemokrater brukar säga att kampen mot arbetslösheten är viktigast av allt. Men varför har då arbetslösheten stigit i Sverige trots konjunkturuppgången? Varför är arbetslösheten högre i socialistiskt styrda länder än i konservativt ledda? I praktiken ägnar ni mer energi åt att dölja arbetslösheten än åt att bekämpa den.

Finansministern förklarade i sitt anförande att det inte blir någon ny devalvering därför att den förra lyckades så bra. Jag kommer till samma slutsats: Det blir ingen ny devalvering – men därför att den förra inte lyckades! Det enda den lyckades med var att skjuta problemen på framtiden och förvärpa dem.

Det utflöde av valutor som utlöste krispaketet berodde inte på några omfattande kapitaltransaktioner, som kan behöva utredas, utan på helt vanliga bytesbalansbetalningar. Det har bl. a. chefen för riksbankens utrikesavdelning nyligen klargjort i en artikel i Dagens Nyheter.

Det krävs en stramare budgetpolitik för att minska ränteskillnaderna i förhållande till utlandet. Det förhållandet att vi har den högsta räntan bland jämförbara industriländer är ett tydligt tecken på den obalans som finns mellan finans- och penningpolitik, och vi har länge förespråkats en politik som innebär finanspolitiska åtstramningar medan tid är. Ingen ekonomi klarar i längden de påfrestningar som vårt stora budgetunderskott innebär. Det är därför nödvändigt att spara i statens utgifter, och regeringens krispaket är en bekräftelse på att vi har haft rätt i våra varningar.

Finansministern gav till sist ett slags svar på min fråga, som dock mest gick ut på att berätta vad som har skett i det förgångna. Det är inte det jag syftar på. Det sägs nu att det skall göras extra budgetförstärkningar på 15 miljarder kronor. Det har också sagts att dessa i alldeles övervägande grad bör ske genom utgiftsnedskärningar. I vilka utgiftsprogram skall de nedskärningarna ske, finansministern?

Anf. 24 NILS ÅSLING (c) replik:

Fru talman! Finansministern säger att den socialdemokratiska regeringen har turen med sig. Han vädjar till svenska folket att köpa en lott på den socialdemokratiska regeringen. Men jag vill varna svenska folket för att risken är stor att det är en nitlott!

Låt mig ta ett enda exempel: Den högränta vi nu har, som drabbar villaägare, företagare, ja, hela svenska folket, hårt och kännbart, är alldeles uppenbart ett bevis för att socialdemokratin har misslyckats med sin finanspolitik. Det har för övrigt bekräftats av en av riksbankschefens närmaste män i en artikel i Dagens Nyheter häromdagen att om man hade haft en finanspolitik av det slag som vi förordar hade den här räntehöjningen kunnat undvikas. Det bör vara en tankeställare för svenska folket.

Beträffande matmomsen kan jag försäkra Kjell-Olof Feldt att jag inte

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

tänker tiga om på vilket sätt vi skulle finansiera den om vi hade majoritet för detta förslag, nämligen genom en differentiering, dvs. att göra en avvägning av vad som är nödvändigt och angeläget när det gäller familjernas konsumtion och att därefter även göra en avvägning av beskattningen. Den höga beskattning vi i dag har på vissa baslivsmedel är nämligen inte rättfärdig, och den skapar problem för familjer, och den skapar problem även näringsfysiologiskt – det kan vi vara förvissade om.

Även om vi inte nu aktualiserar några besparingar när det gäller sjukförsäkringen har vi full tacksning för vårt budgetalternativ. Jag har i min hand ett dokument från riksdagens finansutskott, och jag har inte någon anledning att tvivla på kansliets objektivitet när det gäller att värdera budgetalternativ. Av detta dokument framgår att vårt alternativ, om man räknar på ett bestående saldo i besparingarna på ca 6 miljarder, har förbättrats jämfört med regeringens alternativ, eftersom t. ex. skatterabatten har försämrats regeringens budget med ett par miljarder. Även schablonavdrag och andra saker har i realiteten i hög grad förbättrat centerns budgetalternativ, och inte, som Kjell-Olof Feldt vill göra gällande, försämrats det.

När Kjell-Olof Feldt anklagar oppositionen för att inte vara överens är det intressant att notera att vi har lagt fram ett konkret alternativ när det gäller de allmänna ekonomiska riktlinjerna. Men vad blir det av koalitionen mellan vpk och socialdemokraterna? I höstas blev det en chockhöjning av bensinen, som drabbade pendlare och glesbygdsbor. I dag blev det en höjning av bilaccisen – visserligen inte så stor som Kjell-Olof Feldt ville, men den utgör ändå en avsevärd börda för bilismen här i landet. Vad leder koalitionen mellan vpk och socialdemokraterna till i perspektivets förlängning? Vi vet inte. Vad har ni t. ex. i beredskap inför hösten?

Anf. 25 BJÖRN MOLIN (fp) replik:

Fru talman! På en punkt skall jag ge finansministern rätt, nämligen att den här OECD-rapporten verkligen inte är något underlag när det gäller att förutse en svensk devalvering. Jag tycker att vi gemensamt kan ge omvärlden beskedet att det inte blir någon devalvering.

För övrigt är OECD-rapporten inte någon upplyftande läsning för finansministern. Av tabellen på s. 21 framgår att Sverige såväl 1983 som 1984 hade den högsta inflationen av de industriländer som finns med i tabellen. Vår inflation har år efter år legat dubbelt så högt som genomsnittet för OECD, och OECD förutsätter att detsamma kommer att inträffa 1985. När finansministern försöker ge intryck av att den socialdemokratiska regeringen bedriver en framgångsrik inflationsbekämpning stämmer inte detta med verkligheten. Ännu i finansdebatten den 27 februari hävdade Kjell-Olof Feldt att man hade goda möjligheter att nå 3 % inflation och att inflationen i år i varje fall skulle halveras jämfört med föregående år. Sedan sade Kjell-Olof Feldt i direkt polemik till Lars Tobisson och mig att våra påståenden om en högre inflationstakt var kopplade till dollarkursen och att det skulle bli mycket pinsamt för Tobisson och Molin om dollarkursen börjar

falla. Men den som det har blivit pinsamt för är väl finansministern, vars inflationsprognos nu har rivits sönder av verkligheten långt snabbare än någon hade väntat.

När socialdemokraterna försöker beskriva vårt budgetalternativ som ohållbart gör man en serie tricks. Man räknar in en kostnad på 1 miljard för skolstart vid sex års ålder, trots att den här skolstarten inte alls skall ske under nästa budgetår. Man har räknat 2 miljarder ytterligare i kostnader för vår familjepolitiska reform genom att inte räkna in en del av vår finansiering. Man räknar med en kostnad på 2 miljarder för inflationsskyddet i skattesystemet utan att samtidigt ta hänsyn till att vi har sagt nej dels till det höjda schablonavdraget, dels till skatterabatten.

Skatterabatten är för övrigt på många sätt ett jippo. Den var ju till för att ge människor reallönehöjningar, men den var samtidigt ofinansierad. Det är alltså fråga om en tillfällig skattelättnad nu i sommar, som med nödvändighet kommer att ersättas av en permanent skattehöjning från nyår när inflations-skyddet upphör. Och sannolikt blir ytterligare skattehöjningar från nyår nödvändiga för att klara budgetunderskottet.

Man behöver bara tänka på pensionärerna, som ju dels har gått miste om en del av sin automatiska priskompensation under denna period, dels inte får del av skatterabatten men däremot kommer att få vara med och betala sin del av den i form av skattehöjningar i framtiden. Jag tycker att skatterabatten är ett i alla avseenden misslyckat valjippo.

Fru talman! Låt mig till sist bara säga att vi inte söker stöd från vpk av det enkla skälet att vi inte har någonting gemensamt med vpk när det gäller den ekonomiska politiken. I detta avseende är det tydligen en viktig skillnad mellan oss och socialdemokraterna.

Anf. 26 CARL-HENRIK HERMANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tror att de flesta människor inte betraktar en skatterabatt om 600 kr. som ett jippo utan som ett värdefullt bidrag till att i alla fall söka motverka de kraftiga prisstegringar som vi har här i landet och som drabbar de flesta familjer oerhört hårt.

Vpk har ju under många år drivit kravet på att just höjningen av priserna på livsmedel skulle motverkas genom att man tar bort momsen på mat. Vi har med intresse noterat den starka uppslutning som finns bland svenska folket för detta krav. Enligt gjorda opinionsundersökningar stöder inte mindre än 87 % av allmänheten kravet, och en överväldigande majoritet i alla partier. Vi har med intresse noterat det stöd vi har fått från LRF under det senaste året. Vi noterar också med intresse att centerpartiet nu säger sig vara anhängare i princip av en differentierad moms på livsmedel, dvs. det krav som vi så länge har drivit.

Det har talats mycket om koalitioner i dag. Vi har ingenting emot att ingå i en koalition tillsammans med centerpartiet för att ta bort momsen på baslivsmedel, och vi är beredda att göra det i dag, omedelbart. Vi har ett yrkande som snart kommer upp till votering, som det går mycket bra för centerpartiet att rösta på, liksom för alla andra riksdagsledamöter som sitter

här och som bör känna det starka kravet från deras väljare att göra någonting åt de höga matpriserna.

Förra veckan hade vi ingenting emot att gå i koalition med samtliga borgerliga partier emot regeringen och kräva att man också skulle använda sig av ekonomiska medel för att uppmuntra övergången till blyfri bensin exempelvis. Jag märkte inget motstånd från de borgerliga partierna mot den koalitionen.

I dag kan vi notera att vi tillsammans med socialdemokraterna kan genomföra förändringar i det krispaket som regeringen har lagt fram, som innebär att det får en bättre fördelningspolitisk profil än det hade från början. Vi tar med glädje den möjligheten. Vi ser nämligen två uppgifter för vårt parti här i riksdagen. Den ena är naturligtvis att driva agitation för våra politiskt-ideologiska krav. Det gör alla partier – vi har alla vår uppfattning om hur samhället bör se ut och vara beskaffat. Men vi vill också åstadkomma goda resultat för majoriteten av det svenska folket, och det är utifrån detta vi tar ställning till de konkreta förslagen.

Anf. 27 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Jag vill först be kammaren om tillgift för mina skrala röstresurser denna dag – jag har inte tur alla gånger.

Till Lars Tobisson vill jag först säga: Moderaterna vill alltså inte ha något systemskifte – man vill ha en systemförändring. Men det är kanske inte så viktigt vad man kallar det – frågan är vad det innebär.

Jag har framför mig moderata samlingspartiets partimotion om den ekonomiska politiken från januari. Under rubriken Det moderata alternativet – En fri ekonomi säger man:

”Vår politik syftar till att på alla områden förstärka marknadsekonomin. – – – Därför är det nödvändigt att minska den offentliga sektorn på alla nivåer. Den offentliga makten skall återgå till att ange ramar för individens och företags uppträdande på marknaden och till att hjälpa de människor som inte klarar sig utan stöd.”

Detta är, såvitt jag vet, den klassiska definitionen på den liberala nattväktarstaten, ett återtåg från den generella välfärdsstatens principer och politik och en total passivitet på områden där man i dag anser att ett modernt välfärdssamhälle har ansvar.

Ett exempel några rader längre ner:

”Fria marknader är det bästa sättet att – – – fördela knappa resurser – – –.”

Fria marknader skall fördela tillgång till sjukvård och utbildning – så kan detta tolkas, och så har det otvivelaktigt tolkats av Lars Tobisson själv i debatter som jag har haft med honom, och så tolkas det ute bland folk.

Det spelar ingen roll vad detta kallas – katten är i detta fall ändå lika grå.

Till Björn Molin och Nils Åsling vill jag säga: I det budgetalternativ som vi räknar med har vi tagit hänsyn till att ni vill höja skatten för landets löntagare både i år och nästa år. Det är bara det att jag har varit välvillig nog att i centerns alternativ inte räkna in de 7 miljarder som försvinner, om vi lägger

om uppbörden på det sätt som centern kräver. Då skulle det se ännu värre ut.

Oberoende av hur många miljoner hit eller dit man kan säga att era alternativ slutar på är det avgörande: när vi lägger samman dessa tre partiers politik stämmer de nästan inte överens på en enda punkt. Och jag har över huvud taget inte fått besked i något avseende beträffande vilka vägar som ni skall välja på alla de olika punkter där ni har olika inriktning i grundläggande budgetpolitiska frågor.

Jag noterar också att Nils Åsling numera iakttar en – jag antar ur partiets synvinkel klädsam – tystnad när det gäller sjukförsäkringen och inte har något mer att säga om den.

Jag vill sluta den här debatten med några reflexioner om inflationen och den offentliga sektorn. Huvudtemat i den borgerliga argumentationen är ju att grundfelet med Sverige är att vi har för stor offentlig sektor, att vi måste minska budgetunderskottet och att vi skall göra detta för att knäcka inflationen. Men jag har aldrig sett någon analys av hur det skall gå till.

Tittar vi på vad som händer i Sverige med de offentliga utgifterna och med budgetunderskottet ser vi följande. Under perioden 1976–1982 växte de offentliga utgifterna med i genomsnitt 6 % per år. År 1983 ökade de med 2 %. I fjol sjönk de – för första gången i modern tid – med 0,5 %. Den som tror att minskade offentliga utgifter minskar inflationen borde alltså ha ganska stor förtröstan – för det är vad som håller på att ske.

Vi vet vad som hände med budgetunderskottet under de borgerliga åren, då det mer eller mindre exploderade och nådde upp till nivån 13 % av BNP. Sedan har det sjunkit till 7 %, och den offentliga sektorns underskott har halverats. Den som tror att det är underskotten i den offentliga sektorn som måste minskas för att inflationen skall gå ned bör alltså kunna hysa en viss förtröstan – för detta är vad som sker.

Tittar man på finanspolitikens samhällsekonomiska effekter, som vi beräknar dem i nationalbudgeten, ser man under den här konjunkturuppgången en minskning av den totala efterfrågan i Sverige motsvarande 2 % av BNP. Det är en mycket kraftig omläggning av budgetpolitiken i åtstramande riktning. Den som tror att en restriktiv budgetpolitik och finanspolitik leder till lägre inflation kan alltså hysa gott hopp om en nedgång av prisstegringarna.

Sedan har vi monetaristerna, som säger att det är likviditeten som styr inflationen. Ja, under det senaste borgerliga regeringsåret ökade penningmängden med 15 %.

I år ökar den med ungefär 4 %. Sedelpressarna rullar alltså bara med en tredjedel av den hastighet de hade för tre år sedan. Även de som har monetaristiska böjelser borde således kunna säga sig att vi är på rätt väg när det gäller att ta ned inflationen.

Vad återstår då av den borgerliga agitationen? Om vi har ett budgetunderskott som minskar kraftigt, om de offentliga utgifterna sjunker realt sett, om de realekonomiska effekterna av finanspolitiken är kontraktiva, dvs. åtstramande, och om underskottet inte spår på likviditeten, på vilket sakligt underlag grundar man då påståendena om att det är en för svag budgetpolitik

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

som ligger bakom inflationen? Det är helt enkelt så, att man inte har något sådant underlag. Angreppen mot den offentliga sektorn gör man i huvudsak av andra skäl. Inte är det av omsorg om penningvärdet utan av ideologiska skäl som man vill begränsa den offentliga verksamheten.

Men kvar står att inflationen är och förblir ett problem i Sverige, men inte på grund av att vi för en alltför slapp finanspolitik, även om den har sina effekter på räntan genom att underskottet fortfarande är stort. Vad det i stället är som gör att vi kan ta ned inflationen, det vill jag återigen understryka, är nämligen att vi i vår kamp mot inflationen har lagt den största tyngden på att få till stånd en inkomstbildning, en fördelningspolitik och en styrning av vinster samt i vissa lägen en kontroll av prisbildningen. Hela det området av inflationsbekämpningen är sorgligt försummat i både borgerligt tänkande och borgerlig agitation. Kvar står en ganska cynisk spekulation om, att om man skrämmer fackföreningsrörelsen med hög arbetslöshet, då ger den vika och accepterar låga lönehöjningar. Erfarenheten från den typen av operationer visar att priset man måste betala för att hotet skall fungera också är att "släppa igenom" en hög arbetslöshet, ta stora förluster i form av minskad produktion och förlorad välfärd. Det är därför som vi kommer att stå fast vid det grundläggande målet i vår politik: att minska både inflationen och arbetslösheten, även med de svårigheter det innebär och som gör att vi då och då måste återkomma till riksdagen med s. k. krispaket för att hålla fordonet på rätt väg. Det är för att fortsätta på den rätta vägen som vi kommer att begära väljarnas förtroende i höst.

Anf. 28 ULF ADELSON (m):

Fru talman! I kväll reser vi ledamöter hem till den svenska sommaren.

För många familjer kommer den här sommaren kanske att bli minnesvärd som den sista sommaren i det egna huset. I flera år har marginalerna nu krymt. Avdragsbegränsningen, höjda taxeringsvärden, höjda olje- och elskatter, krympande reallöner och – som kronan på verket – räntechocken har gjort sitt. Och vill det sig illa, väntar också en fastighetsskatt efter valet.

Räntechocken kom ovanpå flera hårda år, där reallönerna har sjunkit och skattechöjningarna duggat som ett sommarregn. Redan före dagens beslut hade socialdemokraterna hunnit införa 76 nya skatter den här mandatperioden. De motsvaras av 8 500 kr. i skattechöjning för de svenska hushållen.

Men det har naturligtvis skett bra saker också under dessa år. Vi har haft en högkonjunktur, devalveringarna på sammanlagt 26 % och en mycket hög dollarkurs gav oss under en tid stora framgångar på exportmarknaden och vi nådde förra året jämvikt i bytesbalansen.

Det skall erkännas att regeringen ibland har varit framgångsrik i budgetmanglingen. Ett antal av de besparingsförslag vi moderater lagt fram – och blivit vederbörligen utskällda för – har regeringen något senare gjort till sina och genomfört. Jag vill gärna säga att det var bra för landets ekonomi att socialdemokraterna så snabbt och resolut svek några av sina mest vidlyftiga vallöften, främst det till pensionärerna. Bara på det vallöftets svikande tjänade statskassan 4 miljarder kronor om året, dvs. att varje pensionär har

tillskjutit mellan 1 200 och 4 000 kr. per år.

1982 begärde socialdemokratin väljarnas förtroende för "den tredje vägens politik". Denna helt unika strategi skulle, sade man, såsom både oprövad och djärv förena strävandena att ge Sverige låg inflation och att ge oss låg arbetslöshet. Om den lyckades hade vi förenat det bästa från två skilda världar.

Den tredje vägens politik beskrevs före valet 1982 av Kjell-Olof Feldt, som nyss – ehuru något skrovlig i rösten – talade här, i det socialdemokratiska krisprogrammet, en liten skrift kallad "Ett handfast och konkret program". Jag tror att kammaren kan ha viss glädje av att höra vad Kjell-Olof Feldt då skrev:

"Den här kombinationen av revalveringar och sänkt ränta kan tillsammans med de låga löneavtalen ge den avgörande effekten på Sveriges kostnads- och prisläge. Räntesänkningen verkar dämpande på prisutvecklingen samtidigt som den stimulerar investeringsutvecklingen."

Receptet var alltså revalveringar, räntesänkningar och låga löneavtal. Vi har nu facit. I verkligheten blev det en kraftig devalvering, en av de största räntehöjningarna någonsin och löneavtal med uppemot 10 % lönehöjningar varje år – med eller utan statsministerns personliga ingripande.

När riksdagen 1982 höll sin avslutningsdebatt en försommardag motsvarande den vi har i dag hade flera års lågkonjunktur nått sin kulmen. Olof Palme sade då:

"Krisen på arbetsmarknaden förvärrades ytterligare under maj månad. Ändå står regeringens talesman här och säger: Vi är på rätt väg. Det går bra. Kurvorna pekar uppåt.

Så här många arbetslösa har vi aldrig haft i maj månad. Så många ungdomar har aldrig gått arbetslösa under den här tiden på året. Och ändå säger ni att vi är på rätt väg."

Känner ni igen det? Det är en väldigt likartad formuleringskonst vi får ta del av i dag, fast från diametralt motsatt håll.

Hur var det då 1982? Jo, den öppna arbetslösheten omfattade 116 000 svenskar. Nu – efter tre års högkonjunktur – är siffran 120 000. Samtidigt har antalet sysselsatta genom AMS försorg eller genom andra arbetsmarknads-politiska insatser ökat kraftigt. Om vi jämför situationen i dag, efter tre års högkonjunktur, med hur det såg ut för tre år sedan i kulmen av en lågkonjunktur, finner vi att det i dag är 50 000 fler som står utan riktiga jobb, utanför den reguljära arbetsmarknaden. Och nu är det alltså socialdemokraterna som säger: Vi är på rätt väg, och alla kurvor pekar uppåt.

Den tredje vägen skulle pressa ned inflationen. Efter snart tre års ihärdig bekämpning av denna inflation är prisstegringarna i dag en halv procent högre än de var när ni övertog makten. I våra åtta viktigaste konkurrentländer har prisstegringarna under samma tid halverats. Det är det som är den viktiga jämförelsen.

Det är naturligtvis detta som är skälet till att vi har förlorat marknadsandelar under hela 1984 och att utvecklingen har fortsatt i år. Det har också medfört att vi fått ett underskott i bytesbalansen på mellan 10 och 11

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

miljarder kronor de fyra första månaderna i år.

Samtidigt som vår regering basunerar ut att Sverige åter är ett land som gör rätt för sig fortsätter vi att låna utomlands. Det må vara förståeligt om Sveriges folk har svårt att kombinera påståendet att vi gör rätt för oss och att vi inte behöver låna utomlands med det faktum att denna regering på fem månader har lånat mera utomlands än någon annan svensk regering någonsin tidigare gjort under samma korta tidrymd.

Det här är fakta. Det är siffror som står att läsa i tabellverket. Det går inte att skylla på andra, varken på Kung Bore eller på ordförande Hellers. Det var inte utländska räntehöjningar som tvingade regeringen att ge Sverige industrivärldens högsta ränta. Det är regeringens egen politik, dess eget misslyckande som banat vägen för räntehöjningen, precis som det var när regeringen höjde bensinskatten och elskatten i december 1984. Det är er oförmåga att spara i statens utgifter, det är den inflationsbekämpning som ni inte klarar av och den dogmatiska tron på skattehöjningar som gjort att vi har fått ett kraftigt valutautflöde och en höjning av räntan.

Den tredje vägen har blivit en samling stigar som korsar varandra åt alla håll, men ingen av dessa leder framåt. Kombinationen av låg arbetslöshet och låg inflation blev nog en kombination, men av hög arbetslöshet och hög inflation. Kjell-Olof Feldts växelspel mellan revalveringar, räntesänkningar och låga löneavtal blev nog ett växelspel, men mellan devalvering, räntehöjning och internationellt sett höga löneavtal.

Finns det egentligen någon insiktsfull bedömare som hade väntat något annat? Det som borde ha varit en strategi har i verkligheten mest varit en samling slogan. Vad hjälper det att man formulerar djärva inflationsmål, när finanspolitiken driver upp inflationen? Och vad hjälper det att vältaligt och korrekt beskriva vådorna av för höga löneavtal, när skattepolitiken formligen tvingar fram sådana avtal?

Fru talman! På en punkt måste vår kritik mot de gångna årens politik vara särskilt skarp: Denna regering har inte varit ärlig mot Sveriges folk.

Före 1982 års val ställdes det ut löften till pensionärer och barnfamiljer som övergavs när valet var vunnet. Det betygades ståndaktighet till en skatteuppgörelse med mittenpartierna. Bara några veckor efter valet förvandlades den till ruiner. Ni försäkrade att fonderna inte skulle införas utan bred enighet och att det i varje fall skulle bli direktvalda fondstyrelser. Efter valet drev ni igenom fonderna med hjälp av kommunisterna i den röd-röda koalitionen. Några direktval har ingen sett till. Ni utlovade en ekonomisk politik med räntesänkningar och revalveringar, som förvandlats till sin motsats.

Det skall sägas att socialdemokraterna har varit försiktiga med löften efter valet. Då har man i stället förtigit sanningen. Nu kablask budskapet ut över hela landet: Sverige gör rätt för sig. På rätt väg. Reallöneökningar att vänta. Vi är herrar i eget hus.

I början av maj varnade vi i vår partimotion från moderat håll för att mycket kraftiga räntehöjningar skulle krävas, om man inte var beredd att spara i statsutgifterna. Socialdemokraterna kallade oss för "gnällspikar" och "dysterkvistar". Det kan jag möjligen förstå, men för några veckor sedan

fick vi tyvärr rätt.

Vi har inga profetiska gåvor. Vi visste ingenting som inte regeringen kände till. Vi läste bara siffrorna och sade som det var. Det gjorde inte regeringen, ty deras valplan hade bestämt att det nu var dags att gå från skede ett – attack på moderaterna på alla fronter – till skede två – Sverige på rätt väg. Och i valet mellan valplanen och verkligheten valde regeringen valplanen. Det är den prioriteringen vi nu får betala med räntehöjningar och en samling skatter som slutvinjett på tre års socialistisk majoritet i riksdagen.

När familjer och företag gång på gång märker att regeringen inte säger hela sanningen, att den för dem bakom ljuset, sprids misstro och otrygghet. Man frågar naturligtvis med viss rätt: Vågar vi planera? Törs vi köpa ett hus? Vad händer med den sparade slanten? Vilken grupp blir nästa syndabock? Kan vi göra den här investeringen? Vilka nya skatter kommer, och vilka nya indragningar bestäms snart? Kommer löntagarfonderna att vilja köpa det här företaget?

Så sent som i morse när man slog upp tidningen illustrerades denna otrygghet igen. Först kom ett chockpaket från regeringen. Sedan hade vanliga medborgare och för den delen också ledamöter av Sveriges riksdag att andäktigt avvakta utfallet av det socialistiska blockets interna "chicken-race". Mindre än ett dygn före beslut fick vi – jag för min del i tidningen i morse – det besked som nu gäller för oss svenskar. På kommunisternas diktamen riktar man bannbullen litet annorlunda, nämligen mot nyföretagande. Nu skall man höja stämpelskatten på aktier vid bildandet av aktiebolag och ökning av aktiekapital. Den här gången slogs vi med häpnad, det får jag erkänna. Vi hade klart för oss att regeringen var ute för att dämpa den privata konsumtionen, men att nyföretagandet skulle inkluderas i dämpningen av den privata konsumtionen översteg ändå vår fantasi, även om vi ju är relativt skickliga i att fundera ut vad ni kan tänkas hitta på. Det är resultatet av den röd-röda koalitionen – dvs. litet mindre när det gäller bilar och litet mer när det gäller nyföretagande.

Det är klart att en sådan här otrygghet är olycklig. Om vi verkligen skall få Sverige på rätt väg, krävs det ett ömsesidigt förtroende, klara spelregler. Det krävs att man kan lita på vad som skall ske. Jag är den förste att erkänna att varje regering måste räkna med att det inträffar oförutsedda händelser som tvingar regeringen till beslut som man inte kan räkna med – det gäller även före ett val. Man måste därför alltid räkna med kritik i sådana sammanhang. Men det är någonting annat än att sätta paketpolitiken i system. Det ger upphov till misstro och otrygghet. Så länge regeringen inte vill tala klarspråk och säga som det är består naturligtvis denna otrygghet.

Fru talman! Måhända är det fråga om ett misstag. Men i det regeringsförslag som vi nu diskuterar finns det ett planeringsunderlag med krav på budgetförstärkningar på 10–15 miljarder under nästa mandatperiod – dvs. efter valet. Kjell-Olof Feldt nämnde parentetiskt – han frångick manuskriptet – i sitt anförande, och det står också på s. 10 i bil. 1:2, att budgetförstärkningarna skall ske genom nedskärningar i transfereringarna. Det innebär i klartext att nedskärningarna skall fördelas jämnt på hushållen, kommunerna

och företagen. Det betyder att socialdemokraterna nästa mandatperiod förbinder sig att spara 4 miljarder beträffande bidragen till hushållen – om socialdemokraterna blir omvalda. Det är nästan lika mycket som vi moderater föreslagit för 1986. Men det finns två viktiga skillnader. För det första har vi på post efter post redovisat var vi vill spara. För det andra har vi föreslagit skattesänkningar som i görligaste mån skall hålla hushållen skadeslösa.

Dessa nedskärningar på totalt 10–15 miljarder gäller under förutsättning att prisökningarna stannar vid 3 % och löneökningarna runt 5 %. Om de i stället stannar vid 7–8 %, vilket jag tror att samtliga ledamöter anser vara betydligt mera realistiskt, krävs det ytterligare 25 miljarder i förstärkningar – 15 miljarder år 1986 och 10 miljarder år 1987. Allt detta framgår av regeringens egna förslag. De 25 miljarderna – står det att läsa – skall i sin helhet tas ut på hushållen genom höjda indirekta skatter. Vad innebär det? Ja, det kan bli fråga om en höjning av momsen med över 8 %.

Det här planeringsunderlaget skulle, kan man förmoda, tjäna som socialdemokraternas brasklapp. Om ni vinner valet, vill ni undvika en svekdebatt. Då är det bra att kunna hänvisa till den finstilta texten i en bilaga till den reviderade finansplanen. Det är precis samma bisatsmoral som socialdemokraterna brukar använda sig av. Nu var det emellertid skada att vi såg detta – ett mycket litet stycke i ett dokument som omfattar 600 sidor –, men det gällde många miljarder. Socialdemokratin får dock fr. o. m. nu en ärlig chans att ge Sveriges folk besked och att möta sommaren med gott samvete.

Ni skall svara på tre frågor:

1. Det står i era egna papper, som ligger på riksdagens bord, att ni skall spara 4 miljarder på bidragen till hushållen under kommande mandatperiod. Det motsvarar 1 miljard på vardera pensioner, barnbidrag, bostadsbidrag och sjukförsäkring. Är det så ni planerar? Var skall de fyra miljarderna tas? Var skall de sparas?
2. Ni skall spara 4 miljarder på bidragen till kommunerna och lika mycket på bidragen till företagen. Gäller det färdtjänsten, aktivitetsstödet, särskolorna och kollektivtrafiken? Var skall pengarna tas när det gäller kommunerna och företagen? Var skall ni spara?
3. Om priser och löner fortsätter att stiga i nuvarande takt, vilket vi – tyvärr – har all anledning att räkna med, skall ni då höja de indirekta skatterna med 25 miljarder kronor? Vad blir det då för skattehöjningar? Blir det moms? Blir det bensinskatt? Blir det elskatt? Eller vad blir det för skatt? Vilka skatter skall ni höja nästa mandatperiod?

Det här är tre enkla frågor, som har sitt ursprung i er egen kompletteringsproposition. Statsministern kan ge svar i dag. Om han inte gör det, skall vi följa honom och alla andra socialdemokrater i hela valrörelsen och begära svar på dessa frågor. Ni skall tvingas ge besked om skattehöjningar och om besparingar före valet. Vi har givit besked om vår politik, även om det inte alltid har varit det trevligaste att stå till svars för besparingar. Nu är

sommaren här, och valrörelsen börjar snart. Ni skall nu ge besked om era besparingar och era skattehöjningar, så att Sveriges folk får en chans att ärligt väga alternativen mot varandra.

Ett vet vi om ni vinner valet, nämligen att löntagarfonderna kommer att bestå. De kommer att få nya miljoner, och de kommer att fortsätta att åderlåta våra företag. För en del företag blir det droppen. Andra kanske avstår från en investering eller väljer att investera utanför Sveriges gränser, där inga fonder finns. Hur många företag som aldrig startas och hur många riktiga jobb i svenskt näringsliv som inte kommer till, det får vi tyvärr aldrig veta.

Vi har tagit de första stegen på denna fondsocialismens väg. Vi har emellertid inte kört förbi sista avfarten, vi har fortfarande chansen att göra det.

Det handlar inte bara om att stoppa marschen mot fondstaten. Genom det gemensamma förslaget till avveckling som de borgerliga partierna har lagt fram har vi också chansen att ge alla familjer en grundplåt, om än liten, i ett sparkapital och därmed ett deläggande i det svenska näringslivet och den svenska industrin. En sparad slant, en reserv om det händer något som man inte räknat med, är en trygghetsreform. Det är precis motsatsen till den paketpolitik och de skattehöjningar som vi har sett alltför många prov på.

Fru talman! Vi måste nu spara i statens utgifter. Det är en moralisk skyldighet. Vår generation har inte rätt att lämna skulderna till våra barn och barnbarn för betalning, hur bekvämt det än kan te sig för oss i dag. Redan i dag är varje svensk skyldig nära 70 000 kr. Bara räntan på detta är 10 000 kr. per person och år. Skulden växer också, med nästan lika mycket varje år.

De senaste månadernas utveckling visar med all önskvärd tydlighet att det inte går att bara operera med penningpolitik, räntehöjningar och sådant, därför att då vältrar vi bara över bördan på hushållen och det blir högre ränta och högre inflation. Det är inte heller hushållen som lever över sina tillgångar, det är snarare staten.

Vi måste sänka skatten. Allt fler experter kommer till denna slutsats. Förr kunde vi säga att det bästa sättet att lägga en god grund för en framgångsrik avtalsrörelse var att sänka skatten. Nu kan vi dessutom säga att en skattesänkning är det enda sättet att säkra reallönerna.

Jag tror att allt fler människor i Sverige har kommit fram till och insett att de senaste avtalsrörelserna har haft större betydelse för inflationen än för reallönen. Det finns annat som har varit mycket mer betydande för levnadsstandarden – politiska beslut om skatter, räntor och bidrag, för att nämna några exempel.

Detta förhållande kommer att bestå så länge vi inte sänker skatten. När vi gör det måste vi i detta budgetläge kraftsamla där nyttan är störst för Sverige och kostnaden är minst för staten. Det gäller alltså marginalskatterna. Ingen annan skatt är så direkt riktad mot arbete och sparande som marginalskatterna.

Det är möjligt att sänka marginalskatter sticker dem i ögonen som tror att välfärd är något som ständigt kan fördelas men aldrig behöver skapas.

Somliga tycker kanske att det är fel om de som betalar mest i skatt också får mest tillbaka när skatten sänks. Men jag vill säga att detta statiska synsätt som bortser från skatteläget i hela vår omvärld, med vilken vi konkurrerar, från förutsättningarna för en lugnare struktur, investeringsvilja, framtidstro och optimism får inte hindra en marginalskattereform. Vi får ta på oss det hart när olösliga pedagogiska problemet, som Kjell-Olof Feldt kallade det, att förklara för människor att det är en nödvändighet för Sverige. Tyvärr tycks vi behöva göra det i strid med Kjell-Olof Feldts eget parti. Men det måste göras ändå.

Det här handlar också om en annan självklar frihetsreform, nämligen att man skall kunna leva på sin lön, när skatten är betald. Det handlar också om vår konkurrenskraft och om grundläggande förutsättningar att skapa välförhållanden i framtiden.

Fru talman! Den tredje grundtanken i vårt partis politik, förutom besparingar i statsbudgeten och skattesänkningar, är frihetsreformerna. Vi måste få en politik som visar tro på människor, på deras förnuft och omdöme. Jag är övertygad om att om vi ger människor frihet är de också beredda att ta ansvar. Det är därför vi behöver reformer som bryter upp offentliga monopol och öppnar dem för konkurrens. Barnomsorg, utbildning, tandvård, läkervård, sjukgymnastik, fastighetsskötsel, parkskötsel och mycket annat kan skötas av många andra än just stat och kommun. Vi föreslår ingen omvälvning, men vi anser att förbud och inskränkningar skall upphävas och att sunt förnuft skall få råda. Det är just inom service- och tjänstesektorn som ett stort antal nya jobb har tillkommit i de stora industriländerna som Förenta Staterna och Japan. Skall vi klara det som ändå är vår gemensamma målsättning, att så många svenskar som möjligt skall ha ett riktigt jobb, kan vi inte fridlysa stora delar av arbetsmarknaden från konkurrens. Då hänger vi helt enkelt inte med.

Men i det här ligger också ett ideologiskt ställningstagande. Vi moderater tror på människors förnuft och omdöme. Vi tror att personligt ansvar är en kraft i det godas tjänst och att vi skall använda den. Vi tror också att många av de sociala problem som vi alla brottas med, spritmissbruk, narkotikamissbruk, kriminalitet och otrygghet i mångt och mycket har sin grund i att vi alltför länge förvägrat människor rätten att själva fatta beslut och ta ansvar.

Inget samhälle är problemfritt. Men vi kan lägga en bättre grund för att bekämpa sociala problem, om människor får mer frihet under ansvar.

Den första frontlinjen är enligt vår ideologi familjen. I hemmet lägger vi grunden för barnens trygghet och utveckling. Men hur skall föräldrarna kunna ta ansvar när de från början berövas rätten och den ekonomiska möjligheten att själva få avgöra vem som skall ta hand om barnen under förskoleåldern, när de sedan berövas rätten att ens påverka val av skola och när de under hela barnens uppväxttid berövas rätten att själva kunna försörja sig på sina inkomster när skatten är betald? Vem kan då begära att dessa föräldrar, som av politikerna fräntas dessa möjligheter att bestämma, skall kunna vara auktoriteter och klokt uppföstra sina barn?

Den andra frontlinjen är skolan. Hur skall skolan kunna bli framgångsrik

om man nedvärderar kunskaper, om vi inte ens har förtroende nog att ge barnen de betyg som barnen vill ha och som är en förutsättning för att skolarbetet skall bli meningsfullt? Vi har alla själva, kanske med undantag för någon av de yngsta, gått i en skola där vi fick betyg. Nog är vi själva på det klara med att skolan utan betyg hade framstått som ganska meningslös, även om vi i sanning inte alltid hade de bästa betygen. Varför förvägrar vi våra barn och barnbarn det som vi själva fick och inte skulle vilja vara förutan?

Detta är den ideologiska bakgrunden till våra krav på reformer. Staten skall ställa upp. Men den skall styra och reglera mindre för att i stället stå stark och effektiv där den verkligen behövs: när det gäller att hjälpa dem som behöver hjälp, att skydda oskyldiga från våld och brott och värna våra egna gränser.

De förslag som vi har lagt fram har mötts med en hat- och skräckkampanj. Statsministern har, jag tvingas säga mot bättre vetande, sagt att vi moderater vill vrida klockan tillbaka till den onda tid då utbildning och sjukvård är förbehållen dem som kan betala. Men det är tvärtom. Vi vill att människor skall kunna välja läkare, tandläkare, skola och barnomsorg, även om de inte har råd att både betala skatt och dyra avgifter. Vi vill skapa möjligheter för dem som i dag inte har råd eller rätt att fritt få välja.

Dessa reformer är bra för alla. Medborgarna får större valfrihet och lägre kostnader, och därmed kan vi få lägre skatter. Företagarna får nya utmaningar. Reformerna framställs som ett hot mot dem som är anställda i stat och kommun. De anställda behöver inte vara oroliga. De får tvärtom större möjligheter än någonsin. De kan byta arbetsgivare om de inte trivs, och de kan pröva sina egna vingar om de vill. Deras chefer, politiker och andra, tvingas ge dem större inflytande och se till att deras talang och yrkeskunskap tas till vara bättre än i dag.

De enda som möjligen kan vara oroade är de fackliga ledare som hellre behåller en medlem i det egna förbundet än vinner minst en i ett annat och som hellre behåller en anställd än vinner en småföretagare.

Fru talman! Konkurrens är i själva verket en förutsättning just för den svaga att känna trygghet. Monopol och regleringsekonomi gynnar bara dem som är starka och som hittar kryphålen. De svaga är mest beroende av den drivkraft som finns i en fri ekonomi men saknas i en regleringsekonomi. Starka individer behöver vi inte bekymra oss för. De klarar sig bra ändå.

Ekonomisk balans behövs för de svaga, som blir de första att drabbas när nedskärningar och besparingar tvingas fram på ett sent och rent av kaotiskt stadium.

De svaga är de som drabbas av politiskt svek, dvs. när besparingarna presenteras först efter valdagen. De starka har redan genomskådat vad verkligheten kommer att kräva och inrättat sig därefter.

Endast de starka orkar reservera sig mot kollektivanslutning.

Alla våra reformer syftar till att göra Sverige till ett land fyllt av möjligheter. Det är bra för alla, men framför allt är det bra för dem som inte skaffar sig möjligheter ändå. Det är dessa frihetsreformer vi går till val på, och det är kanske om dessa frihetsreformer striden kommer att stå. Det

skulle vara en glädje, om vi kunde föra dessa reformdebatter och den diskussionen i den andan och övertygelsen att de partier som är företrädare i Sveriges riksdag strävar efter att enligt sin uppfattning göra det väl för Sveriges folk och icke har motsatsen för ögonen. Jag tror det skulle vara till gagn för Sverige, för Sveriges politiker och för Sveriges riksdag.

Anf. 29 THORBJÖRN FÄLLDIN (c):

Fru talman! För några veckor sedan kom ett brev till vårt partikansli. Det var skrivet av en ung, förtvivlad mamma. Så här skrev hon:

”Räntehöjningen – Straff för vad

Så här ett par dagar efter beskedet om regeringens och riksbankens ’åtgärder’ för att ’rädda’ Sveriges ekonomi och våra ärliga försök att förstå varför dessa åtgärds punkter kommit till kvarstår ändå vissa frågetecken rörande själva diskontohöjningen (2 %) och bankernas höjning av utlåningsräntan med 3,5–4 %.

Vad har vi gjort för fel, vad straffas vi för?

Vi är en småbarnsfamilj, med två barn, som sedan ett år tillbaka bor i ett ’eget’ hus. Är det detta vi straffas för nu? Var vi för ’högmodiga’ när vi skrev på köpekontraktet?

Vi som småbarnsfamilj kanske skulle ha hållit oss kvar i lägenhet?

Trots detta var vi så fräcka att vi ville ge våra barn ett bättre boende nära marken och med egen trädgård att leka i.

I dag har vårt boende höjts med 582 kr/mån i ökade räntekostnader. I och för sig är vi berättigade till ökad skattejämkning men den märker vi av först på skattese deln -86 eftersom man tydligen ogärna ändrar jämkningen under året för dessa ’småsummor’. Men frågan är, kommer vi att bo kvar i ’vårt’ hus hösten -86??

För att få fram dessa 582 kr i mån är vi tvungna att dra ner på annat, mat, kläder o dyl som redan i dag från vårt perspektiv inte rör sig om någon ’lyxkonsumtion’. Någon semester blir det inte att tänka på, och ve och fasa om några större kapitalvaror skulle gå sönder som kyl, frys, tvättmaskin. Hur skall vi kunna ersätta dessa?

Trots allt detta vill vi gärna bo kvar i ’vårt’ hus och vi ska göra allt som står i vår makt för att klara av vårt boende, om det nu räcker till.

Till Er alla som förstår sig på detta område bättre än vad vi gör:

Kan Ni förklara vad vi har gjort för fel? Vi fattar det inte!”

Så skrev den oroade mamman.

För ett par dagar sedan kunde hon i Dagens Nyheter läsa ett svar av en person som förstår sig på detta område. Där konstaterade en vice riksbanksdirektör helt klart: ”Med en stramare budget- och finanspolitik skulle ränteskillnaden i förhållande till utlandet kunna hållas lägre.”

Den ekonomiska verkligheten bakom detta påstående är att den svenska marknadsräntan för ett år sedan låg i nivå med den internationella. Sedan dess har den internationella räntan sjunkit påtagligt. Samtidigt har den svenska räntan stigit ännu mera påtagligt. I dag ligger den svenska marknadsräntan dubbelt så högt som i t. ex. Västtyskland.

För ekonomer och för oss politiker blir en sådan utveckling underlag för mer eller mindre lärda analyser. För den unga mamman gällde det, och gäller det, om hon kan ge sina barn den uppväxtmiljö hon önskar.

När den icke-socialistiska oppositionen har förordat en stramare finanspolitik, dvs. besparingar i statens, landstingens och kommunernas utgifter, har socialdemokraterna talat om – och man talar också nu om – social nedrustning. Och så låtsas man att den politik där besparingar uteblir inte leder till några fördelningspolitiskt negativa verkningar. Men det är det den gör. Den sortens politik driver upp räntan och inflationen. Människor får svårare att behålla sina hus, företagare får svårare att investera, och därmed sjunker sysselsättningen. Löneökningarna leder inte till ökad köpkraft, eftersom inflationen stiger osv. Dessutom tvingar den politik där besparingar uteblir fram ständigt nya skattehöjningar.

Ena dagen införs en ny fastighetsskatt, som för en normalvilla här i Stockholm innebär en ökad kostnad på 2 000 kr. per år, när skatten är helt genomförd. En annan dag höjs bensinskatten med 50 öre per liter. Det gör ytterligare cirka en tusenlapp för en person, som kör sin bil ett par tusen mil. Samma dag höjs elskatten. Det blir 600 kr. per år för en villa med elvärme. Nu fördubblas i ett slag bilaccisen och stämpelskatten på fastighetsinteckningar. Varje år smyghöjs dessutom inkomstskatten av inflationen genom att inflationsskyddet i skatteskalen först urholkats och nu helt tagits bort – allt detta till ackompanjemang av finansministerns uttalande att vi inte kan låta inflationen förstöra hela vårt skattesystem.

Fru talman! Den icke-socialistiska oppositionen är i sin gemensamma reservation överens om att punkt 1 i en ansvarsfull ekonomisk politik måste vara att återställa balansen i den offentliga sektorns finanser och att det bör ske genom utgiftsnedskärningar och inte genom skattehöjningar. Vi är också ense om att nettobesparingen redan budgetåret 1985/86 bör uppgå till ca 10 miljarder kronor.

I den för centern, folkpartiet och moderaterna gemensamma reservationen har slagits fast att budgetsituationen och bytesbalansens utveckling utgör restriktioner för vilka skattesänkingslöften man kan kosta på sig. Det är viktigt att återställa inflationsskyddet i skatteskalen. Den nya fastighetsskatten måste avskaffas. De små och medelstora företagens skattebörda måste lättas för att stimulera sysselsättningen på den reguljära arbetsmarknaden. I det fortsatta arbetet på att sänka marginalskatterna måste en utjämning av de stora skillnaderna i kommunalskatt komma i första rummet. 50 % marginalskatt når man redan vid en inkomst på 78 000 kr. om man bor i högskattekommunen, medan man når samma uttagsprocent först vid en inkomst på 140 000 kr. om man bor i lågskattekommunen. Lägg därtill att skillnaden i total skatt vid en inkomst på t. ex. 90 000 kr. är nära nog 7 500 kr. Så kan det inte få vara. Det är därför som centern har lagt förslag om att använda 1 miljard kronor ytterligare för att utjämna dessa stora skillnader i skatt och för att minska de brutala marginalskatteskillnaderna beroende på i vilken kommun man bor.

Skattesänkningar därutöver måste helt enkelt bli beroende av vad vi har

råd med. President Reagans skattesänkningar i USA har inte bekräftat teorin att skattesänkningar betalar sig själva för staten. Tvärtom har ju den amerikanska federala budgeten fått allt mer skrämmande underskott under senare år.

Fru talman! I riksbanksdirektörens artikel häromdagen fastslogs också entydigt att orsaken till det valutautflöde som framtvingade räntehöjningen var den kraftigt försämrade bytesbalansen under årets första fyra månader. Bytesbalansen, som enligt regeringens bedömning så sent som i slutet av april skulle bli – 3 miljarder kronor under hela 1985, har redan hittills i år hunnit bli ca – 10 miljarder kronor. Själv funderar jag över på vilka grunder regeringen så sent som i april kunde lägga fram prognosen om 3 miljarder som underskott i bytesbalansen för hela 1985.

Det är alldeles rätt att försämringen av bytesbalansen i hög grad beror på ökad import, och till en viss del beror denna ökade import på ökade investeringar i vårt näringsliv, investeringar som kräver importvaror. Men till den större delen beror importökningen på ökad privat konsumtion. Det verkar också alla vara ense om.

Då är frågan: Varför fick vi en uppgång i den privata konsumtionen? Vi har ju varken haft reallöneökningar eller skattesänkningar som motiverat en köpboom, en sådan uppgång i efterfrågan. Det är t. o. m. så, fru talman, att regeringen har ansett att löntagarna – men bara löntagarna, av någon egendomlig anledning – behöver en skatterabatt på 600 kr. för att över huvud taget få en reallöneökning, för att nå en köpkraftsförbättring, och så lägger regeringen fram ett sådant förslag till riksdagen.

Men långt innan löntagarna fått dessa pengar i näven konstaterar regeringen och riksbanken att köpkraften är för stor. Man måste ta av medborgarna – inkl. löntagarna – en del av deras köpkraft. Riksbanken höjer räntan kraftigt, men det anser inte regeringen vara nog utan den går till riksdagen med förslag om skärpta regler för bilhandeln och för kreditaffärer. Den höjda bilaccisen, den ökade kontantinsatsen, den höjda räntan och den förkortade amorteringstiden slår ju särskilt hårt mot t. ex. den som behöver bilen för att kunna utföra sitt arbete eller behöver bilen för att komma till och från sitt arbete.

Hur är det egentligen, statsministern? Är köpkraften för svag, så att löntagarna måste få en skatterabatt? Eller är köpkraften för stark, så att ni måste ta utav människorna ytterligare en del av deras inkomster? För samma människor kan ju inte båda sakerna gälla, att de både kan ha för stor och för liten köpkraft. Vad är det som gäller egentligen?

Löntagarna får ju dels skattelättnaden, dels drabbas de av räntehöjningarna och de övriga åtstramningsåtgärderna. Egenföretagarna, pensionärerna och andra drabbas av åtstramningen men får ingen skattelättnad. Var det det som var meningen? Räckte det inte med den försämring av pensionerna som ni genomförde efter valet 1982? Är det detta ni menar när ni talar om en konsekvent ekonomisk politik? Är det sådana saker ni menar när ni talar om en rättvis fördelningspolitik?

Är det så det skall se ut i vårt land när "Sverige är på rätt väg"?

När skall regeringen och socialdemokratin ge besked om vilka åtgärder man är beredd att vidta för att få balans i ekonomin? När skall ni ge besked om hur ni vill genomföra vad långtidsutredningen funnit nödvändigt fram till 1990, dvs. att i stort sett halvera budgetunderskottet fram till dess? Till detta mål har ju också regeringen anslutit sig enligt det besked som den har gett till riksdagen. Då är frågan: Skall ni nå det målet genom skattehöjningar eller genom besparingar på budgeten och i så fall vilka?

Det är dags att ge detta besked. Ni kan ju inte rimligen nöja er med att åter och åter bara upprepa att "Sverige är på rätt väg".

Jag skulle vilja fråga: Är Sverige på rätt väg

- när inflationen är den näst högsta i Västeuropa?
- när arbetslösheten är högre nu än den var under förra lågkonjunkturen?
- när bytesbalansen visar ett minus på 10 miljarder kronor under årets fyra första månader?
- när statsskulden har vuxit med 250 miljarder kronor på tre år?
- när räntan går upp här hemma samtidigt som den sjunker i våra konkurrentländer?

Är det under sådana här omständigheter som Sverige är på rätt väg, enligt socialdemokraternas och regeringens bedömning?

Nog måste väl också ni socialdemokrater märka att det finns en betydande oro inför framtiden ute i det svenska samhället och att denna oro i långa stycken hänger samman med den politik som ni har fört och för. Jag tänker t. ex. på böndernas massiva demonstration här i Stockholm och på andra håll runt om i landet nu under våren. Många bönder ser ingen möjlighet att klara sina jordbruk med de villkor som de bjuds att arbeta under – varken på kort eller lång sikt.

Märker ni inte den oro som finns hos näringslivet, både hos små och stora företag, när det gäller de kollektiva löntagarfonderna? Tror ni verkligen att alla dessa företagare skulle ägna sig åt något slags politiskt spel? Alla de resonemang och utredningar som låg till grund för löntagarfondsbeslutet visar ju entydigt att avsikten med fonderna är att öka det kollektiva ägandet, att genomföra en successiv socialisering av det svenska näringslivet. Ni kan inte gärna klandra näringslivets företrädare om de tar er och dessa förarbeten på fullt allvar.

Centern har tillsammans med folkpartiet och moderata samlingspartiet utarbetat en konkret avvecklingsplan för fonderna. Och denna plan kommer att sättas i verket så snart den parlamentariska majoriteten gör detta möjligt. Låt inte lura er av att löntagarfondsdebatten under en tid inte har upptagit samma intresse i massmedia som tidigare. Ute på fältet är motståndet mot löntagarfonderna lika stort och lika klart som tidigare. Inom centern är vi lika fast övertygade som någonsin om att de kollektiva löntagarfonderna måste bort, och vi kommer att arbeta intensivt för detta.

Nog borde ni socialdemokrater oroas av att arbetslösheten nu, precis som Ulf Adelsohn påpekade, är högre än den var 1982. Då hade vi en lågkonjunktur. Nu har vi en högkonjunktur. Om man jämför april 1985 med

april 1982 – en period när vi hade regeringsansvaret – finner man att arbetslösheten är högre i april i år, hur man än räknar. Den öppna arbetslösheten är större och fler är föremål för den typ av AMS-åtgärder som sysselsätter folk. Hur man än räknar är arbetslösheten större i dag under en högkonjunktur än den var under lågkonjunkturen 1982. Detta är fakta som inte går att komma ifrån. Oroas ni verkligen inte av detta? Är det så det kan se ut i Sverige när Sverige är på rätt väg?

Fru talman! Om vi skall lyckas öka sysselsättningen i vårt land – att alla som vill ha och kan ta ett arbete skall ha ett arbete att gå till – måste enligt vår uppfattning framför allt de små och medelstora företagen få ett bättre klimat att arbeta i. Dessa företags betydelse för sysselsättningen och för möjligheterna att verkligen bedriva en aktiv och framgångsrik regionalpolitik kan enligt vår uppfattning inte övervärderas. Från centerns sida har vi lagt fram förslag om att arbetsgivaravgiften skall sänkas med 5 procentenheter för 15 anställda i varje företag, och vi kommer att fortsätta att arbeta för det förslaget, eftersom det ännu inte har vunnit riksdagens bifall. En sådan åtgärd har naturligtvis störst betydelse för egenföretagarna och för de små företagen. Vi har också lagt fram förslag om att arvs- och förmögenhetsskatterna avskaffas när det gäller de pengar som stannar kvar i företagen och arbetar där. På det sättet underlättar man för dessa företag att göra de nödvändiga investeringarna för att trygga eller för att öka sysselsättningen. På så sätt ökar även möjligheterna för företagen att klara generationsskiftena. Detta är nödvändigt om inte framgångsrika små företag skall köpas upp av storföretag.

Nog borde rapporten från SCB häromdagen om den ekonomiska utvecklingen för barnfamiljerna få er inom socialdemokratien och regeringen att börja fundera över ert påstående att Sverige är på rätt väg.

Ni motsatte er till en början att flerbarnsfamiljerna skulle få ett förhöjt barnbidrag. Det var positivt och glädjande att ni omprövade er inställning och accepterade detta, eftersom alla vet att flerbarnsfamiljerna har det särskilt besvärligt med sin ekonomi.

Nu är frågan: Hur länge skall ni socialdemokrater säga nej till att införa vårdnadsersättning till småbarnsföräldrar? Jag skulle vilja säga: Ge upp detta motstånd för barnens och barnfamiljernas skull. Låt föräldrarna själva avgöra vilken form av omsorg som passar bäst i deras familjer och för deras barn. Det rätta valet därvidlag kan föräldrarna göra i varje enskilt fall, och den rätten skall de ha, eftersom vi politiker inte har någon rätt att bestämma att man endast om man ordnar barnomsorgen på ett visst sätt skall få något ekonomiskt stöd från samhället. Denna valfrihet för föräldrarna själva är en avgörande och viktig princip för oss inom centern. Med vårt förslag om en vårdnadsersättning på 24 000 kr. om året ökar också småbarnsföräldrarnas möjligheter att förkorta sin arbetstid och ge mera av sin tid åt de små barnen. I alla de fall där bara en av föräldrarna har arbete blir vårdnadsersättningen särskilt värdefull. Jag har funderat över vad det är som gör att socialdemokrater i Sverige är kategoriska motståndare till vårdnadsersättning till skillnad från socialdemokrater i Finland. Där har ju socialdemokraterna i regeringen

gått med på att lägga fram förslag om införande av vårdnadsersättning.

Också på miljöns område är människorna oroliga inför framtiden. Det gäller arbetsmiljön, den ökade kemikalieanvändningen och försumningsproblemen med döende sjöar, döende skogar och påverkan på vårt grundvatten. Försumningen är vår tids största miljöproblem och kräver snabba, medvetna och konsekventa motåtgärder. Problemet är i hög grad internationellt, och det är därför nödvändigt med en fortsatt svensk aktivitet för att få Europas länder att träffa överenskommelser om minskade utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider. Men det får inte bli så att vi här i Sverige skjuter upp nödvändiga åtgärder därför att t. ex. EG-länderna inte kan komma överens om sin tidtabell.

I sitt tal inför SSU-kongressen sade Olof Palme att regeringen ville börja införa blyfri bensin redan från den 1 juli 1987 och att man från den 1 juli 1986 skulle stimulera en övergång till katalytisk rening. För det första krävs det tillgång på blyfri bensin för att katalytisk rening över huvud skall vara möjlig, och då kan man ju inte vänta till 1987 med blyfri bensin om man vill att katalytisk rening skall börja användas 1986. För det andra – och det visar hur föga diskuterad denna fråga måste vara inom socialdemokratin – så röstade den socialdemokratiska riksdagsgruppen bara några dygn efter det att Palme hade hållit detta tal inför ungdomarna tvärs emot vad statsministern sagt.

Socialdemokraterna var ensamma om att här i kammaren rösta emot förslag om att blyfri bensin skulle kunna ha lägre skatt. Socialdemokraterna var också ensamma om att rösta emot att bilar med katalytisk rening skulle få lägre fordonsskatt. Det var ju det Olof Palme talade för bara ett par dagar innan. Detta tar jag som ett tecken på att ni egentligen inte diskuterar de här frågorna internt inom socialdemokratin.

Detta visar hur långt det är mellan ord och deklarationer i talarstolar och konkreta beslut här i riksdagen. Alla som vill värna om en god miljö och som vill komma till rätta med försumningsfrågorna måste säga sig att det är tur att socialdemokraterna inte har egen majoritet här i kammaren. Det finns goda skäl för medborgarna att erinra sig detta inför valet nu i höst – i synnerhet med tanke på hur socialdemokraterna har uppträtt tidigare.

Den 5 juni förra året hade socialdemokraterna en annons i stort format i flera tidningar. Jag läser ett avsnitt ur den:

”I dag, den 5 juni presenterar regeringen ett program för minskade bilutsläpp. Det första steget innebär att blyhaltig bensin kommer att förbjudas.

Att regeringen nu tar dessa initiativ beror till stor del på många människors oro och på påverkan av forskare och eldsjälar.

Men också på att så många ungdomar framfört protester. Det är de som ska ta över och de är i sin fulla rätt att kräva detta ansvar av den generation som nu förvaltar jordens tillgångar!”

Det var av samma skäl som Olof Palme höll sitt tal inför SSU-ungdomarna.

Det intressanta är att det socialdemokratiska partiet den 5 juni i fjol i stora annonser sade att regeringen kommer att ta första steget, som innebär att blyhaltig bensin kommer att förbjudas, men i år röstar man emot att

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

stimulera åtgärder för att få blyfri bensin. Sådan är verkligheten!

Från centerns sida har vi lagt fram konkreta förslag i kampen mot förurningen. Vi kräver

- att blyfri bensin skall finnas vid alla mackar med mer än en pump fr. o. m. den 1 juli nästa år,
- att katalytisk eller motsvarande rening bör vara obligatorisk på alla bilar fr. o. m. 1987 års modeller,
- att under den kommande tioårsperioden de nuvarande svenska svavelutsläppen halveras.

Vi har också lagt konkreta förslag för att underlätta en övergång till blyfri bensin i Sverige. Under vår tid med regeringsansvar startades en försöksanläggning för etanolproduktion med svenska råvaror. Försöksverksamheten visar goda tekniska resultat. Men för att kunna investera i fullskalanläggningar krävs att svenskproducerad etanol liksom andra inhemska bränslen befrias från skatt. Vi har lagt fram förslag om att ersätta blyet i bensinen med etanol, vilket skulle innebära att vi slipper den blybelastning i miljön som är ett stort problem i sig, i synnerhet i de mest trafikerade tätortsområdena. Låginblandning av etanol i bensin minskar oljeimporten och är därför positivt med tanke på handelsbalansen. Tillverkning av etanol skulle ge många nya jobb. Och jordbruket, med sina överskottsproblem, skulle finna avsättning för sina produkter här hemma, i stället för att tvingas sälja dem till förlust på världsmarknaden.

Fru talman! De ekonomiska problemen är stora. Vi måste alla acceptera att vi inte kan konsumera mer än vad vi tillsammans producerar. Vi kan inte fortsätta att lägga betalningsbördan för dagens förbrukning på våra barn och barnbarn. Det är med denna insikt som vi har lagt våra förslag, och det är på denna grund vi vill lösa problemen under den kommande mandatperioden. Att skjuta upp detta arbete är att i praktiken öka de problem vi har att lösa.

En sådan politik måste utformas så att bördorna får bäras efter förmåga. Centern kommer också i framtiden att se till att de i utgångsläget svagaste inte kommer i kläm. Jag vill påminna om att vi under vår tid med regeringsansvar gav de sämst ställda pensionärerna en förbättrad köpkraft genom höjda pensionstillskott, flerbarnsfamiljerna ett förstärkt barnbidrag, de sämst ställda kommunerna ökat stöd för skatteutjämning osv. Samma fördelningspolitiska inriktning kommer att prägla också vårt framtida politiska arbete.

Till den nödvändiga helhetssynen på det politiska arbetet hör att vi varken i högkonjunktur eller i lågkonjunktur kan bortse från miljökonsekvenserna när det är fråga om liv och hälsa och om effekterna på vårt vatten, vår mark och vår luft. Skogsdöden lär oss att om vi inte är beredda att betala priset för de nödvändiga miljöskyddsåtgärderna, löper vi risken att i ett senare skede få betala ett mångdubbelt högre pris. Av detta kan vi också lära att våra ekonomiska beslut måste vägas samman med och i vissa fall underordnas ekologiska hänsyn. Det finns, fru talman, ingen motsättning mellan ekonomi

och en framsynt miljöpolitik. Den som bortser från ekologiska fakta sågar obevekligt på den gren som bär vår framtida välfärd.

Anf. 30 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Årets valrörelse har ibland framställts som en de stora elefanternas dans. De stora elefanterna själva väljer gärna att framställa det så, och då och då kan man också, när man tar del av den massmediala bilden, få intrycket av en dans med stora elefanter.

Det är inte någon sann bild av hur det faktiskt ser ut i svensk politik. Det finns fler alternativ än de stora elefanterna – och väl är det.

Den duell mellan socialdemokrater och moderater som det hela ibland framställs som är därför i praktiken till mycket stor del en skenfäktning.

Min yngsta dotter kom hem för en tid sedan och berättade en söt liten historia som jag tänkte delge kammaren. Den handlade om en elefant som hade trampat i en myrstack. Myrorna rusade upp på elefanten för att ta hämnd. Elefanten tyckte det var irriterande med alla myror som klättrade på kroppen och skakade riktigt rejält på sig. Då föll alla myror i marken – nästan. En myra satt kvar uppe på elefanten, myran Emil. Och då ropade en av hans kompisar nerifrån marken: Stryp honom, Emil, stryp honom!

Vi skall väl inte precis försöka strypa våra meningsmotståndare, men vi skall kämpa som Emil mot de stora elefanterna. Och man skall inte vara alldeles övertygad om att det är elefanterna som går segrande ur den striden.

Vi gör det därför att vi också vet att socialliberala värderingar hör framtiden till. Att kämpa för socialliberala värderingar är att kämpa för en ekonomisk politik som kan ge full sysselsättning.

Ulf Adelsohn och Thorbjörn Fälldin och andra talare har i dagens debatt redan erinrat om den bilaga från finansdepartementet som redovisas i regeringens kompletteringsproposition. Där finns ett par alternativ för den ekonomiska utvecklingen i Sverige under de kommande åren. Det ena alternativet, som utgår från låga pris- och löneökningar, ger oss en lägre arbetslöshet. Det andra alternativet, som utgår från att vi också i fortsättningen kommer att ha högre löne- och prisökningar än i omvärlden, leder till en ökad arbetslöshet.

Det är naturligtvis inga svårigheter att nå enighet i riksdagen om att det är den första vägen, den som leder till lägre arbetslöshet, som vi skall välja.

Vad krävs då av den ekonomiska politiken för att vi skall få en möjlighet att vandra på den vägen, mot lägre arbetslöshet och mot en i övrigt hygglig utveckling av svensk ekonomi? Jo, det som krävs är bl. a. – som flera talare tidigare har påpekat – nedskärningar av de offentliga utgifterna på 10 à 15 miljarder kronor och att vi dessutom, som det heter i den här bilagan, undviker kostnadsdrivande skattehöjningar.

Vi kan se ljuset i tunneln för svensk ekonomi. Men det är också väldigt viktigt att vi styr den ekonomiska utvecklingen mot ljuset, annars kommer vi bara att slå huvudet i bergväggen. Om vi bara rullar på, utan att vidta de nödvändiga ekonomisk-politiska åtgärder som bl. a. rekommenderas i bilagan från finansdepartementet, kommer vi att hamna i situationer där

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

regeringen ständigt lägger fram nya panikpaket av det slag som vi har sett så många exempel på, inte minst under det senaste året.

När regeringen presenterade sitt senaste panikpaket, kom det inte alls särskilt överraskande. Orostecknen i den svenska ekonomin hade många sett innan regeringen blev tillräckligt medveten om dem för att vidta åtgärder. Riksbankschefen hade några veckor tidigare – innan regeringen presenterade den reviderade finansplanen för riksdagen – talat om för regeringen vad som höll på att hända. Men regeringen lade ändå fram denna mycket glättade finansplan till riksdagen. Denna finansplan blev naturligtvis i sig en av de faktorer som utlöste valutaspekulationen och som förvärrade en del av de akuta problemen i svensk ekonomi, vilka i sin tur ledde fram till det panikpaket som regeringen presenterade.

Vi i folkpartiet har redovisat hur vi anser att besparingarna skall göras under de kommande åren. Vi har sagt att det kommer att bli nödvändigt att genom minskade statsbidrag till kommunerna dra ned på den kommunala expansionen. Vi har sagt att det blir nödvändigt att minska på förmånerna i sjukförsäkringen för de korttidssjuka, samtidigt som vi säger att vi slår vakt om förmånerna för de långtidssjuka. Vi har sagt att det är nödvändigt att minska statsbidragen till A-kassorna. Och för att kompensera A-kassorna är vi beredda att höja egenavgifterna, dvs. de avgifter som de försäkrade som har jobb betalar. Vi har också redovisat en del andra mindre omfattande förslag.

De här förslagen kommer sammantagna att vara tillräckliga för att leda in Sveriges ekonomiska utveckling i de gynnsammare banor som beskrivs i det bästa av de två alternativen i regeringens kompletteringsproposition.

Det gäller att vidta åtgärder som gör att vi styr mot ljuset där borta i tunneln och inte ständigt slår emot bergväggen.

Att kämpa för socialliberala värderingar är också att kämpa för en levande demokrati. Och då talar jag inte bara om demokratins institutioner, som kan vara nog så viktiga, utan också om vårt sätt att uppträda som politiker. Vi måste ge människor, väljarna, chansen att på ett rationellt sätt ta ställning till alternativ där man har fått se hela sanningen. Vi måste redovisa program som hänger ihop och som inte bara visar upp medaljens framsida utan också dess baksida. Vi kan nämligen konstatera att det alltid finns en baksida på medaljen.

Inget parti här i kammaren kan räkna med att få egen majoritet i riksdagen efter höstens val. Det innebär att alla partier som efter valet vill påverka den politiska utvecklingen måste vara beredda att kompromissa. Och i en demokrati är det naturligtvis ingenting fel i att man kompromissar. Det är som Alf Ross, den kände danske statsvetaren och juristen, har sagt: Kompromissen har inget att göra med halvhet i tanke eller slapphet i vilja. För ett demokratiskt tänkesätt finns det inget komprometterande i kompromissen, tvärtom.

Det finns alltså ingen anledning att i sak anföra någon kritik emot att vpk och socialdemokraterna gör upp om politiken. Men det är ändå värt att konstatera att socialdemokraterna är beroende av vänsterpartiet kommunist-

terna och att de är beredda att förhandla med vänsterpartiet kommunisterna om politikens innehåll. Likväl ställer vi inga krav på att socialdemokrater och kommunister före valet skall redovisa något gemensamt regeringsprogram, trots att vi vet att de efter valet kommer att fortsätta att förhandla och att gå in på kompromisser, om de tillsammans skulle få majoritet i kammaren.

Lika litet som det finns anledning att ställa några krav på socialdemokrater och kommunister att skriva gemensamt regeringsprogram finns det anledning att ställa sådana krav på de borgerliga partierna, även om också vi har förklarat oss beredda att kompromissa och att driva politiken tillsammans efter valet.

Folkpartiets strävan är att ge väljarna klara besked om vilken politik som vi skulle vilja föra efter valet. Vi vet att det kommer att bli en tuff uppgift att klara den svenska ekonomin. Det innebär att vi måste stå fast vid de utgiftsnedskärningar som vi föreslagit i riksdagen. Skulle vi vackla på den punkten är det vår skyldighet att redovisa andra förslag i stället.

Det innebär också att vi måste avstå från lättsinniga löften om skattesänkningar. Det är alltid lätt att genomföra skattesänkningar, men det är svårt att förverkliga de besparingar som kan vara nödvändiga för att finansiera skattesänkningarna. Om man inte håller en fast linje i det här avseendet är risken att man efter valet antingen tvingas överge de löften man har gett väljarna före valet – och det ökar inte respekten för politikerna – eller att man inte kan föra den ekonomiska politik som situationen i Sverige kräver.

I valdebatten kritiserar socialdemokraterna de besparingsförslag som vi har lagt fram. De lägger t. o. m. ned mycket stor möda på att på affischer och i andra sammanhang föra fram den kritiken. Men de lämnar frågan om vad de själva vill göra obesvarad.

Jag hörde finansministern säga i ett tidigare skede av debatten att regeringen i budgetpropositionen och kompletteringspropositionen i detalj hade redovisat hur regeringen ville att ekonomin skulle utvecklas och vilka åtgärder som skulle vidtas under de kommande åren. Detta är inte sant. Vi vet att det kommer att bli nödvändigt med mycket stora avvikelser ifrån det som nu står i budgetproposition och kompletteringsproposition. De fyra panikpaket som vi har fått bara under det senaste året talar ju ett alldeles tydligt språk när det gäller nödvändigheten att komplettera de förslag som regeringen har lagt fram. Vi kommer, som jag sade, att presenteras nya panikpaket gång på gång, så länge statsmakterna inte för en mera långsiktig och planmässig finanspolitik.

Före valet 1982 sade Olof Palme att det var odemokratiskt att inte före valet redovisa vilka åtgärder man tänker vidta efter valet. Jag påminde Olof Palme om det uttalandet i en debatt som vi hade i början av februari här i kammaren, och i sin sista replik, när jag inte längre hade möjlighet att bemöta honom, svarade statsministern så småningom: Ja, det var odemokratiskt att inte tala om vilka besparingar man skulle göra när man först hade sagt att det krävdes besparingar i storleksordningen 10–15 miljarder kronor. Om man inte hade sagt någonting om hur mycket som behöver sparas efter valet skulle man tydligen inte heller ha någon demokratisk skyldighet att

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

lämna besked före valet. Detta är naturligtvis ett rent nonsensbesked, en undanflykt från statsministerns sida. Låt oss bortse från detta, för nu har socialdemokraterna genom finansdepartementet redovisat att det krävs besparingar på 10–15 miljarder under de kommande åren. Nu kräver väljarna att få veta vad det är socialdemokraterna har i kikaren.

Ibland svarar socialdemokraterna på frågor av det här slaget genom att hänvisa till de år som har varit. Vi skall fortsätta att driva politiken på samma sätt som vi gjort under de senaste åren, säger man. Vad betyder det för någonting? Hur skall vi tolka det beskedet? Betyder det att pensionärerna, trots vad som sägs före valet, kan räkna med att efter valet råka ut för en kraftig sänkning av pensionerna på någonstans mellan 1 000 och 3 000 kr. per pensionär? Är det det besked som socialdemokraterna vill ge väljarna, pensionärerna, när man säger att det skall bli likadant under de kommande åren som under de år som gått? Eller är det besked som man vill få fram genom uttalandet att villaägarna skall räkna med en ökad skatt på 15 000 kr., en ökning av mervärdeskatten med mellan 1 000 och 2 000 kr. eller att bensinskatten skall öka med 1 000 kr.? Om det är så vi skall tolka beskedet att allt under nästa mandatperiod kommer att fortsätta precis som under den mandatperiod som snart ligger bakom oss, kan man då inte i klartext säga att det blir skattehöjningar med det här innehålllet, lägre pensioner, eller möjligen andra åtgärder som regeringen planerar?

Jag instämmer i de frågor som Ulf Adelsohn ställde till Olof Palme. Jag delar Ulf Adelsohns och andras uppfattning att det är nödvändigt att socialdemokraterna före valet lämnar besked i dessa vitala frågor. Annars kommer väljarna inte att kunna göra de rationella val som det är nödvändigt att de får chans att göra i en demokrati.

Fru talman! Att kämpa för socialliberala värderingar är också att kämpa för en fungerande marknadsekonomi. Det finns åtskilliga positiva inslag i den ekonomiska utvecklingen i Sverige under de senaste åren. Men det beror inte på att de socialistiska inslagen i regeringens politik har slagit igenom. Om man går tillbaka till det krisprogram som socialdemokraterna under ledning av Ingvar Carlsson tog fram 1981 och ser vad det var för åtgärder som man då trodde skulle få fart på svensk ekonomi, kan vi konstatera att det inte var dessa åtgärder som åstadkom positiva effekter, utan helt andra åtgärder. Förklaringarna till att det går ganska bra i svensk ekonomi är inte några socialistiska selektiva åtgärder, statliga investeringar, strukturfonder, marknadsråd eller liknande som föreslogs 1981, utan det är naturligtvis i första hand den goda internationella utvecklingen. Den förklarar ungefär 80 % av den exportökning som vi har haft under de senaste tre åren. Devalveringarna 1981 och 1982 har självfallet också bidragit. De förklarar ungefär 20 % av exportökningen. De har naturligtvis varit viktiga nog ändå, för de gjorde det möjligt för svensk industri att haka på ovanligt snabbt när konjunkturuppgången kom.

Till bilden hör också en serie åtgärder som de borgerliga regeringarna vidtog före 1982. Jag vill särskilt peka på den vitalisering av aktiemarknaden som skedde till följd av de åtgärder som beslutades på hösten 1980 och som

1981 och 1982 tillförde svenskt näringsliv nytt kapital. Utan det nya kapital som över aktiemarknaden kom till de svenska företagen hade inte många av satsningarna kommit till stånd, satsningar som under de allra senaste åren har burit frukt.

Rudolf Jalakas, Handelsbankens dåvarande chefekonom, hade rätt när han kommenterade mittenregeringens sista budget. Han sade att vi definitivt var på rätt väg. Bordet börjar bli dukat för en exportledd expansion. Precis på det sättet har det också blivit.

Detta innebär naturligtvis inte att socialdemokraterna övergivit sina socialistiska visioner. Tvärtom har man i skydd av den goda internationella ekonomiska utvecklingen och devalveringen genomfört en rad åtgärder med klart socialistiskt innehåll.

De negativa effekterna av många av de här åtgärderna har i någon mån dolts av den positiva ekonomiska utvecklingen internationellt. Men när konjunkturerna sviktar kommer effekterna av åtgärderna att synas desto tydligare.

Det som alla dessa åtgärder innebär är att de undergräver marknadsekonomins möjligheter att fungera väl. Varje steg kan möjligen synas litet, taget för sig, men lägger man ihop de olika stegen skall man finna att de leder oss på fel väg. Det är det som jag har kallat för de små stegens tyranni. Låt mig ge fem exempel.

1. I en väl fungerande marknadsekonomi är det viktigt att det enskilda ägandet är mycket omfattande. Men nu håller ägarstrukturen på att snabbt ändras i svenskt näringsliv. Det institutionella och kollektiva ägandet ökar på bekostnad av det enskilda ägandet, och detta är en utveckling som drivs fram av socialistiska åtgärder, t. ex. införandet av löntagarfonder och en rad åtgärder som skattemässigt missgynnar enskilt aktiesparande. Löntagarfonderna kommer, om de skulle bli bestående, att i grunden ändra förutsättningarna för marknadsekonomins funktionsmöjligheter. Aktieägare som tillförs kapital automatiskt, utan att behöva vinna några enskilda sparares förtroende och som inte har någon egentlig morot att eftersträva lönsamhet, kommer i längden att bli dåliga ägare. När de uppnår den dominerade ägarposition som man eftersträvar från socialdemokraternas sida, kommer det svenska näringslivet att vara illa ute.

2. I en väl fungerande marknadsekonomi är statsmakternas roll att ange allmängiltiga spelregler för företagen. När riksdagen i höstas beslöt att regeringen i fortsättningen skall utse styrelseordförande i de privata affärsbankerna, så gjorde man ett principiellt sett mycket allvarligt avsteg från den principen. Nu är det i slutna styrelserum som regeringen skall utöva sitt inflytande, nu har man lagt grunden för en utveckling mot mygelekonomi.

3. I en väl fungerande marknadsekonomi spelar prisbildningen en central roll. Den är det signalsystem som samordnar myriader av beslut hos enskilda hushåll och företag. Politiska ingrepp i prisbildningen innebär alltid snedvridningar. Därför är det oroande att regeringen under de senaste tre åren inte mindre än tre gånger har tillgripit prisstopp och prisregleringar av olika slag. När man hör ordet prisstopp kan man tro att det innebär att priserna

stoppas, men som vi har sett leder det enbart till att man får snedvridningseffekter i ekonomin.

4. I en väl fungerande marknadsekonomi är det viktigt att man tillåter ekonomisk framgång. Vill man stimulera risktagande, så är det viktigt att man tillåter vinster. Vill man uppmuntra arbete och utbildning är det viktigt att det lönar sig att arbeta och skaffa sig utbildning. Och vill man ha fler jobb är det viktigt att man visar sin uppskattning av företagsamheten. Men hur är det? Gustaf Olivecrona skriver i sin bok *Spekulanterna*: "I stället för att låta spirande plantor växa upp och bära rikligt med frukt är man alltför snabbt där med skattesekatören och beskär så att tillväxten försenas eller förhindras." Under senare år har skattesekatören kommit flitigt till användning. Förmögenhetsskatten har skärpts, 1982 års skattereform har urholkats, det enskilda aktiesparandet har genom en serie åtgärder missgynnats, löntagarfonderna tar en del av de vinster som kan genereras i företagen. Socialdemokratisk fördelningspolitik går framför allt ut på att kapa topparna, i stället för att låta de nya skotten växa och ge oss resurser att angripa ofärden.

5. Det är viktigt att vi tillåter enskilda initiativ och att vi ger konsumenterna valfrihet. Det skall naturligtvis inte bara gälla för bilar och för tandkräm utan också för den typ av tjänster som i huvudsak produceras i offentlig regi. Den socialdemokratiska regeringen, liksom socialdemokratiskt styrda kommuner och landsting, har under de senaste åren systematiskt missgynnat enskilda alternativ inom de här områdena. Strategin har varit alldeles uppenbar: man vill förstärka monopoltendenserna med sikte på faktiska monopol.

Om vi inte vill ha en utveckling mot en allt mer centralstyrd ekonomi utan vill utveckla en marknadsekonomi som fungerar väl, då är det mycket viktigt att vi ändrar kurs –

att vi avvecklar löntagarfonderna och stimulerar enskilt aktieäande i andel-i-vinst-system,

att vi anger spelregler för företagen men låter dem själva bestämma inom ramarna, fatta beslut på egen hand, t. ex. om vilka som skall vara ordförande i styrelserna,

att vi avvecklar regleringar av olika slag, t. ex. prisregleringen,

att vi sänker marginalsatterna, så att nästan alla får behålla åtminstone hälften av en inkomstökning,

att vi inflationsskyddar skatteskalorna, så att inte inflationen automatiskt höjer marginalsatterna och inkomstskatterna, och

att vi avskaffar förmögenhetsskatten på maskiner och byggnader i småföretag.

Det är också viktigt att vi uppmuntrar enskilda alternativ på de områden där den offentliga servicen dominerar.

Att kämpa för socialliberala värderingar är att kämpa för att ge människor större valfrihet – större frihet att själv bestämma vilken doktor man skall gå till, vilken tandläkare och vilken sjukgymnast man skall gå till, större frihet att bestämma vilken tillsyn ens barn skall ha, osv. För att ge denna större frihet är det viktigt att vi på många områden bygger ut den offentliga servicen, men också att vi släpper fram enskilda alternativ, som många

gångar på ett bättre sätt kan tillfredsställa enskilda människors och enskilda hushålls efterfrågan. Det är viktigt att vi ger människor större frihet att själva bestämma om sina liv, utan politiska pekpinnar.

I den socialdemokratiska skräckpropagandan utmålas alltid de enskilda alternativen som ett hot mot den sociala tryggheten. Vi ser dem inte på det sättet, vi ser dem tvärtom som komplement till den offentliga sektorn – värdefulla komplement som ger oss en bättre välfärd.

I februari var Olof Palme nere i Malmö och höll ett tal till verkscheferna, där han tog upp detta med offentlig sektor och enskilda alternativ. Jag kommenterade talet något i vår februaridebatt. Nu har det här talet kommit ut i bokform, och det är väl för att man skall ge talet en alldeles extra status. Det är civildepartementet som står som utgivare. I detta tal, liksom i många andra, talar Olof Palme om de offentliganställdas värdefulla insatser. Jag har inga som helst svårigheter att instämma i detta – att offentliganställda ofta gör utomordentligt värdefulla insatser för sina medmänniskor. Men när han utdömer enskild verksamhet som konkurrerar med eller kompletterar den offentliga verksamheten, då är hans svepande kritik fullständigt orimlig. Får jag anföra bara ett enda exempel på en sådan här enskild verksamhet.

Berit Ullberg är sjuksköterska. Hon jobbade fram till för 15 år sedan på Ulleråkers sjukhus i Uppsala. Hon reagerade mycket starkt mot att de psykiskt sjuka människorna inte fick någon egentlig vård, att man lade många människor i samma rum – ja, de låg nästan på varandra i salarna på Ulleråker. Då bestämde hon sig för att bryta sig loss och skapa någonting annorlunda, ett alternativ till den vård som Ulleråkers sjukhus vid den tidpunkten kunde ge. Och så köpte hon en gård nere vid Hässleholm som heter Finjagården. Där har hon skapat en annorlunda vård för psykiskt sjuka, en hemlik miljö, där bl. a. alla gäster kan få ett eget rum. De resultat som hon har nått imponerar på alla som har varit där. Glädjande nog anlitas också hennes tjänster mycket frekvent av landstingen.

Detta exempel illustrerar vad en enskild människa kan åstadkomma, vilka drivkrafter som kan ligga bakom när man vill skapa ett sådant här alternativ till den offentliga servicen. Men det illustrerar också den harmoniska samverkan som man kan komma fram till mellan den offentliga sektorn – i det här fallet landstingen – och enskilda alternativ.

Berit Ullberg är inte ensam. Det finns flera tusen andra runt om i landet, på vårdhem, i förskolor, på privata läkarmottagningar och tandläkarmottagningar, i privata skolor, som gör utomordentligt värdefulla insatser för sina medmänniskor. Därför är Olof Palmes kritik mot dessa människor oförsämld. De väntar fortfarande på en ursäkt från Olof Palme, men från statsministern hörs inte ett enda litet pip. Det är svagt.

Men hans kritik är inte oförsämld bara mot dem som jobbar inom enskilda verksamheter utan också mot de offentliganställda, ty vad är det som gör dem mänskliga, varma och förstående? Är det deras offentliga anställning, eller är det deras intresse för och kärlek till de medmänniskor som de på olika sätt hjälper? Ja, inte är det anställningsformen som gör att de kan åstadkomma goda resultat utan just deras intresse för medmänniskorna.

Fru talman! Jag vet att det ofta är svårt att jämföra enskilda verksamheter och offentliga verksamheter, men faktum är att de enskilda verksamheterna ofta är billigare än de offentliga. Då måste man ställa sig frågan: Vad beror det på att det är på det sättet? Jag tror att det alldeles självklara svaret är att det beror på företagandet. Jag som själv är uppvuxen i ett småföretag har ganska lätt att förstå vad detta med företagande är för någonting. I småföretag ställs det stora krav på anpassning till kunder och till de anställda. Trots lönsamhetspress, som naturligtvis berör all enskild verksamhet, finns det ändå mycket utrymme för mänsklig värme och rättvisa – ja, för socialt ansvar i ordets allra bästa mening.

Det är skillnad på färgburkar och barn, kan Olof Palme säga. Och visst har han rätt i det – det är skillnad på färgburkar och barn, men kraften som driver en färghandlare som min pappa eller en vårdhemsföreståndare som Berit Ullberg eller en läkare med en privatmottagning eller en förskollärare, som har startat en förskola privat, eller en skolledare, som leder en privat skola, är ändå densamma. Småföretag och levande alternativ till den offentliga sektorn är av stort värde. De hotar inte välfärden, utan de bidrar till en bättre välfärd.

Att kämpa för socialliberala värderingar är också att kämpa för att spåra och åtgärda den ofärd som finns mitt i välfärden. Det är viktigare fördelningspolitik än att kapa topparna. Det handlar om att hjälpa föräldrar med handikappade barn, så att de kan få litet avlastning ibland med hjälp av stödfamiljer eller korttidshem. Det handlar om att hjälpa föräldrar med missbrukande barn, så att de kan komma ur det helvete som missbruket innebär.

Det är ganska fantastiskt att leva i ett land där det anses vara möjligt att förbjuda människor att gå mot röd gubbe eller att förbjuda människor att plocka blåsippor men där det inte skall vara möjligt att förbjuda knark. Det måste bli en ändring på det.

Att spåra ofärd innebär också att ta itu med den ofärd som drabbar alla de människor som lever i flerbäddsrum på våra långvårdsinstitutioner. Det är bakgrunden till folkpartiets krav på rätten till ett eget rum för gamla och handikappade i långvården.

Varför pratar ni så mycket om det där? säger socialdemokraterna. Det tycker ju vi också. Det tycker väl alla. Alla tycker väl att de människor som bor på långvårdsinstitutioner skall få rätt till ett eget rum.

Det är möjligt att det går att få full enighet kring välvilliga uttalanden – jag vill inte förneka det. Men det räcker inte med välvilja, det krävs politisk vilja och politisk handling, om det skall bli någon ändring.

Häromdagen diskuterades den här frågan i kammaren. Då hade folkpartiet föreslagit i en motion att riksdagen skulle anta en tioårsplan för att ändra långvården i Sverige, så att gamla och handikappade fick rätt till ett eget rum. Tioårsplaner för att reformera samhället är inget ovanligt för Sverige. I mitten av 60-talet beslutade riksdagen om t. ex. ett tioårsprogram för bostadsbyggandet, det s. k. miljonprogrammet. Den gången handlade det om att bygga bostäder för stora grupper, kanske för 2,5 miljoner människor,

röststarka grupper. Då gick det bra att anta en tioårsplan, men nu handlade det om att skapa en rimligare och mänskligare standard för några tiotusental människor, en liten och röstsvag grupp. Då avlog man kravet på en tioårsplan. Det är i praktisk handling, i konkreta ställningstaganden som den verkliga viljan avslöjas. Skall det bli verklighet med rätten till ett eget rum krävs det mycket tjt och många kampanjer från folkpartiets sida under åren framöver.

Att kämpa för socialliberala värderingar, herr talman, är också att kämpa för ett generöst u-landsbistånd. Vi har skakats av det bräckliga stöd som u-landsbiståndet har haft i Sverige under senare år när det har knakat litet i ekonomin. I år har socialdemokraterna svikit enprocentsmålet. Moderaterna vill gå ännu längre och kraftigt skära ned u-landsbiståndet. Men det är viktigt att även mitt uppe i valrörelsen i Sverige erinra om människor långt ifrån vårt eget land som inte ens i sin vildaste fantasi kan drömma om det välstånd som vi har i Sverige, som bara kan drömma om att få litet mat för dagen i magen och att få tak över huvudet.

Det är naturligtvis sant att vi inte kan hjälpa alla människor i världen. Men att vi inte kan hjälpa alla utgör inte något skäl för att vi inte skall hjälpa någon. Stig Dagerman har uttryckt denna tanke i en fin liten dikt:

Jorden kan du inte göra om.

Stilla din häftiga själ.

Endast en sak kan du göra:

en annan människa väl.

Men detta är redan så mycket

att själva stjärnorna ler.

En hungrande människa mindre

betyder en broder mer.

Herr talman! Det återstår knappt 100 dagar till valet. Kanske kommer vi under dessa 100 dagar att se mest av de stora elefanternas dans. Men det kommer också – för vår del – att bli 100 dagar av myrans flit, av vår kamp för socialliberala värderingar:

- för en ekonomisk politik som kan ge full sysselsättning,
- för ett levande alternativ för människor, så att de får större valfrihet,
- för en levande demokrati, där människor på ett rationellt sätt kan ta ställning till alternativ som hänger ihop,
- för en politik som innebär att man upptäcker, spårar och undanröjer ofärden mitt i välfärden,
- för att gamla och handikappade inom långvården skall få rätt till ett eget rum och
- för ett generöst u-landsbistånd.

En hungrande människa mindre betyder en broder mer. En kamp för socialliberala värderingar är en kamp för socialt ansvar utan socialism.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Anf. 31 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att inte jag, i likhet med "Emil" Westerberg, har någon söt liten barnhistoria att inleda mitt anförande med – t. ex. om myrans kamp mot den stora elefanten. Möjligen skulle jag kunna återge några berättelser ur levande livet om umgänget mellan partier. Men många andra har redan gjort det, så jag avstår.

Om några timmar avslutar den här riksdagen en valperiod som i långa stycken har varit mycket besvärlig, och om drygt tre månader går vi till val. Det finns därför anledning att försöka sammanfatta de här tre åren, dra slutsatser och se framåt – inte bara utöver det förestående valet utan även utöver den kommande valperioden, och kanske också litet längre än så.

Låt mig börja med att göra en iakttagelse. Det gäller någonting som varit särskilt markant under de här åren. Under denna valperiod har vi ju fått se hur de borgerliga partierna har förvandlats till ett enda högerblock i politiken. Under Svenska arbetsgivareföreningens ideologiska kommando har Adelsonhs högerparti blivit det största och starkaste borgerliga partiet. Centern och folkpartiet har inte bara förlorat väljare till det partiet, utan de har också tvingats till politisk reträtt – så långt att de för första gången, såvitt jag minns, har utnämnt högerledaren till det borgerliga blockets statsministerkandidat.

De tre förenade högerpartierna har glidit långt ut till höger i politiken. Följdriktigt har de också uppträtt mycket mera aggressivt och utmanande än tidigare – vilket understryks både i dagens debatt och i debatter tidigare i år.

Dessa partier har nu förhoppningar om att vinna höstens val och att ännu en gång få bilda regering – denna gång med ytterligare ett hjul under vagnen. Och vad är det då de vill använda regeringsmakten till? Jo, det har vi fått besked om.

Vi skall börja med en rivstart, vi skall regera med flygande fanor och klingande spel, sade statsministerkandidaten. Och nog lär det bli en föreställning som de svaga i detta samhälle sent kommer att glömma.

Vad det i praktiken handlar om är en gigantisk ekonomisk omfördelning från dem som redan har det svårt till dem som redan har det gott ställt. De som redan har skall få mer ändå, mycket mer ändå. Det är uppenbart att de borgerliga vill slå sönder och samman hela den sociala grundtryggheten. De nekar naturligtvis till detta, därför att det inte är någon bra valfråga att gå ut öppet med. Om man går igenom de borgerliga förslagen, finner man emellertid att det är så.

De borgerliga skall ta ännu mer pengar från kommunerna. Avsikten med det är att medvetet försämra samhällets stöd och sociala service. Följden blir naturligtvis att utbyggnaden av barnomsorgen kommer att avstanna, och förmodligen måste också många daghem slå igen, på grund av att kommunerna saknar pengar för att bedriva en meningsfull verksamhet eller att vanliga löntagare inte har råd att betala de kraftigt höjda avgifterna.

Får moderaterna som de vill blir det också kraftiga försämringar för de gamla och sjuka. Kommunerna kommer inte att ha råd att bjuda de gamla den vård och omsorg som de förtjänar efter ett livslångt slit. På sjukhusen

kommer det att bli färre anställda, ännu mer arbete för en redan hårt pressad personal och mindre tid för de sjuka som behöver tröst och omsorg. Färdtjänsten kommer också att försämrats och fördyras.

Besparingarna kommer att gå ut över skolan – vad man nu skall kunna spara där, efter de senaste årens upprepade nedskärningar och besparingar.

Besparingarna – eller nedskärningarna, som det rätteligen skulle heta – kommer att på ett brutalt sätt slå sönder den sociala omsorg som har byggts upp i detta land. Gamla och sjuka, barn och ungdomar kommer inte i fortsättningen att få känna den trygghet de har vant sig vid och tagit för given.

De borgerliga partierna vill också kraftigt dra ned på det ekonomiska stödet till de sämst ställda och på utgifter som det tidigare har rått enighet om. De vill avveckla bostadssubventionerna, vilket får till följd att boendekostnaderna för vanliga löntagare, både i småhus och i hyreslägenheter, ökar med tusentals kronor.

De vill avskaffa matsubventionerna, vilket får till följd att matpriserna, framför allt mjölkpriset, stiger mycket kraftigt. Folkpartiet vill där gå längst: 2 kr. mer för mjölken, ropar folkpartiet glatt. Lycka till, Westerberg! En liter mjölk skulle i så fall kosta åtskilligt mer än en liter bensin. Jag skulle kunna fortsätta uppräkningsen.

Som om inte allt det här vore illa nog, vill de borgerliga dessutom försänkra arbetslöshetsförsäkringen, så att de arbetslösa skall stå för en ännu större kostnad än de gör i dag, utöver att de går arbetslösa. De borgerliga vill höja taxor och avgifter överallt där de kommer åt. De vill än en gång ge sig på sjukförsäkringen – nu genom att sänka ersättningen, så att en vanlig LO-medlem förlorar ca 1 200 kr. på en vanlig förkylning.

Dess bättre har nu en del centerpartister fått kalla fötter. Men eftersom viljan att sitta tillsammans i en regering är så stark, kryper de väl dit också i denna fråga.

Varför föreslår de borgerliga då allt detta? Jo, det gör de för att få råd att sänka de högavlönades marginalskatter med ytterligare ett antal miljarder – det är den stora frågan. Den som svälter sig fram på en halv miljon om året skall få ytterligare 45 000 kr. i skattelättnad – det är lika mycket som en vanlig löntagare får ut efter skatt och som han eller hon skall leva på under ett helt år.

De borgerliga vill ge de högst avlönade tiotusentals kronor i skattelättnad, samtidigt som de har mage att kräva att den blygsamma och otillräckliga skatterabatten på 600 kr. till löntagarna inte skall betalas ut. Man vill avskaffa momsen på aktiehandeln, sänka arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatten och avskaffa avdragsbegränsningen. Det här visar att alla de tre och ett halvt – eller vad det blir – borgerliga partierna står för ett utpräglat högeralternativ där det för deras del handlar om att radera den sociala grundtryggheten och avskaffa den sociala omsorgen. De står för en cynisk och kallhamrad samhälls- och människosyn. Satsa på dig själv och strunta i alla andra, är deras budskap. Vinner de borgerliga valet, upphöjs denna högerpolitikens brutala egoism och själviska vinningslystnad till att bli regeringspolitik – och allt detta är centern tydligt beredd att ansluta sig till.

Det kommer att bli dyrt för barn och ungdomar, gamla och sjuka, arbetslösa och lågavlönade, barnfamiljer och pensionärer. Men det kommer att bli bra för de rika och högavlönade, för spekulanter och aktieägare, storbolag och den svenska storfinansen.

Herr talman! I valet för tre år sedan sade en klar majoritet av väljarna nej till fortsatt borgerligt styre. De hade fått mer än nog av den borgerliga politikens sociala nedrustning. De hade fått nog av reallönesänkningar, tvåsiffrig inflation, ständigt höjda priser och hyror, rekordhög arbetslöshet, social nedrustning och urholkad social grundtrygghet, av att ensamma ha tvingats bära krisens bördor. Kort sagt: De hade fått nog av borgerliga regeringar som uppträdde som kampregeringar mot löntagarna.

Väljarna röstade fram en ny majoritet och en ny regering, väljare som hade stora förhoppningar på att den nya majoriteten skulle slå in på en ny och för löntagarna bättre politisk kurs, att regeringen, med en radikal arbetarpolitik, skulle angripa arbetslösheten, orättvisorna och krisen, att den borgerliga politiken skulle vändas i sin motsats. Jag anser inte att regeringen har infriat de här väljarnas förhoppningar. Det blev ingen ny politik mot arbetslösheten. Det blev ingen ny politik mot orättvisorna. I stället började man att tala om behovet av att slakta heliga kor, dvs. i många stycken att offra arbetarrörelsens klassiska värderingar om solidaritet, rättvisa och jämlikhet. Det gick t. o. m. så långt att LO-ordföranden undrade om det pågick en intern tävlan inom regeringen om att komma med så många uttalanden och förslag som möjligt.

Regeringen lovade att sätta fart på sysselsättningen. Det hette att vi måste arbeta oss ut ur krisen. Man skulle sätta fart på byggandet – Ludvig Svensson i Kinna skulle få sälja gardiner som aldrig förr. Den offentliga sektorn skulle användas som dragmotor ut ur krisen. Den sociala nedrustningen skulle upphöra och orättvisorna skulle angripas med en rättvis fördelningspolitik. Man lovade arbete, rättvis fördelning och social trygghet.

Men det kom inga nya förslag för att skapa nya varaktiga arbeten. Byggandet fortsatte att minska. Ludvig i Kinna har inte sålt många meter på regeringens bostadspolitik. Utbyggnaden av den offentliga sektorn avstannade. Inte heller kom det några genomtänkta förslag för att komma till rätta med de ekonomiska och sociala orättvisorna.

Arbetslösheten är efter svenska förhållanden fortfarande mycket hög. Det är fortfarande mycket svårt för kvinnor och ungdomar att få ett jobb. Tiotusentals människor går öppet arbetslösa, men ännu fler är utestängda från den ordinarie arbetsmarknaden. Nästan var tionde barnfamilj lever under existensminimum och uppemot en halv miljon människor skulle inte klara sig om de inte fick socialbidrag.

Jag säger detta för att jag tycker att det står i kontrast till regeringens påståenden om att det går bra för Sverige, att den egna politiken har varit framgångsrik och att vi är på rätt väg. Många människor står naturligtvis frågande inför dessa påståenden. Hur kan regeringen vara nöjd när vi fortfarande lever under dessa förhållanden?

Vi har sagt det förr och vi säger det igen att vi anser att regeringens politik i

långa stycken strider mot arbetarrörelsens socialistiska värderingar och ideal.

Det har varit tre besvärliga år. Vi har fortfarande hög arbetslöshet. Flertalet löntagares reallöner har fortsatt att sjunka samtidigt som priser och hyror har rusat i höjden och samtidigt som kapitalägare och storfinans har klarat sig mycket bra och redovisar rekordvinster under de senaste åren.

I den här situationen har vårt parti, från vänster, efter bästa förmåga sökt stoppa det som vi betraktar som en högervridning. Vi har försökt förmå regeringen att luta sig litet mer åt rätt håll. Men vi har inte lyckats ändra huvudinriktningen på regeringens politik, även om vi vid några tillfällen har kunnat göra upp med regeringen. Nu påstår de borgerliga partierna att det nästan är vi som styr, men jag kan lova att det inte är så.

Vi gjorde upp om fyra gemensamma vallöften. När regeringen ville betala dem med höjd moms – också på maten – sade vi nej, och vi gjorde upp om 600 milj. kr. i ökade livsmedelssubventioner, så att mjölkpriset kunde sänkas i stället för att höjas med drygt 30 öre. Vi fick också igenom prisstopp på andra varor.

På vårt förslag har införts en extra förmögenhetsskatt och en omsättningskatt på aktiehandeln. Vi gjorde upp med regeringen om att höja barnbidragen med 1 500 kr. När regeringen ville betala detta genom att ta pengar från kommunerna sade vi nej.

När regeringen förra året ville pressa igenom ett åtstramningspaket fick vi till stånd åtgärder för att hålla tillbaka hyreshöjningarna och för att ordna sysselsättning till 35 000 arbetslösa, främst långtidsarbetslösa.

För några veckor sedan utverkade vi i en uppgörelse en höjning av stödet till Norrlandsjordbruket och ett särskilt stöd till konkurshotade småjordbrukare. Regeringen ville betala det med höjda matpriser, och det lyckades vi förhindra.

I går träffade vi en ny uppgörelse med regeringen om vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Den föreslagna höjningen av bilaccisen halveras, våra miljösynpunkter beaktas och beslut om lägre skatt på miljövänliga bilar kommer att genomföras från årsskiftet. De skärpta bestämmelserna för avbetalningsköp mjukas upp och stämpelskatten på aktier fördubblas.

De här uppgörelserna – och uppgörelsen i går – har inte kunnat ändra på huvudinriktningen i regeringens politik. Vi har gjort dåliga regeringsförslag mindre dåliga, och det har i någon mån bidragit till en rättvisare fördelningspolitik. De lågavlönade har haft nytta av höjda matsubventioner och tillbakapressade matpriser. Barnfamiljerna hade nytta av barnbidragshöjningen. Hyresgästerna hade nytta av åtgärderna för att hålla tillbaka hyrorna. De arbetslösa hade nytta av åtgärderna mot arbetslösheten.

Stora grupper har alltså haft nytta av de uppgörelser som träffats mellan vpk och regeringen. De här uppgörelserna har dock föregåtts av onödigt krångel. Många arbetarväljare har svårt att förstå varför det skall vara så uppseendeväckande att regeringen gör upp med oss i stället för med de borgerliga. Rimligen borde ju förhållandet vara det omvända. Nog sagt om detta nu.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Det kommer att bli en hård valrörelse, och vår utgångspunkt i valrörelsen är att det är en gemensam uppgift för arbetarrörelsen att stoppa högern. Därför är Arbetsgivareföreningen, som är ett slags politiskt borgerligt överparti för närvarande, tillsammans med storfinansen och de tre och ett halvt högerpartierna våra politiska huvudmotståndare. Det är de som vi måste – och skall – besegra i det här valet.

Men vi anser inte att det räcker med det. Vi anser att politiken också måste förändras. Vi menar att en gemensam majoritet av två arbetarpartier måste ta itu med sin historiska uppgift att förändra det svenska samhället i socialistisk riktning. Då räcker det inte med att bara angripa verkningarna av krisen, för att sedan invänta nästa lågkonjunktur och kris. Det är hög tid, menar vi, att börja marschen ut ur krisen och den kapitalistiska ekonomin.

Vi slåss i den här valrörelsen mot högern och storfinansen, för en ny arbetarmajoritet och för en ny politik – en politik i löntagarnas intresse, grundad, som jag sade, på arbetarrörelsens solidaritet, rättvis- och jämlikhetsideal. Det är en offensiv och framtidsinriktad politik, som avvärjar den borgerliga skräckpropagandan, som skapar entusiasm inom arbetarrörelsen och som kan börja förändra det svenska klassamhället.

Vi säger också – och kommer att säga det i valrörelsen – att vi inte skäms för socialismen. Vi säger klart vad vi vill använda en ny majoritet till efter valet, nämligen till att börja bryta storfinansens maktställning och införa ekonomisk demokrati över hela linjen. Vi vill överföra de privata affärsbankerna, försäkringsbolagen och finansinstituterna i samhällets ägo. Vi vill utveckla löntagarfonderna, så att de kan skapa nya arbeten och stärka löntagarnas inflytande.

Vi vill använda en arbetarmajoritet till att förverkliga målet arbete åt alla. Den nya tekniken måste användas för att vi skall kunna avskaffa tunga och trista arbeten och för att det i stället skall kunna skapas nya, meningsfulla arbeten. Vi har redovisat ett program för nya industriarbeten och för en fortsatt utbyggnad av den offentliga sektorn. Vi vill bygga nya bostäder och modernisera gamla. Vi vill sätta fart på ROT-programmet, som det har talats om i tre år. Vi vill bygga daghem till alla barn. Vidare vill vi bygga skolor och sjukhus, det senare för att förbättra omvårdnaden om de gamla och sjuka. Vi vill utveckla kollektivtrafiken. Vi vill avveckla kärnkraften och investera i ny energiteknik.

Så vill vi avskaffa arbetslösheten och garantera alla ett meningsfullt arbete.

Vi vill bryta klassrättvisorna och skapa ett rättvist och jämlikt samhälle. De rika och välbärgades förmåner och privilegier måste avskaffas. Skatterna på spekulation, stora kapitalvinster och förmögenheter måste skärpas.

Momsen på maten – världens högsta matskatt – måste avvecklas.

De kommunala orättvisorna och skillnaden mellan rika och fattiga kommuner måste brytas med en stats-kommunal enhetsskatt – lika för hela landet.

Inflationen, priserna och hyrorna, måste sänkas. Alla människor måste garanteras social trygghet. Arbetstiden måste sänkas till sex timmar, främst för att främja kvinnornas jämställdhetssträvanden och för att ge alla

människor möjligheter till och förutsättningar för ett rikare och meningsfullare liv.

Så vill vi bryta de sociala orättvisorna och skapa ett rättvist och jämlikt samhälle!

Vi vill gå från ord till handling och stoppa miljöförstöringen. Rovdriften på människor och miljö måste upphöra. Försurningen måste angripas på bred front, innan det är för sent. Svavelhalten i oljorna måste sänkas kraftigt. De i dag kända hundra värsta utsläppskällorna måste beläggas med hårda krav på rening av sina utsläpp. Blyfri bensin måste införas och bilavgaserna renas. Dåliga arbetsmiljöer måste åtgärdas och farliga ämnen förbjudas.

Så vill vi stoppa miljöförstöringen!

Vi vill stoppa miljöförstöringen, eftersom människors hälsa bryts ned och folk dör av dåliga arbetsmiljöer och farliga ämnen. Våra sjöar och vattendrag är i dag förorenade. Luften som vi andas är nedsmutsad. Djurarter försvinner, kulturminnen förstörs. Våra skogar är skadade och dör.

Miljöförstöringen börjar urholka själva grundförutsättningarna för mänskligt liv. Det är därför det behövs en grundlig omprövning av politiken.

För en grön miljö behövs en röd miljöpolitik!

När det gäller utrikespolitiken vill vi slå vakt om den svenska neutralitetspolitiken. Vi vill att Sverige skall fortsätta att aktivt verka för avspänning, nedrustning och internationell solidaritet. Vi vill att det svenska försvaret skall omorganiseras. Mer måste satsas på civilförsvaret, och militärutgifterna måste sänkas. Bestämmelserna för svensk vapenexport måste skärpas. Alla kryphål måste täppas till, och det får inte bli några fler Boforsaffärer. Boforsaffären har medfört den ytterligt pinsamma situationen att den främste företrädaren för Arbetsgivareföreningen i dag återfinns bland dem som är föremål för polisutredning om oklarheterna beträffande vapenexporten från landets största företag i branschen.

Arbetet med att inrätta en nordisk kärnvapenfri zon och en från slagfältskärnvapen fri gränszon i Europa måste fortsätta och drivas vidare trots motstånd från olika håll. Målet måste vara ett totalförbud mot kärnvapen, en global nedrustning och omfördelning av ekonomiska resurser till tredje världen, till befrielserörelser och till progressiva rörelser. Så vill vi i vpk verka för fred och solidaritet.

Detta är vårt budskap i den valrörelse som redan pågår. Våra utgångspunkter är:

Det går att avskaffa arbetslösheten och skapa arbete åt alla.

Det går att avskaffa orättvisorna och skapa ett jämlikt samhälle.

Det går att skapa ett rättvist skattesystem och sänka arbetstiden.

Det går att stoppa miljöförstöringen och kapprustningen.

Det går att skapa ett rättvist och solidariskt samhälle, men det kräver en socialistisk politik.

Till sist, herr talman! Många människor har farit illa av de gångna årens kriser. De har drabbats av arbetslöshet, sänkta reallöner samt höjda priser och hyror. Många känner sig maktlösa inför överheten i storbolag och

gentemot myndigheter. Dessa människor avvisar de borgerliga partiernas högerpolitik. De hade förhoppningar på den socialdemokratiska regeringen. Många är besvikna i dag, och jag tror att de återfinns bland dem som säger att de inte vet hur de skall rösta.

Dessa människor kan avgöra detta val. Men det förutsätter att politiken vrids åt vänster. Då kan vi börja ta Sverige ur krisen och lägga grunden för ett bättre samhälle och en bättre framtid. Då kan vi börja riva ned resterna av det gamla klassamhället och börja bygga ett demokratiskt och jämlikt Sverige.

Anf. 32 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu uppsatts om kvällsplenum.

Anf. 33 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Sensommaren 1982 befann sig Sverige i flera avseenden i kris. Marinen bedrev intensiva spaningar efter främmande ubåtar i Hårsfjärden. Det gällde en allvarlig kränkning av Sveriges territorium, som satte fastheten i vår säkerhetspolitik på prov.

Den svenska ekonomin befann sig enligt alla bedömare i en djup kris. På sex år hade industriproduktionen minskat med 5 %, industriinvesteringarna fallit med 40 %, arbetslösheten ökat med 71 000 personer, budgetunderskottet vuxit med 76 miljarder kronor och reallönerna fallit med 9 %.

Underskottet i utrikeshandeln uppgick 1982 till 23 miljarder och den årliga inflationen hade legat på över 10 % i sex år. I denna situation sviktade framtidstron. Många såg pessimistiskt på Sveriges möjligheter.

Det var också en kris för politiskt ledarskap i vårt land. Sex år med ständiga regeringsskiften undergrävde förtroendet för politiken. Fyra borgerliga regeringar och 47 borgerliga ministrar förmådde inte ge landet en politisk ledning. Begreppet "långbänk" blev en symbol för handlingsförlamning.

Här och var sågs Sverige som en fördetting, ett land på statsbankruttens rand, där valutafonden snart skulle kallas in och ta över skötseln av ekonomin. Många var de som påstod att Sverige måste börja skära ned på välfärden, att vi var tvungna att strama åt och lära oss leva med hög arbetslöshet.

I detta läge gav väljarna socialdemokratin förtroendet att leda landet. Vår främsta uppgift blev att bemästra dessa kriser och åter skapa tillförsikt i vårt land.

I regeringsförklaringen sade vi att regeringen fast och bestämt kommer att fullfölja neutralitetspolitiken och att denna skall stödjas av ett efter våra förhållanden starkt försvar. Vi betonade att det svenska territoriet skall skyddas mot kränkningar med alla tillgängliga medel. Förtroendet för vår vilja och förmåga att bevara neutraliteten måste vidmakthållas. Det får varken skapas farhågor eller förväntningar om att Sverige ens under starkt yttre tryck skulle överge sin neutralitetspolitik.

Denna deklaration har varit regeringens riktmärke under de år som sedan gått. Ett konsekvent svenskt agerande har varit riktigt. Vi får inte börja

svikta när det blir fråga om kyligare vindar. Det är då fastheten i politiken sätts på prov. Vi får inte heller vara rädda för att klart säga vår mening, även till stormakter.

Vårt sätt att driva den svenska neutralitetspolitiken har, tror jag, bestått detta prov. Den har ett starkt folkligt stöd här hemma. Det är med glädje som vi noterat den uppslutning kring den traditionella svenska neutralitetspolitiken som försvarskommitténs säkerhetspolitiska rapport är ett uttryck för. Det är också vår uppfattning att vår politik möts med respekt och förtroende i vår omvärld. Man har kunnat lita på den svenska linjen.

Vi socialdemokrater kommer även i fortsättningen alltid att verka för att vår fasta säkerhetspolitiska linje får ett så starkt stöd som möjligt. Detta sker i förvisning om att denna linje är vårt bästa sätt att förvalta vårt ansvar för Sverige, att trygga Sveriges oberoende och värna freden.

I valet 1982 gav det svenska folket socialdemokraterna mandat att sanera ekonomin och rädda jobben. Vi fick uppdraget att slå vakt om tryggheten, att skapa mer svängrum för arbete och produktion i det svenska samhället.

Den regering som tillträdde hösten 1982 trodde på Sverige och på våra möjligheter. Vi hade ett alternativ – och vi ville visa att det höll. Vi vägrade att gå med på att svälta oss ur krisen. Tvärtom sade vi att det fanns en tredje väg; en som innebar att vi *både* kunde arbeta och spara oss ur problemen.

Det var i själva verket fråga om en oerhört djärv satsning. Vi ville gå emot den förhärskande internationella strömningen. Vi ville visa att det går att klara sysselsättningen. Vi ville visa att det går att klara välfärden och ändå bemästra den ekonomiska krisen. Eller, rättare sagt: Vi ville lösa den ekonomiska krisen med hjälp av ökad sysselsättning och bevarad välfärd.

Detta är också en strävan som väglett vår ekonomiska politik under de senaste tre åren. Vi började med en offensiv devalvering, som gjorde det möjligt att på en och samma gång både förstärka utrikeshandeln och öka den efterfrågan som riktas mot svenskt näringsliv. Vi byggde under devalveringen med ett omfattande offentligt investeringsprogram. Vi lade om fördelningsspolitiken för att fördela de oundvikliga bördorna mer rättvist. Vi förnyade industripolitiken och vi började sanera de offentliga finanserna.

Resultaten av denna politik har varit goda. Det blev bättre i Sverige.

Våra utrikes affärer visade i fjol ett överskott för första gången på många år. Industrins relativa kostnadsläge ligger i dag närmare 20 % under nivån 1980, och den industriella strukturen är sundare och mer robust än på länge. Den svenska industriproduktionen stiger mellan 1982 och 1985 närmare fem gånger så mycket som i Västeuropa som helhet.

Investeringsarnas fall har brutits och vänts till en rejäl uppgång. Framtidstron, modet att satsa, nyanställa och bygga ut har återvänt till det svenska näringslivet. Mellan 1982 och 1985 stiger industriinvesteringarna med omkring 40 %. Antalet nyetableringar och nystartade företag är rekordstort. – Också på detta sätt blev det bättre i Sverige.

Arbetsmarknadsläget förbättras. Arbetslösheten minskar medan sysselsättningen ökar starkt. På den ordinarie arbetsmarknaden har det under det senaste året tillkommit inte mindre än 75 000 nya jobb. Antalet sysselsatta är

nu större än någonsin i vår historia, och arbetslösheten har minskat till 2,7 %.

Den siffran är visserligen för hög för att vi skall vara riktigt nöjda. Men den kan jämföras med att arbetslösheten i våra grannländer ute i Västeuropa ligger på fyrdubbla nivå: I Storbritannien är den nu 13,1 %, i Holland är den 15,9, i Belgien 13,2 och i Västtyskland 9,4 %. Den genomsnittliga arbetslösheten i EG uppgår nu till 11,2 %. Den har där ökat med 3,6 % på ett år och fortsätter att stiga. Vi har förmått gå motsatt väg. Det är en stor framgång.

Ungdomsarbetslösheten ute i Europa är nu i genomsnitt 22 %. Hos oss är den 5. Jag är litet förvånad över att de borgerliga partierna inte ger ett ord av erkännande för detta internationellt sett helt unika resultat.

Också statsfinanserna har förstärkts. Budgetåret 1982/83 uppgick budgetunderskottet till 87 miljarder kronor. För nästa budgetår förutses nu ett underskott på 61 miljarder. I reala termer betyder det att budgetunderskottet nästan halverats – från 13 till 7 % av BNP – på bara tre år. Detta har vi klarat under i stort sett bevarat skattetryck och utan att behöva rubba den generella välfärdspolitiken.

Vad vi nu säger är att vi skall fortsätta så här under tre år till för att kunna fortsätta att minska budgetunderskottet med ytterligare 10–15 miljarder kronor. Detta ser herr Adelsohn som en ohygglig konspiration, och han tror att det ligger några dolska planer bakom. Nej då! Det är bara det vanliga hårda budgetarbetet. Har vi klarat att under de första tre åren minska budgetunderskottet med 25 miljarder skall vi väl klara 15 de nästa tre åren. Märkvärdigare är det inte, och det finns inga konspirativa planer i det.

De borgerliga har alltid hävdat att man måste skära ned människornas välfärd för att minska underskottet i budgeten. Men det misslyckades ju. Vi å vår sida har verkligen minskat underskottet. Men vi har bevarat och utvecklat välfärden – där går den stora skiljelinjen.

På sätt och vis är detta det viktigaste resultatet av den tredje vägens politik, nämligen att vi visat att det är praktiskt möjligt att både arbeta och spara sig ur krisen.

Till skillnad från nästan alla andra länder har vi förbättrat sysselsättningen och tryggt välfärden under dessa år. Det är vår största framgång. Över detta känner vi i Sverige stolthet och glädje. Det lönar sig att anta utmaningen med en djärv politik.

De ekonomiska problemen har naturligtvis stått i förgrunden. Det har i den meningen varit kärva år. Men vi har ändå förmått att fortsätta reformarbetet. Vi har inte bara avvisat de borgerliga angreppen på välfärdspolitiken, vi har på viktiga områden kunnat förbättra välfärden.

Vi genomförde de fyra vallöften som gavs 1982. Vi har genomfört den största höjningen någonsin av barnbidragen. Vi har byggt ut föräldraförsäkringen. De handikappade har fått vidgat stöd. Vi avskaffade de differentierade vårdavgifterna och satsade på en utbyggnad av den kommunala barnomsorgen till full behovstäckning 1991.

Vi inledde en förnyelse och decentralisering av den offentliga sektorn. Vi skall förbättra och utveckla och inte avveckla den offentliga sektorn.

Miljöpolitiken har åter förts fram i förgrunden genom en ny lag om kemiska produkter, ett åtgärdsprogram mot luftföroreningar och skydd för de fjällnära skogarna.

Thorbjörn Fälldin tog upp detta ganska utförligt, inte minst avgasrening-
en. Detta problem försumrades helt under de borgerliga åren. Jag vill glädja
Thorbjörn Fälldin med att säga att vi redan från den 1 juli 1986 kommer att ha
tillgång till blyfri bensin över hela landet. Det var precis detta centern
motionerade om i januari. Vi återkommer till riksdagen med förslag om både
ekonomiska och andra styrmedel för att stimulera till användning av blyfri
bensin och katalytisk avgasrening. Enligt det förslag som föreligger i dag
siktas vi till åtgärder beträffande bilaccisen redan till kommande årsskifte.

Thorbjörn Fälldin talade också om problemen med kemikalieanvändning-
en. Vid två tillfällen i år har riksdagen haft att ta ställning till en begränsning
av kemikalieanvändningen och ökad kontroll av den. Vid bägge tillfällena
röstade centern emot. Förslaget om lagstiftning som ger regeringen möjlig-
het att förklara ett område som särskilt föroreningskänsligt och som därmed
ger möjlighet att begränsa användningen av exempelvis handelsgödsel i
jordbruket sade centern nej till. Kemikaliepropositionens förslag om ny
kemikalielag med bl. a. krav på förhandsprövning av kemiska ämnen sade
centern nej till. Det är bra om vi alla är miljöintresserade, men något mindre
bokstäver rekommenderas kanske för centerns del.

Vi har tagit initiativ till en samordnad kamp mot narkotikan och till ett
brett program mot den ekonomiska brottsligheten. Regionalpolitiken har
fått nya riktlinjer. En rad framtätsyftande satsningar på forskning och teknisk
utveckling har genomförts, arbetsmarknadspolitiken har förnyats, och
bygginvesteringarna har hållits uppe genom en aktiv energipolitik, ROT-
programmet och en utbyggnad av transportnätet.

Detta är endast exempel på reformarbetet under de gångna åren, ägnade
att visa att det även under kärva ekonomiska tider är möjligt att driva
reformarbetet vidare om man har den politiska viljan och om riksdagen visar
erforderlig handlingskraft.

På alla de områden där krisen slog hårdast 1982 har de senaste tre åren
inneburit framsteg. Säkerhetspolitiken ligger fast. Det ekonomiska läget har
ljusnat. Framtidstro och optimism har börjat återvända. Medborgarna i
Sverige känner att vårt land åter har en politisk ledning.

Politiskt ledarskap löser givetvis inte alla problem. Det är de enskilda
människorna som – enskilt och i samverkan – bygger landet och formar
utvecklingen. Det är de som avgör om det går bra för landet. Det är i
skolbanken, vid ritbordet, på arbetsplatserna vid byggena och verkstäderna
och sjukhusen och barnstugorna, som framtidskridandet banar sig väg; det
fria samhällets styrka är de många insatserna av enskilda människor.

Men det måste också finnas en politisk ledning i ett land, en regering som
vet vad den vill och som förmår att fatta erforderliga beslut. Misstag kan, som
i all annan mänsklig tillvaro, inte undvikas. Det värsta misstaget av alla är
emellertid ofta helt enkelt bristande handlingsförmåga. Det är därför
politiskt ledarskap är viktigt.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Vi socialdemokrater tror på Sverige och Sveriges möjligheter. Vi tror att det går att lösa problem. Vi vet att det här landet förmår kämpa och vinna – även i motvind. Vi vet att det i Sverige finns initiativkraft och förmåga, framtidstro och engagemang. Det finns alltid möjligheter – för den som kan se dem och gripa dem.

Det förefaller nästan som om de borgerliga inte ser Sverige på det viset. De ser mest problem – vare sig de sitter i regering eller i opposition. Inte hörde vi dem vara stolta över det Sverige de själva satt i ledningen för! Det var bara problem och elände.

Samma misströstan har vi upplevt från den borgerliga oppositionen efter 1982. Ty – med all respekt – vad är det ni hållit på med under de senaste tre åren? Från första dagen har ni fördömt den ekonomiska politiken och förutspått snar kollaps och vargatider. Efter sex års misslyckande har ni presterat tre års gnäll.

Efter devalveringen hävdade Ulf Adelsohn att väljarna "skulle drabbas av den största sänkning av sin standard som vårt folk upplevt i fredstid". Några månader senare sade han: "Aldrig tidigare kommer det att gå snabbare utför än under detta första socialdemokratiska regeringsår sedan 1976."

Även Bengt Westerberg har bidragit till klagolåten. 1983 förutspådde han – i egenskap av chef för det borgerliga utredningsinstitutet MAS – en våldsamt ökande arbetslöshet och ett exploderande budgetunderskott. För 1985 trodde han att underskottet skulle hamna runt 130 miljarder kronor; för att nå det mål han själv satte upp – 90 miljarder – måste man skära bort 40 miljarder, sade han, vilket bl. a. skulle innebära stora ingrepp i den kommunala servicen och mot människornas trygghet.

Nu närmar vi oss ett underskott på 60 miljarder, alltså mindre än hälften av vad Westerberg förutspådde och långt under den nivå han själv satte upp för bara två år sedan. Ändå vill han fortsätta skära. Ändå sprider han dysterhet.

Missmodet har varit konsekvent. I varje läge har ni förutspått politikens snara och totala misslyckande. 1982 sade ni att devalveringspolitiken skulle misslyckas omedelbart. 1983 sade ni att budgetunderskottet skulle explodera. 1984 talade ni om Storebror och om hur taggtråden skulle rullas ut kring våra gränser när löntagarfonderna infördes. I varje tänkbart läge har vi kunnat vara helt säkra på att herr Adelsohn och andra borgerliga talesmän ställt upp som misströstans profeter.

Men varje gång har de haft fel. Devalveringen misslyckades inte. Budgetunderskottet har minskats. Någon taggtråd har inte rullats ut. Ändå fortsätter de borgerliga sitt svartmålande. "Sverige är på fel väg", påstår de. Men de har fel:

- Mellan 1976 och 1982 sjönk industriproduktionen med 5 %. Mellan 1982 och 1985 stiger den med 19 %. Är det fel väg?
- Under den borgerliga regeringsperioden sjönk industrins investeringar med 40 %. Under den socialdemokratiska mandatperioden stiger de med lika mycket. Fel väg eller rätt?

- Mellan 1976 och 1982 steg arbetslösheten med 71 000 personer. Mellan 1982 och 1985 sjunker den med 10 000. Är det också fel väg?
- Mellan 1976 och 1982 föll reallönerna med 9 %. Mellan 1982 och 1985 bevaras reallönerna. Är det fel väg?
- Mellan 1976 och 1982 steg budgetunderskottet med 76 miljarder kronor. Mellan 1982 och 1985 minskar det med 20 miljarder. Är det rätt väg eller ej?
- Sedan 1982 har driftöverskottet i tillverkningsindustrin tredubblats – från 14 till 42 miljarder kronor – och soliditeten stigit från 28 till 34 %. Anser ni även detta vara fel väg?

Jag kunde fortsätta länge på detta sätt.

I takt med att de borgerligas undergångsprofetior vägrat att låta sig förverkligas har tonläget skruvats upp alltmer. Moderaternas vice ordförande har nyligen liknat Sverige vid en "knarkarkvar". Herr Adelsohn meddelar att för honom är Sverige mer likt "en unken jordkällare".

Jag tror faktiskt inte att svenska medborgare känner igen sig i dessa beskrivningar. De avslöjar också den grundläggande pessimism, den brist på framtidstro, som kännetecknat borgerligheten såväl vid taburetterna som i opposition.

Ni ger – riktigt eller felaktigt – intryck av att inte tro på Sverige, och då är det inte heller så konstigt att ni icke förmår ge landet ledarskap. Det är inte så märkligt att ni gång efter annan misslyckas med att se möjligheterna, att ni inte vågar ge svängrum för människorna, utan ständigt hamnar i er förtorkade nedskärningspolitik för de breda folklagen.

Vad har då oppositionen, mot denna bakgrund, för alternativ till regeringens politik? 1976–1982 fick vi se er praktisera "den minsta gemensamma nämnarens politik" – i klartext: långbänken. Ni försökte kompromissa ihop er och fann då att ni var ense om en hel del utgiftsökningar, men oense om hur de skulle finansieras.

Resultatet blev en ofinansierad och historiskt sett unik tillväxt av de offentliga utgifterna. Deras andel av BNP steg från 50 till 68 % på sex år. Budgetunderskottet exploderade – från 4 till nästan 90 miljarder. Landet sattes i skuld, och när ni sent omsider upptäckte det, lanserade ni en något panikartad åtstramningspolitik.

Man skulle kunna förvänta sig att de borgerliga skulle ägna de tre åren i opposition till en omprövning av sin politik. Så har inte skett. För tre år sedan föreslog ni sociala nedskärningar, som avvisades av folket. Nu – i en bättre ekonomisk situation – återkommer ni med samma, redan förkastade förslag.

Skillnaden är att de borgerliga nu anförs av ett aggressivt högerparti, som är större än de andra två – eller numera tre – tillsammans: ett högerparti som ställer kravet på ett "systemsifte" i Sverige i dag.

Den svenska modellen – vår form av välfärdssamhälle – är unik. Den bygger på förtroende och samarbete, och den har som ett centralt inslag den Möllerska, generella välfärdspolitiken, som innebär att alla får del i den grundläggande tryggheten.

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Nu vill emellertid moderata samlingspartiet ersätta detta med en "omfattande systemförändring", som herr Adelsohn uttryckt det. Hans vice ordförande talar om att vi i Sverige lider av "välfärdssjuka", som på något sätt måste botas.

Jag har studerat detta i deras skrifter och motioner och funnit att det systemskifte som moderaterna förespråkar har fyra olika dimensioner.

För det första innebär det en helt annan syn på sysselsättningen än den som dominerat svensk politik under efterkrigstiden.

Moderaterna hävdar att arbetslöshet alltid beror på för höga löner. Därför, hävdar de, skall ansvaret för sysselsättningen läggas på arbetsmarknadens parter, inte på regeringen. Detta betyder ju helt enkelt att moderaterna inte ser full sysselsättning som det viktigaste målet för den ekonomiska politiken.

Denna uppfattning har hittills avisats av mittenpartierna, glädjande nog. Nu läser jag emellertid – till min utomordentligt stora förvåning – i en reservation till finansutskottet att centerpartiet tillsammans med moderaterna sagt att: "Staten bör inte i efterhand korrigera negativa verkningar av för höga löneökningar."

Det är ju med den motiveringen man i land efter land låtit arbetslösheten stiga till rekordhöjder – och det går snabbt. Holland, som hade bättre sysselsättning än vi för ca 15 år sedan, har gått från 3, 6, 12 till 15 % arbetslöshet. Betyder detta att centern nu ger upp den fulla sysselsättningens politik? Moderaterna har i olika sammanhang hävdat att *all* arbetslöshet beror på för höga löner. Delar ni i centern den uppfattningen? Om inte, var skall gränsen dras?

Vi borde kunna komma överens om att arbetslöshet är ett sådant socialt och mänskligt ont att varje regering har skyldighet att bekämpa den oavsett vad som kan tänkas vara orsakerna till den. Ingen regering kan ansvara sig ansvaret för att söka bemästra ett avgörande samhällsproblem med motive- ringen att det är någon annan som åstadkommit det!

Idén att låta facket, via ökad arbetslöshet, ta ansvaret för följderna av för höga löneavtal bygger dessutom på en felaktig föreställning, nämligen att denna arbetslöshet kommer att pressa tillbaka lönerna så att konkurrenskraf- ten återvinns. Tillgängligt material – såväl teoretiskt som empiriskt – visar att lönerna är stela nedåt. Om ökad arbetslöshet driver fram lönesänkningar, är det således efter lång tid och efter en mycket kraftig höjning av arbetslöshe- ten – se er om på Europas kontinent! Vid den tidpunkten har det inträffat så allvarliga skador – både socialt och ekonomiskt – i samhället, att man svårigen kan utnyttja den ökade konkurrenskraft som skulle kunna möjlig- göras av det sänkta löneläget.

Moderaternas "systemskifte" är således på denna punkt enligt min mening inte bara cyniskt och orättfärdigt, utan också ekonomiskt kostsamt och ineffektivt. Det är djupt beklagligt att centern nu tycks vara i färd med att acceptera den moderata politiken på detta område.

För det andra: Moderaternas "systemskifte" innebär ett angrepp på alla fackligt anslutna. Facket skall "tämjas", förkunnar de. Men de slag de riktar

mot facket träffar ju i praktiken alla vanliga arbetare och tjänstemän.

Moderaterna vill fördyra för löntagarna att gå med i facket. Rätten till avdrag för fackföreningsavgifter skall slopas; egenavgifterna till A-kassorna skall höjas. De vill avskaffa arbetstidslagen – denna första, stora sociala landvinning på arbetslivslagstiftningens område. De vill urholka anställningsskyddet. De vill urholka medbestämmandelagen, försämra arbetsmiljölagen, minska rätten till ledighet för studier och i praktiken förbjuda ungdomar under 20 år att förhandla om sina löner.

Det betyder att moderaterna nu vill avskaffa stora delar av det program för arbetslivets förnyelse och demokratisering som vi genomförde under enighet med centern och folkpartiet i mitten av 1970-talet, till stor del mot moderaternas motstånd.

På denna punkt är mittenpartierna märkvärdigt tysta, de säger ingenting.

På TCO:s kongress i dag sade jag: Den här regeringen kommer att slå vakt om de reformer vi genomfört för arbetslivets förnyelse och för ökat medbestämmande för de anställda, för arbetare och tjänstemän i Sverige. Det innebär en vinst för effektiviteten och en vinst för demokratin.

För det tredje: Moderaternas "systemsifte" innebär ett angrepp på den offentliga sektorn, på vården och omsorgen. Färdtjänsten och hemvården för de äldre, stödet till ungdomarnas idrottsklubbar, stödet till kollektivtrafiken – allt detta och mycket annat skulle drabbas av nedskärningar.

När vi går emot det säger moderaterna att vi bygger på avundsjukan. Men låt oss ta de gamla människor som får möjlighet att få skjuts så att de kan komma ut i naturen eller hälsa på sina släktingar och vänner! De upplever detta som en stor frihet. Om de hör att statsbidraget till detta skulle dras in och säger att de inte vill vara med om det, är de då avundsjuka? Är de avundsjuka för att pengarna skall gå till skattesänkningar för högre inkomsttagare? Eller ta idrottsklubbarna som skulle mista sitt stöd, t. ex. knatteidrotten! Är de avundsjuka? Det är ett egendomligt resonemang. När vi värnar om rättvisan för de äldre i samhället, säger ni att vi väddar till avundsjukan. Jag har aldrig hört på maken!

En intressant fråga är: Vad anser mittenpartierna om detta. Stöder centerpartiet nedskärningen av regionalpolitiken, av livsmedelssubventionerna, av färdtjänsten? Kan folkpartiet acceptera moderaternas krav på nedskuren u-hjälp? Det hjälper i så fall inte mycket att dikter läses. Hur skulle folkpartiets i och för sig vällovliga önskan om ett eget rum till alla långvårdspatienter kunna förenas med de moderata nedskärningarna och med systemsiftet? Jag tror nog att de flesta väljarna är intresserade av att få svar på de frågorna.

För det fjärde: Moderaternas "systemsifte" betyder en kraftig omfördelning från låg- och medelinkomsttagarna till de redan välbeställda.

Moderaterna vill sänka skatterna för höginkomsttagarna. Däremot vill de – genom att skära ned det kommunala grundavdraget, ta bort rätten till avdrag för fackföreningsavgifter och säga nej till regeringens förslag om höjda schablonavdrag för löntagarna – höja skatterna för den stora majoriteten av löntagarna.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Samtidigt vill de kraftigt skära ned en rad offentliga utgifter, vilket framför allt drabbar löntagare och pensionärer. Genom nedskurna räntesubventioner stiger hyrorna kraftigt. Sjukförsäkringen skall urholkas. Avgifterna till den kommunala barnomsorgen skall höjas. Och till detta kommer alla de försämringar som nedskärningarna av stödet till kommunerna medför.

Summerar vi de olika ingrepp i familjeekonomin som moderaterna föreslagit, finner vi att en normalfamilj gör stora förluster på deras politik. För en helt vanlig industriarbetarfamilj innebär de moderata förslagen totalt en sänkning av de disponibla inkomsterna 1986 med ca 7 000 kr. Inkluderar vi effekterna också av de nedskärningar som riktar sig mot kommunerna, finner vi att en helt vanlig svensk familj nästa år kan förlora upp till 10 000 kr. i köpkraft till följd av de moderata förslagen.

Moderaterna står således enligt vår mening för en orättfärdig fördelningspolitik. Deras politik riktar sig egentligen mot den stora majoriteten av den svenska befolkningen – mot vanliga arbetare, tjänstemän och pensionärer, mot allt det som jag i annat sammanhang kallat för Medelsverige. Det är de som skall betala.

Det är dessa vanliga medborgare som med inskränkningar i sin ekonomi och minskningar i sina möjligheter att påverka sina egna arbetsförhållanden skall betala för kraftiga skattesänkningar åt de verkligt högavlönade och ökad frihet åt arbetsgivarna att bestämma över arbetstider och anställningsvillkor. Arbetare och tjänstemän i vanliga inkomstlägen skall förlora tusentals kronor i köpkraft för att finansiera skattesänkningar för de välbeställda. När de tycker att detta låter konstigt får de veta att de bara är avundsjuka.

Därmed är också sagt att moderaterna i hög grad är ett intresseparti för de bättre ställda, i själva verket för en ganska begränsad minoritet av befolkningen. Så har det i och för sig alltid varit.

De fördelningspolitiska konsekvenserna av det "systemskifte" som moderaterna förespråkar föranleder naturligtvis en rad intressanta frågor till mittenpartierna – kanske i synnerhet till centern. Hur skulle ni kunna samregera med ett parti som för en så extrem minoritetspolitik? Skulle ni acceptera att rätt till fullständiga avdrag för räntor återinförs? Är ni villiga att ge ert stöd till moderaternas skattesänkningar för höginkomsttagare? Skulle ni stödja deras förslag till hur detta inkomstbortfall för statskassan skulle finansieras – med försämrade sjukförmåner, nedskuren färdtjänst, neddragning av den sociala hemhjälpen, m. m.?

Dessa frågor är det väsentligt att få svar på, inte minst för centerns egna väljare. Den berättigade oro som på senare tid uppstått inom centerpartiet – t. ex. vad gäller sjukförsäkringen – är, tror jag, en följd just av att centerns väljare har börjat inse att det är de som skall betala högerns politik. Precis som socialdemokratiska väljare skall betala för högerns politik är det centerns väljare, som i mycket är i samma läge, som skall betala för den. Och det har de ju upptäckt. Jag hälsar med glädje den attitydförändring som härigenom börjar skönjas inom centern.

Fälldin stod här i talarstolen – jag hälsar honom välkommen tillbaka till

kammaren – och var orolig för allt möjligt, men känner ni inte en väldig oro för vad detta samarbete med högern skall leda till för centerns väljare? Det är ju de som drabbas av nedskärningarna lika mycket som våra väljare.

Nu sägs det ibland att de borgerliga partierna är förfärligt eniga, och man pekar då på en och annan gemensam reservation i riksdagen. Så har man i finansutskottet skrivit en gemensam reservation av innebörden att 10 miljarder kronor borde kunna skäras bort ur budgeten nästa år.

Inom finansdepartementet har man emellertid gjort effektberäkningar av oppositionens motioner. Enligt dessa beräkningar innebär moderaternas vårmotioner att budgetunderskottet på helåret skulle minska med ca 4 miljarder jämfört med regeringens politik. Men centerpartiets motsvarande förslag resulterar i en *försvagn* av budgeten med ca 10 miljarder. Det betyder att den rent saldomässiga skillnaden mellan centern och moderaterna nu uppgår till hela 14 miljarder kronor. Detta var inte mycket till enighet.

När det gäller den kvinna som skrev till Fälldin så kan jag förstå att det var förskräckligt för henne att få räntan höjd. I ärlighetens namn bör Fälldin skriva till henne och säga: Jag måste bekänna att vi vill försvaga finanspolitiken med ytterligare 10 miljarder, så då riskerar du att få räntan höjd ytterligare. – Det här brevet kanske får framför allt centern på bättre tankar.

Den fråga som vi alla som politiker och väljare har rätt att ställa är hur denna väldiga skillnad skall kunna överbryggas, om det skulle kunna bli en borgerlig regering. Skall centerpartiet tvingas vika sig för det moderata "systemskiftet", blir det en ny väldig upplåning – eller flyr man till den skenbart kortsiktigt trygga långbanken?

Den frågan ställs numera även inom borgerligheten. Hans Bergström, chefredaktör för Nerikes Allehanda, skrev i våras: "Att gemensamt opponera är inte detsamma som att samfällt regera. Att förenas i kritik mot en regering som sitter är avsevärt lättare än att mellan tre partier enas om den positiva politik man själv som regering vill föra."

Egentligen är det ju så att moderaternas krav på systemskifte har medfört att den svenska borgerligheten är mera splittrad än på mycket länge. Det framgick tydligt när herr Adelsohn i en DN-intervju vid årsskiftet tog sig orådet före att utlova en "rivstart" av en borgerlig regering – ett krav som omedelbart ledde till att centerledaren Fälldin slog till tvärbromsen. Det blir inget borgerligt regeringsprogram före valet, löd hans besked.

Därefter har följt en till ytterlighet upplysande debatt.

Mats Svegfors, Svenska Dagbladets politiske redaktör, hyser inget tvivel om ett systemskiftes innebörd. Han säger: "En moderat politik med helt andra förtecken än de som funnits under hela efterkrigstiden skulle naturligtvis erbjuda dramatik." Detta skrev han på Svenska Dagbladets ledarsida för någon vecka sedan. Han fortsatte: "Det breda samförstånd i svensk politik som blivit en del av vår tradition skulle brytas upp. Vi skulle få se en konfrontation mellan höger och vänster av en art som vi inte sett på bra många decennier." Det var vad det skulle bli.

Mats Svegfors är å andra sidan helt på det klara med att moderaterna bara har cirka en fjärdedel av väljarna bakom sig. Man måste få mittenpartierna

med sig. Han är djupt orolig – det är i och för sig en berättigad oro – för en politik som utformas som en minsta gemensam nämnare för de tre partierna.

Mittenpartierna å sin sida känner säkert olust – det erkännandet ger jag dem gärna – inför moderaternas krav på ett systemskifte. De vet i och för sig att en överväldigande folkmajoritet inte är beredd att acceptera moderaternas politik. De vet samtidigt att moderaterna är störst, att de själva måste röra sig åt höger – de har nu kommit en bit på den vägen – och att de måste kompromissa åt höger. De har ju accepterat en moderat statsministerkandidat.

Om de borgerliga till äventyrs skulle vinna valet, skulle man alltså sätta sig ned och kompromissa åt höger med ett moderat samlingsparti som dominerar den borgerliga delen av riksdagen och som innehar statsministerposten. Politiken skulle därmed obarmhärtigt drivas över mot moderaternas systemskifte, samtidigt som långdragna förhandlingar och inbördes motsättningar skulle undergräva förutsättningarna för en handlingskraftig ledning av landet.

Det gäller således antingen ett systemskifte med rivstart – som moderaterna vill ha – eller ett systemskifte under långbänk. Det är också ett slags besked till väljarna. Men det är inte ett särskilt lockande perspektiv, så det är nog säkrast för alla parter att socialdemokraterna vinner valet.

Herr talman! Valet i höst gäller i första hand vilken typ av samhälle vi eftersträvar. Mot moderaternas samhälle för de välbeställda ställer socialdemokraterna det demokratiska välfärdssamhället.

Det är ett samhälle där alla har lika värde och värdighet, där alla har samma möjligheter att påverka samhället och den egna arbetsplatsen, där alla har rätt till utbildning och personlig utveckling, där alla sjuka har rätt till vård efter behov och alla gamla har rätt till ekonomisk trygghet på ålderns dagar.

Det samhälle som vi vill skapa är ett samhälle med omtanke och respekt människorna emellan, ett samhälle där människor känner ansvar för varandra, där män och kvinnor lever och arbetar sida vid sida i självklar jämställdhet, där barnen kan växa upp i kärlek och trygghet. Det är ett samhälle där människor fritt kan utvecklas i enlighet med sina förutsättningar; ekonomisk nöd eller social beroendeställning tvingar inte längre någon att stanna i växten.

Men det goda samhället handlar inte bara om den enskildes möjligheter till frihet och utveckling. Det handlar också om människors inbördes relationer. I det goda samhället vågar människor känna tillit till och förtroende för varandra. Där vet vi att det finns plats för oss alla. Ett sådant samhälle vill vi att Sverige skall vara – ett samhälle där människorna vågar räcka varandra en öppen hand, i förtroendefullt kamratskap och samarbete.

Anf. 34 ULF ADELSON (m) replik:

Herr talman! Statsministern gör ibland korta sammanfattningar av andras något längre inlägg. Jag skulle kunna sammanfatta statsministerns tal så, att den ena halvan innehöll ett påtagligt skryt över vad som åstadskommits och

den andra halvan ett genomgående råskäll och en förhållandevis öm omsorg om de borgerliga partierna.

Låt mig helt kort gå igenom något av det väldiga material som statsministern spred omkring sig.

För det första sade han att skattesänkningar syftade till att gynna de rikaste och att våra skattesänkningar skulle medföra den förfärligaste och mest ohyggliga snedfördelning. Jag kan hänvisa till vad jag sade nyss om Kjell-Olof Feldts egna beskrivningar.

När jag tidigare var nere i entréhallen såg jag de båda kvällstidningarnas löpsedlar, som handlade om hur man kan vinna på obligationer: 172 miljoner – har du vunnit? Läs om du har vunnit på obligationer! Tänk om – o, konstiga tanke – det på våra löpsedlar i stället hade stått: Har ni tjänat 1 miljon på hårt arbete? Det skulle ha varit någonting annat! I Sverige är det nämligen så här: Bli gärna rik på tur, men bli inte rik på skicklighet och hårt arbete! Det är så förfärande, att det hela tiden framställs som den mest ohyggliga fördelningspolitik. Vi har i Sverige, ensamma i hela västvärlden, ett skattesystem som tyvärr leder till att allt färre människor vågar och satsa och ta initiativ. Med avundsjukan som drivkraft talar socialdemokratin för detta system i valrörelsen.

För det andra berörde statsministern besparingarna. När jag hörde talas om alla de ohyggligheter som skulle drabba Sveriges folk undrade jag var jag egentligen befann mig. Jag kände inte igen mycket av mig själv och mitt eget tänkande. Det liknade snarare ett middagssamtal mellan Djingis khan och Attila. Det verkade som om statsministern förväntade sig att jag, om jag bara fick tillfälle, skulle ställa till med ett nytt blodbad här ute på Stortorget. Vi moderater känner inte igen oss i dessa beskrivningar. Låt mig belysa detta med två sifferexempel.

I den långa serie av ohyggligheter som skulle drabba folk landade statsministern på att en vanlig familj 1986 skulle kunna få försämringar på 10 000 kr. med moderat politik. Om vi räknar med 3,5 miljoner hushåll i Sverige skulle det betyda besparingar på i runt tal 35 miljarder kronor, om statsministerns beräkningar stämmer.

Av statsministerns manus framgår att man i finansdepartementet har gjort beräkningar på alla våra värmotioner. Där finner man att skillnaden mellan våra och regeringens förslag skulle bli totalt 4 miljarder – samtidigt som familjerna alltså skulle drabbas av besparingar på 35 miljarder, dvs. nästan tio gånger så mycket. Det här är ganska vanligt i de socialdemokratiska beräkningarna.

Jag kan råda Sveriges folk och kammarens ledamöter att dividera med tio när ni hör de socialdemokratiska räkneexemplen för att få rätt summa. Då blir det en riktig beräkning när det gäller aktivitetsstödet, som skulle spara 750 miljoner i statskassan om era beräkningar och rapporter stämde, när det i själva verket är fråga om 86 miljoner. Det här är en ganska bra tumregel.

Jag erkänner gärna, herr talman, att våra besparingar kanske inte i alla delar är de bästa, de skickligaste och de bäst utlagda på alla områden. Vi är självfallet beredda, som jag alltid har sagt, att diskutera detta, om det finns

andra och bättre former för besparingar. Skillnaden mellan våra förslag är att ni höjer och höjer skatterna i stället för att spara. Det är den vägen ni vill gå.

Statsministern sade inte någonting om framtiden, trots att han talade i 45 minuter, annat än några av de mera standardiserade formuleringarna. Detta tyder på att man har fått en ny ordbehandlingsmaskin på statsrådsberedningen – jag kände igen ord efter ord från tidigare tal.

Hur skall ni, Olof Palme, dra in de 4 miljarderna från hushållen? Det är ju på öret samma summa som ni säger är skillnaden mellan vårt förslag och regeringens budgetsaldo. Finansministern sitter här och kan hjälpa till med beräkningarna. Skall ni spara på barnbidragen, bostadsbidragen, sjukförsäkringen eller pensionerna? Ge ett besked! Ett ord om framtiden vore värdefullt att få från regeringschefen.

Hur skall ni dra in de 4 miljarderna från kommunerna? Blir det från färdtjänsten, aktivitetsstödet, särskolorna eller kollektivtrafiken? Var skall ni spara? Ge oss ett ord om framtiden, herr statsminister!

Om vi nu får, vilket de flesta räknar med, löneökningar och prisökningar i storleksordningen 7–8 %, om vi skall ta in ytterligare 25 miljarder till statskassan i indirekta skatter, blir det då momsen, bensinen eller elskatten som skall höjas? Vad skall höjas? Ge oss ett besked före valet, herr statsminister!

Jag tror att det är helt nödvändigt, för att en debatt skall bli meningsfull, att vi alla före valet klargör vad vi vill göra. Jag kan förstå att socialdemokraterna, om de multiplicerar våra besparingar med tio när de talar om för folk vad dessa besparingar betyder, själva är livrädda för att lägga fram några förslag. Men vi kommer inte att ge oss, Olof Palme. Ni skall tvingas att svara: Var är det ni tänker spara, vilka skatter tänker ni höja?

Den här mandatperioden har skatterna för ett vanligt hushåll – det vet vi, för där har vi facit – höjts med åtta och ett halvt tusen kronor. Det vet människor som har betalat högre skatt på bensin, olja och mycket annat. Vad är det ni har i kikaren om ni skulle vinna valet?

Anf. 35 THORBJÖRN FÄLLDIN (c) replik:

Herr talman! Olof Palme försöker komma ifrån den besvärande omröstningen i miljöfrågorna och den här affischen genom att rikta beskyllningar mot centern för att vi gick emot förslaget om kemikalieanvändningen. Får jag upplysa Olof Palme, och övriga som till äventyrs inte känner till vad centerpartisterna röstade för, om att det sägs att det framlagda lagförslaget har allvarliga brister i fråga om systematik och ambitionsnivå. Det är särskilt betänkligt att stora varugrupper, som med nuvarande lagstiftning direkt definieras som miljö- och hälsofarliga, kan hamna utanför den nya lagens tillämpningsområde. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med ett nytt förslag som fångar in detta.

Vi ville alltså gå längre.

När det gäller kemikaliekontrollen ville centern få ett ännu bättre resultat och ta ett steg framåt. Beträffande blyfri bensin och avgaser tog ju ni socialdemokrater ett steg tillbaka. Men det återstår fortfarande för socialde-

mokratin att redovisa på vilket sätt ni vill angripa de här problemen.

Sedan gör Olof Palme en lång uppräknning av saker som har utvecklats positivt. Till det skulle jag vilja säga att om inte Sverige skulle kunna visa några exempel på utveckling eller på kurvor som pekar åt rätt håll efter två stora devalveringar i kombination med en högkonjunktur, då vore katastrofen ett faktum. Det är inte märkligt att det finns sådana saker. Men det intressanta är – och jag återkommer till det, eftersom Olof Palme inte berörde det trots sitt 45 minuter långa tal: Är Sverige på rätt väg när inflationen är näst högst i Västeuropa, när arbetslösheten är högre nu än under den förra lågkonjunkturen, när bytesbalansen visar ett minus på 10 miljarder under årets fyra första månader, när statsskulden har vuxit med 250 miljarder kronor under de tre år ni har haft regeringsansvaret och när räntan går upp dramatiskt här hemma medan den sjunker snabbt i andra länder? Svara på de frågorna, Olof Palme!

Under hänvisning till ibland det ena, ibland det andra frågar statsministern: Har centern gett upp kampen för full sysselsättning? Svaret är obetingat nej. Vi slåss fortfarande, som vi alltid har gjort, och kommer att slåss för en politik som innebär full sysselsättning. Jag vill återigen redovisa direkt ur den reservation som Olof Palme tänkte på. Där står: "Om statsmakterna genom återkommande devalveringar och genom omfattande arbetsmarknads- och industripolitiska åtgärder tar ansvar för konkurrenskraft och sysselsättning och om löntagarna genom lämpliga prisklausuler kan gardera sig mot inflationens effekter minskar förutsättningarna att träffa ansvarsfulla avtal. Det gäller både arbetsgivare och arbetstagare." Såvitt jag förstod instämde finansministern i detta på förmiddagen. Det är alltså utgångspunkten. Därför säger man i reservationen att det är "nödvändigt att finna ett system där arbetsmarknadens parter ges incitament att sluta löneavtal som inte skapar arbetslöshet. Samtidigt bör statsmakterna stå fast vid ett ansvar för dem som ändå blir arbetslösa."

Hur läser Olof Palme? Varför förvränga i varje situation? De åtgärder jag redovisade för att stärka de små och medelstora företagens situation är till just för att vi skall kunna ge alla människor full sysselsättning.

Sedan till skatterna. Vad har Olof Palme att invända mot det förslag till framtida skatteutformning som jag redovisade? Han säger inte ett ord om detta. Olof Palme och socialdemokraterna är de sista som skall fråga någon annan om hur man tänker göra med skatterna efter valet. Vi hade en överenskommelse mellan centern, folkpartiet och socialdemokraterna. Den rev ni upp så fort ni fick regeringsansvaret.

Och så något om kompromisser: Den som behöver förvränga verkligheten, den som behöver förvränga vad politiska motståndare har sagt och står för, den har också bevisat argumentnöden för sin egen politik. Det borde Olof Palme tänka på.

Nu har Olof Palme utropat moderaterna till huvudalternativet till socialdemokraterna, och sedan ställer han frågor om moderaternas politik till mittenpartierna. Men erkänn, Olof Palme, att vi har ett flerpartisystem där varje parti står för sin politik. Eller skall vi fråga vpk vad de kan acceptera i

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

socialdemokraternas politik?

Nu som tidigare gäller för oss inom centern att vi aldrig träffar en politisk uppgörelse för att behaga vare sig den ene eller den andre. Vi träffar en politisk uppgörelse endast under förutsättning att vi är beredda att stå för denna politikens innehåll. Så har det varit inom centern, och det kommer att vara centerns arbetsmetod också inför framtiden.

Anf. 36 BENGTT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med den s. k. budgetprognos som Olof Palme berörde i sitt anförande och som jag skulle ha gjort 1983. Det förhåller sig helt enkelt så att jag läste innantill i den kompletteringsproposition som Olof Palme signerade på våren 1983 och där man förutsåg ett budgetunderskott under innevarande budgetår på 100–110 miljarder kronor. Min bedömning var att utgifterna i den prognosen var för låga, och den ändrade bedömning som jag då redovisade överensstämmer exakt med det som nu inträffat i verkligheten.

På intäktssidan gjorde jag däremot ingen annan bedömning än den som regeringen själv hade gjort. Det är riktigt att jag lika litet som regeringen kunde förutse att intäkterna skulle bli ungefär 40 miljarder kronor större än vad man förutsåg på våren 1983. Och vad beror det på? Ja, det finns många förklaringar, men den viktigaste förklaringen är de många skattehöjningar som regeringen har genomfört och som den inte kunde förutse på våren 1983. Utan dessa skattehöjningar hade vi haft ett större budgetunderskott. Min alldeles bestämda uppfattning är att de skattehöjningarna är långsiktigt skadliga för svensk ekonomi och att det hade varit bättre att skära ned på de offentliga utgifterna.

Olof Palme ställde också frågan om Sverige är på rätt eller fel väg. Jag tror att den här debatten har visat kammarens ledamöter och andra som åhör den att man naturligtvis kan plocka fram siffror som stöder både en svartmålning och en skönmålning av svensk ekonomi. Man kan peka på att arbetslösheten är lägre i dag än vad den var 1983–1984, när den var som allra högst, men man kan också säga att vi aldrig haft så omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder som i år under någon tidigare högkonjunktur under efterkrigstiden. Det ena kan ses som ett stöd för en skönmålning, det andra som ett stöd för en svartmålning.

Som stöd för en skönmålning kan vi framhålla att inflationen är något lägre nu än under andra oljekrisen i början av 1980-talet. Men om man vill ha stöd för en svartmålning kan man peka på att inflationen är högre i Sverige än i nästan något annat jämförbart land.

Om man vill ha stöd för en skönmålning, kan man peka på att budgetunderskottet har minskat något under senare år. Vill man ha stöd för en svartmålning, kan man peka på att det fortfarande är alldeles för högt.

Alla de här siffrorna som vi bollar fram och tillbaka är i och för sig korrekta. Det går att ösa ur statistiken och få stöd för både den ena och den andra tesen. Det är emellertid inte detta som är det intressantaste. Det intressantaste är vilket samhälle vi vill bygga. Vart vill vi leda samhället? Hur

vill vi att det här samhället skall utvecklas för att bli bättre för de människor som lever i samhället?

Olof Palme frågar: Hur ställer sig mittenpartierna? Hur ställer sig folkpartiet till moderaternas krav på besparingar i u-landsbiståndet? Hur skall man tillsammans med moderaterna kunna förverkliga önskemålet om ett eget rum?

Jag medger att det är ett problem för oss att de två största partierna i Sverige inte är några garantier för att vi skall kunna ha ett oförändrat u-landsbistånd på enprocentsnivån. Det är ju socialdemokraterna som själva i år har svikit enprocentsmålet – mot folkpartiets, centerns och vpk:s röster här i kammaren. Det var socialdemokraterna som tillsammans med moderaterna och andra partier häromdagen röstade emot folkpartiets förslag om en tioårsplan för att förverkliga rätten till ett eget rum. I dessa frågor får vi i dag inte stöd från något av de stora partierna. Detta är naturligtvis inte något skäl för oss att ge upp. Det sporrar oss i stället att fortsätta kampen med än större intensitet.

Vad är det egentligen för samhälle vi vill bygga? Att ställa den frågan är långt viktigare än att bolla med siffror som gäller hur ekonomin har utvecklats mer i detalj. Vi vill allihop ha ett samhälle med lägre arbetslöshet. Vi är överens om att den bilaga som finansdepartementet har fogat till kompletteringspropositionen är ett utmärkt beslutsunderlag, som säger oss att vi måste skära ned de offentliga utgifterna med 10–15 miljarder under de närmaste åren. Vi tycker att det är bra riktlinjer som ges i den bilagan.

Vi har talat om var vi vill ta dessa pengar någonstans. Det är inte lätt eller roligt att gå ut med besparingskrav. Vi gör det inte med glädje. Vi gör det därför att vi skall kunna leda kursen rätt, för att vi skall kunna närma oss ljuset i slutet av tunneln och inte ständigt slå huvudet i bergväggen. Därför kommer vi att fortsätta att hävda att de besparingar som vi har kommit fram till är riktiga, men fortfarande lämnas väljarna i ovisshet om vad socialdemokraterna vill föreslå.

Som både Ulf Adelsohn och Thorbjörn Fälldin har påpekat talade Olof Palme i 45 minuter utan att säga något om hur regeringen vill förverkliga de krav som tas upp i bilagan från finansdepartementet. Jag tycker att det är ett demokratiskt renlighetskrav att Olof Palme i den här debatten – den sista innan vi tar ledigt för sommaren och laddar upp inför valrörelsens sista skälvande veckor – redovisar hur det socialdemokratiska alternativet ser ut, så att människor över sommaren får en möjlighet att fundera och göra rationella val.

Skall vi tolka hänvisningen till det som har varit under de tre gångna åren så, att det blir ytterligare sänkningar av pensionerna, ytterligare höjningar av momsen, ytterligare höjningar av bensinskatten och ytterligare höjningar av en rad andra skatter? Är det detta besked Olof Palme har att ge väljarna i dag, då har vi åtminstone fått något besked.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Anf. 37 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Thorbjörn Fälldin frågar: Skall vi fråga vpk vad de kan acceptera hos socialdemokraterna? Ja, gör det. Vi kan ge klara besked, och de här uppgörelserna som gjorts har väl visat en del av vad de beskedet skulle innehålla.

Nu har ni från borgerligt håll här i dag anklagat regeringen; ni har förfasat er över den uppgörelse som vi träffade med regeringen i går. Det har varit surmulna kommentarer och i många fall mycket bistra uppsyner. Men vad är det ni klagar över? Vår uppgörelse med regeringen innebar att vi mildrade åtstramningspaketet genom att halvera bilaccisen och genom att mjuka upp bestämmelserna för avbetalningsköp.

Ni från borgerligt håll – som ju de facto har varit med om att höja räntan, med alla de fördelningspolitiska konsekvenser detta får – är alltså missbelåtna med att vi har lyckats mildra åtstramningspaketet. Någon logik må det ändå finnas. Att ni är missnöjda och förbittrade över att stämpelskatten på aktier har fördubblats har jag lättare att förstå.

Vår uppgörelse – och nu vill jag rikta mig till Fälldin – innebär lägre accis på miljövänliga bilar fr. o. m. årsskiftet. Åtminstone ni i centern borde kunna kosta på er att erkänna att det är ett steg i rätt riktning när det gäller att komma åt miljöförstöringen genom bilavgaser.

Sedan till själva frågan: Varför är det så märkligt att regeringen träffar en uppgörelse med vpk? Ni från borgerligt håll företräder ju helt andra intressen än vi gör. Moderaterna företräder öppet kapitalägarnas och de starkares intressen här i landet. Centern och folkpartiet har sedan givit vika för högeranstormningen. De har blivit överkörda av Adelson och traskar i dag patrull efter den moderata kampanjvagnen för att den vägen komma in i regeringen. Ni slåss därigenom för en långtgående social nedrustning. Ni vill sänka skatterna för de högavlönade, avskaffa avdragsbegränsningarna, minska arvs-, gåvo- och förmögenhetsskatten samt avveckla momsen på aktier. Ni vill försämrå sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen samt sänka mat- och bostadssubventionerna. Ni vill höja taxor och avgifter. Ni vill slopa skatterabatten till löntagarna. Vad finns det för regeringen att komma överens med er om när det gäller dessa frågor? Alla era förslag drabbar ju arbetare och tjänstemän samtidigt som de gynnar helt andra grupper.

Till slut en sista kommentar om denna uppgörelse. Vi har aldrig jublat över den träffade uppgörelsen. Vi är inte överens med regeringen om behovet av en allmän åtstramningspolitik. Vi är inte överens vare sig med er eller med regeringen om att löntagarna har så gott om pengar att det finns ett flöde av pengar, som är jämnt fördelat rakt över och som man måste dra in. Vi vill ha en helt annan fördelningspolitik. Vi anser att man måste slå vakt om löntagarnas reallöner, slopa momsen på maten och hålla tillbaka priser och hyror.

Uppgörelsen i går innebär att vi mildrar effekterna av åtstramningspaketet. Det är i och för sig inte mycket att jubla över, men vad skulle regeringen ha gjort upp med er om? Om att försämrå arbetslöshetsförsäkringen eller sjukförsäkringen? Om att minska mat- och bostadssubventionerna? Nej, jag

tror att en majoritet av svenska folket egentligen är tacksam för att det inte blev någon uppgörelse mellan regeringen och er. Jag tror att människorna beklagar att vi från vpk inte var starka nog att få igenom flera av våra förslag. Men de torde ändå uppskatta vad vi lyckades utverka. Att ni är förbittrade och förgrämda över denna uppgörelse och annat får vi stå ut med. Å andra sidan har ni inte monopol på att göra upp med denna regering.

Anf. 38 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Ulf Adelsohn talade åter om avundsjukan. 1928 sade Ernst Trygger: "Socialdemokratin är ett offer för avundens helvete." Det var samma år som Per Albin Hansson höll sitt stora tal om folkhemmet såsom ett uttryck för rättvisa och rättfärdighet.

Ulf Adelsohn sade: Folk vann ju på obligationer i dag! Ja, men vi betalar inte obligationsvinsterna med nedskärningar av färdtjänsten, aktivitetsstödet och sjukförsäkringen.

I dag på morgonen ringde Henny Edlund, som är svårt handikappad och sitter i rullstol. Hon brukar göra utflykter i naturen. Hon skulle göra en sådan utflykt i dag med goda vänner. Hon för ett mycket aktivt liv, även om hon är handikappad. Hon är helt beroende av färdtjänsten för att göra det. Hennes fråga till mina medarbetare var mycket enkel: På vad sätt är jag avundsjuk?

Eller ta aktivitetsstödet till knatteidrotten som nu skall användas för att betala skattelättnaderna. Det är inte bara vi som reagerar. Kvällspostens sportredaktör Birger Buhre, som ideologiskt stått högern nära, säger: Man kan inte rösta på moderaterna i år, för de vill rikta ett dråpslag mot hela ungdomsidrotten!

Eller ta sjukförsäkringen. Det är framför allt de som har kroppsarbete som skall mista någonting på 800 kr., om de är sjuka en vecka. Detta skall gå till att finansiera skattesänkningar för grupper som alla har en hundra procentig ersättning när de är sjuka.

Och så får de som motsätter sig detta höra att de bara är avundsjuka. Ni får försöka klara ut terminologin. Jag tror inte att det är en gångbar agitation.

Eller när föräldrar till psykiskt utvecklingsstörda barn protesterar mot förslaget att statsbidraget till särskolan skall avskaffas för att finansiera era skattesänkningar – är det avundsjuka?

Det här ser folk som ett angrepp på någonting som är fint och värdefullt i den svenska modellen. Jag tror folk tycker att välfärden är viktigare än moderaternas systemskitte.

Nu blir Adelsohn desperat och frågar vad vi har för dolska planer.

Westerberg och Adelsohn, ni var i sex år ansvariga för budgeten och ni gjorde kaos av statsfinanserna, totalt kaos. Ni skapade ett gigantiskt underskott. Egentligen har vi i dag ett överskott i statsbudgeten på 14 miljarder, tror jag det är, för hela underskottet och mer därtill är ränteutgifter i huvudsak på lån som de borgerliga regeringarna tog upp eller var ansvariga för. I hade vi inte era lån och er misshushållning med statsfinanserna att hantera, skulle vi ha fina affärer i dag.

Ni misslyckades, men Kjell-Olof Feldt och hans medarbetare och regering-

ens ledamöter lyckades med vanligt vardagligt disciplinerat budgetarbete klara att med ungefär bevarat skattetryck och bevarad välfärdsolitik ändå på tre år minska budgetunderskottet med 25 miljarder. Nu säger vi att vi får gnetta i tre år till, och därför utlovar vi inga stora reformer. Vi skall slå vakt om det vi har och förbättra där vi kan, och så skall vi försöka ta ner budgetunderskottet med 10–15 miljarder till. Det är inga märkvärdigheter, men det är vad vi kan göra.

Ni bara försöker hitta motiv för era dråpslag mot människor. Huvuddelen av de pengar ni sparar på nedskärningar skall ju gå till att finansiera skattesänkningar för framför allt de välbeställda. Men detta är vi inte med på. Vi slår vakt om välfärdssamhället.

Jag vill säga några ord till Thorbjörn Fälldin om sysselsättningen. Det är djupt oroande det som står i sammanfattningen av vad de borgerliga partierna anser skall gälla på arbetsmarknaden: "Staten bör inte i efterhand korrigera negativa verkningar av för höga löneökningar." Det är liksom er internationellt gångbara fras för att säga: Vi skall låta dem betala den arbetslöshet som vi inte gör någonting åt.

Detta har centerpartiets företrädare i finansutskottet skrivit under. Är det så att Thorbjörn Fälldin i dag vill hoppa av detta, skulle jag hälsa det med stor glädje och utan varje antydning till skadeglädje. Det vore en stor vinning för samhällsdebatten, för det är denna fras, att ni skall låta facket bära hundhuvudet för arbetslösheten, som är en väsentlig förklaring till den rekordarbetslöshet som nu råder på den europeiska kontinenten.

Vi säger att vad som än händer, skall samhället värna människornas sysselsättning, ty arbetslösheten är ett socialt ont. Hoppa av den fras som jag citerade ur den sammanfattning som finns intagen i er reservation, Thorbjörn Fälldin – då gör du svensk samhällsdebatt en stor tjänst och fjärrar dig rejält från högern på den punkten!

Sedan ställde jag några frågor om regeringsalternativen. Ni säger att vi kompromissar med vpk. Men låt mig använda litet matematik: Vi är större här i kammaren än de borgerliga partierna tillsammans. Vi kan bara lida nederlag, om ni får positivt stöd från vpk – och det har vi ibland avvärjt genom uppgörelse med vpk. Det är riktigt. Men ibland har ni lyckats. Vi såg ju hur Ulf Adelsohn rasslade runt här i huset i hälar på Margó Ingvardsson. Han jagade Margó Ingvardsson för att klara av att tillfoga oss ett nederlag när det gällde BB-avgiften. Då var det ingen tvekan när det gällde att stödja kommunisterna.

Ni kommer att stödja Belsebub om ni kan komma åt socialdemokraterna – om vederbörande blir representerad här i kammaren. Det är han inte, men han kanske kommer in under partibeteckningen centern. Där ryms både det ena och det andra.

Ni har alltså aldrig hyst den minsta tvekan att stödja någon om det gällt att komma åt oss!

Det vi har talat om är någonting helt annat. Tre partier har förklarat: Vi vill ha en gemensam majoritet, vi vill ha en gemensam regering. Det största – och helt dominerande – av dessa partier säger: Vi kräver ett systemskifte. Och jag

har visat att det riktar sig mot sysselsättningen, mot de fackliga organisationerna, mot den offentliga sektorn och mot fördelningspolitiken – mot centerns väljare. Huvudorganet skriver om det, att det blir en stor kanonad med en konfrontation som man aldrig har sett maken till om denna moderata politik verkligen skulle förverkligas.

Jag frågar då: Hur ser detta alternativ ut? Ser man det hela ur ideologisk synpunkt, finner man att en del tänkare inom centern är mer splittrade än någonsin. Hur ser ert alternativ ut?

Jag ställde frågor, men icke ett ord till svar. Tänker ni stå kvar vid den här synen på sysselsättningen? Vad säger ni om högerens 62 krav på förändring av facket's ställning? Vad säger ni om sjukförsäkringen? Hur blir det med centern? Kommer ni att gå med på alla de andra åtgärder som kommer att drabba de breda folkgrupperna? Den avgörande frågan inför valet är ju: Skall vi slå vakt om det svenska välfärdssamhället, om den svenska modellen, eller skall vi gå ut i det moderata systemskiftet? Där måste mittenpartierna välja sida och inte bara lättvindigt förvandla sig själva till myror. Då kommer de att – möjligen – få hänga i svansen på de moderata elefanterna. Och det är naturligtvis en tillvaro något i skymundan, det erkänner jag.

Anf. 39 ULF ADELSON (m) replik:

Herr talman! Jag visste inte att vi moderater bestod av många elefanter – jag trodde att vi bara var en – men gärna det.

Statsministern flyr frågorna med den vanliga skrämselektiken, som vi känner igen. Han säger inte ett ord om framtiden i det socialdemokratiska budskapet mer än att han mycket lätt sveper över det hela: Vi skall spara 10–15 miljarder. Det är ingen svårighet.

Men de 4 miljarder som vi påstås skola spara, de leder till att taggtråden rullas ut och att Belsebub kommer att få allt stöd här i kammaren – om nu Belsebub blir representerad.

Jag kan beklaga – och det tror jag att vi är många som kan göra – att det inte går att föra en saklig debatt om skattepolitiken. Men det går inte. Det har jag förstått.

Ändå borde man fundera: Vem gagnas – den som är handikappad, den som är sjuk, den som har barn i knatteidrott – av de skattehöjningar som ni genomfört med 8 500 kr. per hushåll? Det vet människor. De har facit hemma. De vet att elskatten har höjts, att oljeskatten har höjts, att momsen har höjts och att andra skatter har höjts. Vem gagnas av detta? Tror ni att dessa pengar kommer från något annat håll? Nej, alla dessa pengar kommer från människornas plånböcker.

Dessutom är det så intressant att konstatera att aktivitetsstödet är ett under av svensk byråkrati: fem personer minst mellan 7 och 25 år måste ägna minst en timme, högst en gång om dagen, åt idrott för att en statlig tia skall utgå. Nog borde vi i detta moderna välfärdsland kunna hitta ett enklare sätt att stödja idrotten och låta kommunerna göra det själva. Det är detta vi har sagt, Olof Palme. Blir det borgerlig majoritet befrias kommunerna från 150 milj. kr. i fondskatt – kommunerna behöver inte betala någon skatt till

löntagarfonderna. Det är mer än dubbelt så mycket som det skulle kosta för dem att betala aktivitetsstödet.

Statsministern sade att det var bara räntor som de betalade. Men hur många har egentligen funderat över att denna regering under sina tre år vid makten har tagit upp större lån sammanlagt än vad de borgerliga gjorde under sex år. Ni har alltså själva bidragit till en större del av räntebördan på tre år än vad de borgerliga gjorde under sex år, trots de största skattehöjningarna i modern tid, trots en högkonjunktur och trots allt annat. Därom inte ett ord.

Olof Palme, som svepte över de 10–15 miljarderna, tala nu om var de 10–15 miljarderna skall tas. Ni skall ta in 4 miljarder från hushållen. På vilket sätt skall de tas från hushållen? Tala om det! Var inte så rädda, ni klarar ju det så lätt. Jag skulle vara så tacksam om jag hörde hur enkelt det gick till. Tänk vad fint det skulle vara om vi fick reda på hur man på ett enkelt sätt sveper in 10–15 miljarder. Hjälp oss! Jag erkänner villigt att jag är oändligt nyfiken och kommer att vara djupt tacksam när statsministern snart kommer att flöda av sin visdom beträffande hur man enkelt spar 10–15 miljarder utan att det märks. Jag erkänner nämligen att våra besparingar märks, och jag erkänner att det inte alls är trevligt att lägga fram besparingsförslag. Det vore mycket roligare att lägga fram förslag om ökade utgifter från staten till alla och envar. Vi väntar med spänning: Hur skall ni spara 4 miljarder på hushållen? Hur skall ni spara 4 miljarder på kommunerna? Hur skall ni spara 4 miljarder på näringslivet? Hur skall ni göra detta? Det skall bli kolossalt spännande att få reda på det. Jag ser att kammaren andäktigt väntar på statsministerns nästa replik. Jag skulle nästan vilja ha en omfördelning av replikordningen, så att vi fick svaret direkt. Om ni nu får löne- och prisökningar på 7–8 % skall ni ta in 25 miljarder till. Det kanske inte blir lika enkelt. Det motsvarar i varje fall en höjning av momsen med 8 %. Det kan vara bra för dem som vill sänka den på vissa varor.

Systemskifte, säger statsministern och skräms. Vad är det egentligen ni skräms med? Tiden medger inte att jag går in på så mycket, men några få saker skall jag nämna. Vi vill sänka skatterna – det är riktigt. Det gäller särskilt skatterna på arbete som vi vill sänka för att stimulera sparande, stimulera investeringar och stimulera arbete. Skatten är inget oviktigt i dessa avseenden. Det är den första posten för alla människor. Innan man kommer i kontakt med sin lön är skatten dragen – i varje fall om man är A-skattare, herr Palme. Vi vill att man skall få behålla 60 kr. av en intjänad hundralapp om man är en vanlig löntagare – det är vad vi vill. Vi vet att det skulle vara bra i avtalsrörelserna – det skulle ha en dämpande effekt på löneutvecklingen. Vi vill att människor skall få välja barnomsorg, skola och doktor, även om de inte har pengar och även om de saknar kontakter. Vi vill att skolan skall ge kunskap och att man skall mäta kunskap med betyg. Vi vill också göra inskränkningar. Vi vill exempelvis att det skall vara förbjudet att knarka. Men vi vill ha så många fler frihetsreformer. Vi vill att det skall vara fritt att välja TV-kanal. Vi vill också spara för att inte lämna ett skuldsatt land till nästa generation och till generationen efter den. Vi vill stimulera svenskar att

investera, att satsa på riktiga jobb och att stanna i Sverige. Jag strävar inte efter att någon som har en hög inkomst skall få behålla mer. Men jag strävar efter att alla duktiga människor, med hög eller låg inkomst, gemensamt skall vara beredda att stanna och verka här i Sverige. Jag är optimist, Olof Palme, och vi tycker lika mycket om Sverige som några andra. Jag tror att om vi stimulerar dessa människor i stället för att skrämma dem, och om vi uppmuntrar dem i stället för att hela tiden tala om att dessa människor inte på något sätt skulle vara fullvärdiga i sina jobb, skulle vi kunna skapa så mycket. Om vi avstod från skräckpropaganda och förde den här valrörelsen i sakliga termer, skulle man kunna ställa olika alternativ mot varandra för en saklig och korrekt bedömning. Låt oss hoppas att vi skall kunna göra det, nu när sommaren nalkas. Låt oss hoppas att vi inte skall måla nidbilder av varandra och våra olika typer av förslag i svensk politik, utan med respekt för varandra och för varandras partier föra den svenska demokratins fana på ett snyggt sätt i den kommande valrörelsen.

Anf. 40 THORBJÖRN FÄLLDIN (c) replik:

Herr talman! Först några ord till Lars Werner, men de gäller faktiskt också Olof Palme. Lars Werner frågade om vi är motståndare till att man har fått ned bilaccisen. Nej, naturligtvis inte. Men gör nu inget stort nummer av att man skulle kunna få ännu lägre bilaccis om man ginge över till katalytisk rening. Det problemet löser vi nämligen genom att fastställa att fr. o. m. den och den årsmodellen får en ny bil inte säljas i Sverige med mindre än att den har katalytisk rening.

Det som är intressant ur stimulanssynpunkt är – har ni inte tänkt på det i era förhandlingar? – att först vidta åtgärder så att de som har fordon i det äldre bilbeståndet kan gå över till katalytisk rening. Då är eftergifter på bilaccisen inget vapen. Man får nog gå via sänkning av fordonsskatten och sälja blyfri bensin billigare, om man skall stimulera människor som har äldre bilar. Det är en verklighet som ni inte kommer ifrån.

Och sedan, Lars Werner: Jag tror att det är flera än jag som kommer ihåg att det var ni kommunister som hjälpte socialdemokraterna att höja momsens strax efter regeringsskiftet förra gången.

Ulf Adelsohn har redan påpekat att Olof Palme tydligen tror att de lån som den nuvarande regeringen tar upp här hemma och utrikes inte har någon ränta. Vi vet ju att ekonomi inte är Olof Palmes stora intresse, men nog måste han väl ändå känna till att man får betala ränta också på de lån som socialdemokraterna tar upp? Och det är, som Ulf Adelsohn har påpekat, inemot hälften av den nuvarande statsskulden.

Olof Palme gjorde ett stort nummer av den mening i sammanfattningen i vår reservation 1 där det står: "Staten bör inte i efterhand korrigera negativa verkningar av för höga löneökningar." Får jag än en gång för Olof Palmes och kammarens kännedom påminna om att det också står: "Om statsmakterna genom återkommande devalveringar och genom omfattande arbetsmarknads- och industripolitiska åtgärder tar ansvar för konkurrenskraft och sysselsättning och om löntagarna genom lämpliga prisklausuler kan gardera

sig mot inflationens effekter minskar förutsättningarna att träffa ansvarsfulla avtal.”

Såvitt jag förstår delade finansministern den uppfattningen, men eftersom statsministern återkommer vill jag fråga, för det första: Skall jag och andra uppfatta det så, att socialdemokraterna om de får sitta kvar kommer att använda devalveringar som en metod att korrigera i fortsättningen? För egen del är jag beredd att säga att jag anser devalveringar under överskådlig tid vara ett vapen som Sverige inte kan använda. För det andra: Är det inget värt som industriministern och andra har sagt, att man inte avser att i fortsättningen gå in med industripolitiska åtgärder?

I reservationen säger vi ifrån: ”Samtidigt bör statsmakterna stå fast vid ett ansvar för dem som ändå blir arbetslösa.” Men det viktiga är ju att vidta åtgärder som förebygger att en sådan situation uppkommer – det är det det är fråga om.

Inför alla bekymmer som Olof Palme har om hur det skulle gå om inte socialdemokraterna med kommunisternas hjälp kan få regera landet i fortsättningen vill jag säga följande. Det är inget tvivel om att så som socialdemokraterna har drivit sin politik under senare tid, då politiken mer och mer har utformats i kollektivistisk och socialistisk riktning – det måste för övrigt bli följden av samarbete med vpk – så är det självklart för oss inom centern att verka för en icke-socialistisk majoritet efter nästa val. Det är t. ex. en förutsättning för att vi skall få bort de kollektiva löntagarfonderna.

Det är också så att vi eftersträvar en icke-socialistisk majoritetsregering. Men vi gör ett tillägg. Om det blir möjligt – och det kan vi svara på först efter valet, då vi känner valresultatet och vet vad de olika partierna har sagt – får vi i överläggningar se om det går att utforma en politik som vi kan vara med och ta ansvar för. Det är inte konstigare i Sverige än i andra länder med flerpartisystem.

Fram till valdagen är det rimligt att de olika partierna redovisar vilken politik som de vill stå för. Varken jag eller någon annan i någon partiledning har rättighet att gå ut och kompromissa bort vad partierna lagt fast i sina högsta beslutande församlingar. Vi är skyldiga att driva vår politik fram till valet. Men efter valet väntar man sig också av oss att vi skall pröva om det finns möjlighet att finna lösningar som vi är beredda att stå för och varom det kan nås enighet.

Till sist skulle jag vilja säga till Olof Palme: Använd nu inte – vilket brukar vara det vanliga – de tio minuterna till polemik och angrepp på oss när vi saknar replikrätt. Använd dessa minuter för att svara på de frågor som har ställts av Ulf Adelsohn, mig och Bengt Westerberg.

Svara på frågan vilka besparingar som ni vill göra – ni säger ju att ni skall göra besparingar! Gäller det pensionärerna eller barnfamiljerna? Vilka gäller det? Ni kan ju inte spara utan att det drabbar någon. Ni har i två omgångar anmält för riksdagen och muntligen här också sagt att ni kommer att spara, att dra ned på statsutgifterna – det står i varje fall så i era dokument. Skall ni göra det, tala då om på vilka områden ni skall spara! Låt inte väljarna sväva i okunnighet om det.

Visa samma kurage som vi har gjort – redovisa före valet vilken politik ni avser att driva efter valet.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

Anf. 41 BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Lars Werner sade i ett långt inlägg att vi hade förfasat oss över den uppgörelse som socialdemokraterna och kommunisterna har träffat. På intet sätt har vi gjort det – i varje fall vad gäller folkpartiet. Däremot ser jag den här uppgörelsen som en bekräftelse på det beroende av vänsterpartiet kommunisterna som socialdemokraterna har och som av allt att döma skulle bli mycket större efter valet, även om en koalition mellan socialdemokraterna och vpk skulle lyckas få majoritet i valet. Det är endast detta som vi har konstaterat – att ett sådant beroende föreligger. Vi har på intet sätt förfasat oss över att dessa bägge partier måste samarbeta för att komma fram till majoritetslösningar i riksdagen.

Olof Palme har, som både Thorbjörn Fälldin och Ulf Adelsohn påpekat, inte gett några besked om var besparingarna skall ske. Och man kunde få intrycket av Olof Palmes replik att det skulle gå bra om man bara gnetade och gnodde. Statsministern gav också ett intryck av att det var på detta sätt som man hade lyckats få ned budgetunderskottet under de år som gått. Men denna bild är inte alls korrekt.

Skälet till att budgetunderskottet har minskat kan mycket förenklat sägas vara följande.

På utgiftssidan har det skett två saker. Det ena är att industristödet har fallit bort – det är inte alls konstigt att detta sker i en högkonjunktur och när den omstrukturering av stora delar av svensk industri som var nödvändig är genomförd. Det andra är att man har gjort en ganska kraftig besparing på pensionerna på mellan tre och fyra miljarder. Hela den övriga förstärkningen – bortsett från en del poster som flyttats ut ur budgeten – beror på inkomstförstärkningar.

Därför måste jag – om det inte går att få ett klarare besked från statsministern – tolka den här uppgiften så att det som väntar är ytterligare besparingar på pensionerna och ytterligare skattehöjningar under de år som ligger framför oss.

Nu kommer naturligtvis Olof Palme att gå upp i talarstolen och säga: Jag har aldrig sagt att vi skall spara på pensionerna, aldrig någonsin! Nej, det sade han inte heller före valet 1982, och han kommer att förneka det ända fram till valdagen nu. Men det är ingen garanti för att detta inte händer efter valdagen. Detta hände efter valdagen 1982, trots alla löften om värdesäkring av pensionerna. Får vi inga besked om vad som skall komma i stället, så måste vi ju tro att det när man hänvisar till de år som har gått är sänkta pensioner och höjda skatter som väntar också under de kommande åren. Om det inte är det, kvarstår fortfarande kravet på ett besked.

När jag ser Ingvar Carlsson sitta här i kammaren, påminner jag mig om att han när han är ute och håller politiska tal ofta brukar hämta bilder ur sagovärlden, inte minst från Gösta Knutssons böcker. Olof Palme har i den här debatten – i varje fall hittills, men vi har ju 10 minuter kvar att lyssna på –

*Den ekonomiska
politiken*

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

framställt som något av en Pelle Svarslös.

Jag har både i debatten i februari och i dag tagit upp den inställning som Olof Palme i olika sammanhang har markerat mot människor som bedriver enskilda alternativ till offentlig verksamhet. Jag har understrukt att det är lätt för mig att instämma i försvaret för de människor som i offentlig anställning gör utomordentligt fina insatser för sina medmänniskor. Men samtidigt är det alldeles obegripligt varför Olof Palme ägnar sig åt en svepande kritik mot alla de människor som i enskild regi bedriver verksamheter som är av den allra största betydelse för många i vårt land. Jag berättade förut om Berit Ullberg, som bröt sig loss från Ulleråkers sjukhus och skaffade Finjagården nere i Hässleholm, där hon bedriver en mycket framgångsrik vård för psykiskt sjuka människor. När hon startade den verksamheten i början av 1970-talet var det också någonting ganska unikt i svensk psykvård. Berit Ullberg är ett exempel på enskilda människor som bryter sig loss för att starta någonting eget, skapa någonting annorlunda mot det som vi erbjuder i offentlig verksamhet och som också genom ett sådant här föredöme kan utgöra ett mönster för förändringarna inom den offentliga verksamheten.

När Olof Palme riktar en sådan här svepande kritik mot dessa människor, drabbar det inte bara dem utan också de offentliganställda, eftersom den bakomliggande tanken är att de offentliganställda är mänskliga och varma människor bara för att de arbetar inom just den offentliga sektorn. Det är naturligtvis inte det som gör dem till goda människor i förhållande till sina medmänniskor, utan det är deras intresse för och kärlek till medmänniskor. Därför tycker jag att det är rimligt att Olof Palme nu före sommarvilan äntligen ber alla dessa människor om ursäkt, både de som i offentliga och i enskilda verksamheter gör så mycket för sina medmänniskor.

Jag sade förut att vi kan hålla på att bolla mycket med siffror för att beskriva den ekonomiska utvecklingen. Vi kan svartmåla och vi kan skönmåla, och vi kan i statistikböckerna få belägg för både den ena och den andra målningen. Men det avgörande är ändå vad det är för samhälle som vi vill skapa.

För oss i folkpartiet är en huvuduppgift att upptäcka ofärden i vårt samhälle och angripa den – att stödja föräldrar med handikappade barn, föräldrar med missbrukande barn, människor som tvingas leva i flerbäddsrum på institutioner. Men när vi har lyckats med att undanröja denna ofärd, då är det lika viktigt att ge människor en stor frihet att själva forma sina liv, att själva få avgöra om de skall vara med i ett politiskt parti, vilket försäkringsbolag de vill anlita, vilket dagis deras barn skall vara på, eller om de rent av själva vill vara hemma hos barnen. Människor skall också själva få avgöra vilka läkare de skall gå till, till vem och till vilket pris de vill sälja sin bostadsrätt. Det är ett sådant samhälle, byggt på socialt ansvar utan socialism som vi vill skapa.

Anf. 42 LARS WERNER (vpk) replik:

Herr talman! Bengt Westerberg sade att man inte har förfasat sig över överenskommelsen mellan vpk och regeringen. Men ni har väl inte heller

visat någon större entusiasm över den.

Ni höjde momsen! utropade Thorbjörn Fälldin. Men vi sänkte ju mjölkpriset med över 30 öre, Thorbjörn Fälldin. När sänkte Thorbjörn Fälldin senast mjölkpriset i det här landet? Om ni har för avsikt att bilda regering med folkpartiet skall ju mjölkpriset höjas med 2 kr. om Bengt Westerberg får som han vill.

Från borgerligt håll uppträder ni i dag som om ni vore småfolkets värnare. Men de människorna minns ju hur det var när ni satt i regeringsställning under sex år. Vad gjorde ni då? Jo, då höjde ni regelbundet matpriser och hyror. Då bedrevs en politik som slog hårdast emot de lågavlönade och mot barnfamiljerna. Ni bedrev en politik som på ett mycket drastiskt sätt ökade arbetslösheten.

Ni som klagat över den nuvarande regeringens ekonomiska politik och åtstramningspaketet borde tala om vad ni vill göra i stället. Ni talar inte om att ni vill bedriva en ännu hårdare åtstramningspolitik. Ni vill genomföra en hård social nedrustning, en nedrustning som skulle drabba de svaga, de lågavlönade, och som närmast skulle ödelägga många människors ekonomi.

Att många har det svårt i dag beror på den ekonomiska kris vars verkningar ni under sex år i regeringsställning ständigt förvärrade. Det beror på det ekonomiska system som hela tiden vältrar över bördorna på arbetare och tjänstemän, på barnfamiljer och lågavlönade. Det beror på ett system som varken vill eller kan garantera människors arbete, kultur och sociala trygghet.

Ni som i dag talar om skattesänkningar har ju nu, som vi talat om tidigare i debatten, möjlighet att sänka skatten i omröstningen om några timmar. Vi har ett konkret förslag om att börja slopa momsen på maten. Jag vill erinra de borgerliga företrädarna om att Veckans Affärer, som ju inte kan betraktas som något organ för vårt parti, har gjort en undersökning som visar att nio av tio väljare anser att detta är den viktigaste skattepolitiska reformen. Även moderata väljare tycker att detta är viktigare än att sänka marginalskatterna, Ulf Adelsohn.

Hur vill ni annars sänka matpriserna? Och hur vill ni kompensera löntagarna för diskontohöjningen? Vi vill ge barnfamiljerna och dem som hårdast har drabbats av diskontohöjningen en dubbel skatterabatt. Vad vill ni göra åt de höjda matpriserna – den 1 juli höjs de ju igen? Jo, ni vill avveckla mat- och bostadssubventioner, vilket skulle medföra ännu högre priser. Ni vill inte ge de människor som har drabbats någonting över huvud taget. Ni kommer att rösta emot skatterabatten i dag.

Därför är den omsorg om barnfamiljer och lågavlönade som ni nu visar och som ni naturligtvis kommer att visa under hela valrörelsen något av ett dubbelspel, för att uttrycka sig ganska milt. Ni talar väldigt väl om dem, men i praktiken företräder ni en politik som lägger nya och ännu tyngre bördor på dem. Jag är övertygad om – jag är optimist i det fallet – att väljarna kommer att genomskåda er på den punkten.

Vad vi behöver är inte en politik utan det är en ny ekonomisk politik som fördelar landets tillgångar på ett rättvisare sätt, en ny politik som tar landet ut

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

ur krisen. Vi behöver en politik som bygger på en samhällssyn grundad på solidaritet, rättvisa och jämlikhet, inte på den syn som högern och ni andra sluter upp bakom och som innebär att det är de starka man skall slå vakt om. Det behövs en framtidsinriktad politik som bryter de nuvarande maktförhållandena, som sätter stopp för spekulation och profitjakt och som värnar om miljön.

Det är någonting helt annat än den politik som ni tänker gå till val på. Det är vänsterpolitik, dvs. raka motsatsen till den mycket utmanande högerpolitik som ni tre högerpartier i dag företräder.

Anf. 43 Statsminister OLOF PALME:

Herr talman! Stackars Westerberg har otur med sina bilder. Först trasslar han in sig med myran Emil. Nu anför han Pelle Svanslös. Men när den moderata katten Ulf säger någonting, vad händer då? Jo: "Just det!", säger Bill, och "Just det!", säger Bull – de två katterna centern och folkpartiet som inget annat gör än instämmer med den mäktigare i sällskapet.

Det är detta som är er tragik: att ni har börjat tappa er identitet i den politiska debatten, tyvärr.

Jag vill säga till Fäldin att det var bra att han sade klart ifrån att det under inga förhållanden blir fråga om några nya devalveringar i Sverige. Däremot kunde han icke lika klart säga ifrån att den fulla sysselsättningen förblir det främsta målet och att man oavsett vad som händer kommer att kämpa för denna fulla sysselsättning. Där kvarstår tyvärr det som man kan läsa i sammanfattningen, och det får ni trassla ut i fortsättningen.

Jag vill gärna lova Adelson att vi skall föra en djupt saklig debatt. Vi behöver inga nidbilder. Vi berättar bara vad moderaternas politik går ut på. Vi har ju gjort beräkningar av vad er politik skulle leda till och kommit fram till förluster på 7 000–10 000 kr. för en vanlig familj. Det har vi anført i en rad olika tidningsartiklar, och Adelson har ännu inte klarat av att bestrida dessa beräkningar – de är riktiga.

Ni talar om att ni vill ta bort aktivitetsstödet. Det är så byråkratiskt, säger Adelson. Fråga idrottsrörelsen om man där tycker att detta stöd är så byråkratiskt att man vill bli av med det? Jag har inte hittat ett enda förbund som har sagt något sådant. De är djupt upprörda.

På det här sättet kan vi fortsätta. Vi behöver bara redovisa fakta.

Det är inte bara 4 miljarder som ni vill dra in – det är mycket mer. Ni vill ju dela ut dessa pengar i skattesänkningar åt de välbeställda, och det drabbar vanliga hushåll hårt. Vi skall sakligt diskutera skattepolitik och visa vilka konsekvenser av orättvisa som moderaternas förslag får.

Desperationen visas i de frågor ni ställer. Frågorna är så att säga ett ständigt kvitto på den borgerliga oförmågan att regera. I sex år satt ni med budgeten. På dessa sex år ökade ni budgetunderskottet från 4 till nära 90 miljarder kronor. Den utvecklingen har vi nu totalt vänt och fått ned budgetunderskottet till 60 miljarder. Eftersom vi har fått betala så oerhört mycket i räntor på de lån som ni har tagit upp och eftersom vi har fått låna för att betala dessa räntor, Thorbjörn Fälldin, har vi i själva verket genom ett

kompetent jobb dragit ned budgetunderskottet med 60 miljarder eller så. Det är inte alls så att vi har klarat detta genom skattehöjningar, för skattekvoten har förblivit ungefär oförändrad under de här åren.

Men däremot har den offentliga utgiftsökningen dragits ned. 1976–1982 var den 6 % per år. 1983 var den 2 % per år. 1984 minskade de offentliga utgifterna med 0,5 %. Allt detta har vi klarat utan någon social nedrustning. Detta är förstås obegripligt för er, men det är i hög grad fråga om målmedvetenhet och kompetens hos de människor som jobbar med detta. Man måste ha en viss kompetens också i regeringsjobbet.

Jag tittade på den bilaga som nämndes här. Det var rena falskcitater som Adelson kom med. Jag har aldrig sagt att vi skall skära ned bidragen till hushållen med 4 miljarder. Det är det inte tal om! Med precis samma metod som hittills skall vi minska budgetunderskottet under nästa period ungefär hälften så mycket som vi har klarat under de gångna tre åren. Det är ingen omöjlig uppgift. Och vi kommer icke att röra några pensioner, sjukförsäkringar eller arbetslöshetsförsäkringar eller försämra färdtjänsten eller aktivitetsstödet. Vi kommer att behålla vakt om den generella välfärdspolitik. Där går den avgörande skiljelinjen.

Som en sammanfattning av debatten kan man säga att det går ekonomiskt bättre för Sverige nu. Vi har börjat att få Sverige på fötter igen efter de borgerliga vanstyrelseåren. Det är en stor framgång. Det har ni inte kunnat förneka.

De borgerliga har inget alternativ till den tredje vägens politik. Det finns en aggressiv höger, som rustar sig för ett systemskifte och får ett utomordentligt bleklagt motstånd från mittenpartierna. De vet att de inte har något annat val än att sätta sig tillsammans med denna höger och bli dominerad av den. Möjligen kan de föra systemskiftet i långbänk, vilket enligt många högermän är det värsta som kan hända.

I det läget är det vi socialdemokrater som får ta på oss uppgiften att försvara de vanliga människornas standard och trygghet. Det är det som den här debatten har visat. Valet i svensk politik står mellan å ena sidan en fast ekonomisk politik – att fortsätta den tredje vägen – och å andra sidan en politik där ökad arbetslöshet är en bärande ingrediens.

Valet står således mellan en fortsatt handlingskraftig politik och en splittrad borgerlighet, mellan ett värn och en förnyelse av folkhemmet och ett systemskifte. Det valet är mycket klart och enkelt, och det står det svenska folket inför.

Sedan till en helt annan sak. Många talar om de svåra tiderna. Men slagregnet åtföljs ofta av regnbågar. Och regnbågens skönhet förjagar minnet av slagregnet.

I lördags och söndags samlades över 120 000 unga människor till rockkonserter i Göteborg. Jag har hört bekanta som var där berätta om en enastående upplevelse, om en energiskt, himlastormande gemenskap i musik och dans, om en fest i glädje och rytm. Från scenen sändes ljudet ut med en oherrans massa watt. Den mänskliga energin skulle kunna mätas i ännu större tal.

Litet lakoniskt meddelade Göteborgspolisens att det var en lugn helg.

Ibland – oftare än vad som sker – är det befogat att här i riksdagen ge de unga människor ett erkännande som det annars för oss äldre är så lätt att smutskasta, som ofta förstår så mycket mindre än vi anser oss begripa.

När Bruce Springsteen gjorde en paus, efter en och en halv timmes musik, kom störtregnet, ackompanjerat av en regnbåge. Solen letade sig fram med sneda kvällsstrålar över de tiotusentals väntande ungdomarna på fotbollsplanen.

Då kom Bruce Springsteen in igen. Han sjöng om arbetslöshetens och de sociala orättvisornas störtregn i "Johnny 99" – den sång som han uppmanat Reagan att lyssna på –, och han sjöng om arbetarungdomarnas hopp och drömmar.

Jag vet inte hur mycket vi i vår generation förstår av denna musik och av dessa texter. Men de som talar om de unga som förtappade odagor har fel. Och de som missar krusningen i den anpassliga masskulturens mest kolorerade media för ungdomarnas faktiska inställning har också fel.

I själva verket är det säkert nu som det alltid har varit: Inga upprörs så av sociala orättvisor som de unga. Inga finner det i grunden så felaktigt som de unga att det skall behöva finnas arbetslöshet. Och inga drabbas heller hårdare av arbetslöshet eller är värnlösare mot orättvisor än de unga.

Därför känner jag ett behov av att säga att vi måste – och kan – tro på de unga. Frågan är vilket samhälle som förtjänar de ungas tilltro.

I mitt första anförande beskrev jag det goda samhälle som vi socialdemokrater strävar efter, där det finns jordmån för generositet och där det finns plats för oss alla.

I bjärt kontrast till detta samhälle står det konkurrens- och konfrontations-samhälle som man verkar tala om. I ett sådant samhälle måste människorna ständigt bekämpa varandra. I den kalla egoismens samhälle blir varje människa en medtävlare och ett tänkbart hot. Ur detta föds misstro och misstänksamhet.

Vi socialdemokrater säger nej till den sortens samhälle, som i längden blir isande kallt och ödsligt för alla att leva i. Vi säger nej till den begränsning av den enskildes möjligheter som orättvisor och otrygghet innebär.

Vi säger ja till det solidaritetens och demokratins samhälle där fria människor gemensamt, i ömsesidig respekt och under ömsesidigt ansvarstagande, formar en tillvaro där alla har lika möjligheter och lika värde. Vi säger nej till "systemskiftet" och ja till att värna och förnya folkhemmet!

Anf. 44 KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Till statsministerns upplysning vill jag till att börja med nämna att tre fjärdedelar av kostnaderna för de marginalskattesänkningar som vi moderater har föreslagit faller på inkomstdelar under 10 000 kr. i månaden. Till det kommer grundavdrag för barn, som vi har föreslagit men som statsministern inte alls beaktade i sina beräkningar. De medför att en industriarbetarfamilj med tre barn och hemmake t. o. m. uppnår skattelättnader på ca 12 000 kr. om året.

Jag skall övergå till behandlingen av skatteutskottets betänkande 68. I

detta betänkande upptas krispropositionens förslag om höjning av bilaccisen och stämpelskatten vid inteckning av fast egendom samt de motioner som har väckts med anledning av propositionen i vad gäller motionsyrkanden om skattefrågor. Jag vill först nämna yrkanden om upphävande av den särskilda skattereduktion varom riksdagen nyligen fattade beslut.

Beträffande ett upphävande av skattereduktionen säger utskottsmajoriteten att "utskottet anser det tveksamt om en sådan åtgärd är förenlig med förbudet mot retroaktiv lagstiftning på skatteområdet, eftersom effekterna blir en skattehöjning på redan uppburna löneinkomster". Av den anledningen har vi på den borgerliga sidan inte ansett det vara möjligt att reservera oss under mom. 1 i betänkandet, utan vi har i stället skrivit ett särskilt yttrande.

Vi framhåller i det särskilda yttrandet att skatterabatten i nuvarande läge går stick i stäv mot den åtstramningspolitik som även regeringen och utskottsmajoriteten nu har insett nödvändigheten av. Därtill kommer att de förutsättningar som skatterabatten vilar på enligt vår uppfattning inte längre föreligger. Vi anser sålunda att den särskilda skattereduktionen aldrig hade bort införas. Den ståndpunkten vinner starkt stöd i utvecklingen efter lagstiftningens införande. Krispropositionen och dagens debatt utgör enligt vår mening ett bevis på att vår ståndpunkt rörande skatterabatten har varit den riktiga.

Så till frågan om höjning av bilaccisen. Enligt moderata samlingspartiets uppfattning är den föreslagna höjningen av bilaccisen ett helt felaktigt sätt att komma till rätta med de ekonomiska problemen. Vad som har åstadkommit är i första hand en köprusch beträffande nya bilar. Eftersom åtminstone ett av de svenska tillverkande företagen har haft vissa leveranssvårigheter får man anta att denna köprusch främst har lett till en ökad import, dvs. till någonting rakt motsatt det som krispaketet åsyftade.

Detta vållar stora störningar, även om importen senare under året dämpas. Volvo har redan aviserat eventuella driftsinskränkningar med anledning av förslaget om höjd bilaccis. Även inom branschen i övrigt vållas stora störningar. Det är en bransch som sysselsätter 380 000 personer totalt i vårt land och som har mycket stor betydelse för vår ekonomi och vår sysselsättning. Jag tror inte att regeringspartiet riktigt har kunnat överblicka konsekvenserna av detta förslag när det hastigt och lustigt lades fram.

Kanske ännu allvarligare är att höjningen av bilaccisen drabbar så ojämnt och så orättvist. Den drabbar särskilt dem som har begränsade ekonomiska resurser men som måste hålla sig med bil. Det gäller de flesta barnfamiljer och de flesta som bor i glesbygd.

I förra valrörelsen gick socialdemokraterna med herr partiordföranden i spetsen ut och stoltserade över att de hade motsatt sig alla höjningar av beskattning på bilismen. De ville ge sken av att socialdemokraterna var bilisternas enda sanna vänner. Men efter valet kom någonting annat – då kom en skur av skattehöjningar. Ni har höjt fordonsskatten och kilometerskatten. Bensinskatten har ni höjt tre gånger, senast med hela 50 öre/l. Ni har tidigare höjt bilaccisen med 40 %. Tillsammans med den nu föreslagna höjningen skulle det ha blivit fråga om en sammanlagd höjning av bilaccisen på 180 %

under treårsperioden.

Med det särskilda yrkande som nu har lagts fram, att man skulle nöja sig med en höjning med hälften av den tidigare föreslagna, blir det ändå tillsammans en höjning av accisen med 110 % under treårsperioden. Om socialdemokraterna i den förra valrörelsen hade någon trovärdighet som bilismens värnare och älskare tror jag att de har spelat bort den rollen nu. Deras trovärdighet som värnare om bilismen är i dagens läge inte mycket att skryta med.

Sedan går jag över till höjningen av stämpelskatten på fastighetsintekningar. I moderata samlingspartiet tror vi att den höjningen har mycket ringa effekt på den privata konsumtionen. Däremot har den negativa effekter genom att hämma omsättningen på fastighetsmarknaden och fördyra boendet för dem som köper småhus. Det är särskilt betänkligt med hänsyn till de många pålagor som boendet har belastats med under den senaste tiden i form av energiskattehöjningar, fastighetsskatt och nu senast kraftig räntehöjning.

Innan jag tar upp förslaget om höjning av stämpelskatten på aktier, vill jag till utskottets ordförande Rune Carlstein säga att jag gärna vill framföra ett tack till honom för det förtjusande sätt på vilket han har lett utskottets arbete och för den kamratliga anda över partigränserna han har åstadkommit med sitt sätt att leda arbetet. Jag måste också säga att jag faktiskt tycker synd om honom att det slutar på det här viset. För beträffande det här förslaget förekom i utskottet inte något annat än att utskottet utan debatt, på förslag av ordföranden, med acklamation beslöt avstyrka motionsyrkandet från vpk. I skatteutskottets betänkande 68 står det:

”Något skäl att därjämte höja stämpelskatten vid nyemission av aktier kan utskottet inte finna.”

Med utskottet menas i det här fallet ett enhälligt utskott.

Nu föreligger ändå ett särskilt yrkande om en höjning av stämpelskatten på aktier till det dubbla. Vad har det för effekter? Ja, alla de motiv som framförts för krispaketet faller platt till marken. Man har sagt att det skulle syfta till att begränsa den privata konsumtionsökningen, öka sparandet, förstärka bytesbalansen och motverka valutautflödet. Det här förslaget har snarare rakt motsatt verkan. Det leder förmodligen till minskad omfattning på nyemissionerna, minskat sparande, minskade investeringar, minskad sysselsättning och snarare höjd än minskad konsumtion.

Det är beklagligt att man har lagt fram förslag i denna riktning. Jag tycker att det visar på två saker, som tidigare har berörts i debatten. För det första visar det socialdemokraternas beroende av vpk för sin maktutövning. För det andra visar det att det finns motiv bakom skattehöjningsförslaget, som inte har kommit fram tidigare, nämligen det fiskala intresset. Det är högskattepartiet socialdemokraterna som här visar att man är mycket mån om att till varje pris få in så mycket som möjligt till statens kassakista.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2 och till utskottets hemställan under momenten 2 b, 4, 5 och 6.

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 68 behandlas regeringens förslag till höjning av bilaccisen och stämpelskatten med 100 %. Vidare föreslås vissa åtgärder för att begränsa den privata konsumtionen, öka sparandet, förstärka bytesbalansen och motverka valutautfödet.

Det är något ganska unikt att regeringen, någon vecka efter det att kompletteringspropositionen är lagd, i vilken man i starka ordalag talar om den gynnsamma utveckling som skett på det ekonomiska planet och om att Sverige är på rätt väg – nära nog i panik – lägger fram en ny proposition, som innebär hårda ingrepp och pålagor för att försöka rädda landet undan en ekonomisk kris med kanhända nya devalveringar. Läger man därtill att riksdagen på förslag av regeringen under den sista månaden har beslutat att bevilja löntagarna – en betydande del av konsumenterna – en skatterabatt som kostar staten 2 miljarder i inkomstbortfall – då frågar man sig var linjen och fastheten i regeringens ekonomiska politik finns.

Än värre blir det när man konstaterar att regeringen samtidigt som konsumtionen stimuleras genom skatterabatten i juni månad i år med totalt 2 miljarder föreslår skattehöjningar och kreditrestriktioner från den 15 juni i år som skall begränsa konsumtionen. Ni socialdemokratiska riksdagsledamöter, ni måste nog innerst inne erkänna att det är en ryckig ekonomisk politik den socialdemokratiska regeringen för, och det är fullt förståeligt att varken avtalsmarknadens parter, näringsliv eller den enskilde kan känna någon trygghet inför en sådan ekonomisk politik.

Finansministern ställde i riksdagens skattedebatt den 4 juni frågan till mig och centern hur vi vid en eventuell borgerlig valseger i september skulle kunna enas med moderaterna om skattepolitiken.

Jag ställde motfrågan om finansministern ville tala om hur socialdemokraterna och vpk skulle kunna bli överens. Den sista frågan var mera berättigad än vad jag då trodde, för det dröjde inte en vecka förrän socialdemokraterna hade övergivit den proposition som vi skulle ta ställning till i dag och träffade en ny överenskommelse med vpk.

Tidigare var det brukligt att kompromisserna skedde i utskotten. Nu sker de inte förrän efter utskottsbehandlingen. Det är verkligen att nonchalera utskottsarbetet och att nonchalera den arbetsordning vi har i riksdagen, när man inte i utskotten prövar de alternativförslag som kan förekomma. Först några timmar innan beslut skall fattas i kammaren presenteras helt nya lösningar.

Till utskottsbetänkandet har fogats två reservationer från centern, folkpartiet och moderaterna i utskottet, där vi yrkar avslag på propositionens förslag. Även om socialdemokraterna nu har gett vika till hälften beträffande höjningen av bilaccisen, står centern kvar vid sin uppfattning att propositionen bör avslås. Detta innebär också ett avslag på den kompromiss som socialdemokraterna och vpk nu har lagt fram.

Vi kan inte acceptera en politik som med den ena handen stimulerar konsumtionen med 2 miljarder och med den andra handen kommer med nya pålagor i form av en fördubbling av bilaccisen och stämpelskatten.

Båda är pålagor som i många fall drabbar den enskilde både hårt och orättvist. Bilen är ingen lyxvara. Bilen är för många – inte minst för barnfamiljerna – ett nödvändigt fortskaffningsmedel, ja, ofta det enda transportmedlet för att komma till jobbet. Att då utan vidare, ständigt och jämnt, belasta bilismen med nya skatter och avgifter är orimligt. Socialdemokraterna har under denna treårsperiod upprepade gånger höjt bensinskatten, höjt fordonsskatten, de vill nu höja bilaccisen och samtidigt minska avdragsrätten när det gäller bilresor till och från arbetet. Mer negativt kan knappast en politik utformas än den som den socialdemokratiska regeringen har fört mot dem, för vilka bilen är en nödvändighet för att komma till och från arbetet.

Även höjningen av stämpelskatten slår hårt och hänsynslöst mot alla som startar nya företag, inte minst nystartande jordbrukare, och också mot alla som köper eller bygger en villa. Syftar regeringens politik till att ytterligare begränsa det enskilda ägandet, eller vad är syftet? Villaägare och jordbrukare har under det senaste året drabbats av nya skatter, bl. a. fastighetsskatt och räntehöjningar. Att nu belasta vissa inom denna grupp med nya pålagor är både orättvist och orimligt.

Till utskottsbetänkandet har också fogats ett särskilt yttrande. I detta understryks den syn som centern, folkpartiet och moderaterna har på den s. k. skatterabatten.

Vi hade när denna fråga avgjordes ett alternativ som är vida bättre än regeringens förslag. Ett fullföljande av 1981 års skatteöverenskommelse skulle ha varit mycket bättre än skatterabatten, inte minst ur stabiliserings-synpunkt.

Socialdemokraterna har genom gårdagens beslut återigen visat sitt intresse för uppgörelser med vpk. Det är bra att de visar detta nu före valet, även om jag väl inte får något svar på min fråga från förra veckan hur socialdemokraterna i fortsättningen tänker utforma sin skattepolitik i samarbete med vpk.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som fogats till utskottets betänkande, vilket innebär avslag på propositionen. Jag yrkar också avslag på det i dag av socialdemokraterna och vpk framlagda förslaget.

Anf. 46 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Det har varit en fascinerande upplevelse att lyssna till debatten här i dag. Inte minst gäller det statsministerns uttalande om politiskt ledarskap – samma dag som regeringens skattepolitik stilenligt avslutas i samma totala förvirring som när den inleddes på hösten med momsspektaklet. I stället för en ordentlig utskottsbehandling av det ärende vi nu har att ta ställning till har statsministern utnämnt herr Werner till tillförordnad finansminister och låtit vpk bestämma tagen i den ekonomiska politiken.

Dagens föreställning – hur den nu skall sluta – är ett avslöjande skådespel som visar att Palme valt att krypa upp i knät på Werner. Det är inte att förundra sig över att vpk vädrar morgonluft inför den kommande mandatperioden och i festyran diskuterar ministerposter i en kommande socialistisk regering.

För en dryg månad sedan debatterade vi här i kammaren den s.k. skatterabatten. För att över huvud taget göra det möjligt att träffa ett avtal tvingades löntagarna i en situation med utomordenligt goda företagsvinster att acceptera en ren nådegåva från regeringen. Den enda anledningen till skatterabatten var att socialdemokraterna med vpk:s hjälp höjt skatterna i en rasande takt.

Inkomstskatten har höjts och marginals-katten skärpts i jämförelse med skatteöverenskommelsen. Mervärdesskatten, elskatten, bensinskatten och flera andra skatter har höjts. Villaskatt har införts.

När vi behandlade skatterabatten här i kammaren sade skatteutskottets ordförande Rune Carlstein så här: "När det sedan gäller frågan hur skattereduktionen påverkar balansen i våra utrikesaffärer skall jag gärna medge att ett ökat konsumtionsutrymme ökar trycket på importen. Men att detta skulle tillmätas en sådan betydelse att regeringen av den anledningen skulle överge en träffad överenskommelse kan jag inte inse." Detta sades den 2 maj, då vi fattade beslut om skatterabatten. Den 15 maj hade insikten kommit, och då kommer också från regeringen förslag om att ta ifrån löntagarna den extra köpkraft de hade fått genom skatterabatten.

Då det gäller stämpelskatten vid nyemission av aktier skriver utskotts-majoriteten på s. 7 i skatteutskottets betänkande nr 68: "Något skäl att därjämte höja stämpelskatten vid nyemission av aktier kan utskottet inte finna." Betänkandet är daterat den 31 maj. Den 11 juni hade man funnit skäl att fördubbla stämpelskatten.

Folkpartiet förordar en helt annan skattepolitik. När vi under vår tid i regeringen satsade våra krafter på att genomföra en varaktig marginals-katte-reform var syftet att skapa fasta och bestående spelregler för skattepolitiken. Att vi över huvud taget intresserade oss för en bred uppgörelse hade sin grund i detta. När vi i dag kan summera den gångna treårsperioden utgör det en mycket bitter besvikelse att behöva notera att socialdemokraterna inte hållit den uppgörelsen man tog i hand på.

Genom detta har ni socialdemokrater på ett allvarligt sätt försämrat möjligheterna att på bred bas träffa överenskommelser inom svensk politik som är till gagn för vårt land.

Folkpartiet kommer i regeringsställning, om vi hamnar där, att arbeta för att restaurera den försämrade marginals-katteuppgörelsen. Vi kommer också att i en balanserad takt gå vidare med fortsatta marginals-kattesänkningar. För att göra inkomstskatteskalorna beständiga kommer vi att se till att dessa indexregleras fullt ut.

Detta är det enda sättet att på skattepolitikens område klart visa att regeringen menar allvar med inflationsbekämpningen. Att regeringen nu avskaffat inflationsanpassningen av skatteskalorna stärker sannerligen intilltron till den socialdemokratiska regeringens ambitioner att klara de inflationsmål man uppsatt.

Genom sin skattehöjningspolitik har regeringen skapat en oerhört besvärlig situation inför nästa avtalsrörelse. Skatterabatten är en engångsföreteelse.

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

se, och den försvinner vid årsskiftet. Prisökningarna under året försvinner däremot inte.

Villaskatten höjs till det dubbla vid årsskiftet. Därmed försämrar läget för stora delar av löntagarkollektivet med en summa som motsvarar rätten till avdrag för fackföreningsavgifter. Denna infördes som bekant för att möjliggöra att träffa avtal om 1983 års löner.

Regeringens försämringar av skatteuppgörelsen medför under 1986 en skattehöjning på ett enda år med 600 kr. eller mer för en industriarbetare. Marginalskattesatserna har ökat med 5–9 procentenheter jämfört med den ursprungliga skatteöverenskommelsen. Till detta kommer så dagens och alla tidigare pålagor på bilismen. Kostnaderna för resor till och från jobbet ökar därmed kraftigt.

Jag skulle kunna fortsätta att räkna upp en lång rad av problem, som har skapats för förhandlarna enbart genom regeringens skattehöjningspolitik. Till alla dessa problem kommer så de normala förhandlingsfrågorna.

Kjell-Olof Feldt betonade i dag att staten skall föra en aktiv fördelningspolitik. Avtalsförhandlingarnas genomförande kräver nu accelererande insatser av typen skatterabatt. Dessa insatser måste uppenbarligen ha en mycket större omfattning än hittills. Alternativet är att lägga om skattehöjningspolitiken. Men det har regeringen tydligen inga planer på.

Till de svårigheter som jag här har räknat upp kommer också att socialdemokratiens förmåga att hålla uppställda inflationsmål inte längre vinner tilltro. Även detta kommer att försvåra uppgörelser i fortsättningen.

Till sist, herr talman! Finansministern gjorde ett stort nummer av några skillnader bl. a. i skattepolitiken mellan de borgerliga partierna. Han frågade hur det skulle gå för dem att regera ihop. Detta är förvisso en intressant fråga. Svaret är naturligtvis att de tre partierna redan i regeringsförhandlingarna kommer att bestämma skattepolitikens inriktning. Men det vore ju intressant för svenska folket att även få reda på hur det blir, om vi får behålla de nuvarande styrkeförhållandena i riksdagen. Kommer ni socialdemokrater också då att skina av glädje, när vpk i kommande krislägen för svensk ekonomi halverar vissa av era förslag och fördubblar andra? Är detta det politiska ledarskap som Olof Palme bjuder väljarna?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 samt i övrigt till skatteutskottets hemställan under p. 2 a, 4, 5 och 6.

Anf. 47 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! I dagens debatt har på ett, tycker jag, mycket uttömmande sätt C.-H. Hermansson och Lars Werner utvecklat vpk:s syn på fördelningspolitiken och den i den ingående skattepolitiken. De har även utvecklat vpk:s kritik mot den av socialdemokraterna bedrivna fördelnings- och skattepolitiken. Men framför allt har den borgerliga politiken avslöjats, den politik som, om de borgerliga får regeringsmakten, på ett så cyniskt sätt kommer att tillämpas för att radera den sociala tryggheten för det stora fleratalet av de arbetande, en trygghet som i stället borde utvecklas.

Jag finner därför att att det just nu inte behövs att jag ytterligare utvecklar

dessas synpunkter. Jag inskränker mig till att hemställa om bifall till följande särskilda yrkande i anslutning till motion 1984/85:3241 av Lars Werner m. fl.:

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

5. beträffande *en extra skatterabatt*

att riksdagen med anledning av motion 1984/85:3241 yrkande 2 hos regeringen anholder om förslag till skatterabatt i enlighet med vad som anförs i motionen

6. beträffande *ett extra anslag till kollektivtrafiken*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:3241 yrkande 16 under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1985/86 till *Utveckling av kollektivtrafik* anvisar ett anslag av 50 000 000 kr.

Jag vill, herr talman, med anledning av debatten i dag konstatera att de borgerliga företrädarna med druckna papegojors envishet upprepar kraven på inflationsskyddade skatteskalor. Låt mig slutligen säga, för att om möjligt komma utanför detta hus, att detta för en deltidsarbetande kvinna, vilket inte alls är ovanligt i detta land, skulle innebära en skattelindring på 20 kr. men för en höginkomsttagare en skattelindring på 3 000 kr. eller mer.

Anf. 48 RUNE CARLSTEIN (s):

Herr talman! Efter den långa debatt som nu har varit känns det såsom en överlappsgärning att fördjupa sig i de delar av propositionen som skatteutskottet har haft att ta ställning till. Den enkla och raka fråga som utskottet haft att besvara är om vi skall biträda förslaget om höjning av bilaccisen resp. stämpelskatten eller ej.

Utskottsmajoriteten har biträtt förslagen, och de borgerliga företrädarna har yrkat avslag på desamma. Nu har det skett en viss justering genom överenskommelsen med vänsterpartiet kommunisterna. Bilaccisen höjs till hälften av den föreslagna, och därjämte höjs stämpelskatten på aktier från 11% till 2 %.

Såvitt jag förstår har det djupt irriterat företrädarna för de borgerliga partierna i utskottet att en sådan överenskommelse har träffats efter utskottsbehandlingen. Jag tycker inte att det är så särskilt märkvärdigt. Det är bara ett par veckor sedan som företrädarna för de borgerliga partierna anslöt sig till ett av Jörn Svensson ställt yrkande, och det gick bra utan att det hade varit föremål för behandling i utskottet. Jag tycker inte att det är stort märkvärdigare i dag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan med den ändring av momenten 2 a) och 4 som föreslagits av Arne Gadd och C.-H. Hermansson.

Det är sista gången jag har förmånen att stå i riksdagens talarstol, och jag vill tacka för de vänliga ord som Karl Björzén riktade till mig. Jag vill gärna återgälda dem och säga tack för det goda samarbetet som vi har haft i skatteutskottet. Vi har haft skilda uppfattningar i de flesta ärenden, men vi

har fört diskussionen med gott humör och behållit ett gott kamratskap. Det vill jag gärna tacka för.

Jag vill också passa på att till herr talmannen och till alla som arbetar i riksdagens kansli framföra ett tack för de här åren som jag har varit i riksdagen och för det utmärkta sätt som ni alltid har skött ert arbete på.

Anf. 49 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Statsministern lät förut den gängse socialdemokratiska skrytvalsen övergå till närmast eufori, när han skulle beskriva den målmedvetenhet och kompetens med vilken han ansåg att hans egen regering skötte rikets affärer. Jag skulle kunna råda statsministern, för att dämpa tonen litet, att läsa lagutskottets betänkande nr 44 och begrunda vilket oerhört underbetyg för regeringsarbetet som där fästs på papperet.

Först och främst krävdes det att en socialdemokratisk riksdagsman motionerade för att tillrättalägga ett av de grövsta felen, en motion som sedan gjordes till utskottets mening. Det intressanta med den motionen är att den är utskriven på samma skrivmaskin som den skrivelse som ställdes till utskottet av Finansbolagens förening, och det lär inte vara en tillfällighet. Det är alldeles uppenbart att denna motionär har fått hjälp från ett visst håll att skriva sin motion.

Därtill kommer att utskottet på punkt efter punkt noterar vilka allvarliga brister propositionen har. Beklagligtvis, herr talman, räcker inte utskottets mod längre än till att konstatera bristerna. Att rätta dem, därtill räckte inte modet.

Herr talman! I grundlagen ges riksdagen ett uppdrag att se till att de enskilda människornas omständigheter inte påverkas av annat än lag som stiftas i riksdagen. Det innebär alltså att det är förbjudet för riksdagen att bemyndiga regeringen att fatta beslut i omständigheter och frågor som direkt berör den enskilde.

Vi har pekat på att den bestämning av det bemyndigande som här ges regeringen i bemyndigandelagen går så långt att det påverkar den enskildes levnadsomständigheter på ett sätt som vi menar står helt i strid med innehållet i 8 kap. 2 § regeringsformen.

Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till den reservation till lagutskottets betänkande som avgivits av de samlade borgerliga ledamöterna.

Anf. 50 MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! I den synnerligen kortfattade och snabbt tillkomna propositionen om ekonomisk-politiska åtgärder finns två lagförslag, som har beretts av lagutskottet, innebärande förslag att regeringen skall få rätt att begränsa kreditköp på det sätt regeringen önskar. Det förslaget är negativt för många konsumenter, eftersom många exempelvis för inköp av kapitalvaror måste ha möjlighet att köpa på kredit.

Vad gäller lagförslag är det nödvändigt att det i en proposition finns både analys av behovet och motiveringar för lagen och uppgift om hur lagtexten

avses att tillämpas. Denna proposition uppfyller inte dessa krav. Den kortfattade motivtexten överensstämmer inte ens med lagtexten, vilket helt riktigt påpekats i en enskild socialdemokratisk motion. Med anledning av det förbiseendet har den socialdemokratiska majoriteten i lagutskottet funnit att man måste föreslå en ändring av propositionens lagtext. Annars skulle lagen komma att gälla alla kreditköp och inte enbart konsumenters, som avsågs.

Oklarheterna i propositionen om vad som skall avses med ordet kreditköp föranleder majoriteten i utskottet att påpeka "att det i och för sig hade varit önskvärt om i lagen kunnat preciseras vilka former av kreditköp som skall omfattas".

Anledningarna till oklarheterna i propositionen är säkerligen brådskan och att förslagen inte har remissbehandlats. Ännu allvarigare är att dessa lagförslag inte heller har underställts lagrådet för granskning. Lagrådet skulle säkert i så fall ha påpekat oklarheter och brist på konsekvens.

En annan fråga, som vi från oppositionen har tagit upp i lagutskottet, är i vad mån det överensstämmer med regeringsformens 8 kap. 2 § att riksdagen ger regeringen så långt gående fullmakt som här föreslås. Vi har därför, som framgår av det särskilda yttrandet, krävt att konstitutionsutskottet skulle ha beretts tillfälle att yttra sig i frågan innan riksdagen tar ställning. Tyvärr avvisade majoriteten det förslaget.

Herr talman! Centern avvisar av nämnda skäl regeringens krav att få denna fullmakt att begränsa kreditköp. Vi avvisar dessutom förslagen därför att centern motsätter sig den ekonomiska politik som regeringen vill föra och som har debatterats här i dag.

För vinnande av tid vill jag, herr talman, hänvisa till dels vårt särskilda yttrande, dels vår reservation, till vilken jag härmed yrkar bifall.

Anf. 51 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall i den här överläggningen uppehålla mig vid lagutskottets betänkande nr 44 och det särskilda yttrande som jag fogat till detta betänkande. Med anledning av regeringens proposition 1984/85:217 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. har två lagförslag remitterats till lagutskottet – dels förslag till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp, dels förslag till lag om ändring i konsumentkreditlagen.

Med anledning av propositionen har vpk avgivit en partimotion, nr 3241, som dels gör en genomgång och värdering av den ekonomiska politiken, dels tar ställning till de förslag som propositionen ställer. De här aktuella två lagförslagen godtas i motionen om de förslag som ställs i motionen blir i rimlig mån tillgodosedda vid behandlingen utanför lagutskottet. När lagutskottet hade att ta ställning till lagförslagen var det ännu inte känt hur behandlingen av förslagen i motionen 3241 skulle utfalla.

Jag har i det läget valt att för min del tillstyrka lagförslagen, men hålla öppet för ställningstagandet till lagarna när de skulle komma upp till avgörande i kammaren. Mitt och den övriga vpk-gruppens ställningstagande i kammaren gjordes beroende av hur våra motionskrav blivit tillgodosedda.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

Den ekonomiska politiken

När det nu finns en uppgörelse som i rimlig mån tillgodosett våra motionskrav, är både jag själv och den övriga vpk-gruppen beredda att rösta för de lagförslag som lagts fram av lagutskottets majoritet, i vilken jag ingår.

I det här sammanhanget erinrar jag mig ett av mina allra första anföranden i riksdagen för 15 år sedan. Det rörde just förhållandet mellan ställningstagandet i ett riksdagsutskott och det senare ställningstagandet i kammaren. Jag hade gjort ett ställningstagande i utskottet som sedan inte visade sig vara förankrat i den egna partigruppen, som kom att gå emot förslaget. Vid frågans behandling i kammaren gick jag upp och gjorde en röstförklaring, varför både jag själv och den övriga partigruppen röstade på annat sätt än jag själv gjort i utskottet. Jag hänvisade då till dåvarande ordföranden i jordbruksutskottet, herr Hansson i Skegrie, som för länge sedan gick bort. Han hade sagt att det i sådana här sammanhang handlade om riksdagsmoral. Jag minns att jag då sade att jag åtminstone behövde vårsessionen för att kunna få en uppfattning om huruvida det fanns en riksdagsmoral eller ej. – Nu har det snart gått 15 år, och jag är i färd med att lämna riksdagen. Jag kan konstatera att det nog finns en riksdagsmoral i den meningen att den ställning man tagit i utskottet försöker man också stå för vid kammarbehandlingen. Är man inte säker på att man kan göra det, bör man friskriva sig på det sätt som jag nu gjort i mitt särskilda yttrande.

Nu hände det ju inte något med våra motionsförslag på utskotts nivå. Men, som statsrådet Ingvar Carlsson sade i går i TV, när läget hade mognat blev det slutligen en uppgörelse före kammarbehandlingen.

Herr talman! Jag har därför inget annat yrkande än bifall till lagutskottets hemställan i betänkande 44.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 52 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Efter dagens mycket omfattande debatt om den ekonomiska politiken har jag just nu ingenting att tillföra den debatten. De olika riksdagspartiernas företrädare har utförligt redovisat vilken uppfattning de olika partigrupperna har. Jag vill bara för min del deklarerat att jag anser att det just nu föreligger behov av att regeringen får den fullmaktslag som bl. a. behandlas i lagutskottets betänkande.

Däremot finns det anledning att säga ett par ord till Nic Grönvall, som i sitt inlägg ifrågasatte om bemyndigandet till regeringen verkligen står i överensstämmelse med regeringsformens bestämmelser. Med anledning av detta vill jag säga följande. Frågan om riksdagens rätt att besluta om bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om villkoren vid konsumentkrediter har prövats av 1980 års samlingsregering och 1985 års socialdemokratiska regering. Bilförsäljningslagens grundlagsenlighet har också prövats av regeringsrätten 1980. Regeringsrätten godtog lagen. Dessutom har professor i offentlig rätt Håkan Strömberg i sin bok om normgivningsmakten uttalat att både bilförsäljningslagen och fullmaktslagen om kontoköp ligger

inom ramen för regeringsformen. Det är denna rättstillämpning som har vunnit gehör här i landet. Det nu aktuella bemyndigandet skiljer sig inte i princip från de tidigare beslutade fullmaktslagarna.

Mot den här bakgrunden är det svårt att förstå varför konstitutionsutskottet till varje pris skulle yttra sig i frågan. Kanske var det för att spräcka tidsplanen för ärendets behandling i riksdagen.

Nic Grönvall synes i dag inte godta den prövning som två regeringar har gjort och inte heller den prövning som regeringsrätten har gjort. Vidare tycks han inte acceptera det uttalande som gjorts av professor Håkan Strömberg. Nic Grönvall anser sig veta bättre när det gäller regeringsformens innehåll och tillämpning.

Till detta vill jag bara säga, att då har Nic Grönvall att i fortsättningen motionera i riksdagen och kräva en ändring av regeringsformen. Det är mera rejält än att på detta sätt ta upp olika tolkningstvister, när vi nu har en klar praxis här i landet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 53 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Inflationen är ju ett problem som alla vill ta itu med. Trots att inflationen hittills i år har ökat tycker jag ändå att det är ett glädjande besked att under perioden från den 1 januari till den 15 maj i år har faktiskt prisökningen på dagligvaror sjunkit med en hel procent i förhållande till den ökning som skedde under tiden januari-maj 1984.

Om tendensen till låga prisökningar inom livsmedelsområdet fortsätter hela 1985, kommer vi under året att ha de lägsta prisökningarna inom livsmedelsområdet på sex år. Också för våra baslivsmedel är prisökningstendensen hittills i år ovanligt svag, och den ligger under den prisökningstakt som man hade under alla de borgerliga åren.

Jag får alltså konstatera att för vanliga hushåll har regeringens åtgärder – devalveringen, Rosenbadsöverenskommelsen, prisstoppet m. m. – lett till att den viktigaste delen av inflationen för många familjer nu hålls i schack.

Priset på dagliga livsförnödenheter påverkar ju mycket kraftigt reallönerna för stora löntagargrupper och bidrar till att öka dessa gruppers köpkraft. Jag vill alltså, herr talman, härmed kort konstatera att det är ett mycket positivt inslag i den ekonomiska politiken att den viktiga delen av inflationen nu håller på att minska, och det är detta jag kallar en rättvis ekonomisk politik.

Jag hoppas att vi efter den 15 september har en socialdemokratisk regering som kan fortsätta denna politik.

Anf. 54 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! I bil. 2 till kompletteringspropositionen behandlas arbetsmarknadspolitiken och dess inriktning för kommande budgetår, 1985/86.

Arbetsmarknadsministern säger i propositionen att den viktigaste uppgiften för arbetsmarknadspolitiken under kommande år måste vara att fullfölja

insatserna för att reducera arbetslösheten. Arbete åt alla är det övergripande målet för den ekonomiska politiken. Den ökning av sysselsättningen som påbörjats väntas fortsätta under året. Detta gäller såväl inom näringslivet som hos kommunerna.

Men, herr talman, tillgången på arbetstillfällen varierar dels inom olika sektorer av näringslivet, dels mellan olika regioner och även inom delar av en region. I motion 3214, bakom vilken står samtliga socialdemokratiska riksdagsledamöter från Kalmar län, tas akuta frågor upp som gäller arbetsmarknadssituationen i mellersta och norra delarna av länet. Man kan knappast säga att det här skett någon omstrukturering av näringslivet under senare år. Omstrukturering innebär närmast övergång från en eller flera former av verksamhet som ger sysselsättning till annan eller andra former. Men i Oskarshamn, Mönsterås, Högsby, Hultsfred och Vimmerby har i stort sett bara industrier lagts ned eller kraftigt bantats. Det har varit glest med nytillkommande jobb. Men träindustri (småhusfabriker), elektroteknisk industri, varvsindustri, pappersindustri och verksamhet i slakteri har upphört eller minskat i betydande omfattning. Dessutom upphör i dagarna en av de största byggarbetsplatser vi haft i landet: byggarbetsplatsen vid kärnkraftverket Oskarshamn 3 och centrallagret för kärnkraftsavfall, där det för ett par år sedan fanns 3 000 anläggnings- och montagearbetare i full verksamhet.

Vad jag nu nämnt bör ge tillräcklig indikation på problemen inom detta geografiska område.

Länsarbetsnämnden menar att det här och nu föreligger starka behov av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Nämnden presenterar också en rad objekt som borde komma till stånd snarast för att inte sysselsättningsläget skall ytterligare försvåras. Man presenterar och prioriterar objekt inom bygg- och anläggningssektorn i berörda delar av regionen.

Det framgår av länsarbetsnämndens framställning att bygginvesteringarna under kommande prognosperiod sjunker med 10 % i förhållande till föregående period, då den för övrigt redan var betydligt lägre än genomsnittet för riket.

Det brukar framhållas att investeringar i vägar och kommunikationer bidrar till sysselsättning på flera sätt. Dels ger de jobb och aktivitet under byggnadstiden för byggare, åkare och materialleverantörer, dels skapas genom ett förbättrat vägnät bättre förutsättningar för näringslivets utbyggnad därför att områdets attraktivitet höjs. Höjd trafiksäkerhet väger också tungt.

Länsarbetsnämnden, kraftigt uppbackad av länsstyrelse, kommuner, näringsliv och fackliga organisationer, vill för att få till stånd meningsfull sysselsättning för anläggningsarbetare m. fl. förbättra en vägsträcka – riksväg 34 mellan Emmenäs och Rosenfors. Det är ett objekt lokaliserat till den inre delen av mellersta Kalmar län, där bristen på byggobjekt är stor.

Mot bakgrund av vad som anges i kompletteringspropositionens bil. 1 angående den s. k. finansfullmakten – där riksdagen bemyndigar regeringen att, om arbetsmarknadsläget så kräver, besluta om utgifter intill 2,5 miljarder kronor, och där fullmakten får användas för finansiering av tidigareläggning.

utvidgning eller påskyndande av statliga investeringar som normalt finansieras med anslag på statsbudgeten – har vi motionärer ansett att såväl arbetsmarknadsläget som det av länsarbetsnämnden redovisade vägbygget borde komma till stånd, och det redan efter sommaren.

Vi förvånades över att inte objektet fanns med i det meddelande som gick ut från arbetsmarknadsdepartementet när kompletteringspropositionen presenterades. I stället för att ta med det som fanns som nr 1 bland 13 prioriterade objekt fanns objekt med som hade nr 12 bland oprioriterade – och dessutom i en annan del av regionen.

Som svar på vår motion säger nu finansutskottet att man utgår från att regeringen tar vederbörlig hänsyn till de planer som finns hos länsarbetsnämnder och andra regionala organ när medel från finansfullmakten anslås för sysselsättningsfrämjande åtgärder.

Vi tycker det är bra att utskottet uttalar sig så klart på denna punkt. Det är regeringen som får och skall utnyttja finansfullmakten när arbetsmarknadsläget kräver det.

Detta ger oss också anledning att förutsätta att de intentioner som ligger bakom idén med finansfullmakten skall kunna omsättas i praktiken och att vägbygget – riksväg 34 – också skall komma till stånd. Därmed skulle den sysselsättningsökning som glädjande nog konstateras för landet i övrigt också kunna få någon – om än blygsam – motsvarighet i den del av Kalmar län som jag här försökt göra mig till tolk för.

Anf. 55 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag vill helhjärtat instämma i vad Birger Rosqvist här har sagt beträffande arbetsmarknadsläget i Kalmar län och vägsträckningen. Jag vill också yrka bifall till motionerna 3214 och 3216.

Anf. 56 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Även jag vill ta upp regeringens användning av finansfullmakten när det gäller prioriteringen av sysselsättningsobjekten i Kalmar län.

Jag vill understryka det allvarliga i arbetsmarknadsläget i Kalmar län, som Birger Rosqvist här har beskrivit. Mot bakgrund därav är den prioritering som regeringen inom ramen för sin finansfullmakt gjort för de tillfälliga arbetsmarknadspolitiska insatserna i Kalmar län från länets synpunkt så härresande felaktiga att riksdagen borde reagera. Detta har jag och Gösta Andersson påtalat i motion 3216, som behandlas i det betänkandet vi nu skall fatta beslut om.

I länet har man av naturliga skäl ingen förståelse för att ett krisdrabbat område skall få stå tillbaka för ett område utan sysselsättningsproblem. Lokalt är regeringens beslut omöjligt att förklara. Det är sådant som ger underlag för misstro mot politikers sätt att fatta beslut.

Regeringens beslut står fast. Det kan inte återkallas eller ändras. Men tokigheterna kunde i någon mån rättas till om det prioriterade vägbygget, där jobben verkligen behövs, snabbt kunde komma till stånd. Regeringen borde därför omgående komplettera sitt tidigare beslut med att ge klartecken också

för ombyggnaden av väg 34 mellan Rosenfors och Emmenäs i Hultfreds kommun, dvs. det projekt som regeringen prioriterat bort.

Hela finansfullmaktens 2,5 miljarder är såvitt jag kan förstå ännu inte utnyttjade. Detta borde, har vi anfört i vår motion, riksdagen ge regeringen till känna. Jag ber därmed, herr talman, att få yrka bifall till motion 3216.

Anf. 57 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Med detta inlägg avser jag endast att göra en röstförklaring.

Folkpartiet är inte representerat i lagutskottet. Därför ber jag att få anmäla att vi kommer att stödja den reservation som har fogats till lagutskottets betänkande nr 44. Det är ett självklart ställningstagande – i reservationen tillstyrks bl. a. vår egen partimotion.

Överläggningen var härmed avslutad.

Finansutskottets betänkande 30

Mom. 1 (de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken)

Först biträdde reservation 1 av Björn Molin m. fl. med 152 röster mot 18 för reservation 2 av Carl-Henrik Hermansson. 146 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 153 röster mot 147 för reservation 1 av Björn Molin m. fl. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Tommy Franzén (vpk) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (avskaffande av löntagarfonderna)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 146 för reservation 3 av Björn Molin m. fl.

Mom. 3 (inbetalning på likviditetskonto)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 4 av Björn Molin m. fl.,
dels reservation 5 av Carl-Henrik Hermansson,
bifölls med acklamation.

Mom. 4 (begränsning av konsumtionskrediter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservation 6 av Björn Molin m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (skärpning av valutapolitiken)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 17 för hemställan i reservation 8 av Carl-Henrik Hermansson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 9 av Björn Molin m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 6 (kreditpolitiska åtgärder)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 10 av Carl-Henrik Hermansson – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 11 av Björn Molin m. fl. – godkändes med acklamation.

Mom. 7 (skattepolitiska åtgärder)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för reservation 12 av Carl-Henrik Hermansson i motsvarande del.

Mom. 8 (rättvis fördelningspolitik)

Hemställan

Utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 12 av Carl-Henrik Hermansson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot den i reservation 13 av Björn Molin m. fl. anförda motiveringen – godkändes med acklamation.

Mom. 9 (utnyttjande av investeringsfonder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Lars Tobisson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen)

Först biträdades reservation 17 av Björn Molin med 24 röster mot 20 för reservation 18 av Carl-Henrik Hermansson. 274 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 16 av Nils Åsling och Rolf Rämgård med 52 röster mot 18 för reservation 17 av Björn Molin. 247 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträdades reservation 15 av Lars Tobisson m. fl. med 78 röster mot 53 för reservation 16 av Nils Åsling och Rolf Rämgård. 186 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 153 röster mot 78 för reservation 15 av Lars Tobisson m. fl. 87 ledamöter avstod från att rösta.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Den ekonomiska
politiken*

Mom. 12 (senareläggning av beslutade statsutgifter)

Först biträdde reservation 19 av Björn Molin m. fl. med 155 röster mot 17 för reservation 20 av Carl-Henrik Hermansson. 146 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 153 röster mot 147 för reservation 19 av Björn Molin m. fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 13 (den offentliga sektorns effektivitet)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 21 av Lars Tobisson m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Mom. 15 (specialdestinering av inkomster)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Nils Åsling och Rolf Rängård – bifölls med acklamation.

Mom. 17 b (användningen av finansfullmakten för tidigareläggning av vissa byggnadsprojekt)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 26 för motion 3214 av Stig Alemyr m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 17 d (användningen av finansfullmakten för tidigareläggning av vissa vägprojekt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 3216 av Agne Hansson och Gösta Andersson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 68

Mom. 2 a (höjning av bilaccisen)

Det av Arne Gadd och Carl-Henrik Hermansson under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del bifölls med 170 röster mot 148 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 3 (höjning av stämpelskatten på fastighetsinteckningar)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 149 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 4 (höjning av stämpelskatten på aktier)

Det av Arne Gadd och Carl-Henrik Hermansson under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del bifölls med 169 röster mot 150 för utskottets hemställan.

Mom. 5 (en extra skatterabatt)

Utskottets hemställan bifölls med 301 röster mot 17 för det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

Ajournering

Mom. 6 (ett extra anslag till kollektivtrafiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande 44

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 149 för reservationen av Per-Olof Strindberg m. fl.

5 § Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1984/85:34 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

Finansutskottets betänkanden

1984/85:36 Anslag till räntor på statsskulden, m. m. (prop. 1984/85:100 delvis och 1984/85:150 delvis)

1984/85:39 Tilläggsbudget II och tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1984/85

Utskottets framställningar om att betänkandena skulle avgöras efter endast en bordläggning bifölls av kammaren.

Vad utskottet i övrigt hemställt bifölls.

7 § Ajournering

Anf. 58 TALMANNEN:

Jag hemställer att kammaren måtte ajournera sina förhandlingar till kl. 19.00 för att bereda finansutskottet tillfälle att besluta om sammanställningar av statsbudgeten, m. m.

Denna hemställan bifölls, varefter förhandlingarna ajournerades kl. 18.49. Kammaren hade medgivit att uppsatt anslag om kvällsplenum fick nedtagas.

8 § Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 19.00.

9 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna och skrivelsen

1984/85:212 Ändring i luftfartslagen (1957:297), m. m.

1984/85:219 Den statliga personalpolitiken

1984/85:223 Redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1984

10 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1984/85:27 Riksdagens revisorers förslag angående lönesystemen för SIDA:s
utlandsstationerade personal och kostnaderna för att administrera dem

11 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1984/85:3243 av *Rune Rydén* och *Lennart Blom*

1984/85:3244 av *Göthe Knutson m. fl.*

1984/85:3245 av *Bengt Kindbom m. fl.*

Datapolitik (prop. 1984/85:220)

12 § Tidigareläggning av sammanträde

Anf. 59 TALMANNEN:

I 2 kap. 6 § riksdagsordningen stadgas att kallelse till sammanträde skall anslås i riksdagens lokaler senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om synnerliga skäl föreligger får kallelsen dock anslås senare. I sådant fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Under måndagen uppsattes – på grundval av då föreliggande uppgifter om taletider – anslag med kallelse till arbetsplenum i dag kl. 21.00.

Det kan nu konstateras att ärendebehandlingen har gått snabbare än beräknat. Finansutskottets betänkanden angående statsbudgeten föreligger nu, och utskottet har hemställt att ärendena skall företas till avgörande efter endast en bordläggning. Det finns vid sådant förhållande inte någon anledning att dröja till kl. 21.00 med det slutliga ställningstagandet till finansutskottets betänkanden. Jag får erinra om stadgandet att beslut som fordrar anslutning från särskilt flertal alltid skall fattas genom omröstning.

Jag föreslår att kallelse utfärdas till arbetsplenum kl. 19.10.

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren medger att kallelse utfärdas till arbetsplenium kl. 19.10 i dag röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Om inte mer än hälften av kammarens ledamöter röstar ja har kammaren avslagit förslaget om tidigareläggning av ifrågavarande sammanträde.

Nr 167

Tisdagen den
11 juni 1985

*Tidigareläggning
av sammanträde*

Kammaren beslöt genom votering med uppresning att kallelse skulle utfärdas till arbetsplenium kl. 19.10 i dag.

13 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1984/85:37 Statsbudgetens utgifter för budgetåret 1985/86 och statliga kreditgarantier (prop. 1984/85:100 delvis och 1984/85:150 delvis)

1984/85:38 Statsbudgetens inkomster för budgetåret 1985/86 (prop. 1984/85:100 delvis och 1984/85:150 delvis)

1984/85:40 Statsbudget för budgetåret 1985/86

14 § Kammaren åtskildes kl. 19.05.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert